

กีฬาตาบไทยและกีฬาตาบสากลกับบทบาทต่อนโยบายของรัฐ

พ.ศ.2508-2555

โดย

นางสาวอารยา พิทยจํารัส

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประวัติศาสตร์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กีฬาตาบไทยและกีฬาตาบสากลกับบทบาทต่อนโยบายของรัฐ

พ.ศ.2508-2555

โดย

นางสาวอารยา พิทยจำรัส

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประวัติศาสตร์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

THAI-FENCING AND FENCING AND ROLES TOWARD
STATE'S POLICY 2508-2555 B.E.

BY

MISS ARAYA PITTAYACHAMRAT

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER DEGREE OF ARTS PROGRAM IN HISTORY
FACULTY OF LIBERAL ARTS
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2016
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะศิลปศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวอารยา พิทยจำรัส

เรื่อง

กีฬาตาบไทยและกีฬาตาบสากลกับบทบาทต่อนโยบายของรัฐ

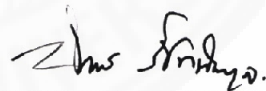
พ.ศ.2508-2555

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

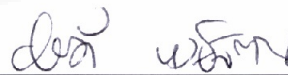
เมื่อ วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2560

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร. นิภาพร รัชตพัฒนากุล)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร. ปรีดี หงษ์สตัน)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร. ชาติชาย มุกสง)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร. ดำรงค์ อดุลยฤทธิ์กุล)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	กีฬาดาบไทยและกีฬาดาบสากลกับบทบาท ต่อนโยบายของรัฐพ.ศ. 2508-2555
ชื่อผู้เขียน	นางสาวอารยา พิทยจรัส
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	สาขาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ดร. ปรีดี หงษ์สตัน
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาบทบาทของกีฬาดาบไทย และกีฬาดาบสากลที่มีต่อนโยบายของรัฐ ตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2508-2555 โดยผลการศึกษาพบว่ากีฬาทั้งสองชนิดมีบทบาทที่สอดคล้องและตอบสนองต่อนโยบายด้านการกีฬาของรัฐในการใช้กีฬาเพื่อจัดการกับประชาชนมาโดยตลอด ซึ่งความพยายามในการจัดการประชาชนของรัฐไม่เพียงแต่ปรากฏในกีฬาทั้งสองชนิดหรือกีฬานิดอื่นๆ เท่านั้น แต่ยังปรากฏอยู่ทั่วไปทั้งหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน

การใช้กีฬาเพื่อจัดการกับประชาชนตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ที่กีฬาเป็นเครื่องมือหนึ่งของชนชั้นนำที่ใช้ในการขัดเกลา และสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ประชาชน เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยที่กำลังเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจโลกโดยมีเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเข้าใจเรื่องกีฬาแก่ประชาชน อีกทั้งกีฬาตามแบบเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มตรียังคงมีอิทธิพลสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน

ในช่วงเวลาต่อมากีฬาไม่เพียงแต่ขัดเกลาลักษณะนิสัยของประชาชนเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในฐานะเครื่องมือในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผ่านการเข้าร่วมการแข่งขัน และการเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติ นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือของรัฐที่ใช้แก้ปัญหาต่างๆ ภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเช่น เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการกับปัญหาคอมมิวนิสต์ของรัฐ หรือการใช้กีฬาโดยมีนักกีฬาที่มีชื่อเสียงเป็นตัวอย่างที่ดีของประชาชน

การดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐในช่วงเวลาต่างๆ สมาคมกีฬาไทยฯ ที่
รับผิดชอบกีฬาตาบไทย และสมาคมฟันดาบฯ ล้วนมีการดำเนินงานที่สอดคล้อง และตอบสนองต่อ
นโยบายของรัฐเกี่ยวกับกีฬาโดยตลอด กีฬาทั้งสองชนิดจึงมีบทบาทในการเป็นเครื่องมือของรัฐใน
การจัดการกับประชาชน การศึกษาบทบาทของกีฬาทั้งสองจึงเป็นการศึกษาที่ชี้ให้เห็นกระบวนการใน
การจัดการประชาชนของรัฐผ่านหน่วยงานต่างๆ ในสังคมไม่เพียงแต่ในวงการกีฬาเท่านั้น

คำสำคัญ: กีฬาฟันดาบ, กีฬาตาบไทย, การจัดการประชาชน, นโยบายของรัฐ, น้ำใจนักกีฬา

Thesis Title	Thai-Fencing and Fencing Sports and Roles toward State's Policy in 2508-2555 B.E.
Author	Miss Araya Pittayachamrat
Degree	Master of Arts in History
Major Field/Faculty/University	Major of History Faculty of Liberal Arts Thammasat University
Thesis Advisor	Preedee Hongsaton, Ph.D.
Academic Years	2016

ABSTRACT

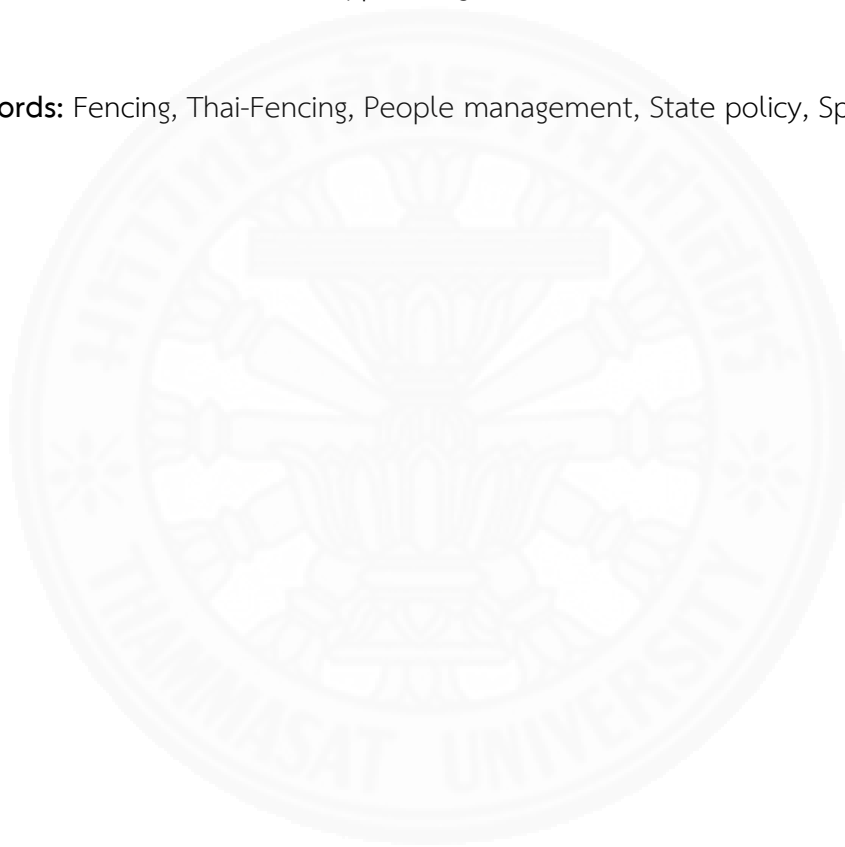
According to the thesis, it has shown the study of the role of Thai-Fencing and international fencing that impact to the Thai sport's policy between B.E.2508-2555, which gives the result that both are confronted to the Thai sport's policy to manage and control the ordinary people in the country. In order to manipulate the people, not only appear with this sport but also appear to the public and private organisation.

In term of using sports to manipulate the people, which appear since the age of King Rama V reign that sports are the implementation of aristocracy to manage and create desirable discipline to the commoner to remodel and transforming for Thai society which integrated into the world's economic system by Chao Phraya Thammasakmontri, who promoted the concepts and the knowledge of sports to people until now.

Meanwhile, the sports are not only developing the discipline, but also the tools for developing the international relation by the sports competition and hosting the international sports competition. In addition, sports also the tool of the state to resolve the issues from the people within the country. For example, the communist issue by the state or using the famous athletes to become the ideal for the people.

The process of responding the state's policy in times, Thai Traditional Sport Association that response the Thai-fencing sport and the Amateur Fencing Association of Thailand are all having the same process and respond to the state's policy. Both are also in the important role for the government to manage and control the people. In this case, the study of the sports is the study to lead the process to manage the people of the government and ordinary people via public and private organisation, which also included with other typical organisation.

Keywords: Fencing, Thai-Fencing, People management, State policy, Sportmanship

กิตติกรรมประกาศ

วินาทีแรกที่วิทยานิพนธ์เล่มนี้เขียนเสร็จผู้วิจัยมีความยินดีและมหัศจรรย์อยู่หลายประการด้วยกัน ประการแรกคือนี่คือการเขียนเรื่องราวอย่างมีสาระที่ยาวที่สุดเท่าที่เคยเขียนมา ซึ่งผู้วิจัยเองไม่เคยนึกฝันมาก่อนว่าตัวเองจะเขียนออกมาได้สำเร็จ ประการที่สองเรื่อง πουผู้วิจัยเลือกทำคือเรื่อง “กีฬาฟันดาบ” (หรือในเนื้อหาผู้เขียนใช้คำว่า “กีฬาดาบสากล” เนื่องจากป้องกันการสับสนกับกีฬาดาบไทย) อันเป็นกีฬาที่ผู้วิจัยชื่นชอบและหลงใหลที่สุด ในการเลือกใช้กีฬาฟันดาบมาเป็นหัวข้อวิจัยผู้วิจัยมักเผชิญกับคำถามที่ว่า “ทำไมถึงทำเรื่องนี้” คำว่าผู้ถามบางท่านยังไม่รู้จักกีฬาสุดโปรดชนิดนี้ของผู้วิจัยด้วยซ้ำ

คำตอบของคำถามเหล่านี้ที่มักผุดขึ้นในใจเสมอคือ “นี่คือกีฬาที่เราชอบที่สุด” ความชื่นชอบในกีฬาฟันดาบของผู้วิจัยเริ่มขึ้นตั้งตอนเรียนปริญญาตรีปี 1 ในชมรมฟันดาบมหาวิทยาลัยศิลปากรที่ซึ่งผู้วิจัยยังจำได้เสมอถึงวินาทีแรกที่ได้สัมผัสดาบแม้ว่าในครั้งแรกดาบจะจับได้ไม่ถนัดมือนักเนื่องจากดาบที่รุ่นพี่นำมาให้จับเป็นดาบสำหรับคนถนัดมือขวา แต่ผู้วิจัยถนัดมือซ้าย คำว่าทั้งชมรมในขณะนั้นไม่มีดาบสำหรับคนถนัดมือซ้ายเลย ในการฝึกซ้อมช่วงแรกจึงต้องใช้มือขวาในการฝึก แม้จะไม่ถนัดนัก กระทั่งพี่ๆ คณเจอด้ามดาบชนิดตรง (กริปตรง) ซึ่งสามารถใช้มือซ้ายจับได้ (แม้ว่ากริปตรงอันนี้จะเป็นกริปตรงสำหรับมือขวาก็ตาม) จึงนำมาให้ผู้วิจัยได้ใช้ ทว่าด้ามดาบตรงอันนี้ได้ติดตุ้มเหล็กถ่วงน้ำหนักเอาไว้และถอดออกไม่ได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องฝึกซ้อมด้วยดาบที่มีน้ำหนักมากที่สุด ในชมรม กระทั่งภายหลังทางชมรมได้จัดซื้อดาบสำหรับมือซ้ายมาใช้ จึงมีโอกาสดำจับดาบด้วยมือซ้ายอย่างถนัดมือเสียที การฝึกซ้อมฟันดาบของผู้วิจัยในชมรมมีขึ้นทุกวันตั้งแต่หกโมงเย็นถึงสองทุ่มหรือสามทุ่ม หรืออาจดีกว่านั้นหากมีรายการแข่งขัน ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยศิลปากรทับแก้วของผู้วิจัยจึงมักอยู่ที่คณะศึกษาศาสตร์ หอเพชรรัตน์ 1 และชมรมฟันดาบ ดังนี้แล้วสมาชิกเพื่อน พี่ น้อง ในชมรมจึงเปรียบได้กับครอบครัวอีกครอบครัวหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยได้อย่างมีความสุขตั้งแต่ปี 1 จนถึงปีการศึกษาสุดท้าย

การอยู่ในชมรมฟันดาบทำให้ผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการเป็นนักศึกษาที่หลากหลาย บทบาทนอกจากการเรียน ทั้งการเป็นนักกีฬาของมหาวิทยาลัยที่ต้องฝึกซ้อม และเดินทางไปแข่งขันอย่างสมบุกสมบัน (ถึงขนาดได้อนรอน้ำประตูล้างหอพัก หอบกระเป๋าดาบใบใหญ่วิ่งขึ้นรถเมล์เป็นประจำ) และการเป็นประธานชมรมฟันดาบ ที่ทำให้ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย รวมถึงการรับมือกับปัญหาต่างๆ (ของหาย งบประมาณ นักกีฬาหาย แย่งชิงที่

ฝึกซ้อม ฯลฯ) ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้วิจัยที่ได้ทำงานร่วมกับบุคคลจากหลากหลายวงการ และยังทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ที่จะรับผิชอบในสิ่งที่มากกว่าแค่รับผิดชอบตัวเอง จนกล่าวได้ว่าการใช้ชีวิตอยู่ในชมรมฟันดาบทำให้ผู้วิจัยเป็นผู้เป็นคนมากขึ้น และใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยได้อย่างอบอุ่น มีความสุขและมีสีสันยิ่ง ด้วยเหตุอันเกิดจากความชื่นชอบ และความผูกพันจึงได้เลือกเอากีฬาฟันดาบมาเป็นหัวข้อในการวิจัย แม้ว่าในช่วงแรกจะได้รับการทัดทาน หรือตั้งคำถามอยู่บ้างแต่ผู้วิจัยก็ไม่เปลี่ยนใจละทิ้งกีฬาชนิดนี้ไปได้ด้วยความคิดที่ว่า “ฟันดาบทำให้เรามีวันนี้ แล้วทำไมเราจะทำให้กีฬาฟันดาบมีตัวตนในโลกวิชาการบ้างไม่ได้” ดังนั้นแล้วผู้วิจัยจึงมุ่งมั่นในการทำวิจัยกระทั่งสำเร็จ แม้ว่าจะยากเพียงใดก็ตาม

เมื่อวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้สำเร็จผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์สองท่านที่มีส่วนสำคัญอย่างมากในการผลักดันให้วิทยานิพนธ์ชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ท่านแรกคืออาจารย์ ดร.ปรีดี หงษ์สดัน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่เมตตา กรุณา เอาใจใส่ และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ช่วยเหลือ และพร้อมอธิบายเรื่องราวประเด็นต่างๆ ให้ผู้วิจัยฟังอยู่เสมอ (แม้ว่าจะใช้เวลาอธิบายนานสักเพียงใดก็ตาม) รวมถึงเป็นผู้จุดประเด็นชี้ทางสว่างในงานชิ้นนี้ให้แก่ผู้วิจัย และขอบคุณอาจารย์ ดร.ชาติชาย มุกสง ที่คอยให้คำแนะนำเป็นอย่างดี (ทั้งเรื่องการเขียนและเอกสารหลักฐาน) และละเอียดในทุกครั้ง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย นับเป็นการเปิดประสบการณ์ให้แก่ผู้วิจัย (ผู้ซึ่งไม่เคยเขียนงานวิชาการได้อย่างเป็นเรื่องเป็นราวมาก่อน) ในการทำงานทางวิชาการ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผศ.ดร.จุฬาร เอื้อรักสกุล อาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไปที่ให้คำแนะนำที่มีค่าอย่างยิ่งในหลายเรื่องในยามที่ประสบปัญหา และอาจารย์ ดร.นิภาพร รัชตพัฒนากุล ที่รับบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาในกลุ่มทุนวิจัย สกว. รวมถึงขอบคุณ ผศ.อดิสร หมวกพิมาย ในความกรุณาที่ไว้วางใจให้เป็นหนึ่งในทีมผู้ช่วยสอน แม้ว่าผู้วิจัยอาจทำหน้าที่ได้ไม่ดีนัก และขอบคุณ ผศ.ดร.วัชร สันธูประมา ผศ.ดร.วิศรุต พึ่งสุนทร อาจารย์ ดร.กรพนัช ตั้งเชื่อนขันธ อาจารย์ ดร.เชาวฤทธิ์ เซาว์แสงรัตน์ รวมถึงคณาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทุกท่าน ที่ร่วมผลักดัน ให้ความรู้ ความกรุณาแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด และขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.อุดมพร อีระวิริยะกุล สำหรับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ในด้านเงินทุนผู้วิจัยขอขอบคุณทุนวิจัยมหาบัณฑิตย สกว. ด้านสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์ เป็นอย่างยิ่งที่มอบทุนสนับสนุนการวิจัยให้กับงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งนับเป็นกำลังใจและกำลังทรัพย์อย่างดีเยี่ยมในการทำงาน

การใช้ชีวิตในการเรียนปริญญาโทครั้งนี้อาจไม่สำเร็จหากไม่ได้รับมิตรภาพอย่างล้นหลามจากเพื่อนร่วมรุ่นที่น่ารักเหล่านี้ คนแรกผู้วิจัยขอขอบคุณคุณคิน ภาคิน นิมนานรวงศ์สำหรับความ

ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาในด้านวิชาการและอาหารแสนอร่อยมาโดยตลอด อีกทั้งเป็นผู้แนะนำให้ผู้วิจัยรู้จักกับ Board games สิ่งบันเทิงที่สนุกเป็นอย่างยิ่ง ทุกครั้งที่ได้เล่นผู้วิจัยมักนึกถึง คิน เสมอ ขอบคุณ บอล ภาสวรรณ สังข์ศร หรือลูกบอล บุคคลที่มีน้ำใจเสมอกับเพื่อนๆ จนผู้วิจัยขอยกตำแหน่ง “ลูกบอลคนดีของสังคม” ให้ไปครอบครอง ขอบคุณ ใหม่ จิรพัฒน์ วัชรประภาพงศ์ บุคคลที่มีชื่อเหมือนกับผู้วิจัย และเป็นเพื่อนที่ผู้วิจัยมักพบเจอเมื่อมาที่คณะ ทั้งยังเป็นเพื่อนผู้น่ารักที่คอยรับฟังทุกเรื่อง (ฟังจริงๆ ไม่ค่อยพูด) และเป็นผู้มีเสียงหัวเราะอยู่เสมอไม่ว่าเจอกับปัญหา หรืออุปสรรคใดๆ รวมถึงพร้อมเดินทางไปแทบทุกที่ ที่เพื่อนๆ ขวนโดยไม่มีติดออกหรือต่อรองใดๆ ขอบคุณ เข้ม ญัฐพงศ์ ดวงแก้ว ผู้สร้างเสียงเฮฮาได้ตลอดเวลา มักมีเรื่องเล่ามาตื้นตันมาให้เพื่อนๆ ได้ฟังเสมอ ขอบคุณ เบล พรรณทิพย์ เพ็ชรวิจิตร สำหรับมิตรภาพดีๆ ในการเรียนคอร์สเวิร์คของผู้วิจัยที่มักเรียนคู่กับเบล แทบทุกวิชาอีกทั้งยังเป็นผู้ให้คำแนะนำ คำปรึกษาแก่ผู้วิจัยทั้งเรื่องเรียนและเรื่องทั่วไป ขอบคุณ โอม อาชญาสิทธิ์ ศรีสุวรรณ ชาวพื้นเมืองแห่งทุ่งรังสิตผู้มาพร้อมเสียงเอะอะ และเรื่องเล่าที่สามารถเล่าได้ไม่รู้จบทั้งวันทั้งคืน ขอบคุณ หลิน วรธิดา สัตยานุศักดิ์กุล หรือเจ้าหลินสำหรับมิตรภาพและคำแนะนำดีๆ มากมายรวมถึงคอยรับฟังปัญหาของผู้วิจัยเสมอถ้าเจตน์และไม่ยุ่งกับลูก ขอบคุณ บาส ปรณรท์ และ ปาแบงค์ ศุภเกียรติ์ สำหรับมิตรภาพที่ดี สุดท่ายผู้วิจัยขอบคุณวิ ภาวิ สุวิมลวรรณ หรือวิชีของ ผู้วิจัยสำหรับกำลังใจ คำแนะนำและเป็นผู้ที่คอยอยู่เคียงข้างผู้วิจัยเสมอทำให้ผู้วิจัยมีแรงมีกำลังใจในการทำงานให้ลุล่วงไปได้

อนึ่งผู้มีพระคุณอย่างที่สุดสำหรับผู้วิจัยคือ “แม่” ที่คอยสนับสนุนทั้งกำลังใจ กำลังกาย และกำลังทรัพย์ในการสนับสนุนให้ลูกคนนี้ได้มีโอกาสเรียนปริญญาโทตั้งใจหวัง นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัวที่น่ารัก เฮียเอียน พี่ชายที่แสนดีพร้อมสนับสนุนน้องในทุกอย่างรวมถึง พี่ทิพย์ พี่หมิก ชีรว และกัปตันหลานตัวน้อยของผู้วิจัย

กีฬาฟันดาบคงไม่สามารถเป็นหัวข้อวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยได้หากขาดสมาชิกในชมรม ฟันดาบมหาวิทยาลัยศิลปากร พี่โตโต้ พี่นินจ่า (พินท) พี่ปลา พี่ฟ้า พี่หวาน พี่ไท พี่บีม แรมโบ้ แจน เบิร์ด โอ๊ต ไปป์ นัท ว่าน แอม ยู้ย ดิก เคลีย เต้ เจน (น้องฝ่าย) แอนท์ ปือก ตุน ดูก บอมบ์ ที่ทำให้ผู้วิจัยได้รู้จัก หลงไหล และประทับใจในกีฬาฟันดาบ

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ให้ความกรุณาแก่ผู้วิจัยในการเก็บข้อมูล และขอบคุณผู้อ่านที่อ่านมาถึงบรรทัดนี้เนื่องจากน้อยคนนักจะอ่านกิตติกรรมประกาศหากว่าตนเองไม่มีชื่อปรากฏในข้างต้น ในทรรชนะของผู้วิจัยกิตติกรรมประกาศจึงเป็นส่วนที่น้อยคนนักจะให้ความสนใจและอดทนอ่านจนจบ ผู้วิจัยจึงขอบคุณสำหรับความกรุณาในครั้งนี้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(12)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	9
1.3 คำถามการวิจัย	9
1.4 สมมุติฐาน	9
1.5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	9
1.6 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	15
บทที่ 2 จากชนชั้นนำสู่ประชาชน: การพบกันของแนวคิดกีฬาจากตะวันตก กับแนวคิดเรื่องกีฬาตามแบบเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (พ.ศ. 2441-2486)	19
2.1 สังเขปชีวิตเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (ครูเทพ)	20
2.2 แนวคิดเรื่องกีฬาตามแบบครูเทพ	26
2.2.1 ความรู้เรื่องกีฬาจากอังกฤษของครูเทพ	27
2.2.2 ศาสนากับการเผยแพร่แนวคิดเรื่องกีฬาของครูเทพ	32
2.3 กีฬาและหนังสือธรรมจริยา: อบรม ชัดเกลานิสัยของประชาชน	38

	(9)
2.4 ลักษณะกีฬาตามแบบครูเทพ	42
2.5 สรุป	47
บทที่ 3 กีฬาเพื่อการแข่งขัน: บทบาทของกีฬาดาบไทย และกีฬาดาบสากล ในการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ (ทศวรรษ 2500-ต้นทศวรรษ 2550)	49
3.1 กีฬาและนักกีฬากับการจัดการประชาชนตามนโยบายของรัฐ ผ่านการแข่งขันกีฬา	50
3.1.1 กีฬากับการแข่งขันกีฬาหลัง พ.ศ. 2500	58
3.1.2 การแข่งขันกีฬากับการจัดการปัญหาคอมมิวนิสต์	64
3.2 กีฬาดาบสากลกับการแข่งขันระดับนานาชาติ	68
3.2.1 นักกีฬาดาบสากลไทยในเวทีแข่งขันนานาชาติ	70
3.3 การแข่งขันกีฬาดาบไทยภาพแทนความเป็นไทย กับการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ	77
3.4 สรุป	85
บทที่ 4 ภาพสะท้อนการแข่งขัน: กฎกติกากีฬาดาบไทยและดาบสากลกับการเป็น แบบอย่างของนักกีฬา (ก่อนพ.ศ. 2500-ต้นทศวรรษ 2550)	87
4.1 กฎกติกากีฬาดาบไทยกับภาพสะท้อนการแข่งขัน พ.ศ. 2480 – ต้นทศวรรษ 2550	88
4.2 กฎกติกากีฬาดาบสากลกับภาพสะท้อนการแข่งขัน พ.ศ. 2516-2551	102
4.3 สรุป: ภาพสะท้อนของการแข่งขันผ่านกฎกติกาของกีฬาดาบไทย และกีฬาดาบสากล	110
บทที่ 5 น้ำใจนักกีฬาของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีกับการฝึกนักกีฬาดาบไทย และนักกีฬาดาบสากล (ทศวรรษ 2510-ต้นทศวรรษ 2550)	112
5.1 กระบวนการฝึกกีฬาดาบไทย: คุณธรรมของการเป็นนักกีฬาตามแบบครูเทพ	112
5.2 กระบวนการฝึกกีฬาดาบสากล: วิทยาศาสตร์ และชัยชนะ	118
5.2.1 การฝึกฝนกีฬาดาบสากลภายหลังการก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ	120

พ.ศ.2508 - ทศวรรษ 2530	
5.2.2 การฝึกซ้อมกีฬาฟันดาบหลังทศวรรษ 2530	131
5.3 การตอบสนองต่อนโยบายด้านการกีฬาของรัฐของกีฬาดาบสากล และกีฬาดาบไทย	136
5.4 สรุป	146
บทที่ 6 บทสรุป	147
6.1 กีฬาในฐานะเครื่องมือของชนชั้นสูงในการขัดเกลานิสัยประชาชน	147
6.2 การใช้การแข่งขันกีฬาเพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ	148
6.3 กฎกติกาของกีฬาดาบไทย และกีฬาดาบสากลกับภาพสะท้อนการแข่งขัน	149
6.4 การฝึกฝนนักกีฬากับการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐของกีฬาดาบไทย และกีฬาดาบสากล	150
รายการอ้างอิง	153
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ขั้นตอนการฝึกดาบสากลหลัง ทศวรรษ 2530	162
ภาคผนวก ข ลักษณะของดาบฟอยล์	165
ภาคผนวก ค ตารางการฝึกอบรมผู้นำด้านสันตินาการ	166
ภาคผนวก ง ขั้นตอนการฝึกกีฬาดาบไทย	168
ภาคผนวก จ โฆษณาเชิญชวนชมการแสดงกระบี่กระบอง ในเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2509	170
ประวัติผู้เขียน	171

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 ตารางสรุปข้อเสนอของฟูโก้	14
4.1 ตารางแสดงข้อมูลความแตกต่างของกฎกติกาตาบไทยในช่วงเวลาต่างๆ	99
5.1 ตัวอย่างเนื้อหาที่ปรากฏในหลักสูตรผู้ฝึกสอนกีฬาฟันดาบระดับชาติทั้งสามเล่ม	132
5.2 แสดงเนื้อหาโดยสรุปแยกเป็นหมวดหมู่ของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึก กีฬาตาบสากลตั้งแต่ ทศวรรษ 2510-2550	134

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
3.1 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ และ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญาฯ ขณะรับการทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญรางวัล	61
3.2 หน้าปกคู่มือกติกาการแข่งขันฟันดาบฉบับพ.ศ. 2516 จัดทำโดย สมาคมฟันดาบฯ และองค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย	68
4.1 ลักษณะของกระบี่ในการแข่งขัน	90
4.2 ลักษณะของดาบสองมือในการแข่งขัน	91
4.3 การแข่งขันกีฬาดาบไทย พ.ศ. 2500	92
4.4 การแข่งขันกีฬาดาบไทย พ.ศ. 2506	93
4.5 การแข่งขันกีฬาดาบไทยในปัจจุบัน (พ.ศ. 2559)	94
4.6 สนามแข่งขันตามข้อบังคับสมาคมกีฬาไทยฯ ว่าด้วยกติกาการแข่งขันฟันดาบไทย พ.ศ. 2531	96
5.1 หน้าปก “แนะนำการเล่นฟันดาบ”	123
5.2 หน้าปกเอกสาร “คู่มือฟันดาบ ฟอยล์ เอเป้ เซเบอร์”	124
5.3 ปกครองเอกสาร “คู่มือฟันดาบ ฟอยล์ เอเป้ เซเบอร์” มีลายมือ น.อ.ภูมิระบพ.ศ. 2518	124

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

“...กีฬามีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับชีวิตของคนแต่ละคน และชีวิตของบ้านเมือง...”¹

การเล่นกีฬาปรากฏในประเทศไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีการจัดการแข่งขันกีฬานักเรียน ณ ท้องสนามหลวงในพ.ศ. 2440 เพื่อต้อนรับการเสด็จกลับจากประพาสยุโรป การแข่งขันกีฬาในครั้งนั้นเป็นการปรากฏตัวอย่างชัดเจนของมหรกรรมการแข่งขันกีฬาตามแบบตะวันตกอย่างเป็นทางการในสังคมไทย โดยจุดมุ่งหมายของการจัดการแข่งขันเพื่อเป็นการชดเชยประชาชน ให้มีลักษณะตามที่รัฐต้องการคือใจนักเลง สามัคคี อากาญ และขันติ เพื่อให้พร้อมเป็นประชชนในยุคสมัยใหม่ของสังคมไทยที่กำลังก้าวเข้าสู่การเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจโลก และเพื่อแสดงถึงความ “ศิวิไลซ์” ของสังคมไทย² กีฬาดาบสากลเป็นกีฬาจากตะวันตกชนิดหนึ่งที่ปรากฏในสังคมไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งนอกจากชาวตะวันตกแล้ว กีฬาชนิดนี้ยังมีการเล่น และการฝึกฝนกันในหมู่ชนชั้นสูงที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ เช่น ในกลุ่มพระบรมวงศานุวงศ์ที่ศึกษาวิชาทหารจากต่างประเทศ เวลาต่อมาก็ฬาดาบสากล³ได้เป็นวิชาหนึ่งที่เปิดสอนในโรงเรียนนายร้อยทหารบก (หรือ

¹ พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ อ้างถึงใน การกีฬาแห่งประเทศไทย, 40 ปี การกีฬาแห่งประเทศไทย (กรุงเทพฯ : การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2547), 138.

² ชาญ พนารัตน์, “ฟุตบอล ร่างกาย ความศิวิไลซ์ และการจัดระเบียบทางสังคมในสมัยรัชกาลที่ 5,” ใน ฟุตบอลไทย ประวัติศาสตร์ อำนาจ การเมือง และความเป็นชาย, วสันต์ ปัญญาแก้ว, พงศกร สงวนศักดิ์, จุติพร ทรัพย์ปัญญาญาณ, บรรณาธิการ. (กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2557).

³ กีฬาดาบสากลที่กล่าวถึงในวิทยานิพนธ์เล่มนี้หมายถึง “กีฬาฟันดาบ” (Fencing) เหตุที่ต้องใช้คำว่า “กีฬาดาบสากล” เนื่องจากป้องกันการสับสนระหว่าง “กีฬาฟันดาบ (ดาบสากล)” กับ “กีฬาดาบไทย”

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าฯ ในปัจจุบัน) ตั้งแต่เริ่มสถาปนาโรงเรียนเมื่อพ.ศ. 2430⁴ การฝึกฝนกีฬาตาบาสกาลในขณะนั้นจึงมีอยู่ในวงจำกัด และด้วยเป็นกีฬาจากตะวันตกจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนความ “ศิวิไลซ์” ของชนชั้นสูงในขณะนั้น ดังนั้นแล้วพอสรุปได้ว่ากีฬาในสมัยรัชกาลที่ 5 มีบทบาทในฐานะเครื่องมือควบคุมและสร้างลักษณะที่พึงประสงค์แก่ประชาชน รวมถึงมีบทบาทเป็นเครื่องมือแสดงความทันสมัย เจริญก้าวหน้าของประเทศ

ภายหลังรัชกาลที่ 5 การกีฬายังคงมีบทบาทในด้านดังกล่าว โดยเฉพาะการควบคุม และสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ของประชาชน โดยผู้ที่มีบทบาทสำคัญตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ในการใช้กีฬาเพื่อจุดหมายข้างต้นคือ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา หรือครูเทพ)⁵ ที่นอกจากเป็นผู้สนับสนุน และส่งเสริมการแข่งขันกีฬาหลายชนิด อาทิ ฟุตบอล มวยสากล ญูญิตสูหรือยูโด วิชาส่วนห้อยโหน เทนนิส และกรีฑา⁶ โดยเฉพาะฟุตบอลที่ครูเทพเป็นผู้ริเริ่มการแข่งขันฟุตบอลชิงโล่กระทรวงธรรมการ นอกจากสนับสนุนการเล่นกีฬาประเภทต่างๆ แล้ว ภายหลังจากเกษียณอายุราชการครูเทพยังได้แต่งบทประพันธ์หลายชิ้นด้วยกันที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับกีฬา โดยเฉพาะการเน้นย้ำถึงลักษณะของการเป็นนักกีฬาที่ดี ต่อมาลักษณะของนักกีฬาที่ดีตามแบบของครูเทพยังส่งผลสืบเนื่องมาถึงความเข้าใจเรื่องกีฬา และนักกีฬาในปัจจุบันด้วยเห็นได้จากเพลงกราวกีฬา⁷ของครูเทพที่ยังถูกนำมาใช้ และกล่าวถึงอยู่เป็นประจำในการจัดการแข่งขันกีฬา

งานประพันธ์ของครูเทพที่เกี่ยวข้องกับกีฬามีอยู่หลายชิ้นด้วยกัน งานแต่ละชิ้นแต่งขึ้นหลังพ.ศ. 2475 ตรงกับช่วงที่ครูเทพลาออกจากราชการ เนื้อหาในบทประพันธ์เกี่ยวกับกีฬาของครูเทพ มีอิทธิพลต่อความเข้าใจ และภาพร่างของการเป็นนักกีฬาที่ดีว่ามีลักษณะอย่างไร ซึ่งลักษณะ

⁴ สลับศรี พัฒนวิบูลย์, “การกีฬาและพลศึกษาในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411-2453)” (ปริญญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522), 95-99.

⁵ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี หรือครูเทพ อดีตเสนาบดีกระทรวงธรรมการเมื่อ พ.ศ. 2459 ได้รับการศึกษาต่อจากอังกฤษ และเป็นผู้สนับสนุนการเล่นกีฬาฟุตบอลแลกีฬาอื่นๆ อีกหลายชนิดในสังคมไทย และยังคงดำรงตำแหน่งเป็นประธานรัฐสภาคนแรกของประเทศไทยด้วย

⁶ วิโรจน์ วงษ์ทน, *น้ำใจนักกีฬากับเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี* (กรุงเทพฯ: โนวาเจ้นเซ็นเตอร์, 2550), 43-101.

⁷ ครูเทพแต่งเพลงกราวกีฬาขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2477 โปรตดู ชลธิรา สัตยาวัฒนา, “วรรณกรรมคำสอนของ ‘ครูเทพ’,” ใน *ครูเทพ*, พิมพ์ครั้งที่ 1. (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์, 2526), 35. โดยมีเนื้อหากล่าวถึงประโยชน์และลักษณะการเล่นกีฬาสากลที่ดี โดยมีการใช้คำสอนบางประการทางพุทธศาสนาประกอบคำอธิบาย

ดังกล่าวมีการเชื่อมโยงกีฬาเข้ากับหลักศาสนาโดยเฉพาะศาสนาพุทธ เช่น การมีขันติ การละซึ่งกิเลส เป็นต้น การเชื่อมโยงกีฬาเข้ากับหลักศาสนาของครูเทพ ทำให้ความเข้าใจเรื่องกีฬา และการเป็นนักกีฬาที่ดีตามแบบครูเทพมีลักษณะแตกต่างจากแนวคิดกีฬาจากตะวันตกซึ่งเป็นที่ๆ ครูเทพได้รับการปลูกฝังเรื่องกีฬา ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวนี้เองที่อาจมีผลให้ความเข้าใจเรื่องกีฬาตามแบบของครูเทพยังคงมีอิทธิพลต่อความเข้าใจในเรื่องกีฬาในปัจจุบันด้วย

ต่อมาในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2481-2487) ได้ให้ความสำคัญแก่การกีฬาเช่นกัน รัฐบาลยุคนี้ส่งเสริมให้ประชาชนมีร่างกายที่แข็งแรง มีคุณภาพชีวิตที่ดี⁸ โดยมีจุดประสงค์หนึ่งเพื่อต้องการสร้างประเทศไทยให้เป็น “มหาประเทศ” ที่มีองค์ประกอบสำคัญ คือ การมีประชากรที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากคุณภาพของประชากรแล้วรัฐบาลจอมพล ป. ได้อออกรัฐธรรมนูญ 12 ฉบับ⁹ อันเป็นการแสดงถึงการใช้อำนาจของรัฐในการจัดการกับร่างกายของประชาชนมากขึ้น การออกรัฐธรรมนูญเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างชาตินิยมของจอมพล ป. ที่แสดงออกถึงความทันสมัยของไทย และขณะเดียวกันก็มีเอกลักษณ์ความเป็นไทยของตนเอง ซึ่งกีฬาตาบไทยเองก็ได้ปรากฏขึ้นในยุคนี้คือช่วงพ.ศ. 2480

นโยบายรัฐธรรมนูญของรัฐบาลจอมพล ป. เป็นนโยบายที่มีลักษณะย้อนแย้งในตัวเอง ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า เป็นนโยบายที่ความพยายามแสดงความทันสมัยของไทย ควบคู่ไปกับการแสดงเอกลักษณ์ความเป็นไทย หากการเปลี่ยนแปลงไปให้ทันสมัยคือการละทิ้งลักษณะดั้งเดิมของตน (ละ

⁸ ประเด็นการสร้างร่างกายประชาชนในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม โปรดดู ก้องสกล กวินรวีกุล, “การสร้างร่างกายพลเมืองไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481-2487,” (วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล (มานุษยวิทยา), คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545)

⁹ ในการออกรัฐธรรมนูญทั้ง 12 ฉบับนี้เริ่มตั้งแต่พ.ศ. 2482 มีรัฐธรรมนูญออกมาถึง 6 ฉบับ ส่วนในพ.ศ. 2483 มี 3 ฉบับ พ.ศ. 2484 มี 2 ฉบับ และ พ.ศ. 2485 มี 1 ฉบับ โดยรัฐธรรมนูญทั้ง 12 ฉบับประกอบด้วย 1. เรื่องการใช้ชื่อประเทศ ประชาชน และสัญชาติ 2. เรื่องการป้องกันภัยที่จะเกิดแก่ชาติ 3. เรื่องการเรียกชื่อชาวไทย 4. เรื่องการเคารพธงชาติ เพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมี 5. เรื่องให้ชาวไทยพยายามใช้เครื่องอุปโภคบริโภคที่มีกำเนิดหรือทำขึ้นในประเทศไทย 6. เรื่องทำนองและเนื้อร้องเพลงชาติ 7. เรื่องชวนให้ชาวไทยร่วมกันสร้างชาติ 8. เรื่องเพลงสรรเสริญพระบารมี 9. เรื่องภาษากับหนังสือไทยกับหน้าที่พลเมืองดี 10. เรื่องการแต่งกายของประชาชนชาวไทย 11. เรื่องกิจประจำวันของคนไทย 12. เรื่องการช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก คนชรา หรือคนทุพพลภาพ โปรดดู รัฐนิยมพิมพ์แจกในงานฉานอภิเษกศพ คุณยายพริ้ม ศิกษมัต, โรงพิมพ์ยัมศรี อ่างอิงโน แฉมสุข นุมนนธ์, “เมืองไทยยุคเชื่อนำ” วารสารธรรมศาสตร์ 6, เล่มที่ 1 (มิถุนายน- กันยายน 2519): 125, 127.

ทั้งความเป็นไทย) และหากการมีเอกลักษณ์ความเป็นไทยคือความพยายามแสดงเอกลักษณ์ดั้งเดิม (รักษาความเป็นไทย) แล้วการกระทำทั้งสองอย่างจะเกิดขึ้นพร้อมกันได้อย่างไร ลักษณะย้อนแย้ง เช่นนี้ปรากฏในนโยบายรัฐนิยมอย่างชัดเจน เช่น รัฐนิยมฉบับที่ 10 เรื่อง การแต่งกายของประชาชนชาวไทย ก่อนการออกรัฐนิยมฉบับดังกล่าว ผู้ชายขณะนั้นยังนิยมนุ่งผ้าม่วงในเวลางาน และนุ่งกางเกงแพรในเวลาว่าง ส่วนเวลาอยู่บ้านบางคนนุ่งผ้าหยักรั้ง หรือบางคนนุ่งแต่กางเกงใน หรือผ้าขาวม้าไม่ใส่เสื้อ ส่วนผู้หญิงนิยมนุ่งซิ่น หรือผ้าถุง หรือโจงกระเบน ใส่เสื้อแขนกระบอก หรือใช้ผ้าผืนเดียวคาดอก เวลาอยู่บ้านจะใส่เพียงเสื้อชั้นในตัวเดียว บางคนเปลือยกายท่อนบน และทั้งหญิงและชายไม่สวมรองเท้า¹⁰ รัฐนิยมฉบับที่ 10 จึงประกาศไม่ให้ประชาชนปรากฏตัวในที่ชุมชน หรือสาธารณสถานในเขตเทศบาล โดยไม่แต่งกายให้เรียบร้อย เช่น “นุ่งกางเกงชั้นใน หรือไม่สวมเสื้อ หรือนุ่งผ้าลอยชาย เป็นต้น”¹¹ และกำหนดว่า การแต่งกายที่เรียบร้อยคือ “แต่งเครื่องแบบ แต่งตามแบบสากลนิยมในทำนองที่สุภาพ หรือแต่งตามประเพณีนิยมในทำนองที่สุภาพ”¹² การออกรัฐนิยมดังกล่าวจึงเปรียบได้กับการบังคับให้ละทิ้งลักษณะความเป็นอยู่ (เช่น การไม่ใส่เสื้อ นุ่งเฉพาะเสื้อ/กางเกงชั้นใน ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาที่มีมาตั้งแต่ก่อนสมัยจอมพล ป.) ของคนไทยดั้งเดิมหรืออีกนัยหนึ่งคือเป็นเอกลักษณ์หนึ่งของสังคมไทยที่แตกต่างไปจากตะวันตก ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวถูกตัดสินจากรัฐบาลขณะนั้นว่าทำให้ประเทศดูล้าหลัง ไม่ทันสมัย ในสายตาชาวตะวันตก แต่ในขณะที่ลักษณะดั้งเดิมบางประการกลับถูกเลือกให้เป็นสิ่งที่พึงประสงค์ตามที่ปรากฏในรัฐนิยม ฉบับที่ 10¹³ ทั้งที่ก่อนหน้านี้รัฐนิยมจะประกาศใช้ทั้งสองสิ่งล้วนมีอยู่เป็นปกติในสังคมไทย ดังนั้นแล้วนโยบายรัฐนิยมของรัฐบาลจึงเป็นการเลือกเอาเอกลักษณ์บางอย่างมาประกาศเป็นเอกลักษณ์ของชาติในขณะที่เอกลักษณ์บางอย่างถูกห้าม

¹⁰ สังข์ พัฒโนทัย, *ความนึกในกรุงซัง* (กรุงเทพฯ: คลังวิทยา, 2499), 208-214. อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน 133.

¹¹ *ประมวลรัฐนิยม และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องระเบียบการแต่งกายสตรี และข้าราชการที่ไปในงานพิธีต่างๆ การไว้ทุกข์ในงานศพ* พิมพ์เพื่อเป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ พระประศาสน์อักษรกิจ (ใบ คุปตารักษ์) วันที่ 1 ตุลาคม 2484 (พระนคร: กรุงเทพบรรณาการ, 2484), หน้า 24-25.

¹² เรื่องเดียวกัน 25.

¹³ ดังที่ชาญวิทย์ได้กล่าวถึงหนังสือและรูปภาพในช่วงสมัยดังกล่าวที่มี “ภาพสตรีแต่งกายด้วยผ้านุ่งซิ่น (เย็บในลักษณะเกือบเหมือนกระโปรง)” โปรดดู ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, *ประวัติศาสตร์เมืองไทยสยาม พ.ศ. 2475-2500*, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2559), 221. ซึ่งการนุ่งซิ่นเป็นการแต่งกายที่มีอยู่แล้วในสังคมไทย แต่ถูกนำมาใช้นุ่งในลักษณะคล้ายกระโปรง

รัฐนิยมจึงมีความย้อนแย้งในแง่ที่ว่า เป็นการละทิ้งเอกลักษณ์ความเป็นไทยไปพร้อมกับการประกาศให้ลักษณะดั้งเดิมบางประการที่ถูกคัดเลือกโดยรัฐให้เป็นเอกลักษณ์ของชาติ

อย่างไรก็ตามแม้ว่านโยบายรัฐนิยมของจอมพล ป. จะมีความย้อนแย้งกันเอง ทว่าชาญวิทย์ เกษตรศิริ กลับมองว่านโยบายดังกล่าวไม่ได้ย้อนแย้ง¹⁴ และมองว่า “เป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะเลือกสรรสิ่งที่ดีจาก “ฝรั่ง” และนำมาเสนอให้กลับประชาชน” และสิ่งเหล่านี้ “จะช่วยประเทศในกระบวนการ “สร้างชาติ” เมื่อเป็นเช่นนี้การผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกของไทยกับวัฒนธรรมตะวันตกของฝรั่ง ก็จะทำให้วัฒนธรรมไทยเจริญยิ่งขึ้น”¹⁵ อีกทั้งนโยบายรัฐนิยม และข้อบังคับต่างๆ ที่ถูกประกาศใช้ในช่วงเวลานี้ยังส่งผลมาถึงปัจจุบันด้วยอาทิ การแต่งกายในงานศพ เป็นต้น

กีฬาตาบไทยเป็นกีฬาที่มีลักษณะพิเศษที่สอดคล้องกับความย้อนแย้งของนโยบายรัฐบาลได้ กล่าวคือเป็นกีฬานำเอากระบี่กระบองซึ่งเป็นศิลปะการต่อสู้ของไทยมาประยุกต์ให้เป็นกีฬาตามอย่างตะวันตก ดังนั้นภายในตัวกีฬาตาบไทยจึงมีทั้งความเป็นตะวันตก และความเป็นไทยผสมอยู่ด้วยกัน จึงเป็นภาพสะท้อนหนึ่งของเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่มีความทันสมัยอย่างตะวันตกอยู่ด้วย ดังเช่นนโยบายของรัฐบาล อีกทั้งในเวลาต่อมากีฬาตาบไทยได้เผยแพร่เข้าไปในมหาวิทยาลัยต่างๆ ของไทย

การส่งเสริมการเล่นกีฬาในสมัยจอมพล ป. เป็นรากฐานสำคัญในการให้ความสำคัญแก่การกีฬาที่มีบทบาทชัดเจนมากขึ้นในการเป็นเครื่องมือหนึ่งของรัฐในการจัดการกับประชาชนให้มีลักษณะที่รัฐต้องการ นอกจากนี้ปลายทศวรรษ 2490 รัฐบาลได้เริ่มให้ความสนใจในแง่ของการแสดงออกถึงจุดยืนทางการเมืองระดับนานาชาติ และการใช้กีฬาเพื่อแสดงออกถึงศักยภาพของประเทศ

เมื่อก้าวเข้าสู่ยุคพัฒนา (หลังพ.ศ. 2500) การให้ความสำคัญกับสุขภาพอนามัยของประชาชนยังเป็นประเด็นสำคัญที่ จอมพล สฤษดิ์ให้ความสำคัญ เช่น เรื่องฝืน และการปราบปรามยา

¹⁴ ชาญวิทย์ พิจารณาจากนโยบายข้อบังคับอื่นๆ นอกจากรัฐนิยม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมมาประกอบการพิจารณาด้วย โดยมองว่า การต่อต้าน “ฝรั่ง” (ในสมัยจอมพล ป.) แต่ยังรับ “วัฒนธรรมฝรั่ง” ไม่ได้เป็นนโยบายที่ขัดกันในตัวเอง ซึ่งผู้วิจัยมีเองความเห็นที่ต่างออกไปดังที่ได้อธิบาย แต่ผู้วิจัยเห็นด้วยกับผลของการเลือกสรรจากรัฐบาลตามที่ชาญวิทย์ได้เสนอไว้ โปรดดู เรื่องเดียวกัน, 211.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, 211.

เสพติด¹⁶ อีกทั้งในพ.ศ. 2509 ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 ที่สะท้อนถึงการแสดงตัวตนของประเทศไทยให้ประจักษ์แก่สายตาประชาชน และนานาชาติ และยังเป็นการแสดงศักยภาพและความภูมิใจในชาติด้วย¹⁷ หลังจากจัดเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2509 ที่แสดงออกถึงศักยภาพของประเทศภายใต้รัฐบาลทหาร ห้วงเวลานี้เองที่วงการกีฬาตาบสากลไทยได้ก่อตัวเป็นรูปร่างที่ชัดเจน คือมีการก่อตั้งสมาคมฟันดาบสมัครเล่นแห่งประเทศไทยในพ.ศ. 2508 การก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ นำมาซึ่งบทบาทของกีฬาตาบสากลที่สามารถตอบสนองนโยบายของรัฐในการเป็นเครื่องมือจัดการประชาชนในเวลาต่อมา

ภายหลังจากเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2509 ในทศวรรษต่อมา (ทศวรรษ 2510) ประเทศไทยยังได้เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันมหกรรมกีฬานานาชาติอย่างต่อเนื่องทั้งกีฬาแหลมทอง (หรือซีเกมส์) พ.ศ. 2510 และพ.ศ. 2518 และเอเชียนเกมส์พ.ศ. 2513 ที่ล้วนเป็นการแสดงศักยภาพของประเทศไทยในเวทีนานาชาติ นอกจากนี้กีฬาในฐานะเครื่องมือจัดการกับร่างกายของประชาชนได้ถูกตอกย้ำถึงบทบาทดังกล่าวอีกครั้ง โดยเฉพาะกีฬาซีเกมส์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2510 ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงชนะเลิศเหรียญทองในการแข่งขันเรือใบ ในวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2510 (ซึ่งต่อมา วันที่ 16 ธันวาคม ได้ถูกกำหนดให้เป็นวันกีฬาแห่งชาติ) การเข้าร่วมและการชนะการแข่งขันของพระองค์ทำให้เกิดภาพ “ตัวอย่าง” ของการเป็นนักกีฬา อันเป็นต้นแบบแก่ประชาชนและนักกีฬาในเวลาต่อมา ดังนั้นแล้วบทบาทของกีฬาในช่วงนี้สะท้อนภาพของการเป็นเครื่องมือจัดการร่างกายของประชาชน โดยมีนักกีฬาเป็นตัวอย่างอีกทั้งยังเป็นการใช้กีฬาเพื่อแสดงศักยภาพของประเทศอีกด้วย

ในช่วงทศวรรษ 2510 เป็นช่วงที่กีฬาตาบไทย และกีฬาตาบสากล เริ่มมีบทบาทในสังคมไทยมากขึ้น โดยกีฬาตาบไทยได้รับการบรรจุเข้าแข่งขันในกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยครั้งแรกในพ.ศ. 2513 และในครั้งต่อๆ มา ส่วนกีฬาตาบสากลมีการส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันในระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่องเช่น กีฬาโอลิมปิก การเข้าร่วมการแข่งขันระดับนานาชาติช่วยเสริมภาพการเป็น “ร่างกายตัวอย่าง” แก่ประชาชนได้ชัดเจนขึ้น ผ่านการเป็นนักกีฬาทีมชาติที่เปรียบได้กับการเป็นตัวแทนของชาติในเวทีโลก

¹⁶ แม้ว่าการจัดการกับฝิ่น และยาเสพติดของจอมพลสฤษดิ์อาจมีเรื่องผลประโยชน์ทางการเมืองมาเกี่ยวข้องด้วยก็ตาม โปรดดู พัทธ เฉลิมเตียรณ, *การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ* (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2548), 234-238.

¹⁷ ภิญญพันธ์ พจนะลาวัลย์, *กำเนิดประเทศไทยภายใต้เผด็จการ* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2558), 241-244.

ขณะที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะนโยบายเศรษฐกิจระดับมหภาพ ซึ่งการเปลี่ยนดังกล่าวสืบต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่เทคโนโลยี¹⁸ เข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของไทย¹⁹ มีผลให้เศรษฐกิจของไทยเติบโตโดยเฉพาะในช่วงปลายทศวรรษ 2520 - ต้นทศวรรษ 2530 เป็นช่วงที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับการกีฬาในฐานะเครื่องมือหนึ่งในการสร้างประชากรที่มีคุณภาพอันเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เห็นได้จากการจัดทำแผนพัฒนากีฬาชาติฉบับแรก (พ.ศ. 2530-2539) ให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในช่วงของแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติฉบับแรกนี้สมาคมฟุตบอลฯ ได้จัดทำเอกสารที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงวงการกีฬาดาบสากล เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้น

นอกจากนี้ในช่วงต้นทศวรรษ 2530 ประเทศไทยยังได้รับเลือกให้เป็นเจ้าภาพ (ได้รับเลือกในปี 2533) จัดการแข่งขันเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 13 ซึ่งจะจัดในพ.ศ. 2541 อันเป็นการแสดงถึงศักยภาพของประเทศไทยที่ขณะนั้นมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในทิศทางที่ดี ก่อนที่จะเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในเวลาต่อมา ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าในช่วงปลายทศวรรษ 2520 ถึงต้นทศวรรษ 2530 กีฬายังคงมีบทบาทในการเป็นเครื่องมือควบคุมประชาชน โดยมีการจัดทำแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อีกทั้งยังยังคงถูกใช้ในการแสดงศักยภาพของประเทศผ่านการเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬาระดับชาติ

แม้ว่าประเทศไทยเผชิญภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างหนักในพ.ศ. 2540 แต่ปีต่อมาประเทศไทยก็ยังสามารถจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 13 ได้สำเร็จ และจากการเป็นเจ้าภาพในครั้งนี้รัฐบาลได้ถือโอกาสประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อเป็นการดึงดูดเงินจากต่างประเทศเข้ามายังประเทศทางหนึ่ง ดังนี้แล้วกีฬาจึงมีบทบาทในการนำเสนอภาพประเทศไทย นำมาซึ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติ อันเป็นหนทางหนึ่งในการกระตุ้นเศรษฐกิจของไทย²⁰

¹⁸ ตามความหมายของอภิชาติ สถิตนิรามัย ที่ปรากฏในหนังสือ “รัฐไทยกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ” เทคโนโลยีหมายถึง ขุนนางนักวิชาการ ที่มีความเกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจ เช่น อดีตผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย บัวย อึ้งภากรณ์

¹⁹ โปรตดู อภิชาติ สถิตนิรามัย, *รัฐไทยกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ : จากกำเนิดทุนนิยมนายธนาคารถึงวิกฤตเศรษฐกิจ 2540* (นนทบุรี : ฟาเดียวกัณ, 2557), 57-92.

²⁰ ช่วงที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 13 รัฐบาลได้รณรงค์การท่องเที่ยวในชื่อ “Amazing Thailand”

ต่อมาในช่วงต้นทศวรรษ 2550 มีการจัดทำเอกสารเรื่อง “กีฬาแก้ปัญหาชาติได้ทุกเรื่อง” โดย คณะกรรมการการกีฬา วุฒิสภา²¹ เป็นการต่อยอดถึงบทบาทของกีฬาในฐานะเครื่องมือในการจัดการร่างกายของประชาชน นอกจากนี้เนื้อหาของเอกสารยังกล่าวถึงนักกีฬาที่ประสบความสำเร็จในการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ ว่าสามารถดึงดูดให้ประชาชนเล่นกีฬาได้มากขึ้น อันต่อยอดถึงการเป็น “ร่างกายตัวอย่าง” ของนักกีฬา ที่เป็นแบบอย่างสำหรับร่างกายที่รัฐพึงปรารถนา

บทบาทของกีฬาในช่วงเวลาต่างๆ ต่อยอดความสำคัญของกีฬาในฐานะเครื่องมือในการจัดการประชาชนของรัฐมาโดยตลอด อีกทั้งรัฐบาลในยุคสมัยต่างๆ ต่างก็ให้ความสำคัญกับกีฬาในการตอบสนองนโยบายของตน ทั้งเรื่องสังคม เศรษฐกิจ รวมไปถึงการสร้างภาพลักษณ์ของประเทศ แก่สายตาของประชาชนและนานาชาติ บทบาทของกีฬาจึงมีความสำคัญยิ่งต่อรัฐในการดำเนินนโยบายต่างๆ ต่อประชาชน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารกับนานาชาติผ่านกีฬา

การที่รัฐใช้กีฬาเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการกับประชาชน และเพื่อตอบสนองต่อนโยบายอื่นๆ มาโดยตลอดแทบทุกรัฐบาลที่ได้กล่าวถึง โดยความเข้าใจและการรับรู้เรื่องกีฬาที่ถูกโยงเข้ากับศีลธรรม หรือหลักธรรมอันดีงาม ที่รัฐไทยพยายามปลูกฝังแก่ประชาชนตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดยมีเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี หรือครูเทพเป็นบุคคลสำคัญในการสร้างความเข้าใจดังกล่าว ซึ่งยังคงมีอิทธิพลสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ประกอบกับรัฐบาลในยุคต่อมา ต่างก็เสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของการเล่นกีฬาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้วยการเชื่อมโยงกับศีลธรรม หรือแม้แต่ประโยชน์ของกีฬาตามหลักวิทยาศาสตร์ ด้วยเหตุนี้กีฬาจึงมีสถานะพิเศษของการเป็นสิ่งที่ดีงาม ชาวสะอาด และด้วยสถานะพิเศษนี้เองที่ทำให้กีฬาสามารถเป็นเครื่องมือของรัฐอย่างดียิ่งในการจัดการกับร่างกายของประชาชน โดยปราศจากการต่อต้าน เช่นเดียวกับสถานะของนักกีฬาที่ถูกนำเสนอแก่ประชาชนในฐานะ ตัวอย่างของร่างกายที่ผ่านการฝึกฝนอย่างหนัก กระทั่งประสบความสำเร็จและถูกใช้เป็นเครื่องมือในการดึงดูดประชาชนเข้าสู่สิ่งที่ดีงามเช่นกีฬา หรืออีกนัยหนึ่งคือ เพื่อดึงดูดให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการควบคุมและจัดการให้มีลักษณะตามที่รัฐต้องการนั่นเอง

ความสำคัญของกีฬาดาบไทย และกีฬาดาบสากลในฐานะเครื่องมือของรัฐ ทำให้การศึกษากีฬาทั้งสองชนิดสามารถสะท้อนการจัดการร่างกายของประชาชน ให้มีลักษณะตามที่รัฐต้องการ โดยสามารถจัดการแม้กระทั่งความคิด ตลอดจนร่างกายในระดับกล้ามเนื้อ ซึ่งกลไกในการจัดการร่างกายประชาชนเช่นนี้ของรัฐไม่เพียงปรากฏผ่านการสนับสนุนการเล่นกีฬาเท่านั้น แต่ยังปรากฏในหน่วยงาน และภาคส่วนอื่นๆ ด้วย

²¹ คณะกรรมการการกีฬา วุฒิสภา, *กีฬาแก้ปัญหาชาติได้ทุกเรื่อง* (กรุงเทพฯ: กลุ่มงานคณะกรรมการการกีฬา สำนักกรรมการ 3 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, [2553?])

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาบทบาทของกีฬาตาบไทย และกีฬาตาบสากลกับนโยบายของรัฐไทย เพื่อให้เห็นบทบาทของกีฬาตาบไทย และกีฬาตาบสากลที่มีต่อนโยบายของรัฐในแง่ของการเป็นเครื่องมือจัดการประชาชน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสะท้อนกระบวนการในการจัดการประชาชนของรัฐในหน่วยงานอื่นๆ ด้วย

1.3 คำถามการวิจัย

1.3.1. กีฬาตาบไทยและกีฬาตาบสากลมีบทบาทอย่างไรต่อนโยบายของรัฐ

1.4 สมมุติฐาน

กีฬาตาบไทยและกีฬาตาบสากลมีบทบาทในฐานะเป็นเครื่องมือหนึ่งของรัฐในการจัดการร่างกายประชาชนให้มีลักษณะตามที่รัฐต้องการ โดยมีลักษณะการจัดการแบบเบ็ดเสร็จทั้งลักษณะนิสัยและร่างกายของประชาชน กระบวนการดังกล่าวกระทำผ่านนักกีฬาในฐานะตัวอย่างที่ดีของประชาชน โดยในกระบวนการแข่งขัน และการฝึกฝนของนักกีฬาสามารถสะท้อนภาพการจัดการประชาชนของได้ ในการศึกษาการใช้กีฬาจัดการประชาชนที่ให้นักกีฬาเป็นเครื่องมือนี้ศึกษาผ่านบทบาทของกีฬาช่วงเวลาต่างๆ เพื่อชี้ให้เห็นถึงการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐของกีฬาทั้งสองชนิด

1.5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.5.1 ระเบียบวินัย (Discipline) และร่างกายที่เชื่อฟัง (Docile Bodies) ของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault)

ในศตวรรษที่ 18 ได้เกิดแนวคิดที่ว่าร่างกายมนุษย์สามารถปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้ นำมาซึ่งการคิดค้นเทคโนโลยี และกระบวนการในการจัดการกับร่างกายของให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการในการจัดการดังกล่าวสามารถเข้าควบคุมร่างกายมนุษย์ได้ถึงระดับกลศาสตร์ อันได้แก่ การเคลื่อนไหว อากัปกริยา ท่วงท่า และความว่องไว²² หรือเป็นร่างกายที่ถูก

²² มิเชล ฟูโกต์, ร่างกายใต้บังคับการ: ปฐมบทแห่งอำนาจในวิสัยสมัยใหม่, แปลโดย ทองกร โภคธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2554), 6.

ประกอบสร้าง (Manufactured Body²³) การคิดค้นดังกล่าวเป็นผลจากความก้าวหน้าของความรู้เกี่ยวกับร่างกายมนุษย์ในช่วงปฏิวัติวิทยาศาสตร์ (ตั้งแต่ช่วงปลายศตวรรษที่ 17) ที่สามารถแบ่งออกเป็นสองด้านคือ ความรู้ด้านกายวิภาค - อภิปรัชญา และด้านเทคนิค - การเมือง²⁴ ความรู้ทั้งสองชุดนี้ล้วนมีจุดหมายเพื่อให้ร่างกายของมนุษย์กลายเป็น “ร่างกายที่เชื่อง” หรือ “ร่างกายที่วุ่นนอนสอนง่าย” โดยเข้าไปจัดการกับร่างกายของมนุษย์ในระดับกลศาสตร์เพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และการควบคุมในระดับกลศาสตร์ที่มีรายละเอียดปลีกย่อยมาก (ควบคุมทุกส่วนอย่างละเอียด) ได้ก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “ระเบียบวินัย” แบบใหม่ที่เชื่อว่า ยิ่งร่างกายเชื่อฟังการควบคุมได้มากเท่าใด ก็จะเป็นประโยชน์ได้มากขึ้นเท่านั้น²⁵

การควบคุมจนถึงระดับรายละเอียดปลีกย่อยของ “ระเบียบวินัย” (แบบใหม่) ก่อให้เกิด “กายวิภาคทางการเมือง” ที่เป็นการใช้อำนาจบังคับร่างกายมนุษย์ เพื่อเชิดชักส่วนต่างๆ ซึ่งเป็น “กลศาสตร์แห่งอำนาจ” ดังนี้แล้ว “กายวิภาคทางการเมือง” จึงเป็นตัวกำหนดวิธีการเข้าครอบงำร่างกายของผู้อื่นให้เกิด “ร่างกายที่เชื่อง”

การที่ “ระเบียบวินัย” เข้าควบคุมร่างกายในสถาบันต่างๆ มีลักษณะอยู่สองประการคือการเข้าควบคุมร่างกายอย่างละเอียดลออ โดยใช้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับร่างกาย เพื่อให้ได้มาซึ่งร่างกายที่เชื่อง เราเรียกว่าเป็นอำนาจแบบ “จุลฟิสิกส์” (Micro-Physics) ประการที่สอง “จุลฟิสิกส์” ได้แพร่หลายในสถาบันต่างๆ ของสังคมตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 ทั้ง ในกองทัพ ในโรงเรียน ในโรงพยาบาล ฟูก็อดได้เสนอว่า “ระเบียบวินัย” ได้สร้างลักษณะของปัจเจกบุคคลให้มีลักษณะ 4 ประการ²⁶ คือ

1. ความเป็นตาราง (Cellular) มีลักษณะเป็นการจัดแยกออกเป็นส่วนๆ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายมนุษย์ (ที่ถูกจัดแบ่งเป็นกลุ่ม) กับพื้นที่เฉพาะ โดยการจัดเป็นตารางมีเทคนิค 4 ประการดังนี้

²³ Anne Schwan and Stephen Shapiro, *How to Read Foucault's Discipline and Punish* (London: Pluto Press, 2011), 98.

²⁴ มิเชล ฟูก็อด, *ร่างกายใต้บังคับการ: ปรุ้มบทแห่งอำนาจในวิถีสสมัยใหม่*, แปลโดย ทองกร โภคธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: คปไฟ, 2554), 5.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, 8.

²⁶ ลักษณะดังกล่าวเป็นผลมาจากการที่ “ระเบียบวินัย” ได้แยกอำนาจออกจากร่างกาย โดย “อำนาจ” ที่ถูกแยกจะแปรสภาพเป็น ความสามารถ (สมรรถภาพ) และ ร่างกายที่ก่อให้เกิดผลกำลัง ซึ่งผลกำลังจะถูกแปรสภาพเป็นการเชื่อฟัง การสมยอม โปรดดู เรื่องเดียวกัน, 9.

1.1 การปิดล้อมพื้นที่ เป็นการจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับกลุ่มคน เช่น ค่ายทหาร หอพักสตรี เป็นต้น มีจุดประสงค์ในการปิดล้อมเพื่อป้องกันเหตุอันไม่พึงปรารถนา

1.2 การตีตาราง เป็นการจัดการภายในพื้นที่ๆ ถูกปิดล้อม โดยบางพื้นที่ดังกล่าว ออกเป็นส่วนย่อยๆ และจัดวางบุคคลลงไปในแต่ละส่วนย่อยนั้น ทั้งนี้การตีตารางเป็นไปเพื่อ “การล่วงรู้ ควบคุม และใช้งาน”²⁷ ได้โดยง่าย เช่นง่ายต่อการควบคุม ง่ายต่อการติดต่อสื่อสาร (ทราบว่ามีใครอยู่ตรงไหน)

1.3 การจัดพื้นที่ตามหน้าที่ เมื่อกำหนดให้บุคคลอยู่ในแต่ละส่วนของพื้นที่ (ตาราง) ในแต่ละพื้นที่ที่มีการกำหนดกิจกรรม หรือหน้าที่เฉพาะสำหรับพื้นที่นั้นๆ นำมาซึ่งความสะดวกในการประเมินผลงานเป็นรายของบุคคลตามหน้าที่

1.4 การจัดอันดับ เป็นการไหลเวียนของบุคคลในแต่ละพื้นที่ ที่ขึ้นอยู่กับเปลี่ยนแปลงของอันดับที่ถูกจัด ซึ่ง “ระเบียบวินัย” จะเป็นตัวจัดอันดับที่ต่างกัน (ในแง่ที่ว่า “ระเบียบวินัย” เป็นการจัดการเพื่อให้แต่ละบุคคลมีประสิทธิมากขึ้น) เช่น หากมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกอาจถูกจัดอันดับให้สูงขึ้น เป็นต้น การจัดอันดับนี้แสดงถึงการควบคุมในลักษณะบนลงล่าง

ความเป็นตารางนี้กล่าวได้ว่าเป็นการจัดแบ่งความหลากหลายออกเป็นส่วนย่อยๆ เพื่อให้สามารถควบคุม และตรวจสอบ ได้ถึงระดับปัจเจก และมีลักษณะเป็นการตรึงบางสิ่งไว้กับพื้นที่ และปล่อยให้บางสิ่งไหลเวียนไป นับเป็นการที่ระเบียบวินัยเข้าไปจัดการกับความหลากหลายและใช้ประโยชน์จากความหลากหลายที่ถูกจัดแล้วให้มากที่สุด²⁸

2. ความเป็นองค์อินทรีย์ (Organic) ที่ถูกจัดการด้วยการควบคุมพฤติกรรม (Code Activities) ซึ่งมีวิธีการ 5 ประการ ดังนี้

2.1 ควบคุมด้วยตารางเวลา เป็นการควบคุมคุณภาพของการใช้เวลาที่สามารถกำหนดความละเอียดได้จนถึงระดับวินาที การกำหนดระยะเวลาเช่นนี้นำมาซึ่งการควบคุม กำจัดอุปสรรคที่อาจลดทอนความสามารถในการทำกิจกรรมต่างๆ ออกไปได้²⁹ เช่น ห้ามใช้โทรศัพท์ระหว่างเวลาเรียน เป็นต้น

2.2 การกำหนดความละเอียดซับซ้อนเชิงเวลาแก่อาภักิริยา คือการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างร่างกายกับเวลา ว่าในช่วงใดอวัยวะใดของร่างกายต้องอยู่ตำแหน่งไหน อันเป็นการควบคุมร่างกายทุกส่วนของการกิริยาหนึ่งๆ ตั้งแต่ต้นจนจบ อันเป็นการควบคุมพัฒนาการ และขั้นตอนในการแสดงกิริยาต่างๆ จากภายใน

²⁷ เรื่องเดียวกัน, 20.

²⁸ โปรดดู เรื่องเดียวกัน, 32.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, 33-37.

2.3 การจัดวางสหสัมพันธ์ระหว่างร่างกายกับอากัปกริยา เป็นการกำหนดว่าท่วงท่าใดของร่างกายเหมาะสมกับอากัปกริยาใดมากที่สุด (ท่าทางที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการทำกิจกรรมหนึ่งๆ) เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากอากัปกริยานั้น

2.4 การประสานกันระหว่างร่างกายกับวัตถุ ความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายกับวัตถุหรืออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดงอากัปกริยา โดยแบ่งย่อยท่าทางออกเป็นสองส่วนขนานกันคือ อวัยวะของร่างกายในการแสดงอากัปกริยานั้นๆ และส่วนต่างๆ ของวัตถุที่ร่างกายควบคุม³⁰

2.5 การใช้เวลาอย่างเต็มศักยภาพ คือการจัดให้ใช้เวลาในขณะอย่างเป็นประโยชน์มากที่สุด

การควบคุมอย่าละเอียดยและซับซ้อนนี้ทำให้ร่างกายแบบใหม่ (ร่างกายที่ถูกประกอบสร้าง) มีความสามารถในการรองรับคำสั่งต่างๆ ที่เข้าไปควบคุม เช็ดซัก พร้อมถูกฝึกให้เกิดประโยชน์มากกว่าเป็นร่างกายที่มีจิตวิญญาณของสัตว์โลก³¹

3. การจัดระบบระเบียบแก่กระบวนการกำเนิด (Genetic) เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 18 เป็นการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเวลา ร่างกาย และผลกำลัง³² เราสามารถเห็นวิธีการเหล่านี้ได้ในโรงเรียนทั่วไป การจัดระบบระเบียบแก่กระบวนการกำเนิดมีอยู่ด้วยกัน 4 วิธีการคือ

3.1 แบ่งระยะเวลาออกเป็นช่วงๆ คือการกำหนดจุดเริ่มและจุดสิ้นสุดของเวลาที่แน่นอนและเคร่งครัด

3.2 จัดระบบให้แก่ช่วงเวลาสาขาย่อยต่างๆ ในแต่ละช่วงเวลาที่กำหนด จะมีการจัดเรียงกิจกรรมจากง่ายไปยาก จากซับซ้อนน้อย ไปซับซ้อนมาก ก่อให้เกิดการปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงประสงค์

3.3 กำหนดเป้าหมายท้ายสุดแก่ช่วงเวลาต่างๆ เมื่อมีการระบุจุดสิ้นสุดของเวลา และกำหนดพฤติกรรมในแต่ละช่วงเวลาแล้ว เป้าหมายท้ายสุดคือการกำหนดความสามารถสูงสุดของบุคคลที่พึงกระทำได้เมื่อผ่านช่วงระยะเวลาดังกล่าว นำมาซึ่งการประเมินผลงาน ความสามารถของบุคคล

3.4 จัดวางอนุกรมหลายๆ ชุด คือการกำหนดการฝึกหัดที่เหมาะสมของแต่ละบุคคล คือแต่ละบุคคลจะมีรูปแบบการฝึกฝนเฉพาะของตนเอง โดยแบ่งไปตามอันดับที่ถูกจัด

³⁰ เรื่องเดียวกัน, 41-43.

³¹ เรื่องเดียวกัน, 45-47.

³² แตกต่างจาก 2 ลักษณะแรกคือ มีการแปรสภาพระยะเวลาให้เป็นทุนในการพัฒนาของร่างกาย กล่าวคือระยะเวลาที่ผ่านไปบุคคลจะได้รับ “การฝึกฝน” ไปพร้อมกับการใช้ประโยชน์ อาจนำมาซึ่งการแปรเปลี่ยนของอันดับที่ถูกจัดเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาและมีการประเมินผล

การจัดระบบระเบียบแก่กระบวนการกำเนิดก่อให้เกิดภาพของเวลาที่เกิดขึ้นเป็นเส้นตรง และเกิดช่วงเวลาแบบ “วิวัฒนาการ” ซึ่งได้มาจาก “การฝึกฝน” ซึ่งเป็นเทคนิคที่ใช้บังคับร่างกายให้ปฏิบัติตามหน้าที่ ที่มีลักษณะทั้งซ้ำๆ และแตกต่างกันไปเรื่อยๆ ตามลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้ตายตัว³³ การฝึกฝนนี้ถูกนำมาใช้เพื่อสะสมเวลาในรูปของประโยชน์ และเป็นเครื่องมือในการใช้อำนาจควบคุมร่างกายโดยมีเวลาเป็นสื่อกลางได้อย่างเป็นระเบียบ³⁴

4. ความเป็นสิ่งประกอบสร้าง (Combinatory) ที่ได้มาจากการประกอบสร้างด้วย พละกำลัง (Composition of Force) ช่วงปลายศตวรรษที่ 17 การใช้ประโยชน์สูงสุดจากบุคคล เป็นไปในลักษณะของการรวมหมู่ (รวมหลายคนเข้าด้วยกัน) กันประกอบกิจกรรม ทว่าในปลาย ศตวรรษที่ 18 กลับมีแนวคิดที่เปลี่ยนไปคือ การใช้ประโยชน์สูงสุดจากบุคคลมิได้มาจากรวมหมู่ แต่มา จากการแยกบุคคลออกเป็นส่วนตัว และใช้ประโยชน์จากแต่ละส่วน (แต่ละบุคคล) ที่แบ่งประกอบกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมหนึ่งๆ (ลักษณะคล้ายจิ๊กซอว์ที่แต่ละบุคคลจะได้รับผิวดอกในแต่ละหน้าที่ต่างหาก และเมื่อใช้งานก็นำเอาบุคคลหลายๆ คนมาประกอบกัน) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้บุคคลแต่ละคนมี ความสำคัญขึ้น ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลมาจากเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้น³⁵ การประกอบ สร้างเป็นไปใน 3 รูปแบบ คือ

4.1 ร่างกายของปัจเจกบุคคลกลายเป็นองค์ประกอบขึ้นหนึ่งที่สามารถจัดวางเคลื่อนย้าย และเชื่อมโยงเข้ากับร่างกายของคนอื่นๆ ได้ เป็นผลให้ร่างกายเป็นเพียงหนึ่งในชิ้นส่วนย่อยๆ ของ เครื่องจักรอันซับซ้อน

4.2 ชุดช่วงเวลาอันหลากหลายที่ระเบียบวินัยจะต้องนำมาเชื่อมโยงกันเป็น “เวลา ประสม” คือการที่ระยะเวลาในการปฏิบัติการของบุคคลหนึ่ง จะเชื่อมโยง สัมพันธ์กับช่วงเวลา ปฏิบัติการของบุคคลอื่นๆ เพื่อบีบเอาพละกำลังออกมาในปริมาณมากที่สุดจากแต่ละคนอันนำมาซึ่ง ผลลัพธ์สูงสุด

4.3 การประสมประสานพละกำลังอย่างพิถีพิถันจำเป็นต้องมีการออกคำสั่งที่ชัดเจน ประสิทธิภาพสูงสุดของคำสั่งคือการที่ร่างกายของบุคคลแสดงปฏิกิริยาตอบสนองกับคำสั่งอย่างทันที และมีความเที่ยงตรง แม่นยำ ซึ่งคำสั่งเป็นสิ่งสำคัญในการในทุกกิจกรรมของแต่ละบุคคลที่มี “ระเบียบวินัย”

³³ เรื่องเดียวกัน, 57.

³⁴ เรื่องเดียวกัน, 59.

³⁵ โปรตดู เรื่องเดียวกัน, 60-63.

จากเทคนิควิธีทั้ง 4 ที่ “ระเบียบวินัย” ได้เข้าจัดการกับร่างกายของมนุษย์ เพื่อให้ได้มาซึ่ง “ร่างกายที่เชื่อง” ผ่านเทคนิคทั้ง 4 มีความสัมพันธ์กับการศึกษากีฬาดาบไทย และกีฬาดาบสากลในแง่ที่ว่ากีฬาทั้งสองชนิดเป็นเครื่องมือในการการควบคุม และสร้างร่างกายของประชาชนให้มีลักษณะที่เชื่องคือพร้อมปฏิบัติตามกรอบที่รัฐกำหนด โดยมีนักกีฬาทั้งสองชนิดเป็น “ร่างกายต้นแบบ” ที่พึงประสงค์ให้ประชาชนยึดเป็นแบบอย่าง

ตารางที่ 1.1

ตารางสรุปข้อเสนอของฟูโกต์

Discipline creates:	
4 types of individuality through	4 techniques
cellular (spatial distribution)	drawing up tables (group are contained and watch)
organic (codes activities)	prescribing movements (proper manoeuvres indicate standards)
genetic (accumulates time)	imposing exercises (exercise is tied to an idea of progress)
combinatory (composition of forced)	arranging tactic (forges new collective identities)

ที่มา: Anne Schwan and Stephen Shapiro, *How to Read Foucault's Discipline and Punish* (London: Pluto Press, 2011), 113.

ในการศึกษากระบวนการควบคุม และสร้างร่างกายของนักกีฬาทั้งสองชนิดสะท้อนภาพของ “ระเบียบวินัย” ในแง่ที่กระบวนการฝึกเป็นการควบคุมร่างกายของนักกีฬาในระดับกล้ามเนื้อ และยังรวมไปความคิด จิตใจ อันเป็นผลมาจากการมี “ระเบียบวินัย” อันนำมาซึ่ง “ร่างกายที่เชื่อง” ทั้งจากภายใน (ความคิด จิตใจ) และภายนอก (การเคลื่อนไหว พฤติกรรม) โดยการควบคุมดังกล่าวนี้ไม่เพียงปรากฏในกระบวนการสร้างนักกีฬาของกีฬาทั้งสองชนิดนี้เท่านั้น แต่ยังปรากฏในการควบคุมประชาชนในภาคส่วนอื่นๆ ของสังคมด้วยเช่นกัน

1.6 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในพ.ศ. 2525 ฌอนมวงซ์ ฌูซ็องเพียร์ ได้ศึกษาเรื่อง พัฒนาการของพลศึกษาในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2325-2525³⁶ งานชิ้นนี้นำเสนอลำดับพัฒนาการของการพลศึกษาในประเทศไทย โดยเฉพาะการพลศึกษาภายในโรงเรียน นโยบาย และบริบทแวดล้อมในแต่ละช่วงเพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมถึงศึกษานโยบายของรัฐบาลแต่ละชุดที่มีต่อการพลศึกษา งานชิ้นนี้มักถูกอ้างอิงในการศึกษาเกี่ยวกับกีฬาในเวลาต่อมา อย่างไรก็ตามการศึกษาของฌอนมวงซ์เป็นเพียงการกล่าวถึงลำดับพัฒนาการของพลศึกษาในแต่ละช่วงเวลาตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลแต่ละชุด โดยไม่ได้เน้นไปที่นโยบายของรัฐบาลใดเป็นพิเศษ เพียงแต่ดูลำดับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเท่านั้น

ต่อมา ก้องสกล กวินรวีกุล ศึกษาเรื่อง “การสร้างร่างกายพลเมืองไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481-2487”³⁷ จากการศึกษาเสนอว่าในสมัยจอมพล ป. ดำรงตำแหน่งครั้งแรก ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างร่างกายของประชาชน เพื่อตอบสนองนโยบายชาตินิยมของจอมพล ป. ในการก้าวเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ของสังคมไทย โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของประชากรมากขึ้น คือมีการเพิ่มปริมาณประชากรไปพร้อมๆ การเพิ่มคุณภาพชีวิตด้วย เพื่อตอบสนองนโยบายดังกล่าว รัฐบาลได้ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องสุขอนามัย “ยูจินิกส์” และส่งเสริมให้ประชาชนออกกำลังกาย โดยให้ข้าราชการปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่ประชาชน นโยบายของจอมพล ป. นับเป็นครั้งแรกที่นโยบายของรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับหัวและหางของประชาชนทั้งจากการให้ความรู้ การส่งเสริมให้ออกกำลังกาย และจากการออกนโยบายรัฐนิยมฉบับต่างๆ

การศึกษาของก้องสกลแม้จะกล่าวถึงการส่งเสริมการออกกำลังกาย และชี้ให้เห็นถึงบทบาทของกีฬาที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมร่างกายของประชาชน ทว่ากลับไม่ได้มีการศึกษาบทบาทของกีฬาโดยภาพรวมมิได้เน้นไปที่กีฬาชนิดใดชนิดหนึ่งเพื่อให้เห็นกระบวนการที่ชัดเจนในการควบคุม รวมถึงระดับของการควบคุมร่างกายที่การศึกษาเจาะลึกเฉพาะประเภทของกีฬาจะสามารถแสดงถึงกระบวนการควบคุมที่สามารถควบคุม และสร้างได้ถึงระดับกล้ามเนื้อ รวมถึงการควบคุม

³⁶ ฌอนมวงซ์ ฌูซ็องเพียร์. พัฒนาการพลศึกษาในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2325-2525. (รายงานผลการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525).

³⁷ ก้องสกล กวินรวีกุล, “การสร้างร่างกายพลเมืองไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481-2487” (วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545)

ความคิด จิตใจ ผ่านการใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา อันทำให้ภาพของการใช้กีฬาเพื่อควบคุมร่างกายประชาชนชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากบทบาทของกีฬาในฐานะเป็นเครื่องมือสำหรับควบคุมประชาชนแล้ว จากการศึกษาของ ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัลย์ เรื่อง การผลิตความหมาย “พื้นที่ประเทศไทย” ในยุคพัฒนา (พ.ศ. 2500 - 2509)³⁸ เสนอว่า การเป็นเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2509 กีฬาถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างภาพลักษณ์ของประเทศให้ปรากฏแก่สายตาประชาชน และนานาชาติ อันเป็นการปรากฏตัวของประเทศไทยในเวทีโลกอย่างสง่างามจากการจัดการแข่งขันครั้งดังกล่าว นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงตัวตนของประเทศอย่างชัดเจนให้ปรากฏแก่สายตา ความรับรู้ของประชาชน นำมาซึ่งความตระหนัก และภาคภูมิใจในความเป็นชาติ อันเป็นการแสดงถึงบทบาทของกีฬาอีกบทบาทหนึ่ง นอกเหนือไปจากการควบคุมประชาชน

อย่างไรก็ตามการใช้กีฬาเพื่อสร้างภาพลักษณ์แก่ประเทศมีปรากฏอยู่ก่อนแล้วตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จากบทความของ ชาญ พนารัตน์ เรื่อง ฟุตบอล ร่างกาย ความศิวิไลซ์ และการจัดระเบียบทางสังคมในสมัยรัชกาลที่ 5³⁹ ได้กล่าวถึงการแข่งขันกีฬานักเรียนเมื่อ พ.ศ. 2440 ณ ท้องสนามหลวง เนื่องในโอกาสต้อนรับการเสด็จกลับจากการประพาสยุโรปของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ การจัดการแข่งขันครั้งดังกล่าวสะท้อนภาพบทบาทของกีฬาในขณะนั้นได้เป็นอย่างดี ที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือขัดเกลาของประชาชน และเป็นการแสดงความ “ศิวิไลซ์” หรือการเป็นสังคมสมัยใหม่ของไทย อันเป็นสิ่งที่ชนชั้นสูงของไทยในขณะนั้นโหยหา

นอกจากการกล่าวถึงการจัดการแข่งขันกีฬานักเรียนแล้วชาญ ยังได้กล่าวถึงการแข่งขันฟุตบอลชิงโล่กระทรวงธรรมการที่จัดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายหนึ่งเพื่อขัดเกลาของประชาชน อันเป็นการกีฬาในการสร้างร่างกายของประชาชนให้มีลักษณะนิสัยบางประการตามที่รัฐต้องการ โดยในข้อกำหนดของการแข่งขันฟุตบอลดังกล่าว ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายที่ต้องการให้นักกีฬาที่เข้าร่วมแข่งขันมีคือ ใจนักเลง สามัคคี อากาญ และขันติ⁴⁰ กีฬาในช่วงเวลานี้ยังถูกใช้เป็นเครื่องมือควบคุม

³⁸ ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัลย์ เรื่อง การผลิตความหมาย “พื้นที่ประเทศไทย” ในยุคพัฒนา (พ.ศ. 2500 - 2509) (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552).

³⁹ ชาญ พนารัตน์, “ฟุตบอล ร่างกาย ความศิวิไลซ์ และการจัดระเบียบทางสังคมในสมัยรัชกาลที่ 5,” ใน *ฟุตบอลไทย ประวัติศาสตร์ อำนาจ การเมือง และความเป็นชาย*, วสันต์ ปัญญาแก้ว, พงศกร สงวนศักดิ์, จุติพร ทรัพย์ปัญญาญาณ, บรรณาธิการ. (กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2557), 25-81.

⁴⁰ ความหมายของทั้ง 4 ประการนี้ โปรดดู เรื่องเดียวกัน, 52-53.

ประชาชนด้วย จุดประสงค์ทั้ง 4 ประการของการแข่งขันถูกกำหนดขึ้นโดยเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี หรือครูเทพ ผู้ได้รับการศึกษาจากอังกฤษ และมีบทบาทอย่างมากในการจัดการแข่งขันฟุตบอล รายการนี้ ช่างชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของครูเทพต่อการจัดการแข่งขันฟุตบอลที่เกิดขึ้นในช่วงดังกล่าว โดยครูเทพเป็นบุคคลสำคัญในการเผยแพร่แนวคิดเรื่องการเล่นกีฬาและการเป็นนักกีฬาที่ดีอีกด้วย

บทความของชาญ แม้จะชี้ให้เห็นความสำคัญของกีฬาในสมัยรัชกาลที่ 5 ทั้งสองบทบาท คือการเป็นเครื่องมือในการควบคุมประชาชน และเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์ของประเทศ (แสดงถึงความทันสมัยของสังคมไทย) โดยกล่าวถึงการแข่งขันกีฬานักเรียน และการแข่งขันฟุตบอล อีกทั้งยังชี้ให้เห็นถึงบทบาทของครูเทพในฐานะบุคคลสำคัญที่มีต่อการเผยแพร่แนวคิดเรื่องกีฬาในช่วงดังกล่าว ทว่าความแนวคิดเรื่องกีฬา และลักษณะของการเป็นนักกีฬาที่ดีตามแบบของครูเทพไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงช่วงเวลาของชาญได้เสนอเท่านั้น แต่ยังคงมีอิทธิพลสืบเนื่องมาจวบจนปัจจุบันด้วย อีกทั้งจากบทประพันธ์ของครูเทพที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับกีฬายังชี้ให้เห็นลักษณะเฉพาะของแนวคิดเรื่องกีฬาตามแบบครูเทพที่มีความแตกต่างนอกเหนือไปจากแนวคิดกีฬาตามแบบตะวันตกที่ครูเทพได้รับมาจากการศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษอีก

นอกจากงานที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับบทบาทของกีฬาต่อนโยบายของรัฐในภาพรวมแล้ว ใน พ.ศ. 2537 ประมวล บัวทอง ได้ศึกษาเรื่อง พัฒนาการของกระบี่กระบอง มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาประวัติความเป็นมาและ พัฒนาการของกระบี่กระบอง ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ และเพื่อประมวลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบี่กระบอง มีการกล่าวถึงแนวโน้มความเป็นไปของกระบี่กระบองในอนาคต และการอนุรักษ์กระบี่กระบองด้วย⁴¹ งานชิ้นนี้เป็นการศึกษากระบี่กระบองในแง่มุมประวัติศาสตร์ตั้งแต่ก่อนกรุงรัตนโกสินทร์ อีกทั้งยังมีการพูดถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกระบี่กระบองในช่วงเวลาต่างๆ

อย่างไรก็ตามประมวลมุ่งเน้นประเด็นไปที่การศึกษากบี่กระบอง แต่ประมวลกลับไม่ได้กล่าวถึงประเด็นเรื่องกีฬาตาบไทย ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากการประยุกต์กระบี่กระบองเข้ากับแนวคิดเรื่องกีฬา โดยมีจุดประสงค์หนึ่งเพื่อพยายามรักษากบี่กระบองอันเป็นศิลปะการต่อสู้ของไทยไว้ แม้ว่าในงานของประมวลมีการสัมภาษณ์ทายาทของผู้คิดค้นกีฬาตาบไทยในเรื่องแนวโน้มของกบี่กระบองในอนาคต แต่ประเด็นเรื่องกีฬาตาบไทยอันเป็นส่วนหนึ่งของการรักษากบี่กระบองในอนาคตกลับไม่ได้ปรากฏในงานชิ้นดังกล่าวแต่อย่างใด

⁴¹ ประมวล บัวทอง, “พัฒนาการของกระบี่ กระบอง” (ปริญญาณิพนธ์ ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกพลศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2537).

ในส่วนของกีฬาดาบสากลปรากฏในการศึกษาเรื่อง การกีฬาและพลศึกษาในประเทศไทยในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411-2453) โดย สลับศรี พัฒนวิบูลย์⁴² ส่วนที่ กล่าวถึงการเรียนการสอนกีฬาภายในโรงเรียนนายร้อยทหารบก หรือโรงเรียนนายร้อยพระ จุลจอมเกล้าฯ ในปัจจุบัน สลับศรีกล่าวถึงกีฬาดาบสากลว่าเป็นวิชาเรียนวิชาหนึ่ง⁴³ โดยระบุว่าวิชา ดาบสากลมีผู้สอนเป็นนายทหารม้าชาวอิตาลี ชื่อร้อยโทคิคคาเดียร์⁴⁴ จากการศึกษาของสลับศรี ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของกีฬาดาบสากลเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างร่างกายของทหารมาตั้งแต่สมัย รัชกาลที่ 5 และตอกย้ำถึงการมีอยู่ของกีฬาดาบสากลในกองทัพไทยมาตั้งแต่สมัยดังกล่าว อย่างไรก็ตาม บทบาทของกีฬาดาบสากลในยุคหลังจากการศึกษาของสลับศรี โดยเฉพาะในทศวรรษ 2510 กีฬา ดาบสากลไม่ได้เป็นเพียงกีฬาที่สร้างร่างกายให้แก่ทหารเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในการ สร้างร่างกายของประชาชนโดยมีนักกีฬาดาบสากลเป็น “ร่างกายตัวอย่าง” สำหรับประชาชนด้วย

จากงานวิจัยที่กล่าวถึงมาในข้างต้นชี้ให้เห็นถึงประเด็นที่ไม่ได้ถูกกล่าวถึงในการศึกษา เรื่องกีฬาหลายประเด็นด้วยกัน โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกีฬาดาบสากลที่แทบไม่ปรากฏใน การศึกษาเรื่องกีฬาที่ผ่านมาเลย ดังนั้นวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเป็นส่วนที่เข้าเติมเต็มประเด็นดังกล่าว ทั้ง ในเรื่องบทบาทของกีฬาดาบไทยและกีฬาดาบสากลในฐานะเครื่องมือในการจัดการประชาชนเพื่อ ตอบสนองนโยบายของรัฐ ซึ่งจากการศึกษานอกจากจะชี้ให้เห็นถึงบทบาทของกีฬาในห้วงเวลาต่างๆ แล้ว ยังสะท้อนภาพการจัดการร่างกายประชาชนของรัฐ ที่เป็นการจัดการอย่างเบ็ดเสร็จทั้งร่างกาย และลักษณะนิสัย การศึกษาประเด็นเหล่านี้ทำให้การศึกษาเรื่องกีฬาในประเทศไทยสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเปิดประเด็นการศึกษาในวงการประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกีฬาอีกด้วย

⁴² สลับศรี พัฒนวิบูลย์, “การกีฬาและพลศึกษาในประเทศไทยในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411-2453)”.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, 91.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, 110.

บทที่ 2

จากชนชั้นนำสู่ประชาชน: การพบกันของแนวคิดกีฬาจากตะวันตก กับแนวคิดเรื่องกีฬาตามแบบเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (พ.ศ. 2441-2479)¹

“...กีฬา กีฬา เป็นยาวิเศษ แก้กองกิเลสทำคนให้เป็นคน ผลของการฝึก
ตน เล่นกีฬาสากล ตะละล้า...”²

แนวคิดเรื่องกีฬาเผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยสมัยรัชกาลที่ 5 มีการจัดการแข่งขันกีฬานักเรียนครั้งแรกเมื่อพ.ศ. 2440 ณ ท้องสนามหลวง เพื่อต้อนรับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ เสด็จกลับจากประพาสยุโรป³ การแข่งขันในครั้งนี้ถือว่าครั้งแรกที่มีการจัดการแข่งขันกีฬาตามแบบตะวันตกในประเทศไทยอย่างเป็นทางการโดยชนชั้นสูงเป็นผู้นำ การเผยแพร่แนวคิดเรื่องกีฬาแก่ประชาชนในสมัยรัชกาลที่ 5 บุคคลสำคัญที่มีบทบาทมากคือ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา หรือครูเทพ) แนวคิดเรื่องกีฬาที่ปรากฏในผลงานการประพันธ์ขึ้นต่างๆ แสดงถึงการนำเอาแนวคิดเรื่องกีฬาจากตะวันตกมาประยุกต์เข้ากับศาสนาโดยเฉพาะศาสนาพุทธ ดังเช่นที่ปรากฏในเพลงกราวกีฬา ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของ “กีฬาสากล” ว่าสามารถขจัด “กองกิเลส” ออกไปจากตัวคนได้ น่าสนใจว่าเป็นการนำเอาแนวคิดกีฬา (สากล) ของตะวันตกมาผนวกเข้ากับเรื่อง “กิเลส” อันเป็นแนวคิดทางพุทธศาสนา อย่างไรก็ตามการผนวกแนวคิดทั้งสองของครูเทพได้รับการเผยแพร่แก่ประชาชนในขณะนั้น และแนวคิดดังกล่าวยังคงมีอิทธิพลสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

¹ พ.ศ. 2441 เป็นปีที่ครูเทพเข้ารับราชการในกระทรวงในธรรมการอันเป็นจุดเริ่มต้นของการสนับสนุนการเล่นกีฬาผ่านกระทรวงธรรมการของครูเทพ แม้ว่าภายหลังครูเทพจะลาออกจากกระทรวงธรรมการ (พ.ศ.2469) แต่ยังให้การสนับสนุนการเล่นกีฬาชนิดต่างๆอยู่เสมอ ทั้งผ่านท่ประพันธ์ รวมถึงการแต่งตำราเรียนกระทั่งพ.ศ. 2886 ครูเทพเสียชีวิตจากอาการหัวใจวาย

² เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี, *โคลงกลอนของครูเทพ*. (พระนคร: โรงพิมพ์ไทยเชชม, 2480), 44-45.

³ การจัดการแข่งขันกีฬาในครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจคือเป็นการจำลองตำแหน่งแห่งที่ของแต่ละหน่วยทางประชากรในรัฐสมัยใหม่ของพระองค์ โปรดดู ชาญ พนารัตน์, “ฟุตบอล ร่างกาย ความสำเร็จ และความขัดแย้งทางสังคมใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5” *ฟุตบอลไทย: ประวัติศาสตร์ อำนาจ การเมือง และความเป็นชาย* (กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2557), 25-81.

ในบทนี้ผู้วิจัยกล่าวถึงแนวคิดเรื่องกีฬาตามแบบของครูเทพ โดยเริ่มจากประวัติของครูเทพโดยสังเขป จากนั้นจึงกล่าวถึงแนวคิดเรื่องกีฬาของครูเทพ ซึ่งผู้วิจัยแบ่งเนื้อหาออกเป็นสองส่วน คือ ความรู้เรื่องกีฬาที่ครูเทพได้รับมาจากการศึกษาต่อที่อังกฤษ อีกส่วนหนึ่งคือศาสนากับการเผยแพร่แนวคิดเรื่องกีฬาของครูเทพ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่างแนวคิดกีฬาจากตะวันตกกับแนวคิดกีฬาของครูเทพที่ถูกนำเสนอแก่ประชาชน ซึ่งรูปแบบแนวคิดดังกล่าวยังคงมีอิทธิพลสืบต่อมายังปัจจุบัน อีกประเด็นหนึ่งที่ผู้เขียนกล่าวถึงคือประเด็นเรื่องการใช้กีฬาเป็นเครื่องมือในการขัดเกลานิสรุขของประชาชน โดยเปรียบเทียบลักษณะของนักกีฬาที่ดีตามบทประพันธ์ของครูเทพกับหนังสือเรียนชุดธรรมจริยาที่ครูเทพเป็นผู้แต่งเช่นเดียวกัน การศึกษาในประเด็นนี้ทำให้ภาพบทบาทของกีฬาในฐานะเครื่องมือของชนชั้นนำเด่นชัดขึ้น

2.1 สังเขปชีวิตเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (ครูเทพ)

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีหรือครูเทพเกิดเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2419 ปีดาคือพระยาไชยสุรินทร์ (เจียม เทพหัสดิน ณ อยุธยา) ชื่อมารดาคืออยู่ เปียบบุตรลำดับที่ 18 จาก 32 คน เมื่ออายุ 8 ปี ปีดาได้เสียชีวิตฐานะครอบครัวตกต่ำลง มารดาได้ประกอบอาชีพเย็บปักถักร้อยโดยมีนายสนั่นคอยช่วยเหลือเมื่อกลับจากโรงเรียนด้วย⁴ นายสนั่นเริ่มการศึกษาที่วัดบพิตรพิมุข โดยมีพระมหาหนอ (ขุนอนุกิจวิธูร-น้อย จุลวิธูร) เป็นผู้สอน ต่อมาสอบไล่ได้ประโยคหนึ่งเมื่ออายุ 12 ปี หลังจบการศึกษาจากโรงเรียนวัดบพิตรพิมุขแล้ว ได้ศึกษาต่อที่โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ โรงเรียนสุนันทาลัย และโรงเรียนตัวอย่างตามลำดับเมื่ออายุ 13 ปีสอบได้ประโยคสอง เมื่อพ.ศ. 2435 เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์และสอบไล่ได้ประกาศนียบัตรครูจากโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ในพ.ศ. 2437 อีกทั้งได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์⁵

พ.ศ. 2439 กระทรวงธรรมการได้คัดเลือกให้ครูเทพไปศึกษาวิชาครูเพิ่มเติม ณ ประเทศอังกฤษ (ตั้งแต่ พ.ศ. 2439-2441 หรือ ค.ศ. 1896-1898) ด้วยทุนเล่าเรียนของรัฐบาล ที่โรงเรียน

⁴ สุจิตรา สุตเดียวไกร, “บทสำรวจชีวิตและผลงานของครูเทพ” ใน *ครูเทพ*, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2526), 1.

⁵ วิโรจน์ วงษ์ทน, *น้ำใจนักกีฬากับเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี* (กรุงเทพฯ: เดอะโนว์เลจ เซ็นเตอร์, 2550), 8-10.

ฝึกหัดครูโบโร โรด (Borough Road College) ที่ตำบลไวส์ลเวฟ ใกล้กรุงลอนดอน⁶ หลังจากได้รับประกาศนียบัตรวิชาครูของอังกฤษแล้ว ครูเทพยังได้ศึกษาวิธีการจัดการศึกษากับเซอร์โรเบิร์ต มอแรนท์ (Sir Robert Morant) ผู้ทำงานอยู่ในแผนกตรวจการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการของอังกฤษ และได้เดินทางออกจากอังกฤษพ.ศ. 2441⁷

หลังจากกลับถึงประเทศไทยครูเทพได้เข้ารับราชการในกระทรวงธรรมการ เริ่มจากเป็นพนักงานแต่งแบบเรียนประจำศาลาว่าการกรมศึกษาธิการ⁸ กระทั่งพ.ศ. 2451 ได้อุปสมบทเป็นนาคหลวง ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นพระอุปัชฌาย์ ศึกษาธรรมะที่สำนักวัดบวรนิเวศวิหารและจำพรรษาที่นี่ ต่อมาสอบทางด้านวินัยและด้านธรรมะได้เป็นที่ 1 และสอบพุทธาณพุทธประวัติและการแต่งปัญหาธรรมได้⁹

ภายหลังจากลาสิกขาได้กลับไปรับราชการที่กระทรวงธรรมการ ต่อมาได้รับบรรดาศักดิ์เป็น พระยาไพศาลศิลปศาสตร์เมื่อพ.ศ. 2452 และได้เป็นเสนาบดีกระทรวงธรรมการเมื่อพ.ศ. 2459 ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีในพ.ศ. 2460 ครูเทพลาออกจากกระทรวงธรรมการเมื่อสิ้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพ.ศ. 2469 ขณะนั้นครูเทพอายุ 50 ปี เมื่อลาออกแล้วได้สอนหนังสือที่โรงเรียนสตรีจุลนาคของบุตรสาว¹⁰

พ.ศ.2475 ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ครูเทพได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรคนแรกของประเทศไทย และต่อมาได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ จากนั้นก็ลาออกมาเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรอีกครั้ง ก่อนจะลาออกจากราชการในพ.ศ. 2476 กลับมาใช้ชีวิตปกติและถึงแก่กรรมเมื่อพ.ศ. 2486¹¹

ครูเทพมีความรักในการประพันธ์งานมาตั้งแต่เป็นนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบ ต่อมาได้เป็นนักเรียนโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ก็ได้ออกหนังสือพิมพ์รายคาบชื่อ “วิทยาคาร” และเมื่อกลับจาก

⁶ จินดาสิริ เทียมเดช, “วิเคราะห์บทร้อยกรองของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา)”, ปรินญาณพนธ์มหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2524, 351.

⁷ วิโรจน์ วงษ์ทน, น้ำใจนักกีฬา กับเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี, 8.

⁸ สุจิตรา สุดเดี่ยวไกร, “บทสำรวจชีวิตและผลงานของครูเทพ” ใน ครูเทพ, 4-5.

⁹ เรื่องเดียวกัน, 2-3.

¹⁰ วิโรจน์ วงษ์ทน, น้ำใจนักกีฬา กับเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี, 13.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, 13-14.

เล่นเกมมะเหรกพา

เสียชื่อ เสียอีก

ดูง่ายใจโหด,แม่

มีดหน้าพาพาล. . .”¹⁷

จากที่กล่าวมาพอเห็นได้ว่าครูเทพให้ความสำคัญกับการกีฬาอย่างมาก แม้ว่าจะกล่าวถึงเรื่องเหตุการณ์ในสังคมอย่างเรื่อง “น้ำมันระกำ” ยังสามารถโยงเข้ากับกีฬาเพื่อใช้สั่งสอนประชาชนได้ บทประพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับกีฬาโดยตรงน่าจะเกิดขึ้นช่วงหลังพ.ศ. 2475 อันเป็นช่วงที่ครูเทพได้ออกจากราชการแล้ว วิโรจน์ วงษ์ทน ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า “เมื่อครูเทพได้ออกจากราชการแล้ว มักใช้เวลาว่างในการประพันธ์เรื่องเกี่ยวกับการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง จริยธรรม และการกีฬา”¹⁸ เช่นเดียวกับ สุธิตรา สุดเดียวไกร ที่กล่าวว่า “ในขณะที่ท่านรับราชการและเมื่อพ้นจากราชการออกมารับเบี้ยบำนาญแล้ว ก็ยังได้ขีดเขียนบทประพันธ์และเรื่องอ่านเล่นอยู่เสมอ ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวันบ้าง รายสัปดาห์และรายเดือนบ้าง”¹⁹ นอกจากงานประพันธ์เกี่ยวกับกีฬาช่วงหลังพ.ศ. 2475 แล้ว ในช่วงที่ยังรับราชการอยู่ ยังเป็นผู้ส่งเสริมการกีฬาในประเทศมาโดยตลอด ตั้งแต่พ.ศ. 2443 ที่เป็นผู้ริเริ่มการแข่งขันกีฬาฟุตบอลชิงโล่กระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนการแต่งตั้งารากายกรรม (พ.ศ. 2442) รวมถึงตำราการฝึกหัดกรีฑา²⁰ นอกจากนี้ครูเทพยังเป็นบุคคลสำคัญในการวางรากฐานกีฬาต่างๆ เช่น ฟุตบอล มวยสากล ยูโด (ญูญิตสู) เทนนิส และกรีฑา เหตุนี้ครูเทพจึงเป็นบุคคลสำคัญในวงการกีฬาของไทยคนหนึ่งที่มีบทบาทอย่างมากในการวางรากฐานกีฬาของไทย

หากพิจารณาจากประวัติของครูเทพโดยสังเขปพบว่าครูเทพมีช่วงชีวิตอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 5 อันเป็นช่วงเวลาที่ยังคงไทยกำลังก้าวเข้าสู่สมัยใหม่ ด้วยการปฏิรูปประเทศในด้านต่างๆ โดยมีพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเป็นแกนนำสำคัญในการปฏิรูปที่สำคัญและมีอิทธิพลอย่างมากในขณะนั้นคือการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงในการเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจโลก อันเป็นผลจากการลงนามในสนธิสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้ากับประเทศตะวันตกหลายประเทศด้วยกัน ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการลงนามในสนธิสัญญาเบาริ่ง (Bowring Treaty) เมื่อพ.ศ. 2398 (ตรงกับรัชกาลที่ 4)²¹ ประกอบกับการปฏิรูปประเทศที่เป็นการรวมอำนาจ

¹⁷ จากบทประพันธ์เรื่อง “กิเลส” ใน เรื่องเดียวกัน, 36-37.

¹⁸ วิโรจน์ วงษ์ทน, น้ำใจนักกีฬากับเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี, 15.

¹⁹ สุธิตรา สุดเดียวไกร, “บทสำรวจชีวิตและผลงานของครูเทพ” ใน ครูเทพ, 19-20.

²⁰ วิโรจน์ วงษ์ทน, น้ำใจนักกีฬากับเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี, 22-23.

²¹ ผลของสนธิสัญญาเบาริ่งเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันสังคมไทยเข้าสู่กระแสเศรษฐกิจโลก อันมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยให้เป็นสังคมสมัยใหม่ กุลลดา เกษบุญชู มีดี เสนอว่า การเข้าสู่กระแสเศรษฐกิจโลกเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้สังคมไทยเข้าสู่สมัยใหม่ นำมาซึ่งการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามารับราชการมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการส่งเสริมให้บุคคลได้รับการศึกษาทั้งจาก

เข้าสู่ศูนย์กลาง ก่อให้เกิดการขยายตัวของระบบราชการ รัฐจึงต้องการบุคคลากรเข้ามารับราชการเพื่อตอบสนองระบบราชการแบบใหม่

ความต้องการบุคลากรมารองรับระบบราชการที่กำลังขยายตัว ได้เปิดโอกาสแก่สามัญชนให้มีโอกาสรับราชการมากขึ้น ทั้งยังสร้างความเข้าใจในระบบราชการสมัยใหม่ที่มีความเป็นเหตุเป็นผลแบบตะวันตกในแง่ของความก้าวหน้าในหน้าที่การงานขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถมากกว่าชาติตระกูล²² ด้วยเหตุนี้รัฐจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อผลิตบุคลากรเข้ามารองรับระบบราชการที่ขยายตัว ทว่าแม้จะเปิดกว้างทางการศึกษาและโอกาสรับราชการ แต่การยึดเอาชาติตระกูลเป็นสำคัญยังคงปรากฏอยู่ในสังคมขณะนั้น ดังเช่นกรณีการตั้งโรงเรียนสวนอนันต์และโรงเรียนสวนกุหลาบที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อรองรับเชื้อพระวงศ์และลูกหลานของชนชั้นนำ²³ ส่วนโรงเรียนสำหรับสามัญชน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงโปรดให้ใช้วัดในการกระจายการศึกษาไปยังหัวเมืองต่างๆ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ให้การศึกษา รัฐมีหน้าที่จ่ายเงินเดือนและสนับสนุนตำราเรียน²⁴

ครูเทพในวัยเด็กได้รับการศึกษาจากโรงเรียนวัดด้วยเช่นกัน ทั้งยังมีโอกาสเข้าศึกษาในโรงเรียนของชนชั้นนำอย่างโรงเรียนสวนกุหลาบ (แม้ว่าในครูเทพจะมีชีวิตในวัยเด็กที่ลำบาก แต่บิดาของครูเทพ พระยาไชยสุรินทร์เป็นขุนนางใหญ่ (เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการและพระคลัง) ในสมัยต้นรัชกาลที่ 5 มาก่อน อีกทั้งครูเทพยังมีเชื้อสายทางบิดาที่สืบต่อมาจากพระบรมวงศานุวงศ์ด้วย แม้ว่าตัวครูเทพเองจะไม่ได้มีบรรดาศักดิ์เป็นเจ้านายก็ตาม ดังนั้นครูเทพจึงมีสถานะเป็นบุตรชายของขุนนาง

ต่างประเทศและในประเทศ นำมาซึ่งความเสื่อมของระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่พระองค์ทรงสร้างขึ้น โปรดดู Kullada Kesboonchoo Mead, *The Rise and Decline of Thai Absolutism* (New York: RoutledgeCurzon, 2004).

²² ชาญ พนารัตน์, “ฟุตบอล ร่างกาย ความศิวิไลซ์ และการจัดระเบียบทางสังคมใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5” *ฟุตบอลไทย: ประวัติศาสตร์ อำนาจ การเมือง และความเป็นชาย*, 33-34.

²³ กรณีโรงเรียนสวนอนันต์ที่ช่วงแรกของการก่อตั้งมีลูกหลานของชนชั้นนำเข้าเรียนจำนวนมาก ทว่าในเวลาต่อมาเมื่อมีสามัญชนเข้าเรียนที่โรงเรียนสวนอนันต์มากขึ้น จำนวนลูกหลานชนชั้นนำที่เข้าเรียนได้ลดจำนวนลง ส่วนโรงเรียนสวนกุหลาบแรกเริ่มของการตั้งโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นโรงเรียนสำหรับชนชั้นสูง ในปีแรกเปิดสอนเฉพาะพระบรมวงศานุวงศ์ ต่อมาได้เปิดให้ลูกหลานขุนนางชนชั้นนำเข้าเรียน ทว่าในภายหลังกลับมีบุตรหลานของสามัญชนเข้ามาเรียน จึงได้มีการปรับค่าเล่าเรียนให้สูงขึ้นเพื่อกีดกันสามัญชนมิให้เข้าเรียนได้ อันเป็นการตอกย้ำถึงความสำคัญของ “ชาติตระกูล” ที่มียังคงมีบทบาทอยู่มาก โปรดดู Kullada Kesboonchoo Mead, *The Rise and Decline of Thai Absolutism*, 72-74.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, 74-75.

จัดเป็นชนชั้นนำในขณะนั้นได้เช่นกันแม้ว่าสถานะทางครอบครัวอาจไม่ดีนัก แต่มีความสามารถในการศึกษาเล่าเรียนที่ดี ดังนั้นแล้วทั้งเชื้อสายชาติตระกูลสานกับความสามารถของครูเทพจึงอาจเป็นเหตุที่ครูเทพสามารถเข้าศึกษาที่โรงเรียนสวนกุหลาบได้) รวมถึงโรงเรียนฝึกหัดครูที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2435²⁵ ครูเทพจึงเป็นผู้ที่ได้โอกาสรับการศึกษาจากสถาบันที่สงวนไว้สำหรับชนชั้นนำ อีกทั้งยังได้รับการปลูกฝังแนวคิดการศึกษาแบบตะวันตกจากโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ที่มีครูฝรั่ง (เช่น เออเนสต์ยัง) ที่ในเวลาต่อมาได้ประทับใจในความสามารถของครูเทพและได้ขอตัวมาเป็นครูผู้ช่วย²⁶ อันเป็นสิ่งยืนยันถึงความเฉลียวฉลาดของครูเทพ ต่อมาครูเทพได้ไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษส่งผลให้ตำราเรียนชุด “ธรรมจริยา” ที่แต่งขึ้นภายหลังกลับจากอังกฤษ เป็นตำราเรียนที่สามารถตอบสนองต่อการสร้างระบบชาตินิยมแบบใหม่ที่มีกษัตริย์เป็นศูนย์กลาง ทั้งยังสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมขณะนั้นที่กำลังให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจ และต้องการให้ประชาชนเป็นฟันเฟืองสำคัญในระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ ซึ่งเป็นจุดประสงค์ของการแต่งตำราเรียนชุดนี้ จุดประสงค์ดังกล่าวสะท้อนการนำเอาความรู้แบบตะวันตกมาขัดเกลาประชาชนเพื่อให้ตอบรับกับการเป็น “สมัยใหม่”²⁷

กลิ่นไอของอิทธิพลของแนวคิดแบบตะวันตกนอกจากปรากฏในตำราชุด “ธรรมจริยา” แล้ว ยังปรากฏในการเผยแพร่แนวคิดเรื่องกีฬาของครูเทพที่ได้นำเอากีฬาตามแบบตะวันตก มาผนวกเข้ากับแนวคิดทางพุทธศาสนา การผนวกกันของสองแนวคิดปรากฏอย่างชัดเจนในจุดมุ่งหมายของการแข่งขันฟุตบอลชิงโล่กระทรวงธรรมการที่ริเริ่มโดยครูเทพ ในพ.ศ. 2444 อันเป็นช่วงแรกของการจัดระบบการศึกษาใหม่ในพ.ศ. 2441 ที่มีสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงมีบทบาทสำคัญในการให้คณะสงฆ์เป็นผู้จัดการศึกษาตามหัวเมืองต่างๆ²⁸ อีกทั้งยังมีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของคณะสงฆ์ เพื่อผลิตครูสมณเพศออกไปสอนยังพระอารามหลวงตามหัวเมือง อีกทั้งการควบคุมและตรวจสอบคุณภาพการศึกษายังทำโดยคณะสงฆ์²⁹ ดังนั้นแล้วการศึกษาในช่วงหลังพ.ศ. 2441 พระสงฆ์จึงมีบทบาทมาก ด้วยเหตุนี้การผนวกแนวคิดพุทธศาสนาเข้ากับกีฬาแบบ

²⁵ จุดมุ่งหมายของการก่อตั้งโรงเรียนฝึกหัดครู เพื่อใช้เป็นสถานที่ฝึกหัดครูแล้วส่งไปสอนตามโรงเรียนในพระนคร ก่อนจะแพร่ไปยังหัวเมืองต่างๆ ในเวลาต่อมา โปรดดู ปฐม ตาคะนันทน์, *คณะสงฆ์สร้างชาติ สมัยรัชกาลที่ 5* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2551), 154.

²⁶ วิโรจน์ วงษ์ทน, *น้ำใจนักกีฬา*กับเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี, 9.

²⁷ Kullada Kesboonchoo Mead, *The Rise and Decline of Thai Absolutism*, 86.

²⁸ ปฐม ตาคะนันทน์, *คณะสงฆ์สร้างชาติ สมัยรัชกาลที่ 5*, 154-155.

²⁹ *เรื่องเดียวกัน*, 156-165.

ตะวันตกที่นอกเหนือจากความคุ้นชินต่อหลักธรรมพุทธศาสนาของประชาชนแล้ว ยังมีความสอดคล้องและตอบสนองต่อระบบการศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าวด้วย

อย่างไรก็ตามนอกจากบริบทของสังคมในช่วงเวลาดังกล่าวที่อาจมีผลต่อการเชื่อมโยงแนวคิดทั้งสองเข้าด้วยกันแล้ว ครูเทพเองก็ได้รับอิทธิพลแนวคิดจากพุทธศาสนาตั้งแต่ยังเยาว์วัย ทั้งจากการศึกษาที่เล่าเรียนกับพระมหาพนอ และเมื่อครั้งที่ครูเทพเข้าอุปสมบทเป็นนาคหลวงเมื่อพ.ศ. 2451 โดยมีสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสทรงเป็นพระอุปัชฌาย์ ได้จำพรรษาที่วัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งในช่วงนี้เองที่ครูเทพอาจได้รับอิทธิพลการใช้หลักธรรมในพุทธศาสนาประกอบการอธิบายแนวคิดต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อการสร้างชาตินิยมแบบมีกษัตริย์เป็นศูนย์กลาง ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ทรงมีบทบาทในการใช้พุทธศาสนาเพื่อการนี้เป็นอย่างมาก³⁰ ประกอบกับครูเทพมีความสามารถในการอธิบายและใช้หลักธรรมด้วย ดังที่สามารถสอบพุทธานุปุทธประวัติ และการแต่งปัญหาธรรม สอบทางวินัยกับธรรมได้เป็นที่ 1 ความเชี่ยวชาญในทางศาสนานี้เองที่อาจส่งผลให้ครูเทพได้รับอิทธิพลความรู้จากพุทธศาสนากระทั่งนำไปใช้ประยุกต์กับแนวคิดสมัยใหม่จากตะวันตก

จากการศึกษาประวัติของครูเทพ อาจพอสรุปได้ว่าครูเทพเป็นผลผลิตที่ประสบความสำเร็จของการปฏิรูปประเทศเข้าสู่สมัยใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5 เนื่องจากเป็นข้าราชการในระบบราชการแบบใหม่ที่นำความรู้จากการศึกษาที่ได้รับจาก (ทั้งในประเทศ (วัด) และต่างประเทศ (ตะวันตก)) มาใช้เพื่อตอบสนองต่อการสร้างชาตินิยม และการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยอันเนื่องจากอิทธิพลของตะวันตกในด้านเศรษฐกิจ ผ่านระบบการศึกษาโดยการแต่งตำราเรียนและการสนับสนุนการเล่นกีฬาเพื่อขัดเกลาประชาชนให้มีลักษณะตามที่รัฐต้องการ ด้วยเหตุนี้ครูเทพจึงเปรียบได้กับตัวอย่างที่พึงประสงค์ของข้าราชการในระบบราชการแบบใหม่ในขณะนั้น

2.2 แนวคิดเรื่องกีฬาตามแบบครูเทพ

แนวคิดเรื่องกีฬาตามแบบครูเทพมีความเชื่อมโยงกับพุทธศาสนาอย่างมาก หากพิจารณาเนื้อหาของบทประพันธ์เรื่อง “กิเลส” ที่ครูเทพเลือกพูดถึงประเด็นกีฬาก่อนเป็นประเด็นแรก โดยเชื่อมโยงประเด็นเรื่องการเล่นกีฬาอย่างรุนแรงไม่เคารพกฎกติกา ไม่จัดเป็นกีเลส และการนิยามความรุนแรงนี้เป็น “กิเลส” การนำเอาคำที่มีความเกี่ยวข้องกับคำสอนพุทธศาสนามาเชื่อมโยงกับ

³⁰ บทบาทของพระมหาสมณเจ้าฯ กับการสร้างชาตินิยมในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยใช้พุทธศาสนาเป็นเครื่องมือ โปรดดู เรื่องเดียวกัน.

แนวคิดเรื่องกีฬาจากตะวันตก คำว่า “กีฬา” ตามแบบครูเทพจึงเป็นการรวมกันของแนวคิด 2 เรื่อง คือ แนวคิดเรื่องกีฬาตามอย่างตะวันตก (อังกฤษ) และแนวคิดทางพุทธศาสนา ดังนั้นหากเราต้องการทำความเข้าใจ “กีฬา” ของครูเทพจึงควรศึกษาในสองประเด็นคือเรื่องแนวคิดกีฬาของครูเทพที่ได้รับมาจากตะวันตกเมื่อครั้งที่ไปศึกษาต่อที่อังกฤษ และการเผยแพร่แนวคิดเรื่องกีฬาของครูเทพโดยใช้ศาสนาประกอบอธิบาย

2.2.1 ความรู้เรื่องกีฬาจากอังกฤษของครูเทพ

พ.ศ. 2439 ครูเทพได้รับการคัดเลือกไปศึกษาต่อด้านการศึกษา ณ ประเทศอังกฤษ ที่วิทยาลัยโบโร โรด (Borough Road College) ตั้งแต่พ.ศ. 2439-2441หรือ ค.ศ. 1896-1898 ตรงกับปลายรัชสมัยของสมเด็จพระนางเจ้าวิกตอเรีย (Queen Victoria) สภาพสังคมอังกฤษขณะนั้นก้าวเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรม ภายหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมส่งผลให้มีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากเกิดขึ้นในเมืองและเกิดเทคโนโลยีใหม่ๆ ทางด้านการเกษตรที่สามารถเพิ่มจำนวนผลผลิตได้มากแต่ใช้แรงงานลดน้อยลง ทำให้แรงงานจำนวนมากย้ายถิ่นฐานจากชนบทเข้ามาในเมืองมากขึ้น³¹ แรงงานโดยเฉพาะชนชั้นกลาง และชนชั้นสูง (Middle and Upper Class) มีเงินและเวลามากขึ้น การเติบโตของเมืองนี้ส่งผลต่อความต้องการของประชากรในเมืองที่มีจำนวนมากขึ้น รวมถึงความต้องการด้านความบันเทิง อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดกีฬาสมัยใหม่ (Modern Sport) ขึ้นในอังกฤษ³²

ขณะที่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีศึกษาอยู่ที่อังกฤษเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่กีฬาฟุตบอลได้รับความนิยมรวมถึงที่โบโร โรดด้วย ความนิยมนี้สืบเนื่องมาตั้งแต่ช่วงก่อนหน้า โดยพิจารณาจากจำนวนผู้เข้าชมการแข่งขันฟุตบอลในพ.ศ. 2431 (ค.ศ. 1874) ระหว่าง สกอตแลนด์กับอังกฤษที่มีจำนวนผู้เข้าชมในสนามประมาณ 7,000 คนและอีกประมาณ 3,000 คนจากด้านนอกซึ่งในขณะนั้นถือว่าเป็นกลุ่มประชากรที่ใหญ่มาก ส่วนในการแข่งขันของสโมสรฟุตบอลทั่วไปช่วงทศวรรษ 1870 มีจำนวนประมาณ 3,000-5,000 คน จำนวนนี้ไม่รวมรายการแข่งขัน FA Cup และรายการแข่งขันหลักๆ (Major Matches) ภายหลังสิ้นสุดพ.ศ. 2413-2423 (หรือทศวรรษ 1870s) จำนวนผู้ชมเพิ่มขึ้นเป็น 15,000-20,000 คน ซึ่งเป็นจำนวนผู้ชมปกติที่มีการรายงานจากการแข่งขันฟุตบอล

³¹ กระทั่งพ.ศ.2433 (ค.ศ. 1900) สหราชอาณาจักรผู้นำในการปฏิวัติอุตสาหกรรม เป็นชาติแรกที่มีจำนวนประชากรครึ่งหนึ่งของทั้งประเทศอาศัยอยู่ในเมือง โปรดดู David G. McComb, *Sport In World History* (New York: Routledge, 2004), 32.

³² เรื่องเดียวกัน, 31-32.

รายการหลักที่กลาสโกว์ (Glasgow)³³ ความนิยมในกีฬาฟุตบอลเกิดขึ้นทั้งกับคนแทบทุกชนชั้นในอังกฤษ โดยเฉพาะบริเวณตอนเหนือของลอนดอนที่มีการก่อตั้งสโมสรฟุตบอลขึ้นจำนวนมากเช่น สโมสรที่เกิดจากโรงเรียนในโบสถ์วันอาทิตย์อย่าง สโมสรแอสตันวิลลา (Aston Villa) และสโมสรโบลตัน วันเดอร์เรอร์ (Bolton Wanderers) ก่อตั้งในพ.ศ. 2417 ต่อมาในพ.ศ. 2418 ถึงพ.ศ. 2423 มีการก่อตั้ง สโมสรเบอร์มิงแฮม ซิตี้ (Birmingham City) เอฟเวอร์ตัน (Everton) เบิร์นลีย์ (Burnley) วูล์ฟแฮมตัน (Wolverhampton) ต่างเกิดจากองค์กรทางศาสนาเช่นกัน ส่วนสโมสรแบล็กเบิร์น โรเวอร์ส (Blackburn Rovers) เลสเตอร์ ซิตี้ (Leicester City) ซันเดอร์แลนด์ (Sunderland) สโมสรเหล่านี้เกิดจากโรงเรียนมัธยม (Grammar school) นอกจากนี้ยังมีสโมสรที่เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มสหภาพแรงงานอย่าง สโมสรสโตค ซิตี้ (Stoke City) แมนเชสเตอร์ยูไนเต็ด (Manchester United) อาร์เซนอล (Arsenal) เวสต์แฮม ยูไนเต็ด (West Ham United)³⁴ ความนิยมกีฬาฟุตบอลที่แพร่หลายในหมู่ชนชั้นแรงงานเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดฟุตบอลอาชีพในอังกฤษขึ้นในช่วงพ.ศ. 2433-2443 (1890s) ³⁵

นอกจากชนชั้นแรงงานแล้วฟุตบอลยังเป็นที่นิยมในสถานศึกษาของอังกฤษขณะนั้นอีกด้วย โดยเริ่มจากวิทยาลัยอีตัน (Eton Collage) ที่มีการเล่น Wall Game (Eton Wall

³³ Gavin Kitching. “The Origins of Football: Ideology and the Making of ‘The People ’s Game’.” *History Workshop Journal* 79 (Spring 2015): 137.

³⁴ Willam J.Baker. “The Making of a Working-Class Football Culture in Victorian England.” *Journal of Social History* 13, No. 2 (Winter 1979): 243.

³⁵ การเกิดขึ้นของฟุตบอลอาชีพมาจากสโมสรที่มีเป็นชนชั้นแรงงานเป็นผู้เล่น ซึ่งไม่สามารถฝึกซ้อม หรือเดินทางไปแข่งขันได้หากไม่ได้รับเงินสนับสนุน โปรดดู Willam J.Baker. “The Making of a Working-Class Football Culture in Victorian England.” *Journal of Social History*, 241-251.

Games) ซึ่งเป็นเกมส์ที่มีลักษณะคล้ายฟุตบอล³⁶ ต่อมาเกมส์³⁷ดังกล่าวได้แพร่ไปยังโรงเรียนอื่นๆ ซึ่งในแต่ละโรงเรียนแต่ละสโมสรมีการกำหนดกฎกติกาในการเล่นที่แตกต่างกัน³⁸ นอกจากโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนมัธยมของอังกฤษจะมีการเล่นฟุตบอลแล้ว โรงเรียนฝึกหัดครูโบโรโรดที่ครูเทพไปศึกษาต่อมีความนิยมในกีฬานี้เช่นกัน เนื่องจากการเล่นกีฬาฟุตบอลที่มีการกำหนดกฎกติกาขึ้นนี้เป็น “การสร้างวินัย” อย่างหนึ่งที่รัฐใช้ขัดเกลา และกำราบลูกหลานของชนชั้นสูงที่มักแสดง

³⁶ Eton Wall Game เป็นการเล่นในสนามถัดจากกำแพงอิฐ [ที่โรงเรียน] สนามกว้างประมาณ 5 เมตร ยาวประมาณ 110 เมตร ผู้เล่นฝั่งละ 10-11 คน ที่กำแพงอิฐนี้มีประตูอยู่ 1 บาน ส่วนอีกด้านของสนามมีต้นเอลม์ (Elm Tree) ทั้งประตูและต้นเอลม์ ถูกสมมุติให้เป็นประตู (Goal) ของแต่ละฝั่ง และสุดกำแพงของแต่ละฝั่งมีพื้นที่ ที่เรียกว่า “Clux” ผู้เล่นทั้งสองฝั่งจะต้องพยายามนำบอลไปยังพื้นที่ “Clux” ของแต่ละฝั่งเพื่อเตะเข้าประตู (Goal) ให้ได้ โดยการนำบอลมายังพื้นที่ “Clux” ห้ามใช้มือ และต้องส่งบอลในลักษณะขวางสนามลักษณะคล้ายรักบี้ การส่งทำโดยการเตะ ใช้เวลาประมาณ 30 นาทีในการเล่น โปรดดู Timothy J.L. Chandler, “Eton Wall Game (England)” Vol. 1 of *Sports around the world : history, culture, and practice*. Edited by John Nauright, Charles Parrish. (California: Santa Barbara, 2012), 73.

³⁷ Allen Guttman เสนอลักษณะของกีฬาสสมัยใหม่ (Modern Sport) ที่มีลักษณะแตกต่างจากเกมส์หรือการละเล่น 7 ประการคือ 1. ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาหรือความเชื่อ (Secularism) ในแง่ที่ว่าจัดการแข่งขันไม่มีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางความเชื่อหรือศาสนา 2. มีความเท่าเทียมกันระหว่างผู้เล่นทั้งสองฝ่าย (Equality) 3. ต้องการความเชี่ยวชาญพิเศษหรือ ทักษะพิเศษในการแข่งขัน รวมถึงผู้เชี่ยวชาญเฉพาะในกีฬาแต่ละชนิด (Specialization) 4. ความเป็นเหตุเป็นผลของกฎกติกา (Rationalization) 5. มีหน่วยงานดูแล และควบคุมการแข่งขัน (Bureaucracy) 6. การนับจำนวน (Quantification) ในแต่อิริยาบถของกีฬานั้นๆ เช่น จำนวนการรับ-ส่งบอล (ต้อบอล) ในการแข่งขันฟุตบอลของแต่ละทีม เพื่อนำไปประมวลผลหาค่าสถิติต่างๆ และ 7. การบันทึก[สถิติ] (Record) ในการแข่งขัน อันเป็นผลที่ได้สืบเนื่องมาจากการนับจำนวน โปรดดู Allen Guttman, *From Ritual to Record: The Nature of Modern Sports* (New York: Columbia University Press, 2004), 15-55.

³⁸ เมื่อทีมเหล่านี้มาแข่งขันกันจะมีการตกลงกติกาที่จะใช้ร่วมกันก่อน โปรดดู Gavin Kitching. “The Origins of Football: Ideology and the Making of ‘The People ’s Game’.” *History Workshop Journal* 79, 128.

พฤติกรรมนอกคอกและต่อต้าน³⁹ หรือตามที่ Norbert Elias เรียกว่า “กระบวนการสร้างความศิวิไลซ์” (Civilizing Process)⁴⁰ กระบวนการดังกล่าวสะท้อนผ่านกติกา การเล่นฟุตบอลสมัยใหม่ ภายใต้ธรรมนูญข้อกำหนดของสมาคมฟุตบอลอังกฤษ ที่เป็น “การเล่นอย่างสุภาพบุรุษ ยุติธรรม และเคารพการตัดสินของกรรมการ” (Fair Play and Respect to Authority)⁴¹ กีฬาฟุตบอลจึงได้รับความสำคัญเทียบเท่า “ความเป็นเลิศทางปัญญา” เพราะเกมส์ (ฟุตบอล) ทำให้สามเสาหลักของการเป็นมนุษย์ผู้มีการศึกษาสมบูรณ์คือ ทั้งกาย สติปัญญา และศีลธรรม⁴² นับเป็นการนำเอาปัญหาสังคมมาแก้ไขในสนามกีฬา หรือในที่นี้คือสนามฟุตบอล

ในช่วงเวลาดังกล่าวโรงเรียนฝึกหัดครูโบโร โรดมีครูที่ทำงานควบเป็นนักฟุตบอลสมัครเล่น(และครู)ระดับสโมสรอาชีพชั้นนำของอังกฤษมาสอนคือ โจเซฟ โฮลส์ เกททินส์ (Joseph Holms Gettins) ครูและนักฟุตบอลจากสโมสรมิลล์วอลล์ (Millwall) ได้รับการบันทึกประวัติในนิตยสารของวิทยาลัยเมื่อพ.ศ. 2439 ว่าเป็นผู้ได้รับความนิยมนอย่างล้นหลามในโบโร โรด และได้รับการยกย่องว่าเป็น “หลักจริยธรรมของการเล่นกีฬา” คือการ “เล่นเพื่อทีมและไม่เล่นเพื่อตนเอง เป็นผู้ถ่อมตัวและมีน้ำใจยามชนะ และแข็งแรงรุ่งเรืองในยามพ่ายแพ้ เล่นกีฬาเพื่อการได้เล่นเท่านั้น จึงเป็นประโยชน์ในทางร่างกายและคุณธรรม. . .เมื่อถูกหรือเข้ากระแทกก็ทำอย่างจริงจังแต่ยุติธรรมด้วยความอารมณี”⁴³ ซึ่งลักษณะดังกล่าวความสอดคล้องกับหลัก “แฟร์เพลย์” (Fair Play) ที่ครูเทพนำมาเผยแพร่ยังสังคมไทยในเวลาต่อมา

การใช้กีฬาเพื่อจัดการกับลักษณะนิสัยของลูกหลานชนชั้นสูงในอังกฤษข้างต้นเป็นการนำเอาปัญหาสังคมมาแก้ไขในสนามกีฬา และเอานิสัยที่ได้ขัดเกลาจากการเล่นกีฬาไปใช้ในสังคม

³⁹ วสันต์ ปัญญาแก้ว, พงศกร สงวนศักดิ์, และ จุติพร ทรัพย์ปัญญาญาณ, บรรณาธิการ, “บทบรรณาธิการ” *ฟุตบอลไทย: ประวัติศาสตร์ อำนาจ การเมือง และความเป็นชาย* (กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2557), (4)-(5).

⁴⁰ โปรดดู Norbert Elias and Eric Dunning, *Quest for Excitement: Sport and Leisure in the Civilizing Process* (Dublin: University College Dublin Press, 2008).

⁴¹ วสันต์ ปัญญาแก้ว, พงศกร สงวนศักดิ์, และ จุติพร ทรัพย์ปัญญาญาณ, บรรณาธิการ, “บทบรรณาธิการ” *ฟุตบอลไทย: ประวัติศาสตร์ อำนาจ การเมือง และความเป็นชาย*, (8)-(9).

⁴² Mangan and Hickey, *Soccer's Missing Men: Schoolteachers and the Spread of Association Football* (London and New York: Routledge, 2009.), 12-13. อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน, 51.

⁴³ Mangan and Hickey, *Soccer's Missing Men: Schoolteachers and the Spread of Association Football*, 17, 48-50 อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน, 51.

ต่อไป นับเป็นการใช้ประโยชน์จากกีฬาเพื่อขัดเกลา หรือสร้างลักษณะนิสัยที่ต้องการแก่ประชาชน การใช้ประโยชน์จากกีฬาในลักษณะดังกล่าวของอังกฤษน่าจะประสบความสำเร็จหากพิจารณาจากกรณีของโจเซฟ โฮลล์ เกททิงส์นักกีฬาฟุตบอลผู้ได้รับการยกย่องในโบโร โรด อันเป็นสถาบันที่ครูเทศศึกษาอยู่โดยโจเซฟ ได้รับการยกย่องให้เป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตนโดยเฉพาะในฐานะของการเป็นนักกีฬา การใช้กีฬาขัดเกลานั้นสืบเนื่องในอังกฤษนี้เมื่อครูเทศกลับมายังประเทศไทยจึงได้นำเอาการใช้กีฬาเพื่อขัดเกลานั้นสืบมาใช้ในสังคมไทยผ่านการเล่นกีฬาฟุตบอล รวมถึงกีฬาอื่นๆ ที่ครูเทศได้สนับสนุนด้วยเช่นกัน

เมื่อครูเทศกลับมารับราชการที่กระทรวงธรรมการในพ.ศ. 2443 ได้นำเอาแนวคิดเรื่องการเล่นกีฬา และ “แฟร์เพลย์” จากอังกฤษเข้ามาในสังคมไทย เพื่อใช้สั่งสอนและขัดเกลาชาวไทยผ่านการจัดการแข่งขันฟุตบอลของกระทรวงธรรมการที่จัดขึ้นประจำปี (จัดขึ้นเป็นครั้งแรกในพ.ศ. 2444 มีครูเทศเป็นผู้ริเริ่มการแข่งขัน) โดยมีจุดมุ่งหมายของการแข่งขันตามที่ประกาศในพ.ศ. 2460 ว่า

“ในการเล่นของเราเช่นนี้ เราจะขัดเกลาให้เกิดคุณงามความดี 4 อย่าง

1. ใจนักเลง ต่อสู้กันซึ่งหน้า ไม่หลบ ไม่แฉ่ง ถึงแพ้ก็ไม่อาฆาต ถึงชนะก็ไม่เย้ยเยาะ
2. สามัคคี หมายเอาชัยชนะด้วยกำลังกันทั้งพวก ไม่อวดดี หรือคิดเอาชนะลำพังตน
3. อางหาญ การที่ได้หันหน้าเข้าสู่อันตรายอยู่บ้าง ย่อมกำจัดเสียซึ่งความขลาด
4. ซันติ ความเพื่องพลั่วแต่ต้นมือ ไม่ควรเป็นเหตุให้ท้อใจ ถึงแก่ปราไชยปลายมือ”⁴⁴

นอกจากนี้แนวคิดเรื่อง “แฟร์เพลย์” ตามความเข้าใจของครูเทศยังสะท้อนผ่านบทประพันธ์ต่างๆ โดยเฉพาะบทประพันธ์เรื่อง “แฟร์เพลย์”

“โปรดให้ฉันรู้จัก	รักษากติกาการเล่น
เพื่อฉันจักได้ไม่เป็น	คนเห็นแก่ตัวชั่วช้า
หนึ่งหัดให้ฉันพ้นจาก	อยากได้ดาวเดือนเหมือนบ้า
หรือเฝ้าแต่ปีบน้ำตา	ร้องหาลูกพี่แตกแล้ว
อนึ่งรักกับหวงต่างกัน	ให้ฉันแยกได้คล่องแคล่ว

⁴⁴ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ศ.ธ.16/6 เรื่อง ข้อบังคับการแข่งขันฟุตบอลของกรมศึกษาธิการ (29 พฤษภาคม 2460).

รักคือแสงสว่างพรายแพรว	หลงแล้วมีดมนอนทกาล
ให้ฉันเปี่ยมด้วยความรัก	หักห้ามความหลงเห่อร่าน
ถ้าฉันจักต้องทรมาน	ให้ฉันขึ้นบานอดทน
นิคชมหน้อยชมสมเป็น	บ้ายอบเห็นเป็นผล
ผิดกับสรรเสริญคุณคน	โปรดฝึกฝนฉันซ้ำของ
อนึ่งโปรดหัดฉันให้เชี่ยวชาญ	ในเชิงชิงชัยทั้งผอง
แต่ครั้นถึงคราวฉันต้อง	พ่ายแพ้ให้ฉันแพ้เป็น” ⁴⁵

แนวคิดเรื่อง “แฟร์เพล” ที่ครูเทพสะท้อนผ่านจุดมุ่งหมายการแข่งขันและจากบทประพันธ์แสดงถึงความพยายามขัดเกลากลับเข้าร่วมการแข่งขัน รวมถึงบุคคลทั่วไปที่ได้ชมหรือได้อ่านบทประพันธ์ ซึ่งการแข่งขันฟุตบอลผู้เข้าร่วมในครั้งนี้คือนักเรียนจากโรงเรียนในกรุงเทพฯ 8 แห่ง และจากโรงเรียนราชวิทยาลัยที่ธนบุรีอีก 1 แห่ง⁴⁶ การเข้าร่วมการแข่งขันของนักเรียนเหล่านี้เป็นการตอกย้ำถึงการใช้กีฬาเพื่อขัดเกลานิสัยของเยาวชนของครูเทพ เช่นเดียวกับที่ปรากฏในอังกฤษตามที่ครูเทพได้สัมผัสมา แม้ว่าจุดประสงค์ของการใช้กีฬาทั้งในอังกฤษ และในสังคมไทยจะมีลักษณะสอดคล้องกัน แต่ในการอธิบายแนวคิดเรื่องกีฬาของครูเทพกลับมีความแตกต่างไปจากอังกฤษคือมีการใช้หลักธรรมบางประการในพุทธศาสนาประกอบอธิบายซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันกับหนังสือชุด “ธรรมจริยา” ที่ครูเทพเป็นผู้แต่ง

2.2.2 ศาสนากับการเผยแพร่แนวคิดเรื่องกีฬาของครูเทพ

ธรรมยุติกนิกายเป็นนิกายหนึ่งของพุทธศาสนาที่ปรากฏในสังคมไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งขณะที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงครองราชย์เป็นช่วงที่ธรรมยุติกนิกายได้ถือกำเนิดขึ้นแล้วโดยมีพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ทรงเป็นผู้ก่อตั้ง⁴⁷ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 สมเด็จพระมหา

⁴⁵ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี, 2511. อ้างถึงใน วิโรจน์ วงษ์ทน, น้ำใจนักกีฬากับเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี, 120-121.

⁴⁶ ชาญ พนารัตน์ “ฟุตบอล ร่างกาย ความศิวิไลซ์ และการจัดระเบียบทางสังคมใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5” ฟุตบอลไทย: ประวัติศาสตร์ อำนาจ การเมือง และความเป็นชาย, 52.

⁴⁷ การก่อตั้งธรรมยุติกนิกายของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ เหตุหนึ่งมาจากประเด็นทางการเมือง ที่การก่อตั้งธรรมยุติกนิกายเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของพระองค์ในการขึ้นครองราชย์ อย่างไรก็ตามนอกจากประเด็นทางการเมืองแล้ว ยังมีประเด็นเรื่องแรงกดดันจากภายนอกประเทศทั้งที่เกี่ยวกับขบวนการเอกราชในต่างประเทศและแรงกดดันจากชาติ

สมณเจ้า กรมพระวชิรญาณวโรรส พระอนุชาในสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ นอกจากทรงสืบต่อตำแหน่ง ประมุขสงฆ์ และธรรมยุติกายต่อจากพระราชบิดาแล้ว ยังทรงได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยจาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ในการปฏิรูปประเทศผ่านศาสนาและมีคณะสงฆ์เป็นเครื่องมือหนึ่ง ในการสนับสนุนรัฐ⁴⁸ โดยทรงปรับความรู้ทางพระพุทธศาสนาเพื่อสนับสนุนรัฐ มีการปรับการเรียน การสอนเปรียญและนักธรรมให้เป็นระบบสามารถใช้ได้กับบุคคลทั่วไป รวมถึงการใช้ภาษาที่ง่ายต่อ ความเข้าใจมีการให้เหตุผลแบบวิทยาศาสตร์ เพื่อใช้แทนที่ความรู้ที่มาจากความเชื่อและความ ศรัทธา⁴⁹

การจัดการควบคุมคณะสงฆ์ในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่สะท้อนถึงการใช้คณะสงฆ์เป็น ส่วนหนึ่งในอุดมการณ์ชาตินิยมของรัฐในการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง สะท้อนผ่านการประกาศใช้ พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 (ประมาณพ.ศ. 2445) อันเป็นรากฐานของ กฎหมายเกี่ยวกับคณะสงฆ์กระทั่งปัจจุบัน การออกพระราชบัญญัติฉบับนี้ส่งผลให้การแต่งตั้งสมณ ศักดิ์ของสงฆ์เป็นกลายเป็นอำนาจของส่วนกลาง (แต่เดิมสมณศักดิ์ของสงฆ์ในภาคอื่นๆ นอกจากภาค กลางชาวบ้านเป็นผู้ถวายแก่พระองค์⁵⁰) อันเป็นผลให้การควบคุมดูแลพระสงฆ์เป็นอำนาจรัฐแต่เพียง ฝ่ายเดียว การใช้อำนาจในการควบคุมคณะสงฆ์เช่น การกำหนดให้วัดจะต้องได้รับการรับรองจากรัฐ รวมถึงพระสงฆ์ที่จะต้องมิสังกัดวัดจึงจะไม่ใช่ “พระจรจัด” ซึ่งต้องถูกจับสึก⁵¹ การใช้อำนาจเช่นนี้ เป็นไปเพื่อการรวบรวมคณะสงฆ์ทั้งหมดให้เข้ามาเป็นหนึ่งเดียวกันทั้งประเทศ อำนาจในการตั้งสมณ ศักดิ์ของพระสงฆ์จึงเปรียบได้กับระบบถือนันดรศักดิ์แบบข้าราชการของพระสงฆ์อย่างหนึ่ง ที่ต้อง ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐ⁵² (นัยหนึ่งคือต้องได้รับการยอมรับจากรัฐว่าเป็นพระที่ปฏิบัติตนตามที่รัฐ ต้องการ) องค์การสงฆ์คณะสงฆ์ไทยจึงกลายเป็นระบบข้าราชการอีกส่วนหนึ่งไปโดยปริยาย⁵³ การออก

ตะวันตก โปรตุเกส พิชญา สุ่มจินดา, “สืบกำเนิดธรรมยุต: ผ่านพุทธศิลป์” ใน *ถอดรหัสพระจอมเกล้า* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2557), 17-28.

⁴⁸ บทบาทของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ที่มีต่อการปฏิรูป การปกครอง และปรับปรุงประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5 โปรตุเกส ปฐม ตาคะนันท์, คณะสงฆ์สร้างชาติ.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, 3-7.

⁵⁰ พิพัฒน์ พสุธารชาติ, “คณะสงฆ์ไทยในประวัติศาสตร์ชาติไทย” ใน *รัฐกับศาสนา: บทความว่าด้วยอาณาจักร ศาสนจักร และเสรีภาพ* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม, 2545), 300.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, 302-303.

⁵² เรื่องเดียวกัน, 303.

⁵³ เรื่องเดียวกัน 305.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 เป็นการตอกย้ำบทบาทของคณะสงฆ์ที่มีส่วนสำคัญในการปฏิรูปประเทศของรัฐในช่วงก่อนหน้า โดยเฉพาะบทบาททางการศึกษาซึ่งจะกล่าวถึงไปส่วนถัดไป

การใช้การศึกษาในการเผยแผ่อุดมการณ์ชาตินิยมของรัฐ ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลาง รวมถึงเป็นเครื่องมือในการขัดเกลาประชาชนให้เป็นพลเมืองที่พร้อมสำหรับสังคมไทยในยุคที่กำลังก้าวเข้าสู่สมัยใหม่ กระทำผ่านคณะสงฆ์ภายใต้การปกครองของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาขณะนั้น

เมื่อพ.ศ. 2441 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงมีพระบรมราชโองการ “ประกาศจัดการเล่าเรียนในหัวเมือง” ในการนี้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ทำหน้าที่ผู้อำนวยการให้พระภิกษุสงฆ์สั่งสอนกุลบุตรในหัวเมือง⁵⁴ ภายหลังได้รับพระบรมราชโองการสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ นอกจากทรงจัดการศึกษาตามหัวเมืองโดยมีคณะสงฆ์ที่ผ่านการศึกษากจากส่วนกลางออกไปสอนตามโรงเรียนในหัวเมืองแล้ว⁵⁵ ยังมีการติดตามผลของการจัดการศึกษาที่มีการออกไปตรวจสอบ หรือส่งรายงานเข้ามายังส่วนกลาง เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามเป้าหมาย อีกทั้งยังทรงแต่งตั้งตำราเรียนสำหรับพระสงฆ์ที่เข้ามาศึกษายังมหาวิทยาลัยเพื่อออกไปสอนยังหัวเมืองในชื่อ “มานุษยวิทยา” ขึ้นเมื่อประมาณพ.ศ. 2441 ซึ่งมีเนื้อหากล่าวถึงความรู้เรื่องมนุษย์⁵⁶ โดยเฉพาะมีการกล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับการออกกำลังกายในหัวข้อคุณสมบัติของข้าทูลละอองธุลีพระบาทในข้อหนึ่งว่า “...๙. ทำนุบำรุงลูกให้เป็นคนสมกำลัง มีร่างกายบริบูรณ์ลำสัน แข็งแรง ไม่เป็นคนโรคแผลพิการ...”⁵⁷ อันเป็นการเผยแผ่แนวคิดแบบตะวันตกผ่านการสั่งสอนของพระสงฆ์ตามโรงเรียนในหัวเมืองต่างๆ สะท้อนถึงการประยุกต์เอาศาสนามาใช้เพื่อตอบสนองอุดมการณ์การสร้างชาติของรัฐ

จาก “คุณสมบัติของข้าทูลละอองธุลีพระบาท” เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมให้ประชาชนดูแลรักษาร่างกายให้แข็งแรง เพื่อประโยชน์ในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมในขณะนั้น โดยมีพระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของการเผยแผ่แนวคิดดังกล่าวแสดงถึงการใช้ศาสนาในการสั่งสอนเรื่องความสำคัญของร่างกาย ซึ่งการให้ความสำคัญกับร่างกายนี้สอดคล้อง

⁵⁴ ปฐม ตาคะนันท์, คณะสงฆ์สร้างชาติ, 154.

⁵⁵ การผลิตครูที่เป็นสมณเพศจากส่วนกลางเป็นที่มาของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เรื่องเดียวกัน, 165.

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, 192.

⁵⁷ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, มานุษยวิทยา เล่ม 1 ตอนที่ 1-2, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2531). อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน, 50-51.

กับการสนับสนุนการเล่นกีฬาของกรุงเทพที่นอกจากเป็นผู้ริเริ่มการแข่งขันกีฬาฟุตบอลชิงถ้วยพระราชธรรมการขึ้นเมื่อพ.ศ. 2444 แล้วยังสนับสนุนการเล่นกีฬาอื่นๆ ด้วย

บทบาทของพุทธศาสนาที่มีต่อการศึกษาและการให้ความสำคัญกับร่างกาย โดยใช้คณะสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของการเผยแพร่ คำสอนบางประการของพุทธศาสนายังถูกใช้เพื่อตอบสนองต่อการให้ความสำคัญแก่ร่างกาย ดังที่ปรากฏในบทประพันธ์เกี่ยวกับกีฬาของกรุงเทพที่มีการใช้พุทธศาสนาเข้ามาประกอบการเผยแพร่กีฬาแบบตะวันตก

การนำเอาแนวคิดทางพุทธศาสนากับกีฬามารวมกันของกรุงเทพอาจทำให้ “กีฬา” สามารถขัดเกล่าประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากการนำเอากีฬาที่เป็น “ของใหม่” ในขณะนั้นมาเชื่อมโยงกับพุทธศาสนาอันเป็นที่เคารพนับถือ และคุ้นเคยของประชาชน อาจส่งผลให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ “ของใหม่” อย่างกีฬาได้ดียิ่งขึ้น ดังที่ปรากฏในจุดมุ่งหมายของการแข่งขันกีฬาฟุตบอลชิงโล่กระทรวงธรรมการที่ประกาศเมื่อพ.ศ. 2460 มีการกล่าวถึง “ขันติ” “ความสามัคคี” ซึ่งเป็นคำสอนทางพุทธศาสนาที่ถูกนำมาผนวกเข้ากับแนวคิดเรื่อง “แฟร์เพลย์” และความอาหยาญ (กล้าหาญ) ของฟุตบอลสมัยใหม่ตามแบบอังกฤษ ซึ่งการแข่งขันฟุตบอลรายการนี้ใช้กติกาการแข่งขันตามแบบฟุตบอลอังกฤษ⁵⁸ นอกจากนี้ปรากฏในจุดมุ่งหมายการแข่งขันฟุตบอลแล้วการผนวกแนวคิดทั้งสองยังปรากฏในบทประพันธ์ของกรุงเทพด้วย

อย่างไรก็ตามคำสอนทางพุทธศาสนาที่กรุงเทพนำมาใช้ประกอบการเผยแพร่ และการอธิบายกีฬาตามแบบตะวันตกเป็นนำเอาหลักบางประการมาใช้เท่านั้น เช่น กีเลส ในบทเพลงกราวกีฬา ขันติในจุดมุ่งหมายการแข่งขันฟุตบอลของกระทรวงธรรมการ เป็นต้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้สอดคล้องกับหนังสือเรียนชุด “ธรรมจริยา” ที่กรุงเทพเป็นผู้แต่งและมีการหยิบยกเอาหลักธรรมบางประการมาใช้ประกอบการอธิบายในประเด็นต่างๆ เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในธรรมจริยาเล่มที่ 6 ที่ปรากฏการใช้คาถาในธรรมบทมาประกอบการอธิบายเรื่อง ความรักชาติและบ้านเมือง “... ‘มโนปฺพํ พังคมา ธัมมา มโนสํญฺฐา มโนมยา’ ธรรม (คือกุศลและอกุศล) ทั้งหลาย ย่อมมีใจถึงก่อน มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ...”⁵⁹ รวมถึงการมีบทอ่านเรื่อง เมตตา กรุณา และมุทิตา ด้วย ลักษณะของการใช้คำสอนทางพุทธศาสนาที่ปรากฏทั้งในบทประพันธ์เกี่ยวกับกีฬา และหนังสือชุดธรรมจริยา ที่กรุงเทพเป็นผู้แต่งมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

⁵⁸ ชาญ พนารัตน์, “ฟุตบอล ร่างกาย ความศิวิไลซ์ และการจัดระเบียบทางสังคมสมัยใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5” ใน ฟุตบอลไทย: ประวัติศาสตร์ อำนาจ การเมือง และความเป็นชาย.

⁵⁹ พระไพศาลศิลปศาสตร์ และหลวงญาณวิจิตร, “ธรรมจริยา เล่ม 6: สำหรับชั้นมัธยม,” พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2449), 233.

แนวคิดเรื่องกีฬาของครูเทพที่มีทั้งของเก่าอย่างแนวคิดทางพุทธศาสนา และของใหม่อย่างแนวคิดเรื่องกีฬา ปรากฏอย่างเด่นชัดผ่านบทประพันธ์หลายบทด้วยกันเช่น บทประพันธ์เรื่องการฝึกซ้อม (Training) ที่เชื่อมโยงประเด็นเรื่องกีฬากับศาสนาเข้าด้วยกันได้อย่างน่าสนใจ

“...ความเคยชินเป็นพระเจ้าเฝ้าโปรดให้ สำเร็จได้ทุกอย่างตั้งใจจริง ที่ตรงข้ามคือความเคยช้านั่นก็เหมือนตัวมารเข้าเป็นเจ้าสิ่ง คบพระเจ้าดีกว่าอย่าประวิง ชื่นทอดทิ้งมารเข้าเป็นเจ้าเรือน

นักกีฬาหรือคือสาวกของพระเจ้า เขาผะเจียงท่านเข้ามาอยู่เพื่อน ด้วยวิธีฝึกไปไม่แพ้เขื่อน ตลอดเดือนปีเลยเป็นเคยชิน

ศิษย์พระเจ้ายกก่อนเข้าแข่งขันใด ฝึกซ้อมพิเศษไปจนเจนสิ้น ไม่มั่งง่าย หน่ายซ้อมยอมอาจิ้น แม้ฝึกกินเวลาดังหน้าไป

ฝ่ายมารสิ่งทำจริงไม่สำเร็จ ใจไม่เด็ดกายคือถ้อยดีใหญ่ ขาดระเบียบ ขี้บ่ขาดคลาสนีย์ เป็นพักเล่นๆ อะไรไม่จริง เอย

สิงห์. ๗๙ ”⁶⁰

ครูเทพนำเอา “พระเจ้า” และ “มาร” เข้ามาเกี่ยวข้องกับกีฬาอย่างชัดเจน คำว่า “พระเจ้า” ในบทประพันธ์หมายถึง “การฝึกซ้อมกีฬา” ส่วน “มาร” หมายถึงความเกียจคร้านในการซ้อมกีฬา จากบทประพันธ์จึงเห็นชัดเจนว่าครูเทพได้นำเอาศาสนาเข้ามาใช้ประกอบการอธิบาย สื่อความหมายสะท้อนถึงกีฬาที่เป็นประเด็นหลักของเรื่อง นอกจากนี้บทเพลงกราวกีฬาที่แต่งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2477

“ ๑ พวกเรานักกีฬาใจกล้าหาญ	เชี่ยวชาญชิงชัยไม่ม่นย่อ
คราวชนะรุกใหญ่ไม่รีรอ	คราวแพ้ก็ไม่ท้อกัดฟันทน
(สร้อย)	อิม ! อิม ! อิม !
กีฬา กีฬา เป็นยาวิเศษ	ฮาไฮ้ ! ฮาไฮ้ !
กีฬา กีฬา เป็นยาวิเศษ	แก้กองกิเลสทำคนให้เป็นคน
ผลของการฝึกตน	เล่นกีฬาสากล ตะล้าล้า
๒ ร่างกายกำยำล่ำเลิศ	กล้ามเนื้อก่อเกิดทุกแห่งหน
แข็งแรงทรหดอดทน	ว่องไวไม่ม่นระย่อใคร
๓ ใจคอมั่งคงทรงศักดิ์	รู้จักทีหนทีไล่
รู้แพ้รู้ชนะรู้ภัย	ไวใจได้ทั่วทั้งรักชัง
๔ ไม่ชอบเอาเปรียบเหยียบแข่งขัน	สู้กันซึ่งหน้าอย่าลับหลัง

⁶⁰ จากบทประพันธ์เรื่อง “การฝึกซ้อม (Training)” ใน เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี. โคลงกลอนของครูเทพ, 105.

มัวส่วนตัวเบื่อเหลือกำลัง	เกลียดชังการเล่นเห็นแก่ตัว
๕ เล่นรวมกำลังกันทั้งพวก	เอาชัยสะดวกมิใช่ชั่ว
ไม่ว่างานหรือเล่นเป็นไม่กลัว	ร่วมมือกันทั่วก็ไชโย

พฤษก. ๗๗. ”⁶¹

เนื้อเพลงมีการเชื่อมโยงระหว่าง “กิเลส” และ การเล่น “กีฬาสากล” เมื่อพิจารณาเนื้อเพลงคำว่า “กิเลส” หมายถึง การไม่เอาเปรียบคู่ต่อสู้ (...ไม่ชอบเอาเปรียบเทียบแข่งขันสู้กันซึ่งหน้าอย่าลับหลัง...) ไม่จองเวร (...มัวส่วนตัวเบื่อเหลือกำลัง....) ไม่เห็นแก่ตัว (...เกลียดชังการเล่นเห็นแก่ตัว...) ส่วนคำว่า “กีฬาสากล” เปรียบได้กับ “ยาวิเศษ” ที่เกิดจาก “ผลของการฝึกตน” ซึ่ง “ผล” หมายถึง ความกล้าหาญ (พวกเรานักกีฬาใจกล้าหาญ...) ความมานะพยายาม (...เชี่ยวชาญชิงชัยไม่ย่อเยื้อง...) การมีร่างกายแข็งแรง (...ร่างกายกำยำล่ำเลศ กล้ามเนื้อก่อเกิดทุกแห่งหน แข็งแรงทรหดอดทน ว่องไวไม่ย่อเยื้องใคร...) และความสามัคคี (...เล่นรวมกำลังกันทั้งพวก เอาชัยสะดวกมิใช่ชั่ว ไม่ว่างานหรือเล่นเป็นไม่กลัว ร่วมมือกันทั่วก็ไชโย...) นอกจากนี้เนื้อเพลงยังแสดงถึงแนวคิดเรื่องแพ้เพลย์ด้วย (...ใจคอมั่นคงทรงศักดิ์ รู้จักที่หนีที่ไล่ รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ไว้วางใจได้ทั่วทั้งรักชัง...)

อีกทั้งในบทประพันธ์เรื่อง “กิเลส” ครูเทพเลือกกล่าวถึงกีฬาเป็นอย่างแรก โดยเปรียบเทียบการที่นักกีฬาเล่นกีฬาได้ดี แต่ยังใช้อารมณ์เป็นใหญ่ทำให้เล่นนอกกติกาเป็นกิเลสอย่างหนึ่ง และไม่นับว่าเป็นนักกีฬา

จากบทประพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับกีฬาของครูเทพนอกจากสะท้อนภาพของนักกีฬาผู้มีลักษณะนิสัยที่ดีตามคำสอนพุทธศาสนา ยังสะท้อนภาพของกีฬาในฐานะเครื่องมือของชนชั้นนำในการขัดเกลานิสัยของประชาชนผ่านการใช้กีฬาเป็นสื่อในการขัดเกลานิสัย โดยลักษณะของนิสัยของนักกีฬาที่ปรากฏในบทประพันธ์ของครูเทพมีความสอดคล้องกับลักษณะนิสัยของประชาชนที่รัฐพึงปรารถนาในหนังสือชุดธรรมจริยาที่ครูเทพเป็นผู้แต่งเช่นเดียวกัน ดังเช่นในเนื้อหาของธรรมจริยาเล่มที่ 1 บทที่ 1 เรื่องอย่าเล่นเป็นพาลเกร บทที่ 4 เรื่องความพากเพียร บทที่ 12 เรื่องความว่องไว หรือ บทที่ 13 เรื่องใจกล้าไม่ตื่นเต้น⁶² เป็นต้น

ความพยายามของครูเทพที่เอาแนวคิดทั้งสอง (กีฬา และพุทธศาสนา) มาเชื่อมโยงให้สอดคล้องกันดังเช่นที่แสดงออกผ่านบทเพลง และบทประพันธ์ เพื่อให้ง่ายแก่ประชาชนในการทำสมาธิเข้าใจแนวคิดเรื่องกีฬา อันเป็นส่วนหนึ่งของการขัดเกลาประชาชนให้พร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองในสังคมไทยสมัยใหม่ โดยใช้กีฬาเป็นเครื่องมือในการขัดเกลานิสัยและร่างกายของ

⁶¹ จากบทประพันธ์ เรื่อง “กราวกีฬา” ใน เรื่องเดียวกัน, 44-45.

⁶² พระไพศาลศิลปศาสตร์ และหลวงอนุกิจจิวร , “ธรรมจริยา เล่ม 1,” พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2450).

ประชาชนให้อยู่ภายใต้ระเบียบวินัยของสังคม “สมัยใหม่” ที่สถานะของประชาชนสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอันเป็นผลมาจากการค้าขายกับชาติตะวันตก นำมาซึ่งการก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโลกของสังคมไทย และความ “ศิวิไลซ์” ที่ชนชั้นนำขณะนั้นโหยหา

2.3 กีฬาและหนังสือธรรมจริยา: อบรม ชัดเกลานิสัยของประชาชน

ความสอดคล้องกันของหนังสือธรรมจริยา และการใช้คำสอนทางศาสนาบางประการมาประกอบการอธิบายกีฬาของกรุงเทพ แสดงถึงความพยายามของรัฐ หรือนัยหนึ่งคือของชนชั้นสูงในการใช้กีฬาเป็นเครื่องมือในการ อบรม ชัดเกลานิสัยของประชาชน จุดประสงค์ดังกล่าวแสดงออกชัดเจนผ่านความพยายามและลักษณะของกีฬาตามแบบกรุงเทพ ที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาของหนังสือธรรมจริยา ซึ่งการอบรม ชัดเกลานิสัยของประชาชนให้มีลักษณะนิสัยตามที่รัฐต้องการนี้ตามที่ กุลลดา เกษบุญชู มีด เสนอไว้ใน The Rise and Decline of Thai Absolutism ว่าหนังสือชุดธรรมจริยาของกรุงเทพ แสดงถึงความพยายามในการขัดเกลานิสัยของประชาชนให้มีลักษณะนิสัยตามที่รัฐต้องการ เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมสยามในขณะนั้นที่กำลังก้าวเข้าสู่การเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจโลกอันเป็นผลมาจากสนธิสัญญาเบาว์ริง

หนังสืออ่านชุดธรรมจริยาประกอบด้วยหนังสือ 6 เล่ม กรุงเทพเป็นผู้แต่ง 5 เล่มคือ เล่ม 1-2 และเล่ม 4-6 ส่วนเล่ม 3 นายใช้ เรื่องศิลป์แต่งขึ้นเพิ่มเติมในภายหลัง⁶³ ลักษณะของหนังสือธรรมจริยาที่กรุงเทพเป็นผู้แต่งทั้ง 5 เล่มมีลักษณะเดียวกันคือแบ่งเรื่องอ่านออกเป็น บทละ 1 เรื่อง เนื้อหาในแต่ละเล่มมีลักษณะเป็นการสั่งสอน อบรมลักษณะของการเป็นพลเมืองที่ดีเช่น เล่ม 1 เรื่อง อย่าเล่นเป็นพาลเกร, อย่าเล่นให้เสียของ, พากเพียร, จงเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น หรือในเล่มที่ 2 เรื่อง กิริยาเรียบร้อย, ตรงต่อเวลา, ความซื่อตรง, การรักษาสมบัติอันเป็นสาธารณประโยชน์ เป็นต้น เนื้อหาอีกลักษณะหนึ่งคือการชี้ให้เห็นความสำคัญของสิ่งต่างๆ ในสังคม เช่นในเล่ม 1 เรื่อง รักโรงเรียน เล่ม 2 เรื่องรักชาติ เล่ม 4 เรื่องคนเราจะอยู่ในโลกแต่ลำพังไม่ได้, บ้านกับกิจอันเป็นหน้าที่ต้องกระทำ, สัมพันธวงศ์แห่งมนุษย หรือในเล่ม 6 เรื่องความรักชาติและบ้านเมือง เป็นต้น

⁶³ จากหนังสือธรรมจริยาเล่ม 3 ที่ผู้เขียนค้นคว้าแต่งโดยนายใช้ เรื่องศิลป์ และได้มอบลิขสิทธิ์ให้แก่กระทรวงธรรมการ เนื่องจากช่วงก่อนหน้ากระทรวงธรรมการได้เคยขอร้องให้บุคคลภายนอกเขียนหนังสือเล่มดังกล่าวขึ้น เนื่องจากหนังสือชุดธรรมจริยาขาดเล่ม 3 ไป โปรดดู ใช้ เรื่องศิลป์, “หนังสืออ่านธรรมจริยา เล่ม 3: สำหรับชั้นมัธยมต้น,” พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: โรงเรียนช่างพิมพ์ วัดสังเวช, 2481).

จากเนื้อหาทั้งสองส่วนของหนังสือธรรมจริยา มีลักษณะเป็นการอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีลักษณะตามรัฐต้องการโดยเฉพาะในด้านการอบรมนิสัย หรือลักษณะของพลเมืองที่ดีตามที่รัฐต้องการซึ่งปรากฏอย่างชัดเจนในธรรมจริยาทั้ง 5 เล่ม เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมสยามขณะนั้น ดังนี้แล้วหนังสือชุดธรรมจริยาทั้ง 5 เล่มของกรุงเทพจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งในการอบรม ขัดเกลานิสัยประชาชนของชนชั้นสูง เพื่อสร้างลักษณะของพลเมืองที่ต้องการให้แก่ประชาชนผ่านการศึกษา ซึ่งรัฐมีความพยายามในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทั้งในเมืองหลวงและนอกเมืองหลวงโดยมีคณะสงฆ์เป็นกำลังสำคัญในการนี้

เนื้อหาคำสอนทั้งเรื่องการอบรมขัดเกลานิสัยและการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของสิ่งต่างๆ ตามที่ปรากฏในหนังสือธรรมจริยาทั้ง 5 เล่มของกรุงเทพมีลักษณะของการใช้คำสอนพุทธศาสนาบางประการมาประกอบการอธิบายเรื่องต่างๆ ที่ปรากฏในหนังสือเช่น ในภาค 2 ของเล่มที่ 4 บทที่ 4 เรื่องความซื่อตรงในกิจการทั่วไป และในเล่มที่ 6 บทที่ 6 เรื่องมุกิตา

“...หัวหน้าหรือนายงาน เมื่อจะจ้างลูกจ้างก็ต้องตรวจดูว่าลูกจ้างคนนี้จะซื่อตรงหรือไม่ จะไว้ใจได้หรือไม่. . .นอกจากนายงานและลูกจ้างเหล่านี้ผู้อื่นที่ทำการเพื่อกันหรือมีกิจเกี่ยวข้องกัน ก็จะต้องรักษาความตรงต่อกันและกันเหมือนกัน. . .ผู้ซื้อยอมสังเกตผู้ขายว่า จะเป็นคนซื่อตรงหรือไม่ จะขายตามราคาที่สมควรหรือไม่. . .บรรดาการทั้งปวงที่ทำเพื่อกันและกันหรือทำด้วยกันย่อมต้องอาศัยความตรงต่อกันเป็นเบื้องต้นดังนี้ ไม่เช่นนั้นการทำงานในโลกก็จะไม่รู้จักสำเร็จได้. . .”⁶⁴

“มุกิตา ได้แก่จิตที่บันเทิงยินดีต่อสมบัติ. . .และความเจริญที่บุคคลอื่นได้ และมีจิตสมเพชในเวลาทีบุคคลอื่นเสื่อมจากลาภ ยศ. . .และความเจริญ. . .การมีมุกิตาจิตต่อกันและกันนี้ ย่อมเป็นเหตุให้มนุษย์โลกแสดงความเมตตากรุณาแก่กันยิ่งขึ้น. . .มุกิตาจึงนับว่ามีอำนาจ แรงกว่าอำนาจและกำลังทั้งหลาย. . .”⁶⁵

⁶⁴ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี, “หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาสังคมศึกษา ธรรมจริยา เล่ม 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น,” พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2527), 81-85.

⁶⁵ พระไพศาลศิลปศาสตร์ และหลวงญาณวิจิตร, “ธรรมจริยา เล่ม 6: สำหรับชั้นมัธยม,” 78-91.

“มูทิตา” ที่ปรากฏในหนังสือธรรมจริยาเล่มที่ 6 นี้เป็นข้อหนึ่งของคำสอนเรื่อง “พรหมวิหาร 4” ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา⁶⁶ รวมถึงเรื่องความซื่อตรงในกิจการทั่วไป มีเนื้อหาสอดคล้องกับคำสอนเรื่อง “สัมมาอาชีวะ” ที่หมายถึง เลี้ยงชีพชอบ ได้แก่ เว้นมิฉฉาชีพ ประกอบสัมมาชีพ ปรากฏในคำสอนเรื่อง “มรรค 8”⁶⁷

สอดคล้องกับลักษณะของกีฬาตามแบบครูเทพที่มีการใช้หลักคำสอนทางพุทธศาสนา บางประการมาประกอบการอธิบายแนวคิดเรื่องกีฬาจากตะวันตกเช่นเดียวกัน ดังเช่น “ขันติ” ที่ปรากฏในจุดมุ่งหมายการแข่งขันฟุตบอลกระทรวงธรรมการ⁶⁸ ได้ปรากฏในหลักธรรมพุทธศาสนา หลายเรื่องด้วยกันเช่น ขรवासธรรม 4 บารมี 10 เป็นต้น⁶⁹ หรือการกล่าวถึง “กิเลส” ในเพลงกราวกีฬาที่ครูเทพแต่งขึ้นในพ.ศ. 2477 ซึ่ง “กิเลส” ในทางพุทธศาสนาหมายถึง สภาพที่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง⁷⁰ ดังนั้นแล้วลักษณะการใช้คำสอนทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในธรรมจริยา และบทประพันธ์เกี่ยวกับกีฬาของครูเทพจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือนำคำสอนบางประการมาใช้ในการอบรมขัดเกลาประชาชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และนำมาซึ่งลักษณะของพลเมืองตามที่รัฐหรือชนชั้นสูงต้องการ

นอกจากมีลักษณะการใช้คำสอนทางพุทธศาสนาคล้ายกันแล้ว บทประพันธ์เกี่ยวกับกีฬาของครูเทพยังมีลักษณะที่สอดคล้องกับเนื้อหาของหนังสือธรรมจริยาเช่น ในบทประพันธ์เรื่องการฝึกซ้อม (Training) ที่ครูเทพแต่งขึ้นในพ.ศ. 2477 มีเนื้อหากล่าวถึงเรื่องการฝึกซ้อมของนักกีฬาที่หมั่นฝึกซ้อมอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดความเคยชินในการเล่นกีฬา นำมาซึ่งความสำเร็จในการแข่งขัน เนื้อหาบทประพันธ์นี้สอดคล้องกับ บทที่ 3 และ 4 เรื่องความเพียร ในธรรมจริยาเล่มที่ 2 ที่มีการ

⁶⁶ พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 16 (ม.ป.ท.: เอส อาร์ พรินติ้ง แมส โปรดักส์, 2551), 124-127.

⁶⁷ มรรค 8 หรือมรรคมองค์ 8 ประกอบด้วย สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ โปรดดู เรื่องเดียวกัน, 215.

⁶⁸ จุดมุ่งหมายในการแข่งขันฟุตบอลกระทรวงธรรมการทั้ง 4 ข้อ ประกอบด้วย ใจ นักเลง สามัคคี อาจหาญ ขันติ

⁶⁹ ขันติ หมายถึง ความอดทน อดได้ทนได้เพื่อบรรลุความดีงามและความมุ่งหมายอันชอบ ซึ่งขันติปรากฏในหลักธรรมหลายเรื่องด้วยกันคือ ธรรมทำให้งาม 2, ขรवासธรรม 4, บารมี 10, ทศพิธราชธรรม และมงคล 38 โปรดดู เรื่องเดียวกัน, 65, 113-114, 239-241, 274-277.

⁷⁰ กิเลสมี 10 ประการคือ โลภะ ความอยากได้, โทสะ ความคิดประทุษร้าย, โมหะ ความหลง ความไม่รู้ ความเขลา, มานะ ความถือตัว, ทิฎฐิ ความเห็นผิด, วิจิกิจฉา ความลัษณสังสย ความเคลือบแคลง, ถีนะ ความหดหู่ ความท้อแท้ถดถอย, อุทธัจจะ ความฟุ้งซ่าน, อหิริกะ ความไม่ละอายต่อความชั่ว และอนัตตปปะ ความไม่เกรงกลัวต่อความชั่ว โปรดดู เรื่องเดียวกัน, 233.

ยกตัวอย่างการขาดความเพียรในการดำรงชีวิตของนายเชียน และการมีความเพียรในการดำรงชีวิตของนายดี เพื่อเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน⁷¹

อีกทั้งการกล่าวถึงลักษณะของการเล่นกีฬาสากลในเพลงกราวกีฬาที่ว่า “ไม่ชอบเอาเปรียบเฉียบแข่งขัน สู้กันซึ่งหน้าอย่าลับหลัง” หรือใน บทประพันธ์เรื่อง “แฟร์เพล” ที่กล่าวว่า “โปรดให้ฉันรู้จัก รักษากติกาการเล่น” สอดคล้องกับ เรื่องอยู่ในข้อบังคับ ในบทที่ 7 และ 8 ของธรรมจรรยาเล่ม 2 ที่มีเนื้อหากล่าวถึงการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ โดยยกตัวอย่างเหตุการณ์ในกองทัพที่ทหารต้องปฏิบัติตามคำสั่งของแม่ทัพ เช่นเดียวกับนักเรียนที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครูและกฎระเบียบของโรงเรียน อีกทั้งมีการกล่าวถึง “กายบริหาร” ที่นักเรียนต้องฟังและปฏิบัติตามคำสั่งครูอย่างเคร่งครัดด้วย⁷² และในบทประพันธ์เรื่อง “นักกีฬา” ที่ครูเทพแต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2476 เนื่องจากไม่พอใจการไม่ยอมรับคำตัดสินของนักกีฬามวยที่เป็นชาวในขณะนั้น เนื้อหาในบทประพันธ์เกี่ยวข้องกับลักษณะของนักกีฬาที่ดีที่ต้องเชื่อฟัง และยอมรับคำตัดสิน ไม่ว่าผลจะออกมาเป็นเช่นไร และลักษณะนักกีฬาที่ดีนอกจากมีร่างกายที่สมส่วนแล้ว ยังต้องมีจิตใจที่ดีด้วย สอดคล้องกับเรื่องอยู่ในข้อบังคับในธรรมจรรยาเล่ม 2 เช่นเดียวกัน

นอกจากบทประพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับกีฬาของครูเทพแล้วในจุดมุ่งหมายการแข่งขันฟุตบอลของกระทรวงธรรมการที่ครูเทพเป็นผู้ริเริ่ม ยังมีความสอดคล้องกับเนื้อหาของหนังสือธรรมจรรยาด้วยคือ ในข้อที่ 2 “สามัคคี” และข้อที่ 3 “อาจหาญ” ที่สอดคล้องกับเนื้อในในหนังสือธรรมจรรยาเล่มที่ 6 บทที่ 12 เรื่องสามัคคี และในเล่มที่ 2 บทที่ 17 เรื่องไม่เป็นคนใจลาดตื่นเต้น

จากที่กล่าวมานี้ชัดเจนว่ากีฬาตามแบบครูเทพ และเนื้อหาของหนังสือธรรมจรรยามีความสอดคล้องกันทั้งลักษณะของการอธิบาย และเนื้อหาที่ปรากฏ ซึ่งหากหนังสือธรรมจรรยาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการอบรม ขัดเกลานิสัยของประชาชนแล้ว กีฬาของครูเทพก็มีลักษณะเป็นเครื่องมือในการอบรม ขัดเกลานิสัยของประชาชนให้มีลักษณะตามที่รัฐหรือชนชั้นสูงในขณะนั้นต้องการเช่นเดียวกัน

ด้วยเหตุนี้กีฬาตามแบบครูเทพจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งของรัฐ โดยชนชั้นนำที่ใช้อบรม ขัดเกลานิสัยของประชาชนให้มีลักษณะตามที่ต้องการ หรืออีกนัยหนึ่งคือความพยายามในการควบคุมลักษณะนิสัยของประชาชนเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมสยาม สอดคล้องกับเครื่องมืออื่นของรัฐอย่างหนังสือชุดธรรมจรรยาที่เป็นหนังสือเรียนสำหรับประชาชน ที่เขียนขึ้นโดยชน

⁷¹ พระไพศาลศิลปศาสตร์ และหลวงอนุกิจจิธูร , “ธรรมจรรยา เล่ม 2,” พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2449), 10-20.

⁷² พระไพศาลศิลปศาสตร์ และหลวงอนุกิจจิธูร , “ธรรมจรรยา เล่ม 2,” 31-41.

ชั้นนำในการสร้างลักษณะประชาชนตามที่ต้องการ กีฬาตามแบบครูเทพจึงไม่เพียงต้องการนักกีฬา หรือนัยหนึ่งคือประชาชนที่มีร่างกายแข็งแรงเท่านั้น แต่ยังต้องมีลักษณะนิสัยตามที่รัฐต้องการด้วย

2.4 ลักษณะของกีฬาตามแบบครูเทพ

นอกจากความเชื่อมโยงระหว่างกีฬาในการใช้คำสอนบางประการมาประกอบการอธิบายเรื่องกีฬาอันสามารถสะท้อนความพยายามในการสร้างประชาชนให้มีลักษณะนิสัยตามที่รัฐต้องการอันเป็นการใช้กีฬาเพื่อจุดหมายในการขัดเกลาประชาชนเช่นเดียวกับที่อังกฤษ ซึ่งการใช้คำสอนของพุทธศาสนาประกอบการอธิบายของครูเทพ ทำให้กีฬาตามแบบครูเทพมีความแตกต่างไปจากกีฬาตามแบบตะวันตกที่ครูเทพได้พบเห็นมาในระหว่างที่ไปศึกษาต่อที่อังกฤษ ซึ่งการใช้คำสอนทางศาสนาเพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยของครูเทพนอกจากปรากฏผ่านการสนับสนุนการเล่นกีฬา และบทประพันธ์เกี่ยวกับกีฬา ยังสอดคล้องกับแบบเรียนชุดธรรมจริยาที่ครูเทพเป็นผู้แต่งขึ้นดังที่ได้กล่าวถึงไปแล้วด้วย

ความพยายามในการสร้างประชาชนให้มีลักษณะตามที่รัฐหรือชนชั้นนำต้องการตามที่สะท้อนผ่านบทประพันธ์เกี่ยวกับกีฬาของครูเทพนอกจากแสดงถึงลักษณะของร่างกายประชาชนตามที่ต้องการแล้ว ยังแสดงความพยายามในการสร้างลักษณะนิสัยของประชาชนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนที่นำเอาคำสอนทางศาสนาเข้ามาประกอบการอธิบายดังที่ได้กล่าวถึงในหัวข้อก่อนหน้า ดังนั้นแล้วลักษณะกีฬาตามแบบครูเทพจึงไม่เพียงแต่สะท้อนภาพลักษณะของร่างกายที่ต้องการเท่านั้น แต่ยังสะท้อนภาพของลักษณะนิสัยตามที่ชนชั้นนำต้องการด้วย ซึ่งความพยายามในการสร้างลักษณะนิสัยแก่ประชาชนนี้ปรากฏอย่างเด่นชัดมากในบทประพันธ์เกี่ยวกับกีฬาของครูเทพ จนอาจกล่าวได้ว่ากีฬาตามแบบของครูเทพเป็นความพยายามในการสร้างลักษณะนิสัยให้แก่ประชาชนของชนชั้นนำ เพื่อให้มีความพร้อมในการตอบสนองต่อนโยบายต่างๆ ในขณะนั้น

ลักษณะของกีฬาที่สะท้อนภาพการอยู่ภายใต้การควบคุมโดยกฎแสดงออกผ่านบทประพันธ์ของครูเทพ ที่แต่งขึ้นในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ. 2475 เช่น เรื่องนักกีฬากับเรื่องการฝึกซ้อม (Training)⁷³ นอกจากนี้ยังมีบทประพันธ์ชิ้นอื่นที่ไม่ได้ระบุปีที่แต่งด้วย เช่น

⁷³ นักกีฬา แต่งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2476 ส่วนการฝึกซ้อมแต่งขึ้นในพ.ศ. 2479

“นักกีฬา”⁷⁴ และ “แฟร์เพล” คำประพันธ์เกี่ยวกับกีฬาที่กล่าวถึงลักษณะของร่างกาย และลักษณะนิสัยนี้ยังส่งผลต่อการส่งเสริมการเล่นกีฬาในช่วงรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามด้วย⁷⁵

การกล่าวถึงลักษณะนิสัยของนักกีฬาหรือนัยหนึ่งคือประชาชนที่พึงประสงค์ผ่านบทประพันธ์ของครูเทพเช่นบทประพันธ์เรื่อง นักกีฬา (พ.ศ. 2476) มีเนื้อหาเกี่ยวกับการไม่ยอมรับคำตัดสินของนักกีฬามวย ซึ่งมีการประท้วงการตัดสินโดยปาไข่เน่าใส่กรรมการ ครูเทพได้แสดงความไม่พอใจต่อการกระทำอันไม่เป็นนักกีฬาในเหตุการณ์นี้ และอธิบายว่านักกีฬาที่ดีต้องมีวินัยยอมรับในคำตัดสิน อีกทั้งต้องเป็นผู้ที่ลักษณะนิสัย หรือพฤติกรรมที่เหมาะสม ตามที่ชนชั้นนายพยายามปลูกฝังจึงถือได้ว่าเป็นนักกีฬาที่ดี ดังนั้นแล้วลักษณะของนักกีฬาที่ครูเทพพึงปรารถนาตามบทประพันธ์คือการเป็นนักกีฬาต้องมีวินัยควบคุมตนเองโดยเฉพาะในการแสดงพฤติกรรม ที่ครูเทพได้เน้นย้ำโดยตลอดในบทประพันธ์ที่นักกีฬาที่ดีต้องมีลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ คือการอยู่ภายใต้กติกา ยอมรับคำตัดสิน จึงถือว่าเป็นผู้มีใจประเสริฐ และเป็นนักกีฬา ดังที่ปรากฏในบทประพันธ์นี้ว่า

“ . . . นักกีฬาสารรูปล้วน	กายใจ จำรูญ
เลิศมิตรเลิศมนุษยใน	โลกนี้
ใคร ๆ ก็ไวใจ	ได้หมด
แม้ศัตรูยังลี้	หลีกให้อภัยครัน
ในอันเอาเปรียบไซ้	ไม่มี
ขอแต่ยุติธรรมที่	เถอะเนื้อ !
จริงถาเล่นก็ดี	ใดแปลก ?
จริงอย่าเป็นเล่นเก้อ	เล่นเพื่อพาลจริง
ค่านตึงมดีผู้	ตัดสิน
นักกีฬาดีฉิน	ชั่วช้า

⁷⁴ ครูเทพเขียนบทประพันธ์ที่ใช้ชื่อเดียวกันนี้สองบทคือเรื่อง “นักกีฬา” ที่กล่าวถึงเหตุการณ์ประท้วงกรรมการในการแข่งขันมวย ส่วนอีกบทหนึ่งในชื่อเดียวกันกล่าวถึงลักษณะของนักกีฬาที่ดี ทั้งสองบทนี้นอกจากชื่อเรื่องเหมือนกันแล้ว เนื้อหายังมีความคล้ายคลึงกันคือมีการกล่าวถึงลักษณะที่พึงประสงค์ของนักกีฬา

⁷⁵ ประเด็นเรื่องการสร้างร่างกายในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม โปรดดู ก้องสกล กวินรวีกุล, “การสร้างร่างกายพลเมืองไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2481-2487)” (วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล (มานุษยวิทยา), คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545).

ชอบมิชอบบิน-	ยอมอย่าง นักกีฬา
ตั้งท่านพันท่าน, ถ้า	ตั้งนี้วินัย
วิสัยสมรรถภาพต้อง	ตามกำเนิด
มิใช่จะชนะเลิศ	ทั่วผู้
หย่อนกายแต่ใจประเสริฐ	สมศักดิ์ นักกีฬา
เก่งแต่กายอ่อนกู้	เกียรติได้ตั้งประสงค์
งามทรงสมส่วนด้วย	บริหาร
งามจิตต์มีตรภาพวาน	คบค้า
งามสัตย์สุจริตขนาน	เขตต์เชื้อ ถือเทอญ
งามกว้างงามเพราะ “หน้า	น้อมเนื่อนวลหงส์”
ของจงวีรชาติเชื้อ	ชาวไทย
เป็นนักกีฬาไกร	เกริกด้าว
ครบถ้วนส่วนร้อยใน	อนาคต
บริสุทธิ์กายใจน้าว	โลกน้อมนิยมชม

ฉันท. ๗๖.”⁷⁶

การใช้กีฬาเพื่อสร้างลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของประชาชนยังแสดงออกผ่านบทประพันธ์เรื่อง การฝึกซ้อม (Training) มีเนื้อหาอธิบายเรื่องการฝึกซ้อมกีฬาที่แยกการฝึกฝนออกเป็นสองส่วนคือส่วนกาย และส่วนใจ ในส่วนกายนี้กล่าวถึงลักษณะของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ส่วนใจกล่าวถึงลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของผู้เป็นนักกีฬา ซึ่งการมีพฤติกรรมและลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ตามบทประพันธ์ดังกล่าวจะนำมาซึ่งความสำเร็จในการแข่งขัน

“นักเล่นๆ ไปตามใจนึก ไม่ต้องฝึกฝนให้กายได้ที่ การฝึกฝนปรนปรี้อถือว่าดี แต่พวกที่สมศักดิ์นักกีฬา

การแข่งขันสำคัญเห็นปานใด การฝึกสำคัญไม่น้อยไปกว่า ฝึกทั้งกายและใจไม่เฉื่อยชา ทุกเวลาปรับปรุงบำรุงบำเรอ

ส่วนกาย หมายถึงก่าลังฤทธิ์ การกินนอนเป็นกิจสม่ำเสมอ อาหารพื้นเรือนคุณทนบูดเพื่อ ไม่มัวเกร่อ กล้ากลายอบายมุข โปรดกลางแจ้งออกแรง รักระเบียบ ประพฤติเฉียบทางวินัยให้เกิดสุข การส่องเสพลย์มัยย์สัดบำบัต ทุกข์ บำเพ็ญปลุกเคยชินภิญโญ แล

⁷⁶ จากบทประพันธ์เรื่อง “นักกีฬา” ใน เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี, โคลงกลอนของครูเทพ, 38-39.

ส่วนใจ หัดนิสัยให้ร่าเริง เชี่ยวชาญรังใจไม่ป้อแป้ ใจเป็นนายกายเป็น
บ่าวเข้าแบบแท้ ค่อยเกียงแก็กิเลสตามเหตุการณ์ ไม่ฉุนเฉียวเปรี้ยวเปรี้ยว
เสียสติ ไม่หัดหู่คูสิ ไม่ฟุ้งซ่าน ความประหม่าพาฟกสะทกสะท้าน ค่อย
ร่ำบาญหาญแก้แค้นห่างไป. .”⁷⁷

บทประพันธ์กล่าวชัดเจนถึงการควบคุมการแสดงพฤติกรรมของนักกีฬาที่ต้อง
รับประทานอาหาร และพักผ่อนให้เป็นเวลา ส่วนลักษณะนิสัยของนักกีฬาที่ต้องรู้จักควบคุม
อารมณ์ ไม่ระเริงไปตามเหตุการณ์ การใช้กีฬาเพื่อควบคุมพฤติกรรมและลักษณะนิสัยที่สะท้อนผ่าน
บทประพันธ์ทั้งสองบท แสดงถึงมุมมองของครูเทพที่มีต่อร่างกาย (พฤติกรรม และนิสัยที่แสดงออก
ผ่านร่างกาย) ของประชาชนว่าเป็นสิ่งที่สามารถควบคุมฝึกฝนเพื่อให้ชำนาญได้เช่นเดียวกับเครื่องจักร
การเปรียบเทียบดังกล่าวของครูเทพอาจเข้าใจได้ว่าร่างกายในความหมายของครูเทพ เป็นร่างกายที่
สามารถฝึกฝนให้ทำงานได้อย่างเช่นเครื่องจักร สามารถควบคุมการแสดงออกได้ แนวคิดเช่นนี้สะท้อน
ถึงอิทธิพลจากตะวันตกที่มองร่างกายมนุษย์ว่าสามารถเพิ่มประสิทธิภาพได้หากมีการควบคุมอย่าง
ละเอียด สอดคล้องกับเรื่องระเบียบวินัย และร่างกายที่แข็งแกร่งของฟูโกต์ ที่กล่าวถึงเรื่องกลวิธีการ
ควบคุมร่างกายอย่างละเอียดที่มีมาตั้งแต่ช่วงศตวรรษที่ 18 การมีแนวคิดต่อร่างกายเช่นนี้ของครูเทพ
เป็นการต่อยอดถึงภาพของการเสนอความรู้แก่ประชาชนที่มีการนำเอาแนวคิดตะวันตกและพุทธ
ศาสนามาเชื่อมโยงกัน ในลักษณะที่เป็นเหตุเป็นผลแบบวิทยาศาสตร์ ดังบทประพันธ์ของครูเทพบทนี้

“ฉันชอบชมนักกีฬาผู้สามารถ
เธองอาจดังพระยาราชสีห์
สุภาพทั้งกิริยาและพาที
งามอ่อนโยนอย่างสตรีที่น่ารัก
ทรวดทรงงามกล้ำเนื้อถนัดเห็น
ใจเยือกเย็นยิ้มละมัยให้ประจักษ์
ยิ้มทั้งแท้และชนะประหลาดนัก
ไม่รู้จักอาฆาตหรือหวาดเกรง
ไม่ยอมแพ้วันแต่มีใครชนะ
ไม่ลดละแต่ไม่ใช้ข่มเหง
ต้องการแต่แฟร์เพลล์เล่นกันเอง
ยุติธรรมเธอเองใช้อื่นไกล...
ใจสบายอยู่ภายในกายสบาย

⁷⁷ จากบทประพันธ์เรื่อง “การฝึกซ้อม (Training)” ใน เรื่องเดียวกัน, 104-105.

ทั้งกายใจเฉิดฉายหายหยิ่งเย่อ
เครื่องจักรธรรมชาติหรือคือตัวเธอ
สมำเสมอสมรรถงานปานเครื่องทิพย์. . .”⁷⁸

การแสดงออกถึงพฤติกรรมและลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักกีฬาเช่น การเล่นตามกฎกติกา ละเว้นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เช่น การดุด่าตีกัน ความไม่อดทน ด้วยเหตุนี้ นักกีฬาที่มีพฤติกรรม และลักษณะนิสัยตามที่ชนชั้นนำพยายามปลูกฝังจึงเปรียบได้กับการเป็น “ทหารของพระเจ้า” คือนอกจากมีร่างกายที่แข็งแรงแล้ว ต้องมีการแสดงออกถึงลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ “นักกีฬา” ตามแบบครูเทพจึงมีลักษณะที่มีร่างกายแข็งแรง มีการแสดงพฤติกรรม และลักษณะนิสัยที่ชนชั้นนำหรือรัฐต้องการ ซึ่งจากบทประพันธ์หลายบทที่กล่าวมาล้วนให้ความสำคัญกับประเด็นลักษณะนิสัยนี้ด้วย

การส่งเสริมให้ประชาชนเล่นกีฬาตามแบบครูเทพจึงเป็นความพยายามในการสร้างลักษณะของร่างกาย และลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของประชาชน โดยเฉพาะในส่วนของ การสร้างลักษณะนิสัยที่นำมาซึ่งการแสดงออกของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักกีฬา หรืออีกนัยหนึ่งคือ ประชาชนที่เล่นกีฬาเพื่อสร้างประชาชนที่เหมาะสมแก่การเข้ารับราชการในระบบการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไปในสมัยรัชกาลที่ 5⁷⁹ นอกจากสังคมไทยแล้วช่วงยุคอาณานิคมในเอเชีย เจ้าอาณานิคมยังใช้กีฬาเพื่อฝึกฝนพฤติกรรมที่มีวินัยของชาวอาณานิคมด้วย นอกจากนี้การปรากฏขึ้นของกีฬาสมัยใหม่ในเอเชียช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ยังมีความสัมพันธ์กับการก้าวเข้าสู่สมัยใหม่ของประเทศต่างๆ ในเอเชีย ส่งผลให้กีฬาสมัยใหม่เป็นสัญลักษณ์ของการเข้าสู่สมัยใหม่ ด้วยเหตุนี้ผู้ที่เข้าถึงกีฬาจึงจำกัดอยู่ภายในชนชั้นนำ⁸⁰ เช่นเดียวกับสังคมไทยที่การเล่นกีฬาสมัยใหม่ในช่วงแรกมักเป็นชนชั้นนำ ก่อนที่ครูเทพจะเผยแพร่แนวคิดดังกล่าวออกไปยังประชาชนแต่การเผยแพร่ดังกล่าวยังคงเป็นไปใน

⁷⁸ จากบทประพันธ์เรื่อง “นักกีฬา” ใน เรื่องเดียวกัน, 102.

⁷⁹ ประเด็นนี้ โปรดดู ชาญ พนารัตน์, “ฟุตบอล ร่างกาย ความศิวิไลซ์ และการจัดระเบียบทางสังคมใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5” ใน ฟุตบอลไทย: ประวัติศาสตร์ อำนาจ การเมือง และความเป็นชาย, 25-81. และ Kullada Kesboonchoo “Official Nationalism Under King Chulalongkorn ” (Paper present at The International Conference on Thai Studies, Canberra Australia, 3-6 July 1987).

⁸⁰ ประเด็นนี้ปรากฏอยู่ใน บทนำของหนังสือ Modern Sport in Asia ในส่วนของบทนำนี้เขียนเพื่อแสดงถึงความสำคัญของกีฬาสมัยใหม่ในเอเชียที่มีผลต่อการก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ของประเทศต่างๆ ในเอเชีย โปรดดู Younghun Cho, and Charles Leary, eds., Modern Sport In Asia: Cultural Perspective (New York: Routledge, 2015), 2-3.

ลักษณะที่ชนชั้นนำเป็นผู้ชี้แนะซึ่งในการเผยแพร่แก่ประชาชนกรุงเทพได้นำแนวคิดเรื่องกีฬาโยงเข้ากับพุทธศาสนาเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมตามที่ชนชั้นนำต้องการอันนำมาซึ่งประโยชน์ของรัฐในการดำเนินนโยบายต่างๆ ต่อไป

2.5 สรุป

แนวคิดเรื่องกีฬาตามแบบกรุงเทพเป็นการนำเอาแนวคิดพุทธศาสนาเถรวาทมาผนวกเข้ากับแนวคิดกีฬาตามแบบตะวันตก เพื่อนำมาเผยแพร่ต่อประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้กีฬาตามแบบกรุงเทพมีเอกลักษณ์แตกต่างไปจากแนวคิดต้นแบบที่ได้มาจากการศึกษาต่อ ณ ประเทศอังกฤษ ที่ขณะนั้นมีความนิยมเล่นกีฬาฟุตบอล และนักกีฬาฟุตบอลก็ได้รับการยกย่องในสังคมอังกฤษว่า “เล่นเพื่อทีมและไม่เล่นเพื่อตนเอง เป็นผู้ถ่อมตัวและมีน้ำใจยามชนะ และแข็งแกร่งร่าเริงในยามพ่ายแพ้ เล่นกีฬาเพื่อการได้เล่นเท่านั้น จึงเป็นประโยชน์ในทางร่างกายและคุณธรรม” คือเล่นแบบ แฟร์เพลย์ (Fair Play) ซึ่งอังกฤษได้นำเอากีฬามาใช้เพื่อขัดเกลานิสัยของประชาชน และเมื่อกรุงเทพกลับมายังประเทศไทยพร้อมแนวคิดดังกล่าว และได้นำไปเผยแพร่สู่ประชาชน โดยนำเอาแนวคิดเรื่องกีฬาจากประสบการณ์ที่อังกฤษ มาผนวกเข้ากับแนวคิดทางพุทธศาสนาที่คุ้นเคยของประชาชน อีกทั้งการใช้พุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของการอธิบายยังสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาขณะนั้นที่พุทธศาสนามีบทบาทอย่างมาก รวมถึงยังสอดคล้องกับหนังสือเรียนชุดธรรมจริยาที่กรุงเทพแต่งขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการกับประชาชนในขณะนั้น การนำเอาแนวคิดทั้งสองมาผนวกกันจึงอาจส่งผลดีต่อการทำความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องกีฬามากกว่าการเผยแพร่แนวคิดตามแบบอังกฤษทั้งหมด

กีฬาตามแบบของกรุงเทพยังมีลักษณะเป็นการควบคุมพฤติกรรม และปลูกฝังลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของประชาชนเพื่อให้มีลักษณะของ “นักกีฬา” ที่ดีคือมีการฝึกฝนร่างกายให้ชำนาญ แข็งแรง อดทน มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์คือ เคารพกฎกติกา ตามแบบ “แฟร์เพลย์” ซึ่งการเผยแพร่แนวคิดเรื่องกีฬาในสมัยรัชกาลที่ 5 ของกรุงเทพสะท้อนบทบาทของกีฬาในช่วงเวลาดังกล่าวได้เป็นอย่างดี แห่งของการใช้กีฬาเป็นเครื่องมือสำหรับจัดการประชาชนขัดเกลาให้มีลักษณะนิสัยตามที่รัฐหรือชนชั้นนำต้องการ ซึ่งนิสัยที่ได้รับการขัดเกลานี้เป็นส่วนหนึ่งของความ “ศิวิไลซ์” ที่ชนชั้นนำสยามในขณะนั้นโหยหา

ลักษณะของกีฬาตามแบบกรุงเทพที่ริเริ่มการเล่นกีฬาจากชนชั้นสูง แพร่ลงมายังประชาชนเพื่อใช้กีฬาในการจัดกากับประชาชนเพื่อให้ได้มาซึ่งลักษณะนิสัยตามที่รัฐหรือชนชั้นสูง

ต้องการไม่เพียงสะท้อนผ่านประพันธ์ของครูเทพเท่านั้น แต่ความพยายามในการใช้กีฬาเพื่อจัดการกับ
ประชาชน หรือใช้เพื่อตอบสนองต่อนโยบายต่างๆ ของรัฐยังปรากฏในช่วงเวลาต่อมาด้วย

บทที่ 3

กีฬาเพื่อการแข่งขัน: บทบาทของกีฬาดาบไทย และกีฬาดาบสากล

ในการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ

(ทศวรรษ 2500–ทศวรรษ 2550)

อิทธิพลของแนวคิดเรื่องกีฬาและลักษณะของการเป็นนักกีฬาที่ดีตามแบบครูเทพที่เป็นการใช้กีฬาในการจัดการและสร้างลักษณะนิสัยตามแบบที่ชนชั้นนำหรือรัฐต้องการให้แก่ประชาชน การใช้กีฬาในลักษณะเช่นนี้ปรากฏเรื่อยมากระทั่งสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ที่นอกจากใช้กีฬาจัดการกับประชาชนเพื่อให้ได้มาซึ่งประชาชนที่มีลักษณะตามที่ต้องการแล้ว รัฐยังมีการใช้กีฬาเป็นส่วนหนึ่งในการตอบสนองต่อนโยบายการสร้างชาติด้วย การใช้กีฬาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างชาตินี้กระทำการผ่านการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติของนักกีฬาทีมชาติไทยผู้เปรียบได้กับตัวแทนของชาติ

ความสำเร็จของนักกีฬาทีมชาติไทยในการแข่งขันระดับนานาชาติสามารถสร้างอิทธิพลต่อผู้ชมหรือประชาชนในประเทศ เนื่องจากความสำเร็จทางการกีฬามีอิทธิพลต่อความรู้สึกของประชาชนในความเป็นชาติ เพราะในการแข่งขันกีฬามีการแพ้/ชนะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแพ้/ชนะ ที่เกิดขึ้นภายใต้การเป็นตัวแทนของชาติ การเกิดความรู้สึกดังกล่าวสะท้อนภาพความสำคัญของกีฬาและนักกีฬาที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในการสร้างสำนึกความเป็นชาติ¹ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างชาติที่ปรากฏชัดเจนไม่เพียงแต่ในประเทศไทย²

ภาพของนักกีฬาทีมชาติที่ประสบความสำเร็จมักถูกนำเสนอแก่ประชาชนคือการมีลักษณะร่างกายที่แข็งแรง อดทน และมีลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ การเป็นตัวอย่างที่มีลักษณะดังกล่าวนำมาซึ่งผลประโยชน์ของรัฐในการได้มาซึ่งพลเมืองที่มีคุณภาพสามารถตอบสนองต่อระบบเศรษฐกิจที่กำลังขยายตัวของประเทศได้³ โดยเฉพาะในยุคพัฒนาที่รัฐมีการปรับเปลี่ยนนโยบายทาง

¹ ประเด็นเรื่องกีฬากับความสำนึกการเป็นชาติ โปรดดู Victor D. Cha, *Beyond the Final Score: the politics of sport in Asia*, (New York: Columbia University Press, 2009), 33-34.

² การใช้กีฬาในการสร้างชาติ ปรากฏอย่างชัดเจน เช่น ในกรณีของรัสเซียและชาติคอมมิวนิสต์อีกหลายชาติในช่วงสงครามเย็น โปรดดู Jim Riordan and Arnd Krüger, *The International Politics of Sport in the 20th Century*. (New York: Routledge, 1999), 49-50.

³ การใช้กีฬาเพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชนมีปรากฏ เช่น ในกรณีของรัสเซียในช่วงสงครามเย็นที่มีการใช้กีฬาเพื่อจุดประสงค์นี้ด้วย โปรดดู เรื่องเดียวกัน, 52-55.

เศรษฐกิจโดยเฉพาะนโยบายเศรษฐกิจระดับมหภาคที่เปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการลงทุนในธุรกิจต่างๆ โดยมีนายธนาคารเป็นตัวละครสำคัญในการปล่อยสินเชื่อให้เอกชนนำไปลงทุนในธุรกิจ⁴

ในบทนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงบทบาทการใช้กีฬาเป็นเครื่องมือในการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ ทั้งการจัดการกับร่างกายของประชาชนและการใช้กีฬาเพื่อตอบสนองต่อนโยบายการสร้างชาติ โดยทั้งสองส่วนนี้มีนักกีฬาเป็นผู้มีบทบาททั้งแง่ของการสร้างอิทธิพลต่อประชาชนผ่านการเป็นนักกีฬาทีมชาติ และการเป็นตัวอย่างของร่างกายที่ประสบความสำเร็จแก่ประชาชน โดยศึกษาผ่านกรณีของกีฬาฟุตบอลไทยและกีฬาบาสเกตบอล

3.1 กีฬาและนักกีฬากับการจัดการประชาชนตามนโยบายของรัฐ ผ่านการแข่งขันกีฬา

การใช้กีฬาจัดการร่างกายของประชาชนปรากฏขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ในงานกีฬาระหว่างโรงเรียนเพื่อรับเสด็จการเดินทางกลับจากยุโรปเมื่อ พ.ศ. 2440 การจัดงานดังกล่าวมีนัยยะที่นอกจากแสดงถึงการเล่นกีฬาของชนชั้นนำแล้วยังแสดงลักษณะของประชาชนยุคใหม่ที่พึงประสงค์สำหรับสังคมที่มีความ “ศิวิไลซ์” ตามแบบตะวันตกที่ความเจริญก้าวหน้าเป็นผลมาจากความพยายามและความสามารถมากกว่ามาจากวาสนาหรือชาติตระกูล โดยรัฐได้สะท้อนแนวคิดนี้ผ่านการแข่งขันกีฬานักเรียนในครั้งดังกล่าว นอกจากเรื่องความเป็นเหตุเป็นผลแล้ว การเล่นหรือแข่งกีฬาตามทัศนะของตะวันตกขณะนั้นมองว่า “การเล่นกีฬาสมัยใหม่เป็นเครื่องมือสำคัญในการกิจการสร้างความศิวิไลซ์ การเล่นกีฬาสมัยใหม่จึงเป็นการเข้าถึงสถานภาพและการยอมรับจากชาติที่เจริญแล้วอย่างเท่าเทียม”⁵ ด้วยเหตุนี้การเล่นกีฬาสมัยรัชกาลที่ 5 จึงมีความเกี่ยวข้องกับการสร้าง “ความศิวิไลซ์” ให้แก่ประชาชน (โดยมีชนชั้นสูงเป็นผู้นำ) และการแสดงออกถึงความศิวิไลซ์ของชนชั้นนำ (ในฐานะผู้จัดการ

⁴ การเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจระดับมหภาคมีรากฐานมาตั้งแต่สมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามสมัยที่ 2 และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนภายหลังจอมพลสฤษดิ์มีอำนาจ ที่เทคโนโลยีการมีบทบาทอย่างสูงในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจระดับมหภาค และเป็นช่วงที่เศรษฐกิจไทยเข้าสู่ยุค “ทุนนิยมนายธนาคาร” ที่สิ้นสุดลงภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจพ.ศ. 2540 โปรดดู อภิชาติ สถิตนิรามัย, รัฐไทยกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ: จากกำเนิดทุนนิยมนายธนาคารถึงวิกฤติเศรษฐกิจ 2540 (นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน, 2556), 54-167.

⁵ ชาญ พนารัตน์, “ฟุตบอล ร่างกาย ความศิวิไลซ์ และการจัดระเบียบทางสังคมใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5” *ฟุตบอลไทย: ประวัติศาสตร์ อำนาจ การเมือง และความเป็นชาย* (กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2557), 29-30.

แข่งขันกีฬา โดยมีประชาชนเป็นผู้ที่เฝ้าชมการแข่งขันกีฬาที่มีนัยยะแฝงนี้) ดังนั้นแล้วนักกีฬาหรือนักเรียนที่แข่งกีฬาผู้ถูกเฝ้ามองจากประชาชนจึงเปรียบได้กับ “ร่างกายตัวอย่าง” ที่รัฐพึงประสงค์ให้ประชาชนเอาเป็นแบบอย่างเพื่อก้าวเข้าสู่สังคม “ศิวิไลซ์” อีกทั้งยังเป็นการเตรียมพร้อมประชาชนต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจของสยามที่จะก้าวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจโลก⁶

การก้าวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจโลกในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการใช้ระบบการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วย ซึ่งครูเทพ มีบทบาทในเรื่องนี้ผ่านการแต่งตำราเรียนชุด “ธรรมจริยา” จุดประสงค์ข้อหนึ่งของตำราเรียนชุดนี้คือการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในขณะนั้น ในการอธิบายเพื่อนำเข้าสู่จุดหมายดังกล่าวครูเทพเปิดเรื่องด้วยการชี้ให้เห็นว่าโลกทั้งโลกนั้นมีความเชื่อมโยงกัน และในความเชื่อมโยงนี้แบ่งความสัมพันธ์ตามวิวัฒนาการของแต่ละสังคม ซึ่งในส่วนนี้ครูเทพแบ่งคนออกเป็นสองพวกคือ พวกที่ “ศิวิไลซ์” และพวก “ไม่ศิวิไลซ์” โดยยกตัวอย่างแอฟริกาเป็นกลุ่มคนที่ไม่มีความศิวิไลซ์ ตามคำบรรยายของครูเทพกลุ่มที่ไม่ศิวิไลซ์เป็นกลุ่มคนขี้เกียจ ที่ไม่ต้องการทำอะไรนอกเหนือไปจากเลี้ยงดูตนเอง อีกทั้งยังเป็นพวกที่ขาดการติดต่อกับโลกภายนอกซึ่งแตกต่างกับกลุ่ม “ศิวิไลซ์” ซึ่งครูเทพไม่ได้กล่าวถึงลักษณะของคนกลุ่มนี้อย่างละเอียด แต่สรุปได้เพียงว่ามีลักษณะตรงข้ามกับพวก “ไม่ศิวิไลซ์”⁷

การกล่าวถึงคนทั้งสองกลุ่มของครูเทพอาจเป็นความพยายามสะท้อนลักษณะนิสัยที่ไม่พึงประสงค์ของบุคคลผ่านการอธิบายลักษณะของพวก “ไม่ศิวิไลซ์” ซึ่งถูกบรรยายว่าเป็นพวก “ขี้เกียจ” อันเป็นลักษณะนิสัยที่ไม่พึงประสงค์ของสังคมไทยที่กำลังให้ความสำคัญในการค้าขายกับตะวันตก เพื่อการเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจโลก ที่ขณะนั้นอยู่ในช่วงหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้สามารถผลิตสินค้าจำนวนมากออกมาได้ ด้วยเหตุนี้การขัดเกลาลักษณะนิสัยประชาชนเพื่อให้มีความพร้อมในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงจึงมีความสำคัญเนื่องจากประชาชนเหล่านี้คือแรงงานอันเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อเศรษฐกิจที่กำลังเปลี่ยนแปลง

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 การใช้กีฬาเพื่อจัดการ และสร้างประชาชนที่มีลักษณะนิสัยพึงประสงค์ยังคงปรากฏอยู่ โดยเฉพาะในแนวคิดเรื่องกีฬา ของครูเทพ ที่กล่าวถึงข้อบังคับการแข่งขันฟุตบอลชิงโล่กระทรวงธรรมการประจำปีพ.ศ. 2460 ที่มีจุดมุ่งหมายในการแข่งขันเพื่อให้เกิด “คุณ

⁶ โป ร ต ดู Kullada Kesboonchoo, “ Official Nationalism under King Chulalongkorn” (paper present at The International Conference of Thai Studies, Canberra, Australia, 3-6 July 1987).

⁷ เรื่องเดียวกัน, 3-4.

ความดี 4 ประการ แก่นักกีฬา คือ ใจนักเลง สามัคคี อาจหาญ และขันติ”⁸ นอกจากนี้ยังได้แต่งคำประพันธ์ และคำสอนเกี่ยวกับกีฬา และนักกีฬาซึ่งสามารถสะท้อนภาพของนักกีฬาที่เปรียบได้กับนักบวชคือนอกจากต้องฝึกฝนร่างกายให้แข็งแรง อดทนต่อการฝึกซ้อมแล้ว ยังต้องเป็นผู้มีศีลธรรม คุณธรรม หรือมี “น้ำใจนักกีฬา” จึงจะเรียกได้ว่าเป็นนักกีฬาที่สมบูรณ์ ลักษณะของนักกีฬาที่สะท้อนจากบทประพันธ์ต่างๆ ของครูเทพแสดงถึงความแตกต่างของผู้ที่เป็นนักกีฬาและไม่ได้เป็นนักกีฬา ในแง่ที่ว่านักกีฬาจะต้องมีการยึดถือคุณธรรมหรือน้ำใจนักกีฬา จึงจะเป็นนักกีฬาที่สง่างาม จากคำประพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับกีฬา⁹ ของครูเทพได้สร้างลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของนักกีฬาที่พึงประสงค์ขึ้นมา ซึ่งเป็นการสร้างนักกีฬาให้เป็น “ร่างกายตัวอย่าง” ที่ควรเอาเป็นแบบอย่างปฏิบัติตาม ลักษณะของนักกีฬาที่ครูเทพสร้างขึ้นนี้ ยังส่งผลถึงความเข้าใจในลักษณะการเป็นนักกีฬาที่ดีในปัจจุบัน เห็นได้จากบทเพลงกราวกีฬาที่ครูเทพแต่งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2477 และยังคงมีการเปิดใช้กันอยู่ในการจัดการแข่งขันกีฬารายการต่างๆ ในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีบทประพันธ์เกี่ยวกับกีฬาอีกหลายบทด้วยกันที่แต่งขึ้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (อยู่ในช่วงประมาณ พ.ศ. 2476-2479)

ต่อมาในช่วงที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีสมัยแรก (พ.ศ. 2481-2487) ได้สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนออกกำลังกายโดยรณรงค์ผ่านข้าราชการ เช่น การกำหนดให้ข้าราชการต้องเล่นกีฬาในช่วงบ่ายวันพุธ¹⁰ และการให้ข้าราชการออกเดินทางไกล¹¹ นอกจากการออกกำลังกายและการเล่นกีฬารัฐบาลยังส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้เรื่องสาธารณสุข สุขภาพ สุขอนามัยให้แก่ประชาชนด้วย¹²

⁸ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ศ.ธ.16/6 เรื่อง ข้อบังคับการแข่งขันฟุตบอลของกรมศึกษาธิการ (29 พฤษภาคม 2460).

⁹ บทประพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับกีฬาของครูเทพ เช่น เรื่องนักกีฬา (2476) เพลงกราวกีฬา (2477) เรื่องการฝึกซ้อม (2479) เรื่องกีฬาไม่ถือชาติ (2479) เรื่องน้ำใจนักกีฬา (2479) เป็นต้น

¹⁰ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. มท.2.2.11/27 เรื่อง พณฯท่านผู้บัญชาการทหารสูงสุด มีคำสั่งให้หยุดราชการในบ่ายวันพุธเพื่อให้ข้าราชการและประชาชนได้เล่นกีฬาตามหลักการของคณะกรรมการส่งเสริมการกีฬาของชาติ (พ.ศ. 2486-2487).

¹¹ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ศ.ธ.0701.29/21 เรื่อง การฝึกหัดเดินทางไกลของข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการพ.ศ.2485.

¹² ประเด็นเรื่องการสนับสนุนการออกกำลังกาย การเล่นกีฬาและการเผยแพร่ความรู้ด้านสาธารณสุขแก่ประชาชน เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างร่างกายของประชาชนในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีสมัยแรก โปรดดู ก้องสกล กวินรวีกุล, “การสร้างร่างกาย

การรณรงค์ให้ประชาชนเล่นกีฬาของจอมพล ป.พิบูลสงคราม มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มจำนวนประชาชนในประเทศตามแนวคิดเรื่องสร้างประเทศไทยให้เป็น “มหาประเทศ” ที่มี “อารยธรรมระดับสูง” เพื่อให้ชาติไทยกลายเป็น “มหาอำนาจในแหลมทอง”¹³ ซึ่งการเป็น “มหาประเทศ” จำเป็นต้องเพิ่มจำนวนประชากรให้มีจำนวนหลายสิบล้านคน¹⁴ นอกจากการเพิ่มปริมาณประชากรแล้วรัฐบาลจอมพล ป. ยังให้ความสำคัญกับการเพิ่มคุณภาพของประชากรด้วย¹⁵ เหตุนี้เองจึงส่งเสริมให้ประชาชนเล่นกีฬาและออกกำลังกาย รวมถึงเผยแพร่ความรู้ด้านสาธารณสุข สุขภาพอนามัยแก่ประชาชน ส่วนความพยายามในการลดอัตราการเสียชีวิตของทารก รัฐบาลได้จัดทำ “คู่มือสมรส” ที่มีเนื้อหาให้ความรู้เรื่องการเตรียมตัวก่อนสมรส และเรื่องโรคต่างๆ ที่เป็นอันตรายต่อคู่สมรสและบุตรที่จะเกิดมา เพื่อความสมบูรณ์พูนสุขของครอบครัวในอนาคต¹⁶ การจัดทำคู่มือดังกล่าวแสดงจุดประสงค์ประการหนึ่งคือ เพื่อให้ได้มาซึ่งทารกที่มีคุณภาพดี อันนำมาซึ่งประชากรที่มีคุณภาพในอนาคต รวมถึงการลดอัตราการเสียชีวิตของทารกอีกด้วย¹⁷

นโยบายของจอมพล ป. ที่พยายามเข้าไปจัดการกับร่างกายของประชาชนโดยตรงทั้งลักษณะภายนอกอย่างการแต่งกาย และลักษณะภายในคือการมีร่างกายที่แข็งแรง เช่นเรื่องการ

พลเมืองไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481-2487,” (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545).

¹³ สายชล สัตยานุรักษ์, *พระยาอนุমানราชชน: ปราชญ์สามัญชน ผู้นิรมิต “ความเป็นไทย”* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2556), 66.

¹⁴ ในการเพิ่มจำนวนประชากรโดยการขยายดินแดนได้มีการให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล โดยชี้ให้เห็นว่าบริเวณดังกล่าวเป็นดินแดนที่อยู่อาศัยของคน “เชื้อชาติไทย” และควรมีการรวมดินแดนของคน “เชื้อชาติไทย” เข้าไว้ด้วยกันเช่นในอดีต ก่อนมีการแบ่งแยกดินแดนทางการเมือง โปรดดู เรื่องเดียวกัน, 70-78.

¹⁵ ก้องสกล กวินรวีกุล, “การสร้างร่างกายพลเมืองไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481-2487,” 24.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, 35.

¹⁷ นอกจากคู่มือสมรสแล้ว การส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับอนามัยภายในครอบครัวในสมัยจอมพล ป. นี้ยังมีการดำเนินการในส่วนอื่นๆ ด้วย เช่นการปรับปรุงกิจการอนามัยแม่และเด็กในกรมสาธารณสุข, การจัดงานวันแม่แห่งชาติของกรมสาธารณสุข เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับอนามัยแม่และเด็กแก่ประชาชน เป็นต้น โปรดดู นันทิรา ขำภิบาล, “นโยบายเกี่ยวกับผู้หญิงไทยในสมัยสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481-2487,” (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาศาสตร์), คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530), 191-195.

เผยแพร่หลักยูจีนิกส์ (Eugenics) ในการเพิ่มจำนวนประชากร, การสร้าง “ลูกไทย” และการส่งเสริมการออกกำลังกายเป็นต้น¹⁸ นับเป็นความพยายามในการสร้างลักษณะประชาชนในอุดมคติตามแบบที่รัฐต้องการ หรือการสร้างแบบอย่างของประชาชนที่รัฐพึงประสงค์ แบบอย่างที่ถูกสร้างขึ้นนี้รัฐได้มีความพยายามทำให้เป็นลักษณะปกติทั่วไปของประชาชนในสังคม ซึ่งความพยายามดังกล่าวไม่ได้ปรากฏแต่ในสังคมไทยเท่านั้น แต่ยังปรากฏในสังคมตะวันตกตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 อยู่ก่อนแล้ว

ในการศึกษาเรื่องที่รัฐได้ใช้ลักษณะร่างกายของประชาชนเพื่อผลประโยชน์นี้ จอร์จ มอส (George L. Mosse) เสนอประเด็นเรื่องการศึกษาเรื่องชาตินิยมกับความเหมาะสม [ของร่างกาย] โดยศึกษาผ่านความปกติและไม่ปกติทางเพศในช่วงศตวรรษที่ 19 เขาเสนอว่ามีการสถาปนาชุดความคิดเรื่องความผิดปกติทางเพศ เช่น การรักร่วมเพศ การสำเร็จความใคร่ด้วยตัวเอง โดยเชื่อมโยงลักษณะดังกล่าวเข้ากับแนวคิดเรื่องร่างกายตามแบบกรีก (Greek Beauty) ที่ความสวยงาม (การมีร่างกายที่ปกติ) ของร่างกายหมายถึงการมีร่างกายที่กล้าหาญ และบริสุทธิ์ ซึ่งลักษณะตามอุดมคติแบบกรีกนี้ขัดแย้งกับกลุ่มที่มีความผิดปกติทางเพศที่ถูกมองว่าอ่อนแอและไม่บริสุทธิ์ ความปกติและไม่ปกติของร่างกายที่เชื่อมโยงกับเพศยังถูกเชื่อมโยงเข้ากับประเด็นเรื่องชาตินิยมโดย โยฮัน วาเลนติน มุลเลอร์ (Johan Valentin Müller) เสนอว่าผู้ที่มีความผิดปกติ [ทางเพศ] เป็นผู้ป่วยซึ่งไม่เพียงเป็นอันตรายต่อปัจเจก แต่ยังเป็นอันตรายต่อรัฐ ในแง่ที่ว่ามิผลต่อการลดลงของประชากร¹⁹ ไม่เพียงแต่การเชื่อมโยงความผิดปกติเข้ากับชาตินิยมเท่านั้นยังมีการเชื่อมโยงเข้ากับคำอธิบายทางการแพทย์ที่ว่าความผิดปกติทางเพศมาจากการทำงานของระบบประสาทสมองที่ผิดปกติ ยิ่งเป็นการตอกย้ำให้กลุ่มผู้ที่มีความผิดปกติทางเพศไม่ได้รับการยอมรับและถูกตราหน้าจากสังคม กระบวนการในการสร้างความปกติและไม่ปกตินี้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการควบคุมพฤติกรรมของชนชั้นกลางในศตวรรษที่ 19 ที่มีความโดดเด่นเรื่องการควบคุมความเหมาะสมในการแสดงออกทางเพศ ซึ่งต่อมาอิทธิพลของชนชั้นกลางยังได้แผ่ขยายครอบคลุมไปยังพฤติกรรมการแสดงออกของชนชั้นสูงด้วย กระทั่งในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 - ต้นศตวรรษที่ 20 มีการท้าทายเรื่องความผิดปกติทางเพศ โดยเกิดแนวคิดการที่เรียกว่า Rediscovery of the Body เป็นการที่กลุ่มคนรุ่นใหม่ (ที่ได้รับอิทธิพลจากการควบคุมทาง

¹⁸ ก้องสกล กวินรวีกุล, “การสร้างร่างกายพลเมืองไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481-2487,” 31-51, 52-57 และ 97-107.

¹⁹ George L. Mosse, “Nationalism and Respectability: Normal and Abnormal Sexuality in the Nineteen Century,” *Journal of Contemporary History*, Vol 17, No 2 (April 1982), 224.

เพศอย่างเข้มงวดในช่วงศตวรรษที่ 19) ได้กลับไปสัมผัสกับความสุขจากการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง การเรียกร้องให้เรื่องเพศเป็นเรื่องส่วนตัว และให้สังคมยอมรับกลุ่มคนดังกล่าว²⁰

แม้ว่าแนวความคิดเรื่องความผิดปกติทางเพศจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ชาตินิยมกลับยังคงสามารถใช้ประโยชน์จากการสร้างความแตกต่างระหว่างความปกติและไม่ปกติ การมีสุขภาพดีและป่วย ที่ยังคงมีอิทธิพลต่อการกำหนดลักษณะของ[บุคคลที่มี] “ความแข็งแรง” สำหรับรัฐได้²¹ เนื่องมาจากการสร้างองค์ความรู้ด้านการแพทย์ และวิทยาศาสตร์ที่ได้สถาปนาชุดความรู้เกี่ยวกับร่างกายทั้งในช่วงศตวรรษ 19 และหลังจากนั้น ขึ้นมาเป็นวาทกรรมครอบงำประชาชน

จากข้อเสนอของมอสถึงสำคัญของลักษณะความปกติที่ถูกสถาปนาขึ้นโดยรัฐ มีการใช้วาทกรรมชุดความรู้ต่างๆ ประกอบสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการควบคุมประชาชน หรือเปรียบได้กับการสถาปนาลักษณะของประชากรที่รัฐต้องการขึ้นมาเพื่อให้ประชาชนใช้เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน ซึ่งลักษณะดังกล่าวไม่เพียงแต่ปรากฏในสาธารณรัฐโรมมาที่ล่มสลายไปแล้วเท่านั้น แต่การใช้ประโยชน์จากการสร้างความปกติ ไม่ปกติ และลักษณะที่พึงประสงค์ยังปรากฏอยู่ในประเทศไทย นับตั้งแต่สมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามกระทั่งปัจจุบันด้วย

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดจอมพล ป.พิบูลสงครามมีโอกาสมากลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่สอง (พ.ศ.2491-2500)²² ยังคงให้ความสำคัญกับการกีฬาเช่นเดิมและเริ่มมีแนวคิดเรื่องการใช้กีฬาเพื่อแสดงศักยภาพของประเทศผ่านการเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติด้วย โดยในพ.ศ. 2493 และพ.ศ. 2497 มีการเสนอเรื่องต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อให้

²⁰ เรื่องเดียวกัน.

²¹ เรื่องเดียวกัน, 242.

²² รัฐบาลจอมพล ป. สมัยแรกสิ้นสุดลงช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 สาเหตุหนึ่งมาจากการเข้าร่วมกับญี่ปุ่นที่กำลังเป็นฝ่ายแพ้สงคราม ขณะที่รัฐบาลจอมพล ป. กำลังอยู่ในช่วงวิกฤติทั้งจากปัญหาสืบเนื่องจากสงคราม และการไม่ได้รับความร่วมมือในการดำเนินนโยบายต่างๆ จากสภาฯ เช่นเรื่องการย้ายเมืองหลวงไปที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญและทรงอิทธิพลในช่วงดังกล่าวคือนายปรีดี พนมยงค์ ที่ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นระยะเวลาสั้นๆ ทว่ากลับต้องยุติบทบาทลงหลังจากเผชิญกับข้อกล่าวหาจากกรณีสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลฯ อันเป็นเหตุผลหนึ่งที่เกิดการรัฐประหารพ.ศ. 2490 ที่จอมพล ป. ได้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งเป็นสมัยที่สอง โปรดดู ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, *ประวัติศาสตร์การเมืองไทยสยาม พ.ศ. 2475-2500*, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2559), 454-455.

เห็นชอบเรื่องการเสนอตัวเป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 3 และ 4²³ตามลำดับ โดยให้เหตุผลต่อคณะรัฐมนตรีในการประชุมทั้งสองครั้งดังนี้

“...ในการแข่งขันครั้งที่ 3 ในปี พ.ศ. 2501 ประเทศไทยควรได้รับเกียรติจัดการแข่งขันที่กรุงเทพฯ...นอกจากทำให้ประเทศชาติได้รับเกียรติแล้วยังเป็นทางทำพบปิตี๊ให้แก่ประเทศและเป็นทางให้ได้มาซึ่งเงินตราต่างประเทศ...เพราะฉะนั้นเราควรเฝ้าหาโอกาสแรกสุดที่จะกระทำได้ไม่ควรปล่อยไว้ให้ประเทศเอกราชเมื่อสองสามวันนี้ ขึ้นหน้าขึ้นตาเราไปได้...”²⁴

“...เมื่อพิจารณาถึงสถานะของประเทศต่างๆ แล้ว ประเทศไทยนับได้ว่าเป็นประเทศที่มีเอกราชสมบูรณ์ และมีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งกว่าประเทศอื่นๆ ประเทศไทยควรจะถือโอกาสแสดงสมรรถภาพให้ประเทศในภาคพื้นเอเชียให้เห็นบ้าง”²⁵

การเข้าร่วมการแข่งขันมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติ (ไม่ว่าจะเป็นชาติที่เข้าร่วมหรือเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขัน) เปรียบได้กับสัญลักษณ์ของการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในสังคมโลกของไทย เนื่องจากภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาในเรื่องการชำระค่าปฏิกรรมสงครามที่อังกฤษและฝรั่งเศสเรียกร้อง²⁶ รวมถึงสหรัฐฯ มีบทบาทในการผลักดันให้

²³ การเสนอตัวเป็นเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 4 ในการประชุมคณะรัฐมนตรีปี 2497 ถูกเสนอเข้ามายังคณะรัฐมนตรีโดย พระยาจินดารักษ์ ประธานคณะกรรมการโอลิมปิกแห่งประเทศไทยในขณะนั้น โปรดดู หอจดหมายเหตุสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. [2]สลค3.12/2[ช] เรื่อง เบ็ดเสร็จกีฬาโอลิมปิกและเอเชียนเกมส์ (10 มีนาคม 2497-19 เมษายน 2500).

²⁴ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [2] สร0201.29/22 เรื่อง กรรมการส่งเสริมการกีฬา เสนอวิธีการปรับปรุงส่งเสริมกีฬา (รายนว) (21 กันยายน 2492- 31 สิงหาคม 2494).

²⁵ หอจดหมายเหตุสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. [2]สลค3.12/2[ช] เรื่อง เบ็ดเสร็จกีฬาโอลิมปิกและเอเชียนเกมส์ (10 มีนาคม 2497-19 เมษายน 2500).

²⁶ สหรัฐอเมริกาได้กดดันรัฐบาลอังกฤษ อันมีผลให้ไทยเสียประโยชน์จากข้อเรียกร้องของอังกฤษน้อยลง อย่างไรก็ตามในพ.ศ. 2490 ไทยต้องยอมเสียจังหวัดกัมพูชาและลาวให้กับอินโดจีนของฝรั่งเศสเพื่อแลกกับการไม่ขัดขวางไทยในการเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ (United Nation หรือ UN) โปรดดู เดวิด เค. วัยอาจ, *ประวัติศาสตร์ไทยฉบับสังเขป*, บรรณาธิการโดย กาญจน์ ละออศรี, แปลโดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: มูลนิธิตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2556), 474-475.

ไทยเป็นสมาชิกสหประชาชาติ (United Nation หรือ UN) ด้วย ซึ่งการเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหประชาชาติของไทยเป็นสัญญาณหนึ่งของการได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศเอกราชจากสังคมนานาชาติ และเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก การเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การกีฬานานาชาติ และการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาในมหกรรมระดับนานาชาติจึงเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมกับนานาชาติเปรียบเป็นสัญลักษณ์หนึ่งในการยอมรับดังกล่าวด้วย²⁷ ดังนั้นแล้วการเข้าร่วมเป็นสมาชิกสังคมโลกของไทยจึงเป็นเหตุหนึ่งที่สามารถทำให้รัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาในระดับนานาชาติ ต่อมาในพ.ศ. 2498 พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้นได้เสนอบทความจากนิตยสาร รีเตอร์โตเจสต์ เรื่องเหตุใดรัสเซียจึงหวังได้ชัยชนะในการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก ฉบับประจำเดือนเมษายนพ.ศ. 2498 แก่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เพื่อเรียกร้องให้มีการสนับสนุนด้านการกีฬาภายในประเทศมากขึ้น²⁸ ความพยายามดังกล่าวร่วมกับการเข้าเป็นส่วนหนึ่งในสังคมนานาชาติของไทย อาจเป็นหนึ่งในแรงผลักดันที่ทำให้ในทศวรรษต่อมา (ทศวรรษ 2500) รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญแก่การกีฬามากขึ้น เห็นได้จากการริเริ่มการแข่งขันกีฬาแหลมทองหรือกีฬาซีเกมส์ และการเป็นเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 ในพ.ศ. 2509 นอกจากนี้การให้ความสำคัญแก่การกีฬาในทศวรรษต่อไปเป็นการตอกย้ำความสำคัญของการแสดงจุดยืนทางการเมืองในระดับนานาชาติ และยังเป็นการใช้กีฬาเพื่อตอบสนองต่อสร้างชาติของรัฐ โดยมีนักกีฬาทีมชาติไทยที่แข่งขันในมหกรรมกีฬานานาชาติเป็นตัวแทนของชาติ ซึ่งนักกีฬาทีมชาติไทยยังมีบทบาทเป็นตัวอย่างของร่างกายที่ดีแก่ประชาชนอีกด้วย ความพยายามในการใช้นักกีฬาผ่านการแข่งขันระดับชาติเพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐนี้เองที่ทำให้ในช่วงทศวรรษต่อมา กีฬาตาบาสากลก็ได้มีบทบาทในการตอบสนองต่อนโยบายรัฐด้วย

ตลอดช่วงสมัยที่จอมพล ป.พิบูลสงครามดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยเฉพาะในสมัยแรกที่จอมพล ป. มีความพยายามอย่างมากในการสร้างบรรยากาศใหม่ขึ้นในสังคมไทยทั้งในเรื่องของการออกนโยบายรัฐนิยมทั้ง 12 ฉบับ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชน

²⁷ การเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งขององค์การกีฬาระดับนานาชาติเปรียบได้กับการยอมรับชาตินั้นๆ ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลกที่มีตัวตนและได้รับการยอมรับจากชาติอื่น ในความเป็นเอกราชการมีอยู่ของชาตินั้น ประเด็นเรื่องกีฬากับการรักษาโลกทัศน์ระหว่างรัฐ โปรดดู Roger Levermore, “Sport’s role in constructing the ‘inter-state’ worldview” In *Sport and International Relations: An Emerging of Relationship* (London: Routledge, 2004) 18-26.

²⁸ โปรดดู หอจดหมายเหตุสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. [2]สลดค.12/2[ข] เรื่อง [2]สลดค.12/2[ข] เรื่อง เบ็ดเสร็จกีฬาโอลิมปิกและเอเชียนเกมส์ (10 มีนาคม 2497-19 เมษายน 2500).

เช่น การรณรงค์ให้ใช้สินค้าไทย ทำนองและเนื้อร้องเพลงชาติ เรื่องการแต่งกายของประชาชนชาวไทย เรื่องกิจประจำวันของคนไทย เป็นต้น หรือแม้แต่การก่อสร้างสถาปัตยกรรมแบบคณะราษฎร²⁹ รวมถึงการรณรงค์เรื่องการเล่นกีฬา ออกกำลังกาย และการให้ความรู้เรื่องสาธารณสุขแก่ประชาชน (แม้ว่าการรณรงค์เรื่องสุขภาพในรัฐบาลจอมพล ป. สมัยแรกจะมีความเชื่อมโยงกับเรื่องการสร้างประเทศไทยให้เป็น “มหาประเทศ” ด้วยก็ตาม) เหล่านี้ล้วนเป็นหนึ่งในการสร้างบรรยากาศการเข้าสู่สมัยใหม่ให้ปรากฏแก่ประชาชน ส่วนในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 2 ของจอมพล ป. มีการสร้างวัดในพระพุทธศาสนาขึ้นจำนวนมากทั่วประเทศ นับเป็นความพยายามหนึ่งในการรักษาอำนาจของตนจากผู้ที่ผู้สืบทอดอย่างพล.ต.อ.เผ่า และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในความพยายามดังกล่าวนี้ นอกจากการแสดงตนเป็นชาวพุทธที่ดีแล้ว จอมพล ป. ยังมีการแสดงภาพของการเป็นนักการเมืองที่ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยด้วย แม้ว่าสุดท้ายการเลือกตั้งที่จัดขึ้นในพ.ศ. 2500 ที่จอมพล ป. ได้รับชัยชนะแต่ถูกกล่าวหาว่าเป็นการเลือกตั้งสกปรก อันนำมาซึ่งการปฏิวัติยึดอำนาจของจอมพลสฤษดิ์

3.1.1 กีฬากับการแข่งขันกีฬาลงพ.ศ. 2500

ทศวรรษ 2500 รัฐบาลไทยในยุคพัฒนาได้ให้ความสำคัญกับการกีฬา มีการใช้กีฬาในการแสดงศักยภาพ ความพร้อมของประเทศ อันเป็นการก้าวเข้าสู่ยุคใหม่อย่างเต็มตัวของสังคมไทย โดยการเป็นผู้ริเริ่มการแข่งขันกีฬาแหลมทอง³⁰ และได้เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันครั้งแรก

²⁹ สถาปัตยกรรมแบบคณะราษฎร เป็นสถาปัตยกรรมที่ปรากฏขึ้นในสังคมไทย ภายหลังพ.ศ. 2475-2490 เช่น ศาลาเฉลิมกรุง อาคารพาณิชย์ถนนราชดำเนินกลาง ดิโกฟิสิกส์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีลักษณะภายนอกแสดงความเรียบง่าย ลักษณะเส้นของอาคารจะเป็นเส้นตรงไปตรงมาแบบกล่องสี่เหลี่ยม ไม่นิยมประดับตกแต่งด้วยลวดลายใดๆ หรือแม้แต่เมรุวัดไตรมิตร ที่มีลักษณะเป็นการลดทอนลวดลายทางสถาปัตยกรรมแบบจารีตลงเหลือเพียงแต่เค้าโครงของเส้นกรอบนอกเท่านั้น ลวดลายที่ปรากฏจะเป็นเพียงเส้นสายทางเรขาคณิตที่เรียบง่าย รูปทรงทางสถาปัตยกรรมจะถูกปรับให้แข็งมากยิ่งขึ้นเมื่อเทียบกับแบบจารีต ต่อมาอาคารที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมรูปแบบได้นี้ถูกรื้อถอนไปจนแทบหมดสิ้น โปรดดู ชาตรี ประทีปนการ, *คณะราษฎร ฉลองรัฐธรรมนูญ: ประวัติศาสตร์การเมือง หลัง 2475 ผ่านสถาปัตยกรรม "อำนาจ"* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2548).

³⁰ การริเริ่มกีฬาแหลมทองของไทยเป็นการริเริ่มการแข่งขันกีฬาภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนภาคพื้นทวีป โดยเป็นที่น่าสังเกตว่าประเทศที่เข้าร่วมการแข่งขันเป็นประเทศในสังกัดโลกเสรีที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ เรื่องการริเริ่มกีฬาแหลมทองนี้ โปรดดู Simon Creek,

ในพ.ศ. 2502 ณ กรุงเทพมหานคร อีกทั้งยังเป็นเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2509 การเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬานานาชาติเปรียบได้กับการประกาศศักยภาพของประเทศไทยในเวทีนานาชาติ และแสดงออกถึงความเป็นชาติไทยที่เป็นรูปเป็นร่างชัดเจนขึ้นจากการบริหารประเทศของรัฐบาลทหารในช่วงที่ผ่านมา³¹

นอกจากการให้ความสำคัญกับการแสดงออกถึงความเป็นชาติแล้วการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาในระดับนานาชาติตลอดจนการเป็นเจ้าภาพ ยังมีประเด็นเรื่องการแสดงจุดยืนทางการเมืองระหว่างประเทศของไทยด้วยโดยเฉพาะในการเป็นเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 ที่ไทยได้รับเงินช่วยเหลือในการจัดการแข่งขันจากสหรัฐฯ ซึ่งก่อนหน้านี้ในการเป็นเจ้าภาพเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2501 ณ ประเทศญี่ปุ่นสหรัฐฯ ก็ได้ให้ความช่วยเหลือในการเป็นเจ้าภาพ และในเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2505 ที่ประเทศอินโดนีเซีย สหภาพโซเวียตก็ได้ให้ความช่วยเหลืออินโดนีเซียในการเป็นเจ้าภาพ³² และในครั้งที่ 5 ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพและเป็นประเทศสมาชิกค่ายโลกเสรีที่มีสหรัฐฯ เป็นผู้นำจึงได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ เช่นกัน ดังนั้นแล้วการเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติของไทยจึงเป็นการแสดงจุดยืนทางการเมืองระหว่างประเทศ และยังเป็นเวทีในการแสดงศักยภาพของประเทศในทั้งสองค่ายภายใต้การนำของสหรัฐฯ และโซเวียต เวทีการแข่งขันกีฬานี้ยิ่งจึงเป็นเวทีในการประลองศักยภาพของประเทศจากทั้งสองค่ายในช่วงสงครามเย็นด้วย

การให้ความสำคัญกับการจัดการแข่งขันกีฬาทำให้ภาพลักษณ์ของนักกีฬาทีมชาติไทยเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสำนึกความเป็นชาติแก่ประชาชน การนำเสนอภาพความสำเร็จของนักกีฬาที่เป็นตัวแทนประเทศไทยนำมาซึ่งความภาคภูมิใจของประชาชน เช่น การชิงแชมป์โลกรุ่นฟ

“Sport as politics and History: The 25th SEA Games in Laos,” *Anthropology Today*, Vol 27, No 1 (February 2012), 14-15.

³¹ ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัญย์ ได้เสนอว่าการเป็นเจ้าภาพเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 นี้เปรียบได้กับการประกาศตัวตนของประเทศไทยแก่สายตาชาวโลก รวมถึงประชาชนภายในประเทศเองด้วยโปรดดู ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัญย์, “การผลิตความหมาย พื้นที่ประเทศไทย ในยุคพัฒนา (พ.ศ.2500-2509),” (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552). 239-243.

³² โซเวียตได้ให้ความช่วยเหลือในด้านงบประมาณสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โปรดดู Rusli Lutan, “Indonesia and the Asian Games: Sport, Nationalism and the ‘New Order’,” *Sport in Society: Culture, Commerce, Media, Politics* 8, No.3 (2005): 419.

ลายเวทของ มานะ สีดอกบวบ (โผน กิ่งเพชร) เมื่อพ.ศ. 2503³³ ที่มีการถ่ายทอดสดผ่านวิทยุและโทรทัศน์ อันเป็นการนำเสนอภาพนักกีฬาตัวแทนของชาติ (โผน) ผ่านการถ่ายทอดสดในครั้งนี้ หรือแม้แต่การแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5³⁴ การแข่งขันกีฬาดังกลายเป็นปัจจัยสำคัญของการใช้กีฬาจัดการกับประชาชน โดยเฉพาะในยุคที่โทรทัศน์เป็นเครื่องใช้ที่แพร่หลายในครัวเรือนไทย³⁵

การใช้สื่อในการเผยแพร่การแข่งขันที่นักกีฬาไทยเข้าร่วมการแข่งขันอันเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักกีฬามีบทบาทในการเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนนับเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลให้กีฬาสามารถมีอิทธิพลตอบสนองต่อนโยบายของรัฐได้ เพียงแต่การใช้วิทยุและโทรทัศน์ในช่วงพ.ศ. 2500 เท่านั้น แต่ในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยเฉพาะช่วงที่จอมพล ป. พิบูลสงครามดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยแรกมีการใช้วิทยุอย่างแพร่หลายในการเผยแพร่ข่าวสารของรัฐแก่ประชาชน ชาลววิทย์กล่าวถึงการใช่วิทยุในการเผยแพร่ข่าวสารหรือข้อมูลของรัฐแก่ประชาชนผ่านการกระจายเสียงของกรมโฆษณาการว่าเป็น “ยุคทอง” ของวิทยุ³⁶ รวมถึงการจัดพิมพ์ “คู่มือสมรส” ของรัฐบาลว่าอาจมีการใช้ทั้งวิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ในการเผยแพร่ลักษณะของร่างกายที่รัฐพึงประสงค์แก่ประชาชน

ต่อมาในทศวรรษ 2510 ประเทศไทยได้เป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติทั้งกีฬาแหลมทองและกีฬาเอเชียนเกมส์ โดยเฉพาะการเป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 6 (จัดในพ.ศ. 2513) เนื่องจากเดิมประเทศเกาหลีใต้ต้องรับหน้าที่จัดการแข่งขันแต่เนื่องด้วยปัญหาทางการเมืองจึงทำให้ประเทศไทยรับเป็นเจ้าภาพแทน³⁷ การรับเป็นเจ้าภาพแทน

³³ การชกชิงแชมป์โลกของโผนเมื่อพ.ศ. 2503 นอกจากการเป็นตัวแทนของชาติแล้ว ยังมีนัยยะที่สะท้อนถึงลักษณะความเป็นนักสู้ของคนไทยอีกด้วย โปรดดู ภิญญพันธุ์ พงษ์ละวณิชย์, *กำเนิด “ประเทศไทย” ภายใต้เผด็จการ* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2558), 232.

³⁴ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง 4 และสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 เป็นผู้ถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5

³⁵ การตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ยังภูมิภาคต่างๆ ของไทย มีครบทุกภูมิภาคในพ.ศ. 2510 โปรดดู เรื่องเดียวกัน, 124-127. เมื่อมีการตั้งสถานีฯ ตามภูมิภาคต่างๆ แล้วโทรทัศน์ก็ค่อยๆ แพร่หลาย และได้รับความนิยม กระทั่งปลายทศวรรษ 2520 โทรทัศน์กลายเป็นสินค้าระดับต้นๆ ที่ครัวเรือนนิยมมาก โปรดดู คริส เบเคอร์, และผาสุก พงษ์ไพจิตร, *ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2557), 311.

³⁶ ชาลววิทย์ เกษตรศิริ, *ประวัติการเมืองไทยสยามพ.ศ. 2475-2500*, 207.

³⁷ คณะกรรมการโอลิมปิกฯ, *กว่าจะเป็นบ้านอัมพวัน* (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการโอลิมปิกฯ, 2551), 47.

ครั้งนี้แสดงถึงความพร้อมและศักยภาพของไทยในการจัดการทรัพยากรของรัฐบาล ที่สามารถรับหน้าที่ในการจัดการแข่งขันมหกรรมกีฬาที่ใหญ่ที่สุดในทวีปเอเชียได้อย่างกระตือรือร้น อีกทั้งเป็นครั้งแรกที่ประเทศเดียวกันรับหน้าที่เป็นเจ้าภาพเอเชียนเกมส์ถึงสองครั้งติดต่อกัน

นอกจากนี้ในพ.ศ. 2510 ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาแหลมทอง ครั้งที่ 4 ซึ่งในการแข่งขันครั้งนี้ได้ต่อยอดการเป็น “ร่างกายตัวอย่าง” ของนักกีฬาทีมชาติไทยให้ทวีความสำคัญขึ้นไปอีกเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญาฯ ได้ทรงเข้าร่วมการแข่งขันเรือใบ และทรงชนะการแข่งขันเป็นอันดับหนึ่ง (เหรียญทอง)³⁸ ส่งผลให้ในเวลาต่อมาภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ขณะทรงเรือใบ และภาพขณะทรงประทับยืนบนโพเดียมเพื่อทรงรับการทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญรางวัลได้ถูกนำมาผลิตซ้ำโดยสื่อทั้งภาครัฐและเอกชน และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พระองค์ทรงได้รับการขนานพระนามว่า “พระมหากษัตริย์นักกีฬา” อันเป็นแบบอย่างของนักกีฬา และประชาชนชาวไทย

ภาพที่ 3.1 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญาฯ ขณะรับการทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญรางวัล, คณะกรรมการโอลิมปิกฯ, *กว่าจะเป็นบ้านอัมพวัน* (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการโอลิมปิกฯ, 2551), 2. และ เลอภพ โสรรัตน์, *บันทึกฮีโร่กีฬาไทย* (ม.ป.ท.: , คณะกรรมการโอลิมปิกฯ, ม.ป.ป.), จ.

ความสำเร็จของนักกีฬาทีมชาติไทย และการเป็นตัวอย่างของร่างกายแก่ประชาชนถูกต่อยอดมากยิ่งขึ้นเมื่อนักกีฬาทีมชาติไทยประสบความสำเร็จในการแข่งขันกีฬาในระดับ

³⁸ วันที่พระองค์ทรงได้เหรียญทองชนะเลิศการแข่งขันในครั้งนี้คือวันที่ 16 ธันวาคม 2510 และในเวลาต่อมา วันที่ 16 ธันวาคม ของทุกปีถูกกำหนดให้เป็นวันกีฬาแห่งชาติ (เริ่มตั้งแต่พ.ศ. 2529)

นานาชาติ นำมาซึ่งความภาคภูมิใจในความเป็นชาติของประชาชน³⁹ เนื่องมาจากการเป็นนักกีฬาทีมชาติไทยนอกเหนือจากการเป็นตัวแทนไปแข่งขันกีฬาแล้วยังเป็นตัวแทนของประชาชนไทยอีกนัยหนึ่ง คือเป็นภาพแทนของคนไทยในเวทีโลก การปรากฏตัวของนักกีฬาทีมชาติไทยจึงเปรียบได้กับการปรากฏตัวของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนักกีฬาประสบความสำเร็จในการแข่งขันความสำเร็จของนักกีฬาเปรียบได้กับความสำเร็จของชาติ เป็นความภาคภูมิใจของชาติที่สามารถประสบความสำเร็จเหนือชาติอื่นๆ ได้เช่น กรณีของกีฬามวยที่ประสบความสำเร็จในระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่องทั้ง เพียว พุนรัตน์ นักกีฬาทีมชาติไทยคนแรกที่สามารถคว้าเหรียญรางวัลโอลิมปิก ในโอลิมปิกครั้งที่ 19 พ.ศ. 2511 มอลทรีออล ซึ่งเพียวได้เหรียญทองแดง ต่อมาในโอลิมปิกครั้งที่ 23 พ.ศ. 2527 ทวี อัมพรหมหา ได้เหรียญเงิน ในปีเดียวกันนี้เขาทราย กาแล็คซี่ สามารถคว้าแชมป์โลกในรุ่นจูเนียร์แบนตั้มเวทได้เป็นครั้งแรกจากสถาบันมวยโลกซึ่งต่อมาเขาทรายได้รับการยกย่องเป็นแชมป์ตลอดกาลของสถาบันมวยโลก ในโอลิมปิกครั้งต่อๆ มา ผจญ มูลสัน และอาคมฉ่างไล่ ประสบความสำเร็จคว้าเหรียญทองแดงในโอลิมปิก พ.ศ. 2531 และ 2535 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามนักกีฬาทีมชาติไทยยังไม่สามารถคว้าเหรียญทองในโอลิมปิกได้เลยกระทั่งสมรักษ์ คำสิงห์ สามารถคว้าเหรียญทองจากการแข่งขันมวยสากลสมัครเล่นในโอลิมปิกพ.ศ. 2539 (ค.ศ. 1996) มาได้ ตลอดจนการประสบความสำเร็จของนักกีฬาไทยในการแข่งขันโอลิมปิก ณ กรุงเอเธนส์ ประเทศกรีซเมื่อพ.ศ. 2547 (ค.ศ. 2004) ที่ได้เหรียญทองมากที่สุด (3 เหรียญ) ตั้งแต่เข้าร่วมการแข่งขันโอลิมปิกเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2495 (ค.ศ. 1952) เป็นต้น ความสำเร็จของนักกีฬาที่ถูกเชื่อมโยงเข้ากับความสำเร็จของชาติ สร้างภาพลักษณ์ให้นักกีฬาดังเหล่านี้ “ฮีโร่” หรือ “วีรบุรุษ” ของชาตินำมาซึ่งความภาคภูมิใจของคนในชาติ⁴⁰ การสร้างความรู้สึกร่วมของการเป็น “ฮีโร่” หรือ “วีรบุรุษ” ย่อมทำให้นักกีฬามีสถานะเป็นตัวอย่างของ “ความสำเร็จ” ที่จับต้องได้

³⁹ ดังเช่นในกรณีของโผน กิ่งเพชร ที่ผู้ชมการแข่งขันในนัดชิงแชมป์โลกเมื่อ พ.ศ. 2503 ต่างชื่นชมยินดีเมื่อโผนสามารถคว้าแชมป์โลกมาครองได้สำเร็จ โปรตดู ภิญญพันธ์ พจนะลาวัลย์, กำเนิด “ประเทศไทย” ภายใต้เผด็จการ (กรุงเทพฯ: มติชน, 2558), 231-234.

⁴⁰ “ขอนแก่นครั้งรับขวัญ ‘สมรักษ์’,” *มติชน*, 19 สิงหาคม 2539, 1,15. และ “ ‘น้องออร์’ ฮีโร่จอมพลังชิวเหรียญทองรับและร่วม 10 ล้านบาท,” *มติชน*, 16 สิงหาคม 2547, 1,22. และต้อนรับออลิมปิกวีรบุรุษ-สตรีกีฬา รบ.ควัก 21 ล. ประเดิม: ราชนิพระราชทานมาลัยต้อนรับ ชาวบ้านร่วมชื่นชมเนื่องแน่น นายกฯ ส่งศึกษาโอลิมปิก 59,” *มติชน*, 1 กันยายน 2547, 1,12.

ภาพความสำเร็จของนักกีฬาในการแข่งขันมหกรรมกีฬานานาชาติ ถูกนำเสนอโดยสื่อของรัฐ และเอกชน⁴¹ ตอกย้ำภาพที่ส่งเสริมให้นักกีฬากลายเป็นตัวอย่างของประชาชน ภาพการได้มาซึ่งความสำเร็จของร่างกายตัวอย่าง หรือนักกีฬามักถูกนำเสนอเชื่อมโยงเข้ากับความพยายามและการมีวินัยในการฝึกซ้อม อันนำไปสู่ความสำเร็จคือชัยชนะในการแข่งขัน และยังสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศได้ด้วย⁴² ภาพของนักกีฬาที่ประสบความสำเร็จในการแข่งขันย่อมมีความสำคัญในฐานะการเป็นร่างกายตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จให้แก่ประชาชน

ลักษณะของร่างกายนักกีฬาที่มักถูกนำเสนอแก่ประชาชนคือการมีร่างกายที่แข็งแรง ในด้านลักษณะนิสัยคือมีความพยายาม ความอดทน ลักษณะเหล่านี้เป็นลักษณะของประชากรที่มีคุณภาพหรืออีกนัยหนึ่งคือ เป็นลักษณะของแรงงานที่ดีที่สามารถตอบสนองต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจ ที่ในขณะนั้นการลงทุนจากภาคเอกชนขยายตัวมากขึ้นภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจระดับมหภาพ⁴³ ส่งผลให้มีการลงทุนด้านอุตสาหกรรมมากขึ้น การขยายตัวของเศรษฐกิจในภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้ความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในช่วงกลางทศวรรษ 2520 ที่มีแรงงานจากชนบทอพยพเข้าสู่เมืองมากขึ้น⁴⁴

ความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมนี้เองที่อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้รัฐบาลยังคงสนับสนุนการเล่นกีฬา โดยมีนักกีฬาทีมชาติที่ประสบความสำเร็จเป็นตัวอย่างของร่างกายที่ผ่านความพยายามในการฝึกฝนตนเอง และอยู่ในระเบียบวินัยแก่ประชาชน เพื่อให้ได้มาซึ่งประชากรที่มีคุณภาพพร้อมตอบสนองต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยโดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมที่กำลังขยายตัวและต้องการแรงงานจำนวนมาก ซึ่งการมีแรงงานที่มีคุณภาพย่อมมาจากการมีประชากรที่มีคุณภาพ

⁴¹ “สื่อเทศชุ ‘อุดมพร’ สร้างประวัติศาสตร์ หญิงไทยคนแรกได้เหรียญทองโอลิมปิก,” *มติชน*, 17 สิงหาคม 2547, 23. และ “ในหลวง-ราชินี ทรงชื่นชม 4 นักยวทหญิง เชิดชูเกียรติไปทั่วโลก ‘สุริยา’ ชิงเหรียญทองแดง,” *มติชน*, 23 สิงหาคม 2547, 1,15. และ “ต้อนรับอภังการทีม ‘โอลิมปิก’ ปิด ‘สุขุมวิท’ จัดขบวนโชว์เหรียญ 2 ซม. ทัพ ตร.1,500 ตรังเส้นทาง,” *มติชน*, 31 สิงหาคม 2547, 1,15.

⁴² โปรตตุ ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัลย์, *กำเนิด “ประเทศไทย” ภายใต้เผด็จการ*, 232-234.

⁴³ การขยายตัวทางเศรษฐกิจในช่วง “ยุคทุนนิยมนายธนาคาร” โปรตตุ อภิชาติ สลิตนิรามัย, *รัฐไทยกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ: จากกำเนิดทุนนิยมนายธนาคารถึงวิกฤติเศรษฐกิจ 2540*, 115-167.

⁴⁴ โปรตตุ คริส เบเคอร์, และผาสุก พงษ์ไพจิตร, *ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย*, 290-295.

การใช้กีฬาเพื่อตอบสนองจุดประสงค์ของรัฐทั้งเรื่องการสร้างชาติและการสร้างร่างกายที่แข็งแรงของประชาชนเพื่อให้พร้อมตอบสนองต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยรัฐมีการใช้นักกีฬาในฐานะที่เป็น ร่างกายตัวอย่างที่พึงประสงค์ของประชาชน โดยเฉพาะนักกีฬาที่ประสบความสำเร็จในการแข่งขันระดับนานาชาติ ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวมีผลทำให้นักกีฬาผู้นั้นมีอิทธิพลในการเป็นแบบอย่างต่อประชาชนมากขึ้น ความสำเร็จในการแข่งขันกีฬาจึงยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้กีฬาเป็นเครื่องมือในการจัดการกับประชาชนตามจุดประสงค์ของรัฐได้ ด้วยเหตุนี้เองอาจทำให้รัฐสนับสนุน และส่งเสริมให้นักกีฬาทีมชาติไทยมีโอกาสประสบความสำเร็จในการแข่งขันระดับนานาชาติ โดยการสนับสนุนดังกล่าวกระทำผ่านสมาคมกีฬานั้นๆ ดังเช่นกีฬาบาสเกตบอลที่รัฐให้การสนับสนุนเช่นกันเพื่อที่นักกีฬาบาสเกตบอลทีมชาติไทยประสบความสำเร็จในการแข่งขัน และสามารถมีอิทธิพลในการเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนได้

3.1.2 การแข่งขันกีฬากับการจัดการปัญหาคอมมิวนิสต์

ความพยายามในการใช้กีฬาบาสเกตบอลเป็นส่วนหนึ่งในการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐปรากฏขึ้นตั้งแต่พ.ศ. 2497 ในเอกสารที่พระยาจินดารักษ์ประธานคณะกรรมการโอลิมปิกแห่งประเทศไทยฯ ในขณะนั้น เสนอต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีในวันที่ 4 สิงหาคมพ.ศ. 2497 เนื้อหาของเอกสารบางช่วงกล่าวถึงการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยหากต้องการเป็นเจ้าภาพกีฬาโอลิมปิกที่ต้องมีการก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ ขึ้น เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการเตรียมความพร้อมไปสู่การเป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกของไทย⁴⁵

ความพยายามในการเป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกสะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับกีฬาในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงออกถึงการแสดงศักยภาพของประเทศ⁴⁶ ที่ขณะนั้นชาติในเอเชียอย่างญี่ปุ่นได้รับเลือกให้เป็นเจ้าภาพการแข่งขันโอลิมปิกในพ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) แม้ว่าต่อมาโอลิมปิกครั้งดังกล่าวจะถูกยกเลิกเนื่องจากสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ในพ.ศ. 2507

⁴⁵ นอกจากการก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ แล้วยังมีสมาคมกีฬาอื่นๆ อีก 7 สมาคม โปรดดู หอจดหมายเหตุสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. [2] สลค. 3.12/2[ซ] เรื่อง เบ็ดเสร็จกีฬาโอลิมปิกและเอเชียนเกมส์ (10 มีนาคม 2497-19 เมษายน 2500).

⁴⁶ โดยเฉพาะการแย่งชิงการเป็นเจ้าเหรียญทองในกีฬาโอลิมปิก ระหว่างสหรัฐอเมริกาและรัสเซีย ยังเป็นการตอกย้ำถึงการแสดงศักยภาพผ่านกีฬา อีกทั้งยังมีประเด็นเรื่องการเมืองระหว่างประเทศ และความภูมิใจในชาติของทั้งสองประเทศ ร่วมอยู่ด้วย ซึ่งการให้ความสำคัญแก่การกีฬาของมหาอำนาจทั้งสองได้สร้างความสนใจเรื่องการใช้กีฬาเป็นสัญลักษณ์ในการแสดงความก้าวหน้าและจุดยืนทางการเมืองระหว่างประเทศของไทยเช่นกัน ดังที่ พล.ต.อ.เผ่า ได้นำบทความจากริตเตอร์ไคเจสต์ ที่มีเนื้อหาเรื่องการแย่งชิงเจ้าเหรียญทองของมหาอำนาจทั้งสอง ต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรี

(ค.ศ.1964) ญี่ปุ่นก็ได้กลับมาเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกอีกครั้ง การเป็นเจ้าภาพกีฬาโอลิมปิกในครั้งนั้นของญี่ปุ่นเปรียบเสมือนสัญลักษณ์แสดงถึงการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ และการก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ของญี่ปุ่น⁴⁷

การที่การแข่งขันกีฬาถูกให้ความสำคัญในสังคมโลก การประสบความสำเร็จในการแข่งขันกีฬาถือเป็นการแสดงความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ส่งผลให้รัฐบาลไทยตระหนักถึงความสำคัญของกีฬา และให้ความสำคัญต่อการแข่งขันกีฬามากขึ้น ซึ่งต่อมาในทศวรรษ 2500 จะเห็นว่าประเทศไทยเป็นเจ้าภาพการแข่งขันมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติทั้งกีฬาแหลมทองในพ.ศ. 2502 และกีฬาเอเชียนเกมส์พ.ศ. 2509 โดยเฉพาะกีฬาแหลมทองที่ประเทศไทยเป็นผู้ริเริ่มการแข่งขัน

จากการที่ประเทศไทยเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ ความสำเร็จของนักกีฬาทีมชาตินำมาซึ่งผลประโยชน์ในหลายด้าน รัฐบาลจึงมีการสนับสนุนการเล่นกีฬาดาบสากล และกีฬาชนิดอื่นๆ ภายในประเทศดังเช่นในพ.ศ. 2509 ในการฝึกอบรมด้านสันตนาการที่จังหวัดยะลา มีการฝึกอบรมการเล่นกีฬาฟันดาบ และกีฬาชนิดอื่นๆ เช่น แฮร์บอล ฟุตบอล เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่งของการจัดการฝึกอบรมครั้งนี้คือ

“ . . .

๒. เพื่อให้ประชาชนรู้จักใช้เวลาว่างในทางที่เป็นประโยชน์ เป็นการพักผ่อนหย่อนใจ และปลูกฝังความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา

๓. ส่งเสริมกีฬาของชาติ และส่งเสริมความกลมเกลียวรักใคร่ของหมู่คณะ

. . .

๕. เพื่อส่งเสริมความเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและป้องกันโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายตรงข้าม. . .”⁴⁸

วัตถุประสงค์ดังกล่าวนอกจากสะท้อนความสำคัญของกีฬาที่รัฐใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการร่างกายของประชาชนให้มีลักษณะตามที่รัฐต้องการ ทั้งการส่งเสริมให้มีวินัย ความสามัคคี รวมถึงผลประโยชน์ทางด้านการเมืองในแง่ของการต่อต้านคอมมิวนิสต์ด้วย⁴⁹

การใช้กีฬาเป็นส่วนหนึ่งในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ของรัฐสืบเนื่องมาจากภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง โลกเข้าสู่ภาวะสงครามเย็นอันเป็นสงครามทางอุดมการณ์

⁴⁷ โปรตดู Victor D. Cha, Beyond the Final Score: the politics of sport in Asia, 50-54.

⁴⁸ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (8) มท.5.3.2.3.4/4 เรื่อง การฝึกอบรมผู้นำด้านสันตนาการจังหวัดต่างๆ (18 ตุลาคม 2508 – 13 กรกฎาคม 2510).

⁴⁹ เนื้อหาในการฝึกอบรมนอกจากการฝึกฝนการเล่นกีฬาแล้ว ยังมีเนื้อหาในเรื่องอื่นๆ อีกเช่น ประเพณี – วัฒนธรรม – การรักชาติ, การอนามัย, การฝึกอาชีพ และโภชนาการ เป็นต้น

ระหว่างมหาอำนาจสองค่ายคือค่ายโลกเสรีนำโดยสหรัฐอเมริกา และฝ่ายคอมมิวนิสต์นำโดยสหภาพโซเวียต หรือรัสเซีย จากความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่สหรัฐฯ มีส่วนให้ความช่วยเหลือในเรื่องการชดเชยค่าปฏิกรรมสงคราม รวมถึงการผลักดันไทยให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งในสงครามนาซี ดังนั้นจึงไม่เป็นที่แปลกใจนักที่รัฐบาลไทยได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีกับสหรัฐฯ ในการยินยอมให้ใช้ประเทศไทยเป็นที่ตั้งฐานทัพในการปราบคอมมิวนิสต์ ประกอบกับผลประโยชน์มหาศาลที่ในรูปของเงินช่วยเหลือจากสหรัฐฯ (รวมถึงบางธุรกิจที่จะได้รับผลประโยชน์หากสหรัฐฯ เข้ามาตั้งฐานทัพ)⁵⁰

ในช่วงสงครามเย็นปัญหาคอมมิวนิสต์ได้กลายเป็นประเด็นสำคัญในสังคมไทย โดยเฉพาะการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ภาคอีสาน นอกจากการตั้งฐานทัพแล้ว สหรัฐฯ ยังร่วมมือกับรัฐบาลไทยในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ภายในประเทศด้วย เช่นในพ.ศ. 2515 รัฐบาลได้รับเงินช่วยเหลือจากสหรัฐฯ จำนวน 92.2 ล้านดอลลาร์ (แม้ว่าในช่วงก่อนหน้านี้อาจจะมีการถอนกำลังทหารของสหรัฐฯ ออกไปบางส่วนก็ตาม) เป็นผลจากสงครามเวียดนามสหรัฐฯ ได้ให้เหตุผลในการจ่ายเงินก้อนนี้ว่าเป็นไปเพื่อช่วยเหลือรัฐบาลไทยพัฒนาความสามารถในการจัดการกับคอมมิวนิสต์ และจะเพิ่มมากขึ้นในอนาคตหากไทยดำเนินนโยบายเช่นนี้ต่อไป⁵¹ ซึ่งรัฐบาลไทยก็ยังคงยึดถือในการดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ในประเทศเพื่อให้ได้รับเงินช่วยเหลือต่อไป โดยเฉพาะในภาคอีสานที่มีความเสี่ยงจากคอมมิวนิสต์ในประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งลาว กัมพูชา เวียดนาม รวมถึงจีนด้วย รัฐบาลจึงได้ให้ความสำคัญในการจัดการกับคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งก็หากเป็นเครื่องมือของรัฐในการจัดการกับปัญหาคอมมิวนิสต์ผ่านการสนับสนุนการเล่นกีฬาในพื้นที่ชนบท

ทศวรรษ 2510 รัฐบาลยังคงให้ความสำคัญกับการสนับสนุนการเล่นกีฬาในประเทศ โดยเฉพาะการสนับสนุนการเล่นกีฬาในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ ในพ.ศ. 2510 ได้มีการเริ่มโครงการส่งเสริมกีฬาชนบทใน 27 จังหวัดทั่วประเทศ โครงการดังกล่าวมีเนื้อหาแสดงความต้องการ

⁵⁰ นอกจากผลประโยชน์ในรูปของเงินช่วยเหลือ และประโยชน์จากภาคธุรกิจแล้ว สหรัฐฯ ยังมีความต้องการแสวงหาทรัพยากรและตลาด รวมถึงต้องการใช้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รองรับการขยายตัวของทุนนิยมจากสหรัฐฯ ด้วย ดังนั้นประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการรองรับการขยายตัวของทุนนิยมโลก และยังเป็นภูมิศาสตร์สำคัญในการสกัดกั้นคอมมิวนิสต์ด้วย กุลลดา เกษบุญชู มีด, “ความขัดแย้งทางการเมืองของไทย ข้ามไปให้พันพลวัตภายใน: ปาฐกถา 14 ตุลา ประจำปี 2552” (ปาฐกถา 14 ตุลา ประจำปี 2552, ห้องประชุม 14 ตุลา, 14 ตุลาคม 2552), 15-16.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, 45.

ให้กีฬาเข้าถึงประชาชนในระดับต่างๆ ให้ได้มากที่สุด⁵² ซึ่งเป็นการสะท้อนบทบาทของกีฬา และ นักกีฬาทีมชาติที่มีต่อประชาชนในฐานะเครื่องมือหนึ่งในการจัดการกับร่างกายของประชาชน

“...กระทรวงมหาดไทยมีนโยบายที่จะส่งเสริมงานด้านสันติภาพ การเกี่ยวกับการกีฬาชนบทให้เจริญก้าวหน้ามีมาตรฐานทัดเทียมกับนานาชาติ ซึ่งในขณะเดียวกันก็จะเป็นการพัฒนาคนในชนบทให้มีสุขภาพ สมบูรณ์แข็งแรงมีพลานามัย และสร้างความสามัคคีกลมเกลียวระหว่าง หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด ปลุกนึ้ยให้ประชาชนเยาวชนรักกีฬา สาทุก มีน้ำใจเป็นนักกีฬารู้จักแพ้ รู้จักชนะ รู้จักอภัย อันจะเป็นการ ส่งเสริมและเพาะนักกีฬาของชาติให้มีจำนวนมากยิ่งขึ้นในอนาคต. . .”⁵³

โครงการส่งเสริมกีฬาชนบทที่ต่อมาในพ.ศ. 2515-2516 ได้ขยายโครงการออกไป ยังจังหวัดต่างๆ มากขึ้นถึง 40 จังหวัด⁵⁴ มีการกำหนดหลักการ และแนวทางในการดำเนินการไว้อย่าง ชัดเจน⁵⁵ ในเอกสารโครงการส่งเสริมกีฬาชนบทพ.ศ. 2515-2516 มีการกำหนดวัตถุประสงค์ เน้นย้ำ ถึงความสำคัญของการกีฬา และความต้องการในการพัฒนาตัวนักกีฬาที่มีความสามารถเพื่อให้ไปร่วม เป็นตัวแทนนักกีฬาระดับชาติ การส่งเสริมกีฬาดังกล่าวเป็นการเพิ่มโอกาสของนักกีฬาจากชนบทใน การติดทีมชาติให้มากขึ้น⁵⁶ อีกทั้งยังอาจเป็นการเพิ่มความรู้สึกร่วมในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ของชาติให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นหากนักกีฬาที่มีภูมิลำเนาเดียวกันสามารถเป็นตัวแทนของชาติ และ ประสบความสำเร็จ

การเพิ่มโอกาสในการติดทีมชาติของนักกีฬาจากชนบทอาจมีนัยยะของการสร้าง ความรู้สึกร่วมในความเป็นชาติแก่พื้นที่ชนบทที่ยังหากมีนักกีฬาที่มีสถานะเป็นตัวแทนของชาติที่มีพื้นเพ มาจากชนบท และสามารถประสบความสำเร็จในฐานะตัวแทนของชาติ ก็ยังเป็นการตอกย้ำถึงการที่ ท้องถิ่น ชนบทนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งของชาติ ดังนั้นการขยายโครงการส่งเสริมกีฬาชนบทไปยังพื้นที่ส่วน ต่างๆ ของประเทศจึงเป็นกระบวนการหนึ่งในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือสร้าง

⁵² การสนับสนุนดังกล่าวเห็นได้จากการกำหนดให้มีการจัดการแข่งขัน “กีฬาประเพณี” ระหว่างหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด โปรดดู หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เรื่องการฝึกอบรมผู้นำ ด้านสันติภาพจังหวัดต่างๆ [18 ตุลาคม 2508 – 13 กรกฎาคม 2510] (8) มท.5.3.2.3.4/4

⁵³ เรื่องเดียวกัน.

⁵⁴ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (8) มท.5.3.2.3.5/17 เรื่อง โครงการส่งเสริมกีฬาชนบท.

⁵⁵ ในเอกสารโครงการส่งเสริมกีฬาชนบทปี 2510 มีเพียงการชี้แจงความสำคัญ และ หลักการดำเนินงาน แต่ในเอกสารชุดนี้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน งบประมาณที่ใช้

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน.

ความรู้สึกร่วมในการเป็นชาติ สร้างชาติให้เกิดขึ้นในความรับรู้ของประชาชนในท้องถิ่นๆ ผ่านการกีฬาเป็นเครื่องมือ และเป็นการตอกย้ำถึงการให้ความสำคัญแก่การกีฬาของรัฐบาลต่อเนื่องมาตั้งแต่ทศวรรษ 2500

3.2 กีฬาดาบสากลกับการแข่งขันระดับนานาชาติ

บทบาทของกีฬาดาบสากลในช่วงทศวรรษ 2510 ต่อการเป็นเครื่องมือในการสร้างจัดการประชาชนโดยได้รับการสนับสนุนสนับสนุนจากรัฐผ่านองค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย (อสกท.) ได้จัดทำ “กติกากการแข่งขันฟันดาบ”⁵⁷ ในพ.ศ. 2516 นับเป็นครั้งแรกที่มีการแปลกฎกติกากีฬาดาบสากลจากภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาไทย โดยความร่วมมือระหว่างสองหน่วยงานคือสมาคมฟันดาบฯ และองค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย⁵⁸

ภาพที่ 3.2 หน้าปกคู่มือกติกากการแข่งขันฟันดาบฉบับพ.ศ. 2516 จัดทำโดยสมาคมฟันดาบฯ และองค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย, ภาพโดยผู้วิจัย.

⁵⁷ กติกาเล่มนี้แปลจากกติกากการแข่งขันที่สหพันธ์ฟันดาบระหว่างประเทศบัญญัติไว้เป็นภาษาฝรั่งเศส โดยนาวาเอกภูมิ หุราพันธุ์ โปรตดู ภูมิ หุราพันธุ์, *กติกากการแข่งขันฟันดาบ* (กรุงเทพฯ: องค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย, 2516).

⁵⁸ บทบาทขององค์การส่งเสริมกีฬาต่อวงการกีฬาและสังคมไทยจะกล่าวถึงในบทที่ 5

การจัดทำกติกาในพ.ศ. 2516 เป็นส่วนหนึ่งของการเผยแพร่กีฬาฟันดาบอย่างต่อเนื่องของสมาคมฟันดาบฯ นับตั้งแต่ก่อตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2508 ที่มีอาจารย์ทองหล่อ ไตรรัตน์ อาจารย์มณูญ ไตรรัตน์ และนายสเนห์ วงศ์ขุ้ม การเผยแพร่กีฬาดาบสากลภายหลังก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ ในช่วงทศวรรษ 2510 มีการจัดทำเอกสารเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกีฬาฟันดาบเบื้องต้นหลายชิ้นด้วยกัน โดยมี น.อ.ภูมิ หุราพันธ์ เป็นผู้จัดทำคือเรื่อง “แนะนำการเล่นกีฬาฟันดาบ” “คู่มือฟันดาบฟอยล์ เอเป เซเบอร์” และ “คู่มือฟันดาบเซเบอร์”⁵⁹ เนื้อหาของเอกสารที่จัดทำขึ้นเป็นเนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับกีฬาดาบสากลเบื้องต้น มีการแนะนำให้รู้จักกับกีฬาดาบสากลและการฝึกท่าทางเบื้องต้นอันเป็นพื้นฐาน เอกสารที่ทั้งสามชิ้นนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นคู่มือการฝึกกีฬาดาบสากลภาษาไทยที่เขียนโดยคนไทยเป็นครั้งแรก⁶⁰

หากพิจารณาการสนับสนุนการจัดทำเอกสารเผยแพร่กีฬาดาบสากลในทศวรรษ 2510 อาจเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามเพิ่มจำนวนนักกีฬาดาบสากล นำมาซึ่งตัวเลือกสำหรับนักกีฬาทีมชาติที่มากขึ้น อันเป็นผลดีที่นักกีฬามีการแข่งขันกันมากขึ้นเพื่อให้ติดทีมชาติ ส่งผลต่อนักกีฬาทีมชาติที่อาจมีคุณภาพมากขึ้นเป็นการเพิ่มโอกาสประสบความสำเร็จในการแข่งขันระดับนานาชาติ ช่วงทศวรรษ 2510 นี้ สมาคมฟันดาบฯ ได้ส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันในระดับนานาชาติหลายครั้งด้วย เช่น การแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยโลกที่ประเทศญี่ปุ่นในพ.ศ. 2510 ซึ่งถือเป็นครั้งแรกในการปรากฏตัวของนักกีฬาดาบสากลทีมชาติไทยในเวทีนานาชาติ ต่อมาพ.ศ. 2516 ได้เข้าร่วมการแข่งขันชิงแชมป์เอเชียและในพ.ศ. 2517 ได้เข้าร่วมการแข่งขันเอเชียนเกมส์ครั้งแรกที่กรุงเทพมหานคร ประเทศอิหร่าน กระทั่งในพ.ศ. 2519 นักกีฬาดาบสากลทีมชาติไทยเข้าร่วมการแข่งขัน โอลิมปิกครั้งที่ 21 ที่มอนทรีออล ประเทศแคนาดา นับเป็นครั้งแรกของนักกีฬาดาบสากลทีมชาติไทยที่ได้เข้าร่วมโอลิมปิก⁶¹

⁵⁹ กีฬาดาบสากลแบ่งการแข่งขันออกเป็นสามประเภทดาบคือ ดาบเอเป้ ดาบฟอยล์ และดาบเซเบอร์ ซึ่งในแต่ละประเภทดาบแบ่งออกเป็นการแข่งขัน 4 ประเภทคือ บุคคลหญิง บุคคลชาย ทีมหญิง และทีมชาย

⁶⁰ จากการค้นคว้าของผู้วิจัยไม่พบเอกสารที่มีลักษณะเป็นคู่มือการฝึกกีฬาดาบสากลภาษาไทยก่อนทศวรรษ 2510 อย่างไรก็ตามจากเอกสาร “แนะนำการเล่นฟันดาบ” ที่พบเป็นเอกสารที่ไม่ได้ระบุปีที่จัดพิมพ์ แต่ระบุปีที่รับเข้าห้องสมุดองค์การส่งเสริมกีฬาไทยคือพ.ศ. 2519 ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสังเกตว่าเอกสารชิ้นดังกล่าวอาจจะจัดทำขึ้นภายหลังการก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ ขึ้นแล้วคือระหว่าง 2508-2519

⁶¹ จักรวาท โสมภีร์. *ประวัติสมาคมฟันดาบ*. <http://www.thaifencing.org/2009-08-15-11-00-25/100-2009-08-28-00-50-50/118-2009-09-25-17-01-03.html> (เข้าถึงเมื่อ 23 ธันวาคม 2559)

ดังนั้นแล้วทศวรรษ 2510 จึงถือเป็นทศวรรษแรกของการเปิดตัวนักกีฬาตาบาสากลทีมชาติไทยต่อสายตานานาชาติ การเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาตาบาสากลในระดับนานาชาติหลายครั้งในทศวรรษนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้รัฐโดยองค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย เข้ามาสนับสนุนการเผยแพร่ และทำให้นักกีฬาตาบาสากลมีโอกาสประสบความสำเร็จในการแข่งขัน นำมาซึ่งบทบาทในการเป็นตัวอย่างของร่างกายที่รัฐต้องการต่อไป

3.2.1 นักกีฬาตาบาสากลไทยในเวทีแข่งขันนานาชาติ

การสนับสนุนนักกีฬาตาบาสากลไทยเข้าแข่งขันในระดับนานาชาติของสมาคมพินดาบเริ่มขึ้นตั้งแต่ทศวรรษ 2510 เป็นต้นมา โดยมีการเข้าร่วมการแข่งขันโอลิมปิกครั้งที่ 21 นำมาซึ่งผลงานและการนำเอาประสบการณ์จากการแข่งขันมาปรับใช้กับวงการกีฬาตาบาสากล อันทำให้เกิดการปรับปรุงความรู้ความเข้าใจตลอดจนวิธีการฝึกกีฬาตาบาสากลในเวลาต่อมา ส่งผลให้ในทศวรรษ 2520 นักกีฬาตาบาสากลไทยมีผลงานระดับนานาชาติโดดเด่นยิ่งขึ้น

ผลงานโดดเด่นของนักกีฬาตาบาสากลในการแข่งขันระดับนานาชาติช่วงทศวรรษ 2520 เกิดขึ้นในการแข่งขันเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 8 พ.ศ. 2521 ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ นักกีฬาตาบาสากลทีมชาติไทยสามารถสร้างประวัติศาสตร์ได้ด้วยการเข้าถึงรอบรองชนะเลิศ และได้อันดับ 4 ในการแข่งขันครั้งนี้⁶² แม้ว่าจะพลาดเหรียญรางวัลแต่การได้อันดับที่ 4 ของทวีปเอเชียถือเป็นผลงานโดดเด่นนับตั้งแต่ส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันระดับนานาชาติครั้งแรกเมื่อพ.ศ. 2510 อย่างไรก็ตามจากประสบการณ์ในการเข้าร่วมการแข่งขันระดับนานาชาติ โดยเฉพาะการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกครั้งที่ 21 พ.ศ. 2519 ทำให้ น.อ.ภูมิ หุราพันธ์ นำเอาประสบการณ์ และปัญหาที่พบจากการเข้าร่วมการแข่งขันมาจัดทำเป็นเอกสารเรื่อง “ดาบพัฒนา” เนื้อหาในเอกสารชุดนี้กล่าวถึงปัญหา และแนวทางในการพัฒนานักกีฬาตาบาสากลของไทย พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการแก้ไขการฝึกซ้อมในอนาคต เวลาต่อมาเอกสารชุดนี้ของ น.อ.ภูมิเป็นพื้นฐานของการจัดทำเอกสารเรื่อง “พินดาบปฏิรูป” เมื่อพ.ศ. 2535 ที่จัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองต่อนโยบายการส่งเสริมกีฬาของรัฐบาลขณะนั้น⁶³

รางวัลจากการเข้าร่วมการแข่งขันของนักกีฬาทีมชาติไทยในการแข่งขันมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติครั้งแรก เกิดขึ้นในการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ครั้งที่ 15 พ.ศ.2532 (ค.ศ.1989) ณ

⁶² เรื่องเดียวกัน.

⁶³ จุดประสงค์หนึ่งในการจัดทำเอกสาร “พินดาบปฏิรูป” ก็เพื่อตอบสนองต่อนโยบายส่งเสริมการกีฬาของรัฐบาลในพ.ศ. 2535 ที่ระบุว่า “. . . รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมและปรับปรุงกีฬาชาติ และได้กำหนดเป็นแผนพัฒนากีฬาซึ่ง พินดาบ ก็เป็นกีฬาหนึ่งที่อยู่ในแผนพัฒนานั้น. . .” โปรดดู ภูมิ หุราพันธ์, *พินดาบปฏิรูป* (มปท: สถาบันวิทยาการโอลิมปิก, 2535), 1.

กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย โดยได้เหรียญทองในการแข่งขันประเภทเซเบอร์บุคคลชาย และเหรียญเงินในประเภทเซเบอร์ทีมชาย⁶⁴ ความสำเร็จครั้งนี้ นับเป็นก้าวแรกของนักกีฬาดาบสากลไทย เหนือนักกีฬาจากชาติอื่น หลังจากประสบความสำเร็จในการแข่งขันกีฬาสีเกมส์ครั้งที่ 15 ต่อมา ในการแข่งขันกีฬาสีเกมส์ครั้งต่อไป มาในทศวรรษ 2530 นักกีฬาดาบสากลทีมชาติไทยก็ได้รับเหรียญรางวัลในการแข่งขันกีฬาสีเกมส์อย่างต่อเนื่อง⁶⁵

ความสำเร็จของนักกีฬาดาบสากลในทศวรรษ 2530 สอดคล้องกับการที่รัฐกำหนดให้มีการจัดทำแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539) ขึ้นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ⁶⁶ การตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนากีฬาสมาคมพินดาบฯ โดยน.อ.ภูมิ จึงได้จัดทำเอกสารเรื่อง “พินดาบปฏิรูป” ขึ้นในพ.ศ. 2535 เนื้อหาเอกสารกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงแนวทางการฝึกสอนกีฬาดาบสากล เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีทั้งการปรับเปลี่ยนทัศนคติและแนวทางในการฝึกฝนนักกีฬาที่เปลี่ยนแปลงไป มีการยกตัวอย่างจากประสบการณ์ที่เคยเข้าร่วมการแข่งขันและจากบทความภาษาต่างประเทศเกี่ยวกับกีฬาดาบสากล เป็นต้น การจัดทำเอกสารชุดนี้เป็นการนำเอาเนื้อหาจากเอกสารเรื่อง “ดาบพัฒนา” ที่กล่าวถึงเรื่องการปรับปรุงการฝึกสอนกีฬาดาบสากลมาปรับปรุง ความสำเร็จของนักกีฬาดาบสากลในทศวรรษ 2530 จึงถือเป็นก้าวแรกของความสำเร็จในระดับนานาชาติ อันเป็นผลจากความพยายามในการสร้างนักกีฬาหรือ “ร่างกายตัวอย่าง” ที่เป็นนักกีฬาดาบสากลโดยความร่วมมือระหว่างสมาคมพินดาบฯ และรัฐบาลผ่านองค์กรส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย

พ.ศ. 2541 (ค.ศ. 1998) ประเทศไทยได้เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 13 ที่เป็นมรดกตกทอดมาจากทศวรรษ 2530 ก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ โดยในพ.ศ. 2533 คณะกรรมการโอลิมปิกแห่งเอเชียได้มีมติเลือกประเทศไทยเป็นเจ้าภาพการแข่งขัน

⁶⁴ เลอภพ โสรรัตน์, *บันทึกประวัติศาสตร์ฮีโร่กีฬาไทย* (กรุงเทพฯ: มปส, มปป), 76-81.

⁶⁵ กีฬาสีเกมส์ครั้งที่ 16 พ.ศ. 2534 ได้เหรียญทองแดง 7 เหรียญ ซีเกมส์ครั้งที่ 17 พ.ศ. 2536 ได้เหรียญทอง 2 เหรียญ และซีเกมส์ครั้งที่ 18 พ.ศ. 2538 ได้เหรียญทอง 1 เหรียญ เหรียญเงิน 4 เหรียญ และเหรียญทองแดง 4 เหรียญ โปรดดู เรื่องเดียวกัน, 86-99.

⁶⁶ แผนพัฒนากีฬาแห่งชาติฉบับแรก เขียนขึ้นในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ปัจจุบันมีแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติมาแล้วทั้งหมด 5 แผนคือ แผนพัฒนากีฬาแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2531-2539) แผนพัฒนากีฬาแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2540-2544) แผนพัฒนากีฬาแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2545-2549) แผนพัฒนากีฬาแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2550-2554) และแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2555-2559) และปัจจุบันมีการจัดทำแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560-2564) แล้ว

เอเชียนเกมส์ครั้งดังกล่าวซึ่งจะจัดขึ้นในพ.ศ. 2541 การเป็นเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้ จึงเป็นการจัดมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติครั้งแรกหลังจากประเทศไทยเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจพ.ศ. 2540⁶⁷ การเป็นเจ้าภาพการแข่งขันเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 13 เป็นโอกาสแสดงศักยภาพในการบริหารจัดการประเทศของรัฐบาลขณะเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจที่กำลังจู่โจมประเทศอย่างหนักหน่วง⁶⁸

พิษเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ช่วงเตรียมการแข่งขันของไทยเกิดปัญหาอื้อฉาวขึ้นมากมาย การอ่อนตัวของค่าเงินบาทจากปัญหาเศรษฐกิจส่งผลให้งบประมาณในการจัดการแข่งขันบานปลายฝ่ายจัดการแข่งขันจึงมีความจำเป็นต้องตัดลดงบประมาณลง อันนำมาซึ่งปัญหาต่างๆ เช่น เรื่องการก่อสร้างและความพร้อมของสนามกีฬา⁶⁹ การจัดการจราจรเพื่อขนส่งผู้ชมและนักกีฬารวมถึงการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภครองรับการแข่งขัน ที่สร้างเสร็จไม่ทันตามกำหนด⁷⁰ การถ่ายทอดสดการแข่งขันที่ยังไม่พร้อมแม้เหลือเวลาก่อนการแข่งขันไม่ถึง 3 เดือน⁷¹ หรือแม้แต่การจัดพิธีเปิด-ปิดที่มีการตัดลดงบประมาณลงส่งผลให้บริษัทที่รับผิดชอบจัดการแสดงต้อง

⁶⁷ การเกิดวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 ส่วนหนึ่งเกิดจากการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจที่ผิดพลาดของรัฐบาลไทย ประกอบกับการที่กลุ่มอำนาจทางการเมืองสามารถเข้ามาอิทธิพลในธนาคารแห่งประเทศไทย อันเป็นสถาบันสำคัญในการกำหนดนโยบายและทิศทางเศรษฐกิจของประเทศ โปรดดู อภิชาติ สถิตินิรามัย, *รัฐไทยกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ: จากกำเริบทุนนิยมนายธนาคารถึงวิกฤติเศรษฐกิจ 2540* (นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน, 2556), 169-226.

⁶⁸ รัฐบาลใช้เวลาถึง 10 ปี ในการฟื้นตัวจากปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในพ.ศ. 2540 การใช้ระยะเวลาในการฟื้นฟูนานสะท้อนถึงความอ่อนแอของรัฐบาลไทยในช่วงดังกล่าว โปรดดู เรื่องเดียวกัน, 334-343.

⁶⁹ สนามที่ใช้จัดการแข่งขันตามหลักเกณฑ์ของคณะโอลิมปิกแห่งเอเชียต้องมีความพร้อมก่อนการแข่งขันอย่างน้อย 1 ปี ทว่าสำหรับการแข่งขันในครั้งนั้นสนามเสร็จทันการแข่งขันเพียงไม่กี่เดือนเท่านั้น อีกทั้งยังมีปัญหาเรื่องสนามแข่งขันไม่พร้อมทั้งที่เพิ่งก่อสร้างเสร็จ โปรดดู “มอบเงิน 28 ล้าน ‘ชวน’ โฉงสนามเสร็จแน่,” *ไทยรัฐ*, 6 ตุลาคม 2541, 21-22. และ “‘พิชัย’ เซ็งหลังคาสระออก. ถล่มทำงานช้า 4 ด.,” *มติชน*, 14 ธันวาคม 2540, 15. และ “กมธ.ไม่ติดใจสนามพัง-ถนนฉาวแน่,” *มติชน*, 4 กันยายน 2541, 23.

⁷⁰ “เมกะโปรเจกต์รับเอเชียนเกมส์ล่มทุกโครงการ!,” *คู่แข่งธุรกิจ*, 30 มิถุนายน 2540, 5. และ “ถนนรองรับเอเชียนเกมส์ล่าช้า ไม่เร่งมีท่าว่าจะเสร็จไม่ทัน,” *ผู้จัดการรายสัปดาห์*, 27 กรกฎาคม 2541, 16.

⁷¹ “ทีวีพุลยยอมรับต่อนานาชาติ ถ่ายทอดสด ออก. ยังไม่พร้อม,” *ไทยรัฐ*, 8 ตุลาคม 2541, 17-24.

ขาดทุน⁷² จากปัญหาในการเตรียมงานที่เกิดขึ้นทำให้คณะกรรมการโอลิมปิกแห่งเอเชีย แสดงความกังวลถึงกับเสนอให้เปลี่ยนเจ้าภาพ⁷³ ซึ่งขณะนั้นอินเดียได้เสนอรุ่นนิวเดลีพร้อมจัดงานแทนประเทศไทย⁷⁴

แม้ว่าช่วงเตรียมการแข่งขันเต็มไปด้วยอุปสรรคเรื่องงบประมาณอันเป็นผลจากพิษเศรษฐกิจ แต่ในที่สุดประเทศไทยก็สามารถจัดเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 13 ได้ และภายหลังจากงานจบลงมีภาคธุรกิจเอกชนไม่น้อยที่ได้ประโยชน์จากการจัดงานดังกล่าว⁷⁵ รวมถึงภาครัฐที่ถือโอกาสใช้การเป็นเจ้าภาพครั้งนี้นำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวของไทยภายใต้โครงการ “Amazing Thailand” นับเป็นแนวทางหนึ่งในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศผ่านการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งภายหลังจากการแข่งขันพบว่าเมืองท่องเที่ยวที่ถูกใช้เป็นสนามแข่งกีฬา เช่น พัทยา มียอดนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น⁷⁶

การแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 13 มีนักกีฬาตาสากลทีมชาติไทยเข้าร่วมการแข่งขันด้วยเช่นกัน โดยในการเตรียมการแข่งขันนั้นมีการจ้างผู้ฝึกสอนใหม่⁷⁷ เนื่องจากเดิมทางสมาคมฟุตบอลฯ มีปัญหาขาดผู้ฝึกสอนในประเภทตาสากลเอเป้ ทว่าผลการแข่งขันในครั้งนี้นักกีฬาตาสากลไทยไม่ประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตามในปีต่อมา (พ.ศ. 2542) สมาคมฟุตบอลฯ ที่ขณะนั้นมี พล.ต. ท.ดร. สดธิพันธุ์ เป็นนายกสมาคมฯ ได้มีความพยายามในการจัดการนักกีฬาตาสากลไทยเพื่อให้ได้มาซึ่งนักกีฬาที่มีความสามารถที่สุดเพื่อเป็นนักกีฬาทีมชาติไทย โดยริเริ่มการจัดอันดับ (Ranking) นักกีฬาตาสากลของไทยโดยนับคะแนนสะสมจากรายการแข่งขันในประเทศที่สมาคมรับรอง และกำหนดให้นักกีฬาตาสากลที่เข้าแข่งขันในรายการที่จัดโดยสมาคมฯ ต้องสังกัดชมรมที่สมาคมฟุต

⁷² “เจเอสแอลเจ๊ง70ล.เพื่อชาติ,” *มติชน*, 13 พฤศจิกายน 2540, 14.

⁷³ “โอซีเอหักเขียวไทยไม่ไว้วางใจจัด อชก. 13,” *คู่แข่งรายวัน*, 22 กันยายน 2540, 1,15.

⁷⁴ “ ‘อินเดีย’ จอเงเสียจัด อชก.,” *ไทยรัฐ*, 9 กันยายน 2540, 21-22.

⁷⁵ “ห้าง-สินค้านับอานิสงส์ อชก.ถ่านหิน,” *มติชน*, 19 ธันวาคม 2541, 8. และ “ ‘โกดัง’ แสบปีเอเชียนเกมส์ไทย 170 ล้าน เกินเป้าหมาย!,” *มติชน*, 22 ธันวาคม 2541, 8.

⁷⁶ “เอเชียนเกมส์ช่วยพัทยายอดนักท่องเที่ยวพุ่ง,” *ข่าวสด*, 25 ธันวาคม 2541, 9. และ “อานิสงส์เอเชียนเกมส์ โรงแรมรายได้พุ่ง 50%,” *กรุงเทพธุรกิจ*, 21 ธันวาคม 2541, 1,4.

⁷⁷ “ฟุตบอลจ้างแชมป์โลกเอเป้,” *มติชน*, 25 ธันวาคม 2540. 14.

ดาบฯ รับรอง อีกทั้งยังได้ริเริ่มการแข่งขันเยาวชน ซึ่งชนะเลิศแห่งประเทศไทยขึ้นด้วย⁷⁸ ทั้งนี้ นักกีฬาในกลุ่มที่มีอันดับสูงจะได้รับการพิจารณาให้เป็นนักกีฬาทีมชาติต่อไป

ความพยายามในการจัดระเบียบนักกีฬาและชมรมต่างๆ สะท้อนถึงบทบาทของสมาคมฟันดาบฯ ในการเป็นผู้ควบคุมวงการดาบสากลไทยอย่างเป็นรูปแบบมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเชื่อมโยงวงการดาบสากลไทยเข้ากับวงการกีฬาดาบสากลระดับนานาชาติ นอกจากนี้ความพยายามดังกล่าวสะท้อนถึงความเข้มข้นในการพยายามสร้างนักกีฬาดาบสากลให้คุณภาพมากขึ้น เพื่อเพิ่มโอกาสความสำเร็จในการแข่งขันระดับนานาชาติในระดับที่สูงขึ้น (เอเชียนเกมส์ และโอลิมปิก) ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวมีผลต้องบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานของสมาคมฟันดาบฯ ที่ได้รับจากรัฐ

การใช้กีฬาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการประชาชนมีมาอย่างต่อเนื่อง กระทั่งใน พ.ศ. 2553 คณะกรรมการการกีฬา วุฒิสภาได้จัดทำเอกสารเรื่อง “กีฬาแก้ปัญหาชาติได้ทุกอย่าง”⁷⁹ เอกสารชุดนี้ได้เสนอแนวทางการใช้กีฬาเพื่อแก้ปัญหาของชาติ 4 ด้านคือ

- “(1) ปัญหาวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจ ...ต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด...คนตกงาน...ค่าครองชีพสูง...เนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำ
- (2) ปัญหาวิกฤติทางด้านการเมือง ...ทุจริต...เห็นแก่ตัว...ขาดความสามัคคี...ไร้ระเบียบวินัย...ไม่เคารพกฎหมาย...
- (3) ปัญหาวิกฤติด้านสังคม ...สมาชิกในสังคมแตกแยก...ขาดความสามัคคี...ไร้ระเบียบวินัย...ไม่เคารพกฎหมาย...
- (4) ปัญหาวิกฤติด้านสุขภาพ ...เสี่ยงงบประมาณด้านการรักษาจำนวนมหาศาล...ป้องกันได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำคือการเล่นกีฬา...”⁸⁰

แนวทางการใช้กีฬาในการแก้ปัญหาทั้ง 4 ด้านตามที่เอกสารเสนอมีดังนี้ 1. ปัญหาวิกฤติด้านเศรษฐกิจ (กีฬาเพื่อการอาชีพ) แก้โดยการใช้กีฬาในการสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศ เช่น การส่งนักกีฬาอาชีพไปเล่นยังต่างประเทศ และการผลักดันนักกีฬาอาชีพในประเทศ 2. วิกฤติด้านการเมือง (กีฬาเพื่อประชาธิปไตย) จะใช้กีฬาในการปลูกฝังเยาวชนให้มีวินัย รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย 3.

⁷⁸ จักรวธ ใสมิทธิ์, “ประวัติสมาคมฟันดาบ,” สมาคมฟันดาบสมัครเล่นแห่งประเทศไทยฯ. <http://www.thaifencing.org/2009-08-15-11-00-25/100-2009-08-28-00-50-50/118-2009-09-25-17-01-03.html>. (สืบค้นวันที่ 25 ธันวาคม 2559).

⁷⁹ กลุ่มงานคณะกรรมการการกีฬา วุฒิสภา, รายงานพิจารณาการศึกษา คณะกรรมการการกีฬา วุฒิสภา: กีฬาแก้ปัญหาชาติได้ทุกอย่าง (กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2553).

⁸⁰ เรื่องเดียวกัน, (61)-(62).

วิกฤติด้านสังคม (กีฬาเพื่อมวลชน) ใช้กีฬาเป็นทางออกในการแก้ปัญหาเสียดสี และ 4. ปัญหาวิกฤติด้านสุขภาพ (กีฬาเพื่อสุขภาพ) แก้ได้โดยการใช้กีฬาพื้นบ้านเป็นฐานในการพัฒนา ดังเช่นในต่างประเทศมีการใช้ คาราเต้ เทควันโด⁸¹ แนวทางในการใช้กีฬาแก้ปัญหาเหล่านี้เอกสารเสนอว่าให้กระทำผ่านกลไกของ สมาคมกีฬา สถานศึกษา และบทบาทของนักกีฬา⁸² การใช้บทบาทของนักกีฬาเป็นกลไกหนึ่งของการแก้ปัญหา สะท้อนถึงอิทธิพลและความสำคัญของการสร้างนักกีฬาให้เป็นร่างกายตัวอย่างแก่ประชาชนได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะนักกีฬาที่ประสบความสำเร็จในระดับนานาชาติ

“นักกีฬาอาชีพที่มีชื่อเสียง และบุคคลที่อยู่ในแวดวงกีฬา โดยเฉพาะระดับชาติ...ควรได้รับการสนับสนุนจากรัฐและสังคม...ควรจัดทำทำเนียบนักกีฬาอาชีพ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นเป็นแบบอย่างในการถ่ายทอดประสบการณ์และวิชาการด้านการกีฬา...เพราะนักกีฬาเหล่านี้จะเป็นแรงดึงดูด และจูงใจให้เยาวชนเข้าสู่วงการกีฬามากขึ้น”⁸³

ดังนั้นแล้วการให้ความสำคัญแก่การสร้างนักกีฬาหรือ “ร่างกายต้นแบบ” ที่ประสบความสำเร็จตามนโยบายดังกล่าวสมาคมฟุตบอลฯ และการกีฬาแห่งประเทศไทยจึงร่วมมือกันจัดทำ “หลักสูตรผู้ฝึกสอนกีฬาฟันดาบระดับชาติ” ขึ้นตั้งแต่ในพ.ศ. 2550 และเริ่มเผยแพร่แก่กลุ่มผู้ฝึกสอน และผู้สนใจในปีต่อไป เนื้อหาหลักสูตรดังกล่าวเน้นไปที่การให้ความรู้แก่ผู้ฝึกสอนในเชิงลึก ทั้งเรื่องวิทยาศาสตร์การกีฬา และวิชาการฟันดาบ โดยการควบคุมการสร้างผู้ฝึกสอนในครั้งนี้ นับหนึ่งแสดงถึงความพยายามในการควบคุมการฝึกซ้อมนักกีฬาดาบสากลในทางอ้อม

จากการจัดทำหลักสูตรผู้ฝึกสอนฯ ของสมาคมฟันดาบที่เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2550 คือช่วงก่อนที่จะเกิดการจัดทำรายงานของคณะกรรมการการกีฬา วุฒิสภา ในพ.ศ. 2553 การให้ความสำคัญในการสร้างนักกีฬาที่ประสบความสำเร็จของสมาคมฟันดาบฯ ส่วนหนึ่งมาจากความต้องการได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในการดำเนินงานของสมาคม ซึ่งการสนับสนุนของรัฐมาจากการประเมินผลงานความสำเร็จของนักกีฬาในระดับนานาชาติด้วย ด้วยเหตุนี้สมาคมฟันดาบฯ จึงให้ความสำคัญกับการสร้างและเพิ่มโอกาสที่นักกีฬาให้ประสบความสำเร็จในการแข่งขันระดับนานาชาติเนื่องจากมีผลต่อการสนับสนุนสมาคมฟันดาบฯ จากรัฐ ซึ่งไม่เพียงแต่สมาคมฟันดาบเท่านั้น ยังรวมถึงสมาคมกีฬาอื่นๆ ที่มีการแข่งขันในระดับนานาชาติที่ผลงานของนักกีฬามีผลในประเด็นนี้ด้วยเช่นกัน

⁸¹ เรื่องเดียวกัน, 4-6.

⁸² เรื่องเดียวกัน 6-8.

⁸³ เรื่องเดียวกัน, 7.

ผลงานในระดับนานาชาติของนักกีฬาดาบสากลนับตั้งแต่พ.ศ. 2540 ถึงต้นทศวรรษ 2550 คือได้เหรียญรางวัลในการแข่งขันซีเกมส์แทบทุกครั้ง⁸⁴ ส่วนในการแข่งขันเอเชียนเกมส์ นักกีฬาดาบสากลของไทยประสบความสำเร็จเป็นครั้งแรกพ.ศ. 2549 โดยได้เหรียญทองแดงจากวีรเดช โคธนี ในประเภทดาบเซเบอร์⁸⁵ นอกจากนี้ นักกีฬาดาบสากลไทยยังได้เข้าร่วมการแข่งขันในกีฬาโอลิมปิกอีกครั้งหนึ่งในพ.ศ. 2547 (ค.ศ. 2004) ณ กรุงเอเธนส์ ประเทศกรีซ⁸⁶

ความสำเร็จของนักกีฬาดาบสากลไทยในฐานะตัวแทนของชาติ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความพยายามเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการสร้างนักกีฬาดาบสากลทีมชาติไทยของสมาคมฟันดาบฯ เช่น ความพยายามในการควบคุมการฝึกสอนกีฬาดาบสากล ผ่านการจัดทำหลักสูตรผู้ฝึกสอนกีฬาดาบสากลระดับชาติขึ้น อย่างไรก็ตาม นอกจากการจัดทำหลักสูตรแล้ว ยังมีการจัดส่งผู้ฝึกสอนไปอบรมที่ต่างประเทศ⁸⁷ และจัดให้มีการอบรมผู้ตัดสินกีฬาดาบสากล กระทั่งผู้ตัดสินจากไทยได้เข้าร่วมการตัดสินในรายการแข่งขันระดับนานาชาติหลายครั้ง⁸⁸

จากความสำเร็จของนักกีฬาดาบสากลทีมชาติไทยในการแข่งขันระดับนานาชาติเป็นสิ่งที่ยืนยันความสำเร็จในการสร้าง “ร่างกายตัวอย่าง” เพื่อเป็นตัวอย่างร่างกายที่พึงประสงค์ให้แก่ประชาชน โดยในการบวนการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลผ่านมายังสมาคมฟันดาบฯ ความสำเร็จที่ได้สามารถช่วยเสริมให้การเป็นร่างกายตัวอย่างของนักกีฬาดาบสากลสามารถดึงดูดผู้คน

⁸⁴ ซีเกมส์พ.ศ. 2540 ได้เหรียญทอง และเหรียญเงินอย่างละ 1 เหรียญ ซีเกมส์พ.ศ. 2544 ได้เหรียญทอง 2 เหรียญ เหรียญทองแดง 5 เหรียญ ซีเกมส์ครั้งที่ 22 พ.ศ. 2546 ได้เหรียญทอง 2 เหรียญ เหรียญทองแดง 4 เหรียญ ซีเกมส์พ.ศ. 2548 เป็นปีที่ประสบความสำเร็จมาก ได้เหรียญทอง 3 เหรียญ เหรียญเงิน 5 เหรียญ และเหรียญทองแดง 4 เหรียญ ต่อมาในซีเกมส์พ.ศ. 2550 ได้เหรียญทอง 5 เหรียญ และเหรียญเงิน 1 เหรียญ และซีเกมส์ครั้งที่ 26 พ.ศ. 2554 ได้เหรียญทอง 3 เหรียญ เหรียญเงิน 1 เหรียญ และเหรียญทองแดง 6 เหรียญ ที่มา เลอภพ โสรรัตน์. *บันทึกประวัติศาสตร์โร้กีฬาไทย* (กรุงเทพฯ: มปส, มปป), 99-164.

⁸⁵ จักรวุธ โสมภีร์, “ประวัติสมาคมฟันดาบ,” สมาคมฟันดาบสมัครเล่นแห่งประเทศไทย, <http://www.thaifencing.org/2009-08-15-11-00-25/100-2009-08-28-00-50-50/118-2009-09-25-17-01-03.html>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2559).

⁸⁶ “วิลลีชนะ,” *มติชน*, 15 สิงหาคม 2547.

⁸⁷ พ.อ.จักรวุธ โสมภีร์ มีโอกาสเข้าฝึกอบรมระยะสั้นที่ประเทศคาซัคสถาน และต่อมาได้เป็นหนึ่งในผู้จัดทำหลักสูตรผู้ฝึกสอนกีฬาฟันดาบระดับชาติ โปรดดู เรื่องเดียวกัน.

⁸⁸ รายการระดับนานาชาติที่ผู้ตัดสินชาวไทยได้เข้าร่วมตัดสินเช่น รายการกีฬามหาวิทยาลัยโลก ปี 2547 เป็นต้น โปรดดู เรื่องเดียวกัน.

ให้เอาเป็นแบบอย่างได้มากขึ้น เช่น กรณีของ วีรเดช โคธนี หรือ วิลลี่ (Wiradech Kothny) ที่ถูกนำเสนอถึงความพยายาม มุ่งมั่นกับการฝึกซ้อม เชื่อฟังบิดาและผู้ฝึกสอนเพื่อให้การฝึกซ้อมเกิดประโยชน์ที่สุด กระทั่งประสบความสำเร็จ อีกทั้งยังไม่นิ่งเฉยต่อความอยุติธรรม⁸⁹ มีน้ำใจกับเพื่อนมนุษย์ (จากกรณีช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากคลื่นสึนามิในประเทศไทย ก่อนการแข่งขันซีเกมส์ 1 ปี)⁹⁰ ดังนั้นแล้วการสนับสนุนการสร้างร่างกายของนักกีฬาตาบอดไทยเป็นส่วนหนึ่งของการใช้กีฬาเพื่อควบคุมร่างกายของประชาชนเพื่อให้ได้มาซึ่งประชากรที่มีคุณภาพตามรัฐต้องการ

3.3 การแข่งขันกีฬาตาบอดไทยภาพแทนความเป็นไทยกับการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ

ช่วงทศวรรษ 2510 กระทั่งต้นทศวรรษ 2550 ขณะที่กีฬาตาบอดไทยเป็นการนำเอากีฬาจากตะวันตกเข้ามาใช้เป็นหนึ่งในการบวนการจัดการร่างกายของคนไทย และมีการปรับปรุงกระบวนการฝึกเพื่อให้เหมาะสมกับร่างกายของนักกีฬาไทยแล้ว ในห้วงเวลาเดียวกันนั้นเองกีฬาตาบอดไทยกลับเป็นการนำเอาศิลปะการต่อสู้ของไทยมาทำให้เป็นกีฬาสากลตามแบบตะวันตก ทว่าภาพของนักกีฬาตาบอดไทย กลับถูกมองว่าเป็นตัวแทนของ “ความเป็นไทย” มากกว่าการพยายามเป็นตะวันตกของกีฬาตาบอดไทย อันทำให้ให้นักกีฬาตาบอดไทยนอกจากมีร่างกายที่แข็งแรงตามที่รัฐต้องการแล้วยังถูกใช้เป็นภาพแทนของการรักษาความเป็นไทยด้วย

⁸⁹ โปรตดู คนหัวหมาก, “วีรเดช ยอดนักดาบ ชีวิตในวัยเด็กที่ถูกหยั่น,” *วารสารกีฬา*, ปีที่ 40 ฉบับที่ 7 (กรกฎาคม 2549): 29-34. และ ปองธรรม สุทธิสาคร, “วีรเดช โคธนี หัวใจบนปลายดาบ,” *ศ.คน*, ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 (มีนาคม 2553): 108-111.

⁹⁰ วีรเดช โคธนี ประสบความสำเร็จในฐานะนักกีฬาตาบอดสากลประเภทเซเบอร์ในโอลิมปิกพ.ศ. 2543 ที่ซีดนี และได้รับเหรียญทองจากการแข่งขันชิงแชมป์โลกในพ.ศ. 2544 แม้ว่าขณะนั้นวีรเดชจะลงแข่งขันในฐานะนักกีฬาทีมชาติเยอรมันก็ตาม กระทั่งพ.ศ. 2545 เป็นต้นมา วีรเดชได้ลงแข่งขันให้กับทีมชาติไทย และสามารถสร้างผลงานโดยการคว้าเหรียญทองแดงจากการชิงแชมป์โลกพ.ศ. 2547 ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขัน และได้เหรียญทองแดงในแข่งขันเอเชียนเกมส์พ.ศ. 2549 นอกจากนี้ยังได้รับเหรียญรางวัลจากการแข่งขันกีฬาซีเกมส์อีกหลายครั้ง ความสำเร็จของวีรเดชส่งผลให้เขาเป็นนักกีฬาตาบอดสากลไทยที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดคนหนึ่ง เรื่องราวความสำเร็จของวีรเดชถ่ายทอดเป็นตัวอย่างของการใช้ความพยายามเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จด้วยใน ญัณฐนันท์ กิตติพรพิศาล, *ฉันจะเป็น (แชมป์เปี้ยน) ให้ได้* (กรุงเทพฯ: พานบุญมา, 2552).

นับตั้งแต่กีฬาดาบไทยถูกคิดค้นเมื่อประมาณทศวรรษ 2480 โดยอาจารย์จรูญ ไตรรัตน์ ผู้ก่อตั้งสำนักดาบศรีไตรรัตน์ ที่นำเอากระบี่กระบองไทยมาประยุกต์เป็นกีฬาดาบไทย ภายหลังจากคิดค้นกีฬาดาบไทยแล้ว อาจารย์จรูญได้นำเอากีฬาดาบไทยเข้าไปสอนที่โรงเรียนนายเรือ และมีการเผยแพร่ไปยังจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาในทศวรรษ 2490 ได้มีการจัดการแข่งขันกีฬาดาบไทยภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยผู้ชนะเลิศได้รับการขนานนามว่า “ขุนพลจุฬาฯ” ในช่วงนี้จากหลักฐานที่ปรากฏระบุว่าอาจารย์จรูญ ได้ถูกเชิญไปเผยแพร่กีฬาดาบไทยยังมหาวิทยาลัยอื่นๆ เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์⁹¹ ช่วงปลายทศวรรษ 2490 กีฬาดาบไทยได้เป็นส่วนหนึ่งของการแข่งขันกีฬาระหว่างมหาวิทยาลัย⁹²

การเผยแพร่กีฬาดาบไทยของอาจารย์จรูญตามมหาวิทยาลัยต่างๆ และการแข่งขันกีฬาดาบไทยระหว่างมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับช่วงที่มีการรณรงค์ให้เล่นกีฬาในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยแรก (พ.ศ. 2481-2487) ที่สนับสนุนให้ประชาชนเล่นกีฬา และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยให้แก่ประชาชน นอกจากนี้ในช่วงเวลาดังกล่าวยังมีการรณรงค์เรื่องความเป็นไทย การสร้างประเทศไทยให้เป็น “มหาประเทศ” โดยวิธีการหนึ่งคือการเพิ่มจำนวนและคุณภาพประชากร อันนำมาซึ่งการสนับสนุนให้ประชาชนเล่นกีฬา และการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขอนามัยแก่ประชาชน⁹³

นโยบายการสร้างประเทศไทยให้เป็น “มหาประเทศ” ของจอมพล ป. นอกจากการเพิ่มจำนวนประชากรแล้ว ยังมีการขยายดินแดนไทยทางตะวันออกของประเทศ โดยมีการสร้างความชอบธรรมในการขยายดินแดนด้วยการให้ความรู้แก่ประชาชน เช่น มีการจัดทำแผนที่แสดง “ดินแดนที่เสียไป”⁹⁴ นอกจากนี้ยังมีการเขียนบทความให้ความรู้โดยนักวิชาการ หรือนักปราชญ์ในขณะนั้น เช่น

⁹¹ สมาคมกีฬาไทย, “ประวัติกีฬาดาบไทย” ใน *คู่มืออบรมผู้ช่วยผู้ตัดสินกีฬาดาบไทย* (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.).

⁹² ก่อนการก่อตั้งการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ได้มีการจัดการแข่งขันกีฬาระหว่างมหาวิทยาลัยขึ้นอยู่ก่อนแล้ว โดยมีมหาวิทยาลัยแรกเริ่มมีแข่งขัน 5 มหาวิทยาลัยคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (หรือมหาวิทยาลัยมหิดลในปัจจุบัน) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร

⁹³ โปรตดู ก้องสกล กวินรวีกุล, “การสร้างร่างกายพลเมืองไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481-2487,” (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545).

⁹⁴ เรื่องการสร้างประเทศไทยให้เป็น “มหาประเทศ” โปรตดู คริส เบเคอร์, และผาสุก พงษ์ไพจิตร, *ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย*, 183-185.

พระยาอนุমানราชชน ได้ให้การสนับสนุนในการเขียนบทความทางวิชาการเพื่อตอบสนองนโยบายการสร้างชาติของจอมพล ป. ด้วย⁹⁵ การให้ความร่วมมือกับจอมพล ป. เพื่อตอบสนองนโยบาย “สร้างชาติไทยให้เป็นมหาอำนาจในแหลมทอง” ของพระยาอนุমানราชชนได้ส่งผลต่อมายังการสร้างความสำเร็จเรื่องเชื้อชาติไทย ความเป็นไทย รวมถึงวัฒนธรรมของชาติด้วย โดยในช่วงทศวรรษ 2480 ตรงกับช่วงที่จอมพล ป. ดำรงตำแหน่งครั้งแรก กระทั่งสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ผลงานของพระยาอนุमानราชชนในช่วงนี้เน้นไปที่การรวมเอาคนไทยในดินแดนบริเวณต่างๆ ทั้งตอนใต้ของจีน ลาว กัมพูชา ว่าเป็นดินแดนของไทยมาก่อน⁹⁶ รวมถึงกล่าวถึงคนจีนที่อาศัยอยู่ในจีนตอนใต้ว่าเป็นคนไทย โดยอ้างอิงจากภาษาที่มีความใกล้เคียงกับภาษาไทย⁹⁷ นอกจากนี้การตอบสนองต่อรัฐนิยมของจอมพล ป. พระยาอนุमानราชชนยังได้กล่าวถึง “คุณธรรม” ของคนใน “ชาติไทย” ว่ามีลักษณะเป็นชาตินักรบ มีความสามัคคี และทำตามหน้าที่ ที่ตนรับผิดชอบ⁹⁸

ต่อมาในช่วงทศวรรษ 2490 พระยาอนุमानราชชนมีบทบาทในเรื่อง “วัฒนธรรม” โดยเฉพาะในช่วงที่จอมพล ป. ได้ตั้งกระทรวงวัฒนธรรมขึ้น โดยคำว่า “วัฒนธรรม” ของพระยาอนุमानราชชนที่นำเสนอผ่านผลงานในช่วงนี้ คือการแสดงถึงวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยว่าดีอยู่แล้ว ไม่ได้มีการกดขี่ตามที่คอมมิวนิสต์กล่าวอ้าง⁹⁹ โดยพยายามสร้างความคิดที่ว่า “เมืองไทยนี้ดี” และ “ชนบทไทยนี้ดี” รวมทั้งพระยาอนุमानราชชนยังเสนอแนวทางในการเปลี่ยนแปลง “สังคมและวัฒนธรรมไทย” อย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถเผชิญกับปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อความเป็นอยู่แห่งส่วนรวม ซึ่งคือปัญหาคอมมิวนิสต์¹⁰⁰

แนวทางในการเปลี่ยนแปลง “สังคมและวัฒนธรรม” ของพระยาอนุमानราชชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เน้นให้การสร้างวัฒนธรรมที่เป็นวัฒนธรรมของชาติขึ้นมาจากวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ควรปล่อยให้แต่ละท้องถิ่นมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองอย่างสมบูรณ์ พระยาอนุमानราชชนจึงเสนอว่า “ส่วนใหญ่” ของวัฒนธรรมในชาติควรจะเหมือนกัน เพื่อให้เกิดเอกภาพภายในชาติ

⁹⁵ สายชล สัตยานุรักษ์, พระยาอนุमानราชชน: ปราชญ์สามัญชน ผู้นิรมิต “ความเป็นไทย”, 69-70.

⁹⁶ เรื่องเดียวกัน, 70-78.

⁹⁷ เรื่องเดียวกัน, 78-85.

⁹⁸ เรื่องเดียวกัน, 90-95.

⁹⁹ ช่วงทศวรรษ 2490 ปัญหาคอมมิวนิสต์กำลังเป็นปัญหาใหญ่ของรัฐบาล มีการเผยแพร่แนวคิดแบบฝ่ายซ้ายที่ชี้ให้ชาวบ้านเห็นถึงการกดขี่จากชนชั้นศักดินาและความเลวร้ายของสังคมขณะนั้น โปรดดู เรื่องเดียวกัน, 140.

¹⁰⁰ เรื่องเดียวกัน, 129.

ให้รักษาลักษณะเฉพาะถิ่นเอาไว้ในเรื่องที่เป็น ‘ส่วนย่อย’ ” จากมุมมองดังกล่าวสะท้อนบทบาทของวัฒนธรรมท้องถิ่นในสายตาของพระยาอนุมานราชธนได้ว่า “วัฒนธรรมท้องถิ่นจึงไม่ได้มีความสำคัญในตนเอง แต่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นส่วนประกอบของวัฒนธรรมแห่งชาติ”¹⁰¹ แนวคิดเรื่อง “วัฒนธรรม” ในลักษณะนี้ของพระยาอนุมานราชธนไม่ได้ปรากฏแค่เพียงทศวรรษ 2490 เท่านั้น แต่ในทศวรรษ 2500 อันเป็นช่วงที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีอำนาจการให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมของพระยาอนุมานราชธนยังมีลักษณะเดียวกัน คือมองว่า วัฒนธรรมท้องถิ่นควรเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชาติเพื่อให้เกิด “เอกภาพ (Integration) ทางวัฒนธรรม” ซึ่งการประสานกันของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับวัฒนธรรมของส่วนรวมเพื่อให้่ายต่อการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ (เนื่องจากวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมส่วนรวม)¹⁰²

จากแนวคิดเรื่อง “วัฒนธรรมท้องถิ่น” และ “วัฒนธรรมของชาติ” ตามแบบพระยาอนุมานราชธนตั้งแต่ทศวรรษ 2490-2500 สะท้อนถึงแนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมโดยเสนอทางเลือกในการเปลี่ยนแปลงว่าให้ “เน้นการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมไทยให้เจริญขึ้นโดยไม่ละทิ้งมรดกจากอดีต นั่นก็คือต้องเปลี่ยนแปลงในลักษณะวิวัฒนาการหรือเชื่อมต่อกับอดีตอยู่เสมอ”¹⁰³ จากแนวคิดของพระยาอนุมานราชธนนี้แสดงถึงการนำเอาวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่มาเป็นฐานของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้วัฒนธรรมเจริญงอกงามขึ้น ดังเช่นในกรณีของกีฬาดาบไทยมีการกล่าวอ้างว่าประยุกต์มาจากกระบี่กระบองที่เป็นศิลปะการต่อสู้ของไทย ซึ่งอันที่จริงแล้วศิลปะการใช้อาวุธของไทยมีความแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น¹⁰⁴ กีฬาดาบไทยจึงเปรียบกับการนำเอาวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมของชาติอย่างกระบี่กระบองมาประยุกต์เข้ากับแนวคิดเรื่องกีฬาตามอย่างตะวันตกกลายเป็นกีฬาดาบไทย

กีฬาดาบไทยยังเป็นกีฬาที่ถูกอธิบายจากผู้คิดค้นว่าเป็นกีฬาที่ประยุกต์มาจากกระบี่กระบองซึ่งเป็นศิลปะการต่อสู้ของไทย กีฬาดาบไทยจึงเปรียบได้กับการความเป็นไทยที่ได้รับการ

¹⁰¹ เรื่องเดียวกัน, 139.

¹⁰² เรื่องเดียวกัน, 139-140.

¹⁰³ เรื่องเดียวกัน, 132.

¹⁰⁴ แม้แต่ในท้องถิ่นเดียวกันก็ยังมีศิลปะการใช้อาวุธที่แตกต่างกัน ดังเช่นในศิลปะการใช้ดาบในภาคเหนือของไทยที่มีหลายสำนักด้วยกันเช่น สำนักของพ่อครูคำ กาไวย์, สำนักของพ่อครูพันที่มีลีลาเชิงลายแบบล้านนาโบราณผสมผสานกับเชิงมวยของคนใต้ (การฟ้อนเชิงดาบ หมายถึงการรำรำลีลาท่าทางตามแบบแผนที่แสดงออกถึงศิลปะการต่อสู้ โดยใช้ดาบเป็นอาวุธ), สำนักของพ่อครูอาทิตย์ วงศ์สว่าง ผู้สืบทอดการฟ้อนดาบ ฟ้อนเชิงอย่างไทลื้อไทยยองใช้รูปอักษรธรรมล้านนาเป็นต้นแบบการฟ้อน เป็นต้นโปรดดู วิลักษณ์ ศรีป่าซาง, *ดาบเมือง* (กรุงเทพฯ: ปิรามิต, 2547), 105-122.

ปรับเปลี่ยนให้ทันสมัย ดังเช่นความพยายามในการทำให้ประเทศไทยเป็นมหาประเทศของจอมพล ป. พิบูลสงคราม¹⁰⁵

จากกระแสการเล่นกีฬา และเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่องใน ทศวรรษ 2500 และพ.ศ. 2510¹⁰⁶ ทำให้วงการกีฬาของประเทศไทยตื่นตัว มีการสนับสนุนให้ ประชาชนทั่วประเทศเล่นกีฬา จากการจัดทำโครงการส่งเสริมกีฬาในทศวรรษ 2510 ไม่เพียงแต่ใน กรุงเทพฯ ที่รัฐสนับสนุนให้เล่นกีฬาเท่านั้นแต่รวมไปถึงต่างจังหวัดด้วย¹⁰⁷ การจัดทำโครงการดังกล่าว สะท้อนการให้ความสำคัญกับการกีฬา นัยหนึ่งก็เพื่อแสดงออกถึงศักยภาพของประเทศไทยภายใต้ รัฐบาลทหาร และใช้กีฬาเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองในแง่ที่เป็นส่วนหนึ่งของการต่อต้าน คอมมิวนิสต์ และการสร้างชาติ รวมถึงเพื่อใช้กีฬาเป็นเครื่องมือในการสร้างร่างกายของประชาชนใน ทุกพื้นที่ของประเทศ โดยเฉพาะเยาวชนที่ถูกให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้เล่นกีฬา¹⁰⁸ ดังนั้นแล้วใน พ.ศ. 2513 จึงได้มีการริเริ่มจัดการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยขึ้น เป็นครั้งแรกโดยมี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขัน

¹⁰⁵ นโยบายการสร้างประเทศของจอมพล ป. ส่วนหนึ่งมีการส่งเสริมอัตลักษณ์ความเป็น ไทยให้เด่นชัด ขณะเดียวกันก็มีความพยายามในการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยให้ทันสมัยดังเช่นตะวันตก การดำเนินนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลจึงมีความย้อนแย้งกันอยู่ เห็นได้จากการออกกฎหมายซึ่งความ ย้อนแย้งดังกล่าวก็ปรากฏในกีฬาตาบไทย ที่เสนอตนเองว่าเป็นการอนุรักษ์กระบี่กระบอง แต่ ขณะเดียวกันก็เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบี่กระบองให้เป็นตะวันตกซึ่งคือการทำให้กระบี่กระบองเป็น กีฬาตาบไทย

¹⁰⁶ ช่วงทศวรรษ 2500 เป็นช่วงที่ประเทศไทยเริ่มเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาระดับ นานาชาติเป็นครั้งแรก โดยเป็นเจ้าภาพกีฬาแหลมทองในพ.ศ. 2502 และเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์ใน พ.ศ. 2509 รวม ถึงกีฬาแหลมทองในพ.ศ. 2510 ด้วย

¹⁰⁷ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (8)มท 5.3.2.3.4/4 เรื่อง การฝึกอบรมผู้นำด้านสันตนา การจังหวัดต่างๆ (18 ตุลาคม 2508-13 กรกฎาคม 2510). นอกจากนี้ ในช่วงปลายทศวรรษ 2510 ก็ ยังมีการดำเนินโครงการส่งเสริมชนบทนี้ด้วย โปรดดู หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (8)มท 5.3.2.3.5/17 เรื่อง โครงการส่งเสริมกีฬาชาชนบท.

¹⁰⁸ การขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษ 2510 ประกอบกับการมีเวลา ทำงานที่แน่นอนของชาวเมือง ทำให้เกิดการใช้เวลาในรูปแบบใหม่ๆ เช่น บ่อนปลา โรงภาพยนตร์ สำนักโสเภณี เป็นต้น ผู้เข้าใช้บริการสถานที่เหล่านี้มีเยาวชนด้วย จึงนำมาซึ่งการให้ความสำคัญกับ เยาวชนในฐานะอนาคตของชาติ โดยการสร้างพื้นที่สาธารณะสำหรับเล่นกีฬา และรณรงค์ให้เยาวชน เล่นกีฬา โปรดดู วิทยุพันธุ์ พจนานาวินัย, กำเนิด “ประเทศไทย” ภายใต้เผด็จการ, 57-75.

ก่อนเกิดการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัย กีฬาตาบไทยได้มีการแข่งขันระหว่างมหาวิทยาลัยอยู่ก่อนแล้ว โดยเฉพาะในการแข่งขันกีฬาตาบไทยระหว่างมหาวิทยาลัยพ.ศ. 2506 ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ และสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวิศิราลงกรณ ได้เสด็จมาทอดพระเนตร และพระราชทานรางวัลแก่ผู้ชนะการแข่งขัน เมื่อแข่งขันจบพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงรับสั่งว่า “ให้รักษากีฬานี้ไว้ อย่าทอดทิ้ง”¹⁰⁹ ต่อมาเมื่อมีการจัดการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยขึ้นเป็นครั้งแรกในพ.ศ. 2513 ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งกีฬาตาบไทยก็เป็นหนึ่งในชนิดกีฬาที่มีการแข่งขันด้วย

ต่อมาในการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยแทบทุกครั้งกีฬาตาบไทยเป็นส่วนหนึ่งของการแข่งขันมาตลอดโดยเฉพาะในการแข่งขันตั้งแต่ครั้งที่ 1 จนถึงครั้งที่ 26¹¹⁰ การที่กีฬาตาบไทยมีการจัดการแข่งขันอย่างต่อเนื่องในกีฬามหาวิทยาลัยสะท้อนถึงความนิยมในหมู่นักศึกษา เนื่องมาจากการเลือกชนิดกีฬามาจัดการแข่งขันจะต้องมีอย่างน้อย 6 มหาวิทยาลัยเข้าร่วมในการแข่งขันในกีฬาประเภทดังกล่าว¹¹¹ อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่ากีฬาตาบไทยมีการแข่งขันจำกัดอยู่เฉพาะในระดับมหาวิทยาลัยเท่านั้น แทบไม่ได้รับการแพร่ออกไปสู่การแข่งขันในระดับอื่นๆ เลย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้อจำกัดในการบริหารจัดการที่กีฬาตาบไทยเป็นกีฬาชนิดหนึ่งในความดูแลของสมาคมกีฬาไทย ที่ต้องดูแลรับผิดชอบกีฬาอีกหลายชนิดเช่น ตะกร้อลอดห่วง วาฬ หมากรุกไทย เป็นต้น¹¹² จึงอาจส่งผลให้กีฬาตาบไทยไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่เท่าใดนัก

แม้ว่ากีฬาตาบไทยจะถูกจัดการแข่งขันในกีฬามหาวิทยาลัยฯ อย่างต่อเนื่องในช่วง 26 ครั้งแรกของการแข่งขันจนเสมือนว่ากีฬาตาบไทยได้มีฐานที่มั่นในระดับอุดมศึกษาแล้ว ทว่าในกีฬามหาวิทยาลัยฯ ครั้งที่ 27 ในพ.ศ. 2542 และครั้งที่ 28 ในเดือนมกราคมพ.ศ. 2544 กลับไม่ปรากฏกีฬาตาบไทยในการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยฯ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความไม่พร้อมของเจ้าภาพในการจัดการแข่งขัน (อาจเป็นเพราะเรื่องงบประมาณ) หรืออาจเป็นเพราะความนิยมในการเล่นกีฬาตาบ

¹⁰⁹ ศิลปะพื้นตาบไทยและกติกากีฬาการแข่งขัน (ม.ป.ท.: สมาคมกีฬาไทยฯ, ม.ป.ป.), 2.

¹¹⁰ การแข่งขันครั้งที่ 1 คือพ.ศ. 2513 ครั้งที่ 26 คือพ.ศ. 2542 โปรดดู “ประวัติกีฬามหาวิทยาลัย,” แมโดเมเกมส์, <http://maedomegames2553.tu.ac.th/university/history.html>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2560).

¹¹¹ “ข้อบังคับคณะกรรมการกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการจัดการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยพ.ศ. 2536 ข้อ 11” ใน *น้ำใจ สามัคคี จามจุรีเกมส์ กีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยครั้งที่ 21* (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), 169.

¹¹² โปรดดู “ประวัติสมาคมกีฬาไทย,” สมาคมกีฬาไทยฯ, <http://www.thai-sport.org> (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2558).

ไทยของนิสิต นักศึกษา ที่แม้ว่าจะมีการจัดแข่งขันในกีฬามหาวิทยาลัยฯ แทบทุกครั้ง แต่ก็หาดาบไทยกลับไม่ได้รับความนิยมเมื่อเทียบกับกีฬาชนิดอื่นๆ เช่น ฟุตบอล บาสเกตบอล หรือแบดมินตัน ดังนั้นแล้วการมีกีฬาดาบไทยในกีฬามหาวิทยาลัยฯ จึงอาจจะมีสาเหตุอื่นรวมอยู่ด้วย

หากพิจารณาจากต้นกำเนิดของกีฬาดาบไทยที่ผูกโยงตัวเองเข้ากับกระบี่กระบอง¹¹³ อันเป็นศิลปะการต่อสู้ของไทย การปรากฏตัวของกีฬาดาบไทยในการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยฯ จึงอาจเปรียบได้กับการเป็น “ภาพแทนของกระบี่กระบองในการแข่งขันกีฬาของปัญญาชนไทย” ที่นอกจากมีความรู้ความก้าวหน้าในวิทยาการจากตะวันตกแล้ว ก็ยังมีความเป็นไทยอยู่ด้วย การตอกย้ำถึงสถานะของการเป็นตัวแทนความเป็นไทยในการแข่งขันกีฬาที่เต็มไปด้วยความเป็นตะวันตกปรากฏอย่างชัดเจนในพ.ศ. 2544 ที่คณะกรรมการกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยได้ออก ข้อบังคับคณะกรรมการกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการจัดการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2544 โดยในหมวดที่ 5 เรื่องชนิดและประเภทกีฬาได้มีการกำหนดให้เจ้าภาพเลือกจัดกีฬาแต่ละประเภทตามข้อบังคับดังนี้ 1. กีฬาบังคับจัด 5 ประเภท ได้แก่ กรีฑา วูตวูต ฟุตบอล บาสเกตบอล และวอลเลย์บอล 2. กีฬาเลือกสากล ให้เลือกอย่างน้อย 8 ชนิดกีฬาจากกีฬาที่เคยจัดให้มีการแข่งขันใน โอลิมปิกเกมส์ เอเชียนเกมส์ และซีเกมส์ 3. กีฬาเลือกทั่วไป ให้เลือกจัดอย่างน้อย 1 ชนิด คือ ครอสเวิร์ด บริดจ์ และหมากรุกกระดาน 4. กีฬาไทย ให้เลือกอย่างน้อย 1 ชนิดกีฬา คือ ดาบไทย ตะกร้อลอดห่วง และมวยไทยสมัครเล่น¹¹⁴

การตอกย้ำถึงการเป็นภาพแทนของความเป็นไทยที่อยู่เหนือกีฬาชนิดอื่นๆ ทำให้บทบาทของกีฬาดาบไทยในการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยฯ ที่แม้ไม่ถูกเลือกจัดในการแข่งขันบางครั้ง แต่ด้วยสถานะของการเป็นภาพแทนความเป็นไทยที่ถูกเชื่อมโยงไว้ตั้งแต่เริ่มการแข่งขันทำให้กีฬาดาบไทยถูกนำมาพิจารณาในการจัดการแข่งขัน ในฐานะกีฬาไทยอยู่ทุกครั้งที่มีการจัดการแข่งขัน

การเป็นภาพแทนของความเป็นไทย และการที่กีฬาดาบไทยผูกโยงตัวเองเข้ากับกระบี่กระบอง มีผลให้กีฬาดาบไทยสามารถเพิ่มบทบาทของตนเองออกไปมากกว่าจำกัดอยู่เพียงระดับมหาวิทยาลัย โดยในพ.ศ. 2543 กีฬาดาบไทยได้รับการบรรจุเข้าในการแข่งขันกีฬาแห่งชาติเป็นครั้งแรก

¹¹³ “...นาวาตรีจรูญ ไตรรัตน์ ก็ได้คิดค้นดัดแปลงแก้ไข วิวัฒนาการจากการแสดงมาเป็นการต่อสู้ในเกมส์กีฬาเพื่อการแข่งขัน...” โปรดดู สำนักศรีไตรรัตน์, *ที่ระลึกครบรอบ 60 ปี ประวัติสำนักดาบศรีไตรรัตน์ และพิธีไหว้ครู* (ม.ป.ท.: สำนักศรีไตรรัตน์, ม.ป.ป), 35.

¹¹⁴ ในข้อบังคับฯ พ.ศ. 2536 ไม่ปรากฏเรื่องข้อบังคับเรื่องกีฬา แต่ผู้วิจัยเชื่อว่าก่อนพ.ศ. 2544 อาจมีข้อบังคับฉบับก่อนหน้าที่ระบุประเด็นนี้เอาไว้

แรก¹¹⁵ การบรรจุกีฬาดาบไทยในกีฬาแห่งชาติเปรียบได้กับสัญลักษณ์หนึ่งของการก้าวเข้าสู่เป็นกีฬาระดับชาติ มากกว่าเป็นเพียงกีฬาของปัญญาชน

แม้ว่าจะได้รับการบรรจุเป็นส่วนหนึ่งของกีฬาแห่งชาติ แต่บทบาทของกีฬาดาบไทยก็ยังคงจำกัดอยู่เพียงการเป็นภาพแทนของความเป็นกระบี่กระบองที่สะท้อนถึงความเป็นไทยเท่านั้น การเชื่อมโยงตนเองเข้ากับกระบี่กระบองอันเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นไทย ทำให้กีฬาดาบไทยต้องผูกติดอยู่กับความเป็นไทย ซึ่งหากนำเอาความเป็นภาพแทนของกระบี่กระบองและความเป็นไทยออกไปแล้วกีฬาดาบไทยก็แทบไม่มีบทบาท และยากที่จะทำให้เป็นกีฬาที่ได้รับการยอมรับถึงระดับประเทศ

จากการที่กีฬาดาบไทยถูกเชื่อมโยงเข้ากับกระบี่กระบอง ทำให้มีสถานะเป็นภาพแทนของความเป็นไทย นักกีฬาดาบไทยจึงมีบทบาทในการเป็นร่างกายตัวอย่างของความเป็นไทยไปด้วย ดังนั้นแล้วบทบาทในการเป็นร่างกายตัวอย่างของนักกีฬาดาบไทย และนักกีฬาดาบสากลจึงมีความแตกต่างกัน โดยในขณะที่นักกีฬาดาบสากลเป็นร่างกายตัวอย่างของประชากรที่มีร่างกายแข็งแรง อยู่ในระเบียบวินัย มีการใช้กระบวนการสร้างร่างกายตามแบบตะวันตก (วิทยาศาสตร์การกีฬา) อันสะท้อนความก้าวหน้าของสังคมไทยที่รับวิทยาการจากตะวันตก ส่วนนักกีฬาดาบไทยกลับเป็นร่างกายตัวอย่างที่แสดงออกถึงความเป็นไทย กล่าวคือแม้ว่าจะมีร่างกายที่แข็งแรง อยู่ในระเบียบวินัย เช่นเดียวกับนักกีฬาดาบสากล แต่ยังมีความเป็นไทยร่วมอยู่ด้วย นอกจากนี้หากนักกีฬาดาบสากลสร้างความรู้สึกร่วมในความเป็นชาติผ่านการเป็นนักกีฬาทีมชาติไทย นักกีฬาดาบไทยกลับสามารถสร้างความรู้สึกดังกล่าวได้โดยมิต้องเป็นนักกีฬาทีมชาติ แต่สามารถทำได้โดยการเป็นผู้สืบทอดศิลปะการต่อสู้ของไทยอย่างกระบี่กระบอง และในขณะที่นักกีฬาดาบสากลจะมีอิทธิพลในการเป็นตัวอย่างต่อประชาชนมากขึ้นหากประสบความสำเร็จในระดับนานาชาติ แต่นักกีฬาดาบไทยสามารถมีอิทธิพลได้เมื่อผู้ชมการแข่งขันมีสำนึกเป็นคนไทย

¹¹⁵ การได้บรรจุเข้าในการแข่งขันกีฬาแห่งชาติครั้งที่ 32 นี้มาจากการพยายามของอาจารย์มนูญ ไตรรัตน์ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งเป็นอุปนายก และเลขาธิการสมาคมกีฬาไทย ที่ได้ผลักดันให้กีฬาดาบไทยเป็นส่วนหนึ่งของการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ โปรดดู สมาคมกีฬาไทยฯ, *คู่มือการอบรมผู้ช่วยผู้ตัดสิน “กีฬาฟันดาบไทย”* (มปท: มปพ, 2550). กีฬาแห่งชาติจัดขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2510

3.4 สรุป

การใช้กีฬาในการจัดการกับร่างกายของประชาชนนับตั้งแต่สมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีสมัยแรกเป็นต้นมา นอกจากใช้ในการสร้างร่างกายประชาชนให้มีลักษณะทั้งทางร่างกาย และนิสัยที่พึงประสงค์แล้ว รัฐยังใช้กีฬาในการแสดงจุดยืนทางการเมืองระหว่างประเทศ รวมถึงใช้กีฬาเพื่อตอบสนองนโยบายสร้างชาติด้วย การใช้กีฬาเพื่อตอบสนองจุดประสงค์เหล่านี้กระทำผ่านตัวนักกีฬาโดยเฉพาะนักกีฬาทีมชาติไทยที่เข้าร่วมการแข่งขันในมหกรรมกีฬานานาชาติต่างๆ ที่นอกจากนักกีฬาเหล่านี้จะสามารถสร้างความตระหนักถึงความเป็นชาติไทยให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนแล้ว หากนักกีฬาเหล่านี้ประสบความสำเร็จในการแข่งขันพวกเขายังสามารถเป็นตัวอย่างของบุคคลที่มีลักษณะตามที่รัฐต้องการนั่นคือ มีความพยายาม อดทน มุ่งมั่น และอยู่ในระเบียบวินัย ซึ่งลักษณะเหล่านี้สะท้อนจากเรื่องราวของนักกีฬาที่ประสบความสำเร็จดังเช่นกรณีของ วีระเดช โคธนี นักกีฬาดาบสากลทีมชาติไทย เป็นต้น

นอกจากนักกีฬาจะเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐแล้ว อีกส่วนหนึ่งที่มีผลทำให้นักกีฬาสามารถตอบสนองต่อนโยบายได้คือการเข้าร่วมการแข่งขันมหกรรมกีฬานานาชาติ โดยเฉพาะหลังพ.ศ. 2500 ที่นอกจากเข้าร่วมแล้วไทยยังเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันเองด้วย ทั้งกีฬาแหลมทอง และเอเชียนเกมส์ การเข้าร่วมการแข่งขันเหล่านี้นอกจากเป็นสัญญาณหนึ่งในการเข้าสู่ประชาคมโลกของไทยแล้ว ยังเป็นเวทีให้นักกีฬาทีมชาติไทยสามารถอภิธิพลเพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐในการใช้กีฬาเพื่อจัดการกับประชาชนได้อีกด้วย โดยเฉพาะนักกีฬาที่ประสบความสำเร็จในการแข่งขันที่ถูกยกย่องให้เป็น “ฮีโร่” ของชาติทำให้นักกีฬาดังกล่าวมีสถานะเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนด้วย ดังนั้นรัฐจึงมีการสนับสนุนการสร้างนักกีฬาทีมชาติไทยให้ประสบความสำเร็จในการแข่งขันผ่านสมาคมกีฬา และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับกีฬา เช่น องค์การส่งเสริมกีฬาไทย (อ.ส.ก.ท.) หรือการกีฬาแห่งประเทศไทย (กกท.) ในปัจจุบัน ซึ่งบทบาทองค์กรเหล่านี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงอีกครั้งในส่วนต่อไป

กีฬาดาบสากลและกีฬาดาบไทยต่างมีบทบาทในการจัดการประชาชนของรัฐมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกีฬาดาบสากลที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือทั้งในการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ และมีนักกีฬาดาบสากลเป็นเครื่องมือในการทำบรรลุวัตถุประสงค์ ในการส่งเสริมนักกีฬาดาบสากลให้ประสบความสำเร็จนี้ รัฐได้ให้การสนับสนุนผ่านสมาคมฟันดาบฯ และการออกนโยบายสนับสนุนการเล่นกีฬาเพื่อเพิ่มโอกาสประสบความสำเร็จในระดับนานาชาติ ซึ่งการที่นักกีฬาประสบความสำเร็จในระดับนานาชาติส่งผลให้นักกีฬามีอิทธิพลต่อประชาชนมากขึ้น

ส่วนกีฬาบาไทยที่มีต้นกำเนิดผูกโยงเข้ากับกระบี่กระบอง อันทำให้กีฬาบาไทยมีภาพแทนของการเป็นกระบี่กระบอง และความเป็นไทย ซึ่งการเชื่อมโยงนี้เองที่ทำให้กีฬาบาไทยมีบทบาทในฐานะความเป็นไทยที่อยู่ท่ามกลางมหกรรมกีฬาแบบตะวันตกในการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัย และกีฬาแห่งชาติ ความเป็นไทยที่ผูกโยงกับกีฬาบาไทยทำให้นักกีฬาบาไทยมีภาพของการเป็นตัวอย่างของความเป็นไทยแฝงอยู่ กล่าวคือมีทั้งความแข็งแรง มีวินัย และมีความเป็นไทยรวมอยู่ด้วย

บทบาทของนักกีฬาทั้งสองชนิดแม้จะมีความแตกต่างในสถานะของกีฬา แต่อิทธิพลของนักกีฬาทั้งสองชนิดที่มีต่อประชาชนร่วมกันคือ ความสามารถในการสร้างความตระหนัก การรับรู้ความเป็นชาติเพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐในการสร้างชาติ และการเป็นตัวอย่างของร่างกายที่แข็งแรง มีระเบียบวินัย อันเป็นลักษณะที่พึงประสงค์ของประชากรที่คุณภาพตามที่รัฐต้องการ เพื่อตอบสนองต่อระบบเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

การเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาในระดับนานาชาติตั้งแต่หลังทศวรรษ 2500 ทำให้นักกีฬามีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของการใช้กีฬาเพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐในการจัดการกับประชาชน และการสร้างชาติ ซึ่งทั้งกีฬาบาสากลและกีฬาบาไทยต่างก็มีบทบาทในการนี้ด้วยเช่นกัน ภาพของการแข่งขันกีฬาทั้งสองชนิดที่เป็นส่วนหนึ่งในการทำให้นักกีฬามีอิทธิพลต่อประชาชนในการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐสามารถแสดงออกผ่านการกล่าวถึงกฎกติกาของของกีฬาทั้งสองชนิดได้ ซึ่งในบทที่ 4 ผู้เขียนจะกล่าวถึงกฎและกติกาการแข่งขันของกีฬาทั้งสองชนิดที่สามารถสะท้อนภาพการแข่งขันกีฬาทั้งสองชนิดได้

บทที่ 4

กฎกติกา กีฬา ดาบไทยและกีฬา ดาบสากลกับการเป็นแบบอย่างของนักกีฬา (ก่อนพ.ศ. 2500 – ต้นทศวรรษ 2550)

รัฐได้ใช้กีฬาเป็นเครื่องมือในการจัดการกับประชาชน ขณะเดียวกันกีฬาเองก็มีการใช้นักกีฬาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการกับประชาชนเพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ หนทางหนึ่งที่ทำให้เครื่องมืออย่างนักกีฬาสามารถมีอิทธิพลต่อประชาชนมากขึ้นได้ คือการประสบความสำเร็จในเวทีการแข่งขันระดับนานาชาติ

นับตั้งแต่ทศวรรษ 2500 เป็นต้นมาประเทศไทยได้ส่งนักกีฬาดาบเข้าร่วมมหกรรมการแข่งขันกีฬานานาชาติทั้งเอเชียนเกมส์ และโอลิมปิก อีกทั้งยังเป็นผู้ริเริ่มการแข่งขันกีฬาแหลมทองในพ.ศ. 2502 การให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติยิ่งถูกตอกย้ำมากขึ้นเมื่อประเทศไทยเป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 ในพ.ศ. 2509 และครั้งที่ 6 ในพ.ศ. 2513 นับเป็นครั้งแรกที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์ติดต่อกันถึงสองครั้ง นอกจากนี้กีฬาเอเชียนเกมส์แล้วในพ.ศ. 2510 และ 2518 ประเทศไทยยังเป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาแหลมทองครั้งที่ 4 และครั้งที่ 8 ซึ่งเป็นครั้งสุดท้ายก่อนเปลี่ยนชื่อการแข่งขันเป็นกีฬาซีเกมส์ กล่าวได้ว่า ในช่วงสองทศวรรษแรกนับตั้งแต่พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพการแข่งขันมหกรรมกีฬานานาชาติ 5 ครั้งด้วยกัน

ในการตอบสนองต่อการเข้าร่วมการแข่งขันในระดับนานาชาตินี้สมาคมฟันดาบฯ ได้ส่งนักกีฬาทีมชาติไทยเข้าร่วมการแข่งขันในระดับนานาชาติมาตั้งแต่พ.ศ. 2510 กระทั่งประสบความสำเร็จในทศวรรษ 2520 ส่วนกีฬาดาบไทยแม้ว่าจะไม่มีการแข่งขันในระดับนานาชาติแต่กีฬาดาบไทยก็สามารถตอบสนองต่อนโยบายของรัฐในการสร้างชาติผ่านความเป็นไทยที่ถูกประยุกต์เข้ากับกีฬาสากลได้

เนื้อหาในบทนี้กล่าวถึงภาพของการแข่งขันกีฬาทั้งสองชนิดที่สะท้อนผ่านกฎกติกาการแข่งขัน อันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้นักกีฬาสามารถเป็นเครื่องมือในการจัดการกับประชาชนได้ กฎกติกาที่จะกล่าวถึงในส่วนของกีฬาดาบไทยเริ่มตั้งแต่ยุคแรกเริ่มของกีฬาดาบไทย กระทั่งกติกาฉบับพ.ศ. 2550 สำหรับกีฬาดาบสากลเริ่มตั้งแต่การแปลกติกาการแข่งขันครั้งแรกในพ.ศ. 2516 กระทั่งพ.ศ. 2551 โดยกติกาของกีฬาทั้งสองชนิดกล่าวถึงทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวร่างกาย การแสดงพฤติกรรมของนักกีฬา รวมไปถึงอุปกรณ์ที่นักกีฬาใช้ในการแข่งขันด้วยที่ต้องได้รับการตรวจสอบ

ควบคุมให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ ไม่เพียงแต่นักกีฬาและอุปกรณ์เท่านั้นพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันทั้งกรรมการ และผู้ชม โดยเฉพาะในกีฬาตาบาสากลที่มีการระบุพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของผู้ชมไว้อย่างชัดเจน

ภาพของการแข่งขันที่สะท้อนผ่านกฎกติกาของกีฬาทั้งสองชนิดที่มีการเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาต่างๆ ไม่เพียงสามารถทำให้นักกีฬาที่ผ่านเวทีการแข่งขันสามารถมีอิทธิพลต่อประชาชนเพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐได้เท่านั้นยังสะท้อนภาพของการจัดการประชาชนให้มีลักษณะนิสัยตามที่รัฐพึงประสงค์ผ่านกีฬา ได้อีกด้วย ดังนั้นแล้วสนามแข่งขันจึงเปรียบเป็นพื้นที่สำหรับนักกีฬา (โดยเฉพาะนักกีฬาทีมชาติไทย) ใช้เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ

4.1 กฎกติกากีฬาตาบไทยกับภาพสะท้อนการแข่งขัน พ.ศ. 2480-ต้นทศวรรษ 2550

กีฬาตาบไทยเกิดขึ้นในช่วงประมาณพ.ศ. 2480 โดยอาจารย์จรรยา ไตรรัตน์ ผู้ก่อตั้งคณะดาบศรีไตรรัตน์ได้นำเอากระบี่กระบองมาประยุกต์เป็นกีฬาตาบไทย มีการควบคุมและลดความรุนแรงจากการฝึกซ้อมกระบี่กระบองที่มักใช้อาวุธในการฟาดฟันกันโดยปราศจากเครื่องป้องกัน เพื่อให้เป็นการจำลองการต่อสู้ที่เกิดขึ้นจริง โดยการกำหนดกฎกติกาและสวมเครื่องป้องกัน จากหลักฐานมีการกล่าวถึงการแข่งขันกีฬาตาบไทยในช่วงแรกไว้ว่า

“...ใช้ภูติไว้ที่หมวกบนศีรษะ (การแข่งขันมีแต่กระบี่อย่างเดียว) ถ้าฝ่ายไหนฟันพุ่มบนศีรษะหลุดก่อน (ถือว่าตัดคอคู่ต่อสู้ได้แล้ว) ก็จะเป็นฝ่ายชนะในการแข่งขัน...การแข่งขันนั้นใช้ได้เพียงปีเดียวก็เลิกไป...ได้คิดกติกาวิธีการตัดสินขึ้นใหม่ โดยใช้กระบี่ทาสีเขียว-แดง ถ้าใครถูกตีมีสีที่ร่างกายมากเมื่อนับดูแล้วใครถูกตีมากเป็นฝ่ายแพ้ มีกรรมการกลางคอยตัดสิน 1 คน และมีกรรมการคอยบันทึกคะแนนอีก 2 คน กติกานี้ก็ใช้ได้เพียงปีเดียว...จากนั้นก็คิดวิธีการตัดสินขึ้นใหม่โดยใช้กรรมการบันทึกคะแนน 2 ท่าน และกรรมการกลาง 1 ท่าน คอยควบคุมการแข่งขันอยู่ในสนามแข่งขัน การให้คะแนนถ้าถูกฟันศีรษะถึงคอ เสีย 3 คะแนน ถูกฟันตั้งแต่คอลงมาจนถึงเอวตลอดจนแขนทั้ง 2 ข้างจะเสีย 2 คะแนน ถ้าถูกฟันตั้งแต่เอวลงมาจนถึงปลายเท้าจะเสีย 1

คะแนน เมื่อรวมคะแนนใครเสียคะแนนในการถูกฟันมากกว่าจะเป็นฝ่าย

แพ้. . .”¹

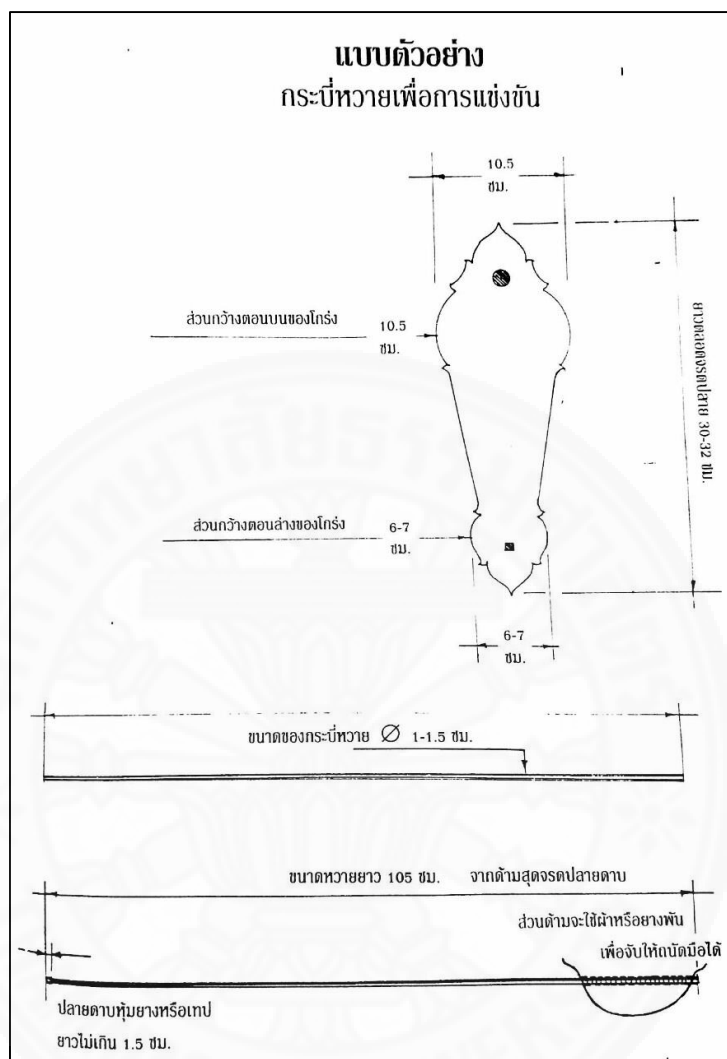
กติกาของกีฬาดาบไทยในช่วงแรกระหว่างพ.ศ. 2489-2491 แม้จะปรากฏความพยายามในการควบคุมความรุนแรง โดยใช้กรรมการ และการกำหนดกฎเกณฑ์ในการได้คะแนน เพื่อให้ผู้แข่งขันไม่จำเป็นต้องเข้าฟันกันจนรุนแรงกระทั่งบาดเจ็บ แต่เพียงแค่ทำตามกฎเพื่อให้ได้คะแนนเช่นการฟันพู่ แทนการฟันเข้าที่ศีรษะโดยตรง ก็เป็นฝ่ายชนะ อีกทั้งการมีกรรมการควบคุมยังสามารถควบคุมการแข่งขันเพื่อลดความรุนแรง หรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้น และยังนำมาซึ่งความเท่าเทียมกันในการแข่งขันด้วย อย่างไรก็ตามแม้จะมีการกำหนดกฎกติกา แต่การกำหนดมาตรฐานของอุปกรณ์ที่ใช้ในการแข่งขันทั้งอาวุธ และเครื่องป้องกันยังไม่มีกำหนดอย่างชัดเจน เพียงแต่ใช้เป็นดาบหวาย หรือกระบี่หวายเท่านั้น² อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาต่อมาการให้ความสำคัญกับอุปกรณ์การแข่งขันมีมากขึ้น เนื่องจากความต้องการในการลดอันตราย และการได้เปรียบเสียเปรียบที่เกิดจากการใช้อุปกรณ์ (เช่น ความสั้น-ยาวของอาวุธ)

การให้ความสำคัญกับอุปกรณ์การแข่งขันปรากฏในรูปของการกำหนดมาตรฐานอุปกรณ์การแข่งขันฟันดาบไทย ดังในหนังสือ “ศิลปะฟันดาบไทยและกติกากการแข่งขัน” ที่จัดทำขึ้นโดยสมาคมกีฬาไทย³ มีการกำหนดลักษณะอาวุธทั้งกระบี่และดาบสองมือ ทั้งขนาดของส่วนประกอบต่างๆ วัสดุที่ใช้ ทั้งนี้เพื่อความพยายามให้เกิดความเท่าเทียมกันมากที่สุด กระบวนการที่เกิดขึ้นนี้เป็นความพยายามทำให้ภาพการเป็น “กีฬาสสมัยใหม่” (Modern Sport) ของกีฬาดาบไทยชัดเจนขึ้น ซึ่งความชัดเจนดังกล่าวอาจมีผลให้กีฬาดาบไทยได้รับการยอมรับ และสนับสนุนให้เป็นกีฬาพื้นเมืองที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติดังเช่นกีฬาพื้นเมืองอื่นๆ เช่น ยูโด หรือเทควันโด เป็นต้น

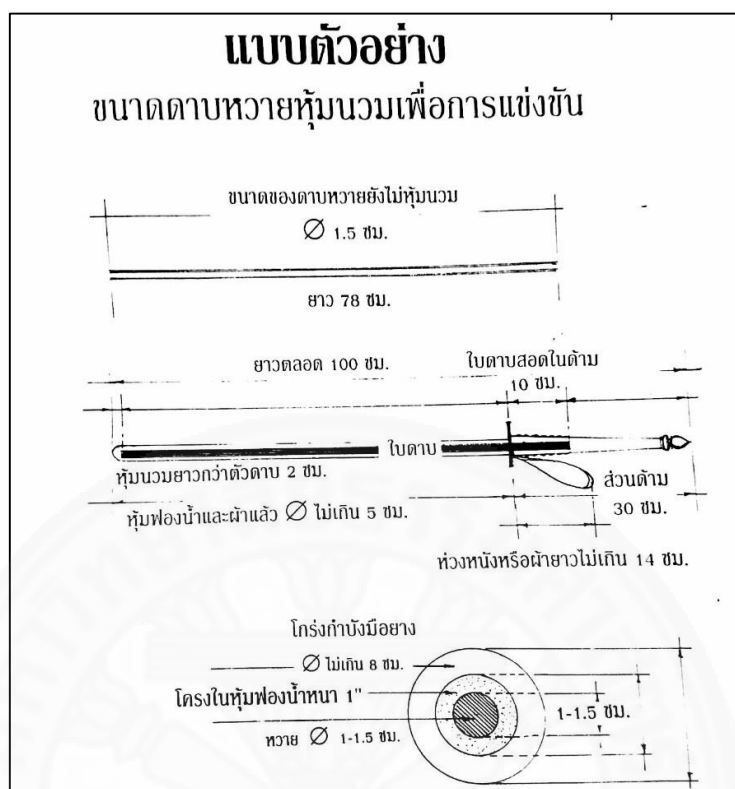
¹ *ครูดาบในดวงใจของหล่อ ไตรรัตน์* พิมพ์เพื่อเป็นอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ เป็นกรณีพิเศษคุณทองหล่อ ไตรรัตน์ ณ ฌาปนสถานวัดตรีทศเทพวรวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร วันอาทิตย์ที่ 9 มีนาคม พุทธศักราช 2551 (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2551), 79.

² การแข่งขันกีฬาดาบไทยแบ่งออกเป็นสองประเภทตามชนิดของอาวุธคือ ประเภทดาบสองมือ และประเภทกระบี่ อาวุธทั้งสองชนิดนี้ ทำจากหวาย

³ กฎกติกาและมาตรฐานอุปกรณ์การแข่งขันตามคู่มือนี้อ้างอิงตาม ข้อบังคับสมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ว่าด้วยกติกากการแข่งขันฟันดาบไทย พ.ศ.2531 โปรดดู สมาคมกีฬาไทยฯ, *ศิลปะฟันดาบไทย และกติกากการแข่งขัน* (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.). อย่างไรก็ตามผู้เขียนไม่พบหลักฐานที่ระบุถึงการประกาศใช้กติกากีฬาดาบไทยอย่างเป็นทางการก่อนฉบับ พ.ศ. 2531 เลย

ภาพที่ 4.1 ลักษณะของกระบี่ที่ใช้ในการแข่งขัน, สมาคมกีฬาไทยฯ, ศิลปะฟันดาบไทย และกติกาการแข่งขัน (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.), 57.

ภาพที่ 4.2 ลักษณะของดาบสองมือที่ใช้ในการแข่งขัน, สมาคมกีฬาไทยฯ, ศิลปะฟันดาบไทย และ กติกาการแข่งขัน (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.), 58.

การแต่งกายของนักกีฬาเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ถูกควบคุมให้เป็นไปตามกฎกติกา ในช่วงแรกเริ่มของกีฬาดาบไทยการแต่งกายของนักกีฬาในการแข่งขันเป็นเพียงการสวมเสื้อยืดและกางเกงวอร์ม⁴ ต่อมาตามข้อบังคับสมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ว่าด้วยกติกาการแข่งขันฟันดาบไทย พ.ศ.2531 ได้กล่าวถึงประเด็นเรื่องการแต่งกายของนักกีฬาในการแข่งขันไว้ว่า

“ข้อ 10. เครื่องแต่งกายในการแข่งขัน

นักกีฬาที่ลงแข่งขัน จะต้องแต่งกายดังนี้

- (1) สวมรองเท้าพื้นยาง ไม่เสริมตาปู และกางเกงผ้ายืดขายาว
- (2) สวมเสื้อยืดแขนยาวสีขาว และกางเกงผ้ายืดขายาว

สีกางเกงของนักกีฬาในทีมเดียวกันต้องเหมือนกัน แต่ให้ติด

สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายของสังกัด (ถ้ามี) ให้ชัดเจน

⁴ ผู้วิจัยไม่พบข้อมูลตัวอักษรที่กล่าวถึงเรื่องการแต่งกายของนักกีฬาดาบไทยในช่วงแรกเริ่ม แต่ใช้การพิจารณาจากรูปภาพประกอบคำบรรยายในประเด็นการแข่งขันกีฬาดาบไทยในช่วงดังกล่าวแทน

- (3) สวมอุปกรณ์ป้องกันอันตรายที่ศีรษะและบริเวณใบหน้า โดยอุปกรณ์ที่ใช้จะต้องสามารถป้องกันอันตรายอันจะเกิดแก่ใบหน้า ตา และศีรษะส่วนหน้าเป็นอย่างน้อย
- (4) มีเครื่องหมายแสดงว่าอยู่ฝ่ายแดงหรือฝ่ายน้ำเงินให้ชัดเจน
- (5) นักกีฬาชายจะต้องสวมกระชับขณะลงแข่งขัน
- (6) นักกีฬาหญิงต้องใส่เครื่องป้องกันหน้าอกขณะลงแข่งขัน
- (7) นักกีฬาอาจใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายอื่น อาทิ ผ้ารัดข้อมือ รัดแขน พันข้อมือ ถุงมือ ฯลฯ ก็ได้

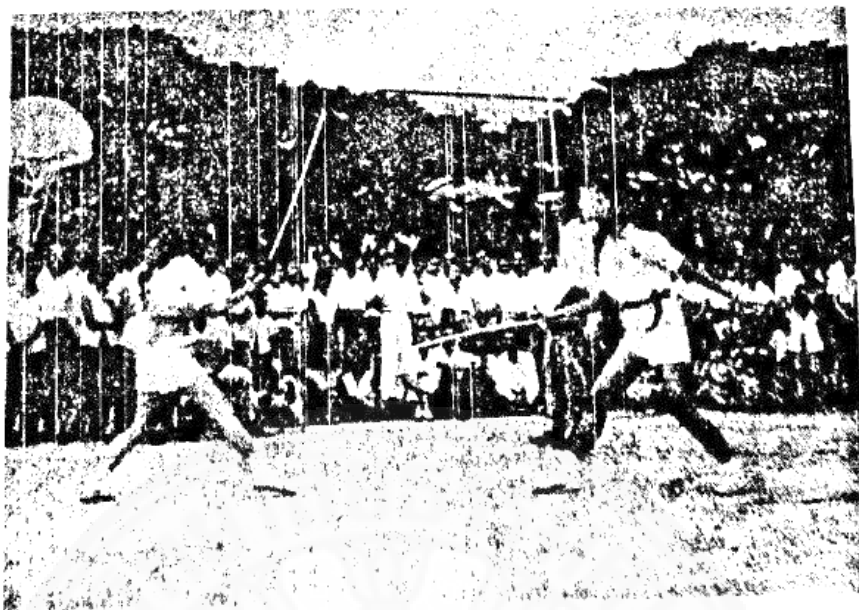
นักกีฬาที่ไม่แต่งกายให้ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในข้อ 10(1) 10(2) 10(3) 10(4) 10(5) หรือ 10(6) จะไม่ได้รับอนุญาตให้ลงสนามแข่งขัน...”⁵

หากพิจารณาจากข้อกำหนดข้างต้นเปรียบเทียบกับภาพของการแข่งขันและการฝึกซ้อมกีฬาดาบไทยที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อประมาณพ.ศ. 2500 และภาพการแข่งขันเมื่อพ.ศ. 2506 แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในประเด็นดังกล่าวอย่างชัดเจน

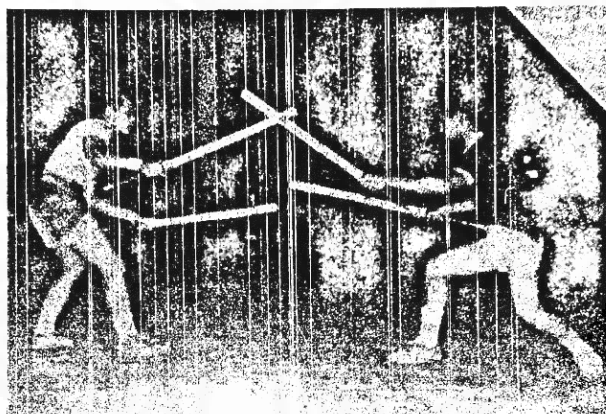

ภาพที่ 4.3 การแข่งขันกีฬาดาบไทยประเภทกระบี่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อประมาณพ.ศ. 2500,สมาคมกีฬาไทยฯ, คู่มือการอบรมผู้ช่วยผู้ตัดสิน “กีฬาฟันดาบไทย” (มปท: มปป, 2550).

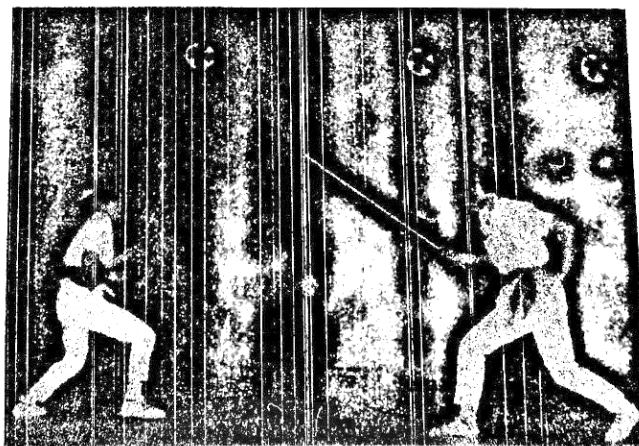
⁵ สมาคมกีฬาไทยฯ, ศิลปะฟันดาบไทย และกติกากการแข่งขัน.

ภาพที่ 4.3 การแข่งขันกีฬาดาบไทยประเภทกระบี่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อประมาณพ.ศ. 2500 (ต่อ)

ภาพที่ 4.4 การแข่งขันกีฬาดาบไทยประเภทดาบสองมือหน้าพระที่นั่งฯ เมื่อพ.ศ. 2506, สมาคมกีฬาไทยฯ, คู่มือการอบรมผู้ช่วยผู้ตัดสิน “กีฬาฟันดาบไทย” (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2550).

ภาพที่ 4.4 การแข่งขันกีฬาดาบไทยประเภทดาบสองมือหน้าพระที่นั่งฯ เมื่อพ.ศ. 2506 (ต่อ)

ภาพที่ 4.5 การแข่งขันกีฬาดาบไทยในปัจจุบัน (พ.ศ.2559) ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ภาพโดยผู้วิจัย.

จากภาพการแต่งกายของนักกีฬาดาบไทยช่วงทศวรรษ 2500 (ภาพที่ 4.3-4.4) สวมเสื้อแขนสั้น ทั้งมีปกและไม่มีปก เสื้อที่สวมมีหลากหลายสี ไม่เฉพาะสีขาวเท่านั้น สวมกางเกงขาสั้นหรือยาวก็ได้ สวมถุงเท้า รองเท้าหุ้มส้น มีผ้าคาดเอว (สันนิฐานว่าน่าจะมีสีต่างกัน เพื่อแยกทั้งสองฝ่ายให้ชัดเจน) ไม่มีเครื่องป้องกันศีรษะและใบหน้า ลักษณะดังกล่าวแตกต่างจากระเบียบการแต่งกายที่ปรากฏพ.ศ. 2531 แทบทุกประเด็น รวมถึงในคู่มือการอบรมผู้ช่วยผู้ตัดสินเมื่อพ.ศ. 2550 ที่กล่าวถึงระเบียบการแต่งกายของนักกีฬาที่เข้าแข่งขันเช่นเดียวกับระเบียบพ.ศ. 2531

ส่วนภาพที่ 4.5 นักกีฬาแต่งกายตามระเบียบพ.ศ. 2531 ที่กำหนดไว้ แต่มีการสวมเครื่องป้องกันที่ลำตัวเพิ่มเข้ามาด้วย (ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจนำมาใช้แทนผ้าคาดเอวเพื่อแยกสีแบ่งฝั่งในการแข่งขันให้ชัดเจน) การแต่งกายในภาพที่ 4.5 สะท้อนภาพของการควบคุมความรุนแรงและ

พฤติกรรมของนักกีฬาที่มากขึ้น แต่อีกนัยหนึ่งการสวมเครื่องป้องกันอาจเป็นการเปิดโอกาสให้นักกีฬาใช้ความรุนแรงและซับซ้อนในการโจมตีมากขึ้น เนื่องจากมีอุปกรณ์ป้องกันมาช่วยลดอันตรายจากการกระทำที่รุนแรงนั้น ทว่าอย่างไรก็ตามการมีอยู่ของอุปกรณ์ป้องกันก็เปรียบได้กับสัญลักษณ์ของความพยายามควบคุมและลดความรุนแรง

สนามและระยะเวลาในการแข่งขันกีฬาตาบไทย แต่เดิมไม่ได้มีการกำหนดไว้แน่ชัด กระทั่งในระเบียบการแข่งขันพ.ศ. 2531 มีการระบุระยะเวลา และสนามการแข่งขันไว้ว่า

“...ข้อ 9 สนามแข่งขัน

(1) สนามแข่งขันเป็นรูปวงกลมเส้นผ่าศูนย์กลาง 8 เมตร มีเส้นแสดงเขตสนามแข่งขันให้เห็นชัดเจน และมีเส้นเตือน ซึ่งอยู่ห่างจากเส้นแสดงเขตสนามแข่งขัน 1 เมตร เข้าหาศูนย์กลางโดยรอบ

(2) สนามแข่งขันต้องเป็นพื้นราบเรียบที่ไม่มีลักษณะอันอาจทำให้เกิดอันตรายแก่นักกีฬาในขณะแข่งขัน

(3) ขณะดำเนินการแข่งขันให้ถือว่าสนามแข่งขันและรอบสนามแข่งขันภายในรัศมี 6 เมตรจากจุดศูนย์กลางสนามแข่งขัน หรือบริเวณรอบสนามแข่งขันซึ่งคณะกรรมการจัดการแข่งขันได้กำหนดและประกาศเป็นเขตหวงห้าม ผู้ที่มีใจเป็นกรรมการตามข้อ 11 ซึ่งกำลังปฏิบัติหน้าที่ หรือนักกีฬาที่กำลังแข่งขัน จะเข้าไปในเขตดังกล่าวมิได้ หากมีการฝ่าฝืนคณะกรรมการจัดการแข่งขันจะตักเตือน ถ้ายังไม่เชื่อฟังก็ให้กรรมการผู้ตัดสินดำเนินการต่อไปตามข้อ 18(6) ได้โดยอนุโลม. . .

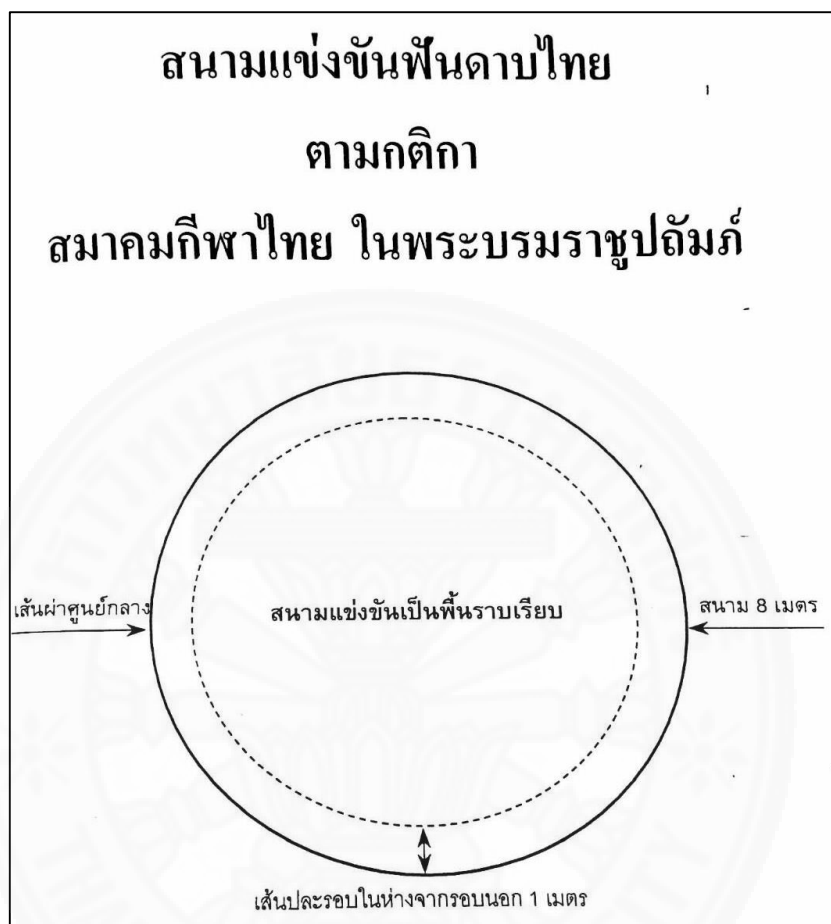
ข้อ 12 เวลาที่ใช้ในการแข่งขัน

การแข่งขันกระบี่ชายหรือดาบสองมือให้ใช้เวลาในการแข่งขันยกละ สี่นาที่ ส่วนการแข่งขันกระบี่หญิงให้ใช้เวลาในการแข่งขันยกละสามนาที่

ให้เจ้าหน้าที่ควบคุมเวลาแจ้งสัญญาณให้กรรมการผู้ตัดสินทราบก่อนหมดเวลาการแข่งขันหนึ่งนาที่ เพื่อกรรมการผู้ตัดสินจะได้สั่งหยุดการแข่งขันและแจ้งแก่นักกีฬาทราบก่อนสั่งให้แข่งขันต่อไป

หากนักกีฬาที่แข่งขันฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียแต้มจนครบ 5 แต้ม หรือถูกปรับแพ้ตามข้อ 11(3) 11(3) ฎ ข้อ 13 ข้อ 20 หรือเมื่อ

กรรมการผู้ตัดสินสั่งยุติการแข่งขันตามข้อ 11(3)ญ แม้จะยังไม่หมดเวลา
การแข่งขันก็ให้ถือว่าการแข่งขันยกนั้นสิ้นสุดลงแล้ว. . .”⁶

ภาพที่ 4.6 ภาพสนามแข่งขันตามข้อบังคับสมาคมกีฬาไทยฯ ว่าด้วยกติกาการแข่งขันฟันดาบไทย พ.ศ.2531, สมาคมกีฬาไทยฯ, ศิลปะฟันดาบไทย และกติกาการแข่งขัน (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.), 59.

ในเรื่องสนามแข่งขันตามระเบียบพ.ศ. 2531 และคู่มือการอบรมผู้ช่วยผู้ตัดสินพ.ศ. 2550 เหมือนกัน แต่เรื่องระยะเวลาการแข่งขันคู่มืออบรมฯ พ.ศ. 2550 มีการปรับเปลี่ยนระยะเวลา โดยกำหนดให้ ชายและหญิงทั้งสองประเภทดาบใช้เวลาการแข่งขันเท่ากันคือ 3 นาที⁷

⁶ สมาคมกีฬาไทยฯ, ศิลปะฟันดาบไทย และกติกาการแข่งขัน, 46,49.

⁷ สมาคมกีฬาไทยฯ, คู่มือการอบรมผู้ช่วยผู้ตัดสิน “กีฬาฟันดาบไทย” (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2550).

การกำหนดลักษณะสนามแข่งขันที่ชัดเจนในระเบียบพ.ศ. 2531 เป็นการกำหนดพื้นที่เฉพาะสำหรับการแข่งขันให้ปรากฏชัดเจน คือมีการกำหนดพื้นที่หวงห้ามจำกัดเฉพาะผู้เกี่ยวข้อง (นักกีฬา และกรรมการ) เพื่อใช้เป็นพื้นที่สำหรับแข่งขันเพื่อให้ผู้ชมที่อยู่โดยรอบอาณาเขตของสนามสามารถเฝ้ามองกระบวนการแข่งขันได้อย่างชัดเจนและโดดเด่น รวมถึงเป็นการปิดกั้นปัจจัยที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้นหากผู้ชมและสนามแข่งขาดการแบ่งแยกอย่างชัดเจน เช่น การทุจริตในรูปแบบต่างๆ การแสดงพฤติกรรมรบกวนนักกีฬาหรือผู้ตัดสิน เป็นต้น

การได้แต้มของนักกีฬาในการแข่งขันในช่วงริเริ่มกีฬาดาบไทย ได้มาจากการฟันโดนพู่บนศีรษะของอีกฝ่าย เมื่อฟันโดนจนพู่ตกลงมาผู้ฟันโดนเป็นฝ่ายชนะทันที ต่อมา (พ.ศ. 2491) มีการปรับเปลี่ยนกฎกติกาโดยกำหนดบริเวณต่างๆ ของร่างกายที่ได้แต้มต่างกันคือ หากฟันโดนศีรษะเสีย 3 คะแนน ลำตัวเสีย 2 คะแนน และช่วงต่ำกว่าเอวเสีย 1 คะแนน⁸ ประมาณพ.ศ. 2493 ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้คะแนนมาเป็นทุกส่วนได้คะแนนเท่ากันหมด⁹ เช่นเดียวกับระเบียบการแข่งขันเมื่อพ.ศ. 2531 และคู่มืออบรมผู้ช่วยผู้ตัดสินพ.ศ. 2550 ที่กำหนดให้ทุกส่วนของร่างกายมีคะแนนเท่ากันคือ 1 คะแนน

นอกจากเรื่องการให้คะแนนในการฟันแต่ละส่วนของร่างกายแล้ว ยังมีกฎกติกาอื่นมาช่วยประกอบการตัดสินเพื่อให้คะแนนอีก คือนอกจากจากฟันโดนแล้วจะต้องไม่ถูกฝ่ายตรงข้ามฟันด้วย (คือมีการฟันโดนเพียงฝ่ายเดียว หรือเมื่อฝ่ายตรงข้ามโจมตีจะต้องตั้งรับไม่ให้โดนตัว และสามารถตอบโต้ฟันกลับไปโดนตัวฝ่ายตรงข้ามได้) หากมีการฟันโดนพร้อมกันทั้งสองฝ่ายจะไม่นับเป็นคะแนน ขณะเดียวกันแม้จะมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟันโดนแต่ตัวนักกีฬาทั้งสองฝ่ายจะต้องอยู่ภายในสนาม ไม่ออกนอกสนามอีกด้วย

การบังคับใช้กฎกติกาต่างๆ ในการแข่งขันทั้งการตรวจสอบความพร้อมของนักกีฬาและอุปกรณ์ก่อนแข่งขัน การดำเนินการแข่งขันตามกฎกติกา และการแจ้งหรือตรวจสอบผลภายหลังการแข่งขัน จะมีกรรมการคอยควบคุมการแข่งขันให้เป็นไปตามกฎกติกา จากหลักฐานในช่วงแรกเริ่มของกีฬาดาบไทย กรรมการมีเพียงคนเดียว และไม่ได้ระบุหน้าที่ของกรรมการเอาไว้ชัดเจน กระทั่งพ.ศ.

⁸ การนับคะแนนเช่นนี้มีหลักฐานปรากฏว่าใช้ต่อมาถึงประมาณช่วงพ.ศ. 2500 เนื่องจากในคู่มืออบรมผู้ช่วยผู้ตัดสินพ.ศ. 2550 ได้กล่าวถึงการแข่งขันในช่วงเมื่อ 50 ปีก่อน (ผู้วิจัยจึงคำนวณจากปีที่จัดทำคู่มือคือพ.ศ. 2550 ถอยไป 50 ปี คือประมาณพ.ศ. 2500) พร้อมเขียนว่ามีการให้คะแนนที่แตกต่างกันในแต่ละส่วนของร่างกาย

⁹ ครูดาบในดวงใจทองหล่อ ไตรรัตน์, 80.

2490 มีการระบุหน้าที่ของกรรมการกลาง ที่มีหน้าที่การควบคุมการแข่งขันและยังกล่าวถึงกรรมการบันทึกคะแนน (กรรมการผู้ช่วยผู้ตัดสิน ทำหน้าที่บันทึกคะแนน) ต่อมาพ.ศ. 2491 ในการแข่งขันกีฬาตาบไทยจะมีกรรมการกลาง 1 ท่าน และกรรมการบันทึกคะแนนอีก 2 ท่าน¹⁰ การระบุหน้าที่ของกรรมการที่ทำหน้าที่ในสนามอย่างชัดเจนปรากฏขึ้นในระเบียบการแข่งขันพ.ศ. 2531 ที่มีการระบุหน้าที่ของกรรมการ 4 ประเภทด้วยกัน คือ กรรมการกลาง อย่างน้อย 1 คนต่อรายการแข่งขัน กรรมการฝ่ายเทคนิค ไม่น้อยกว่า 1 คนต่อรายการแข่งขัน กรรมการผู้ตัดสิน สนามแข่งขันละ 1 คน และกรรมการผู้ช่วยผู้ตัดสิน สนามแข่งขันละ 4 คน¹¹ ในคู่มือการอบรมผู้ช่วยผู้ตัดสินพ.ศ. 2550 ได้กล่าวถึงกรรมการไว้เพียง 3 ประเภท คือ กรรมการผู้ตัดสิน กรรมการผู้ช่วยผู้ตัดสิน และกรรมการเทคนิค เท่านั้น¹² การกำหนดหน้าที่ของกรรมการประเภทต่างๆ แสดงถึงความต้องการความแม่นยำของการตัดสิน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการแข่งขัน

¹⁰ เรื่องกรรมการในการแข่งขันกีฬาทาบไทยช่วงแรกผู้เขียนได้ข้อมูลจาก เรื่องเดียวกัน, 79-80.

¹¹ หน้าที่กรรมการแต่ละประเภท ตามระเบียบการแข่งขันพ.ศ. 2531

1. กรรมการกลาง เป็นกรรมการจากสมาคมฯ หรือหน่วยงานที่จัดการแข่งขัน มีหน้าที่ดูแลความเรียบร้อย แก้ปัญหาต่างๆ ไปในการจัดการแข่งขัน และร่วมกับกรรมการเทคนิคในการรับรองการตัดสิน

2. กรรมการเทคนิค กรรมการที่สมาคมแต่งตั้ง มีหน้าที่ดูแลการแข่งขัน ให้คำแนะนำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคและกติกาการแข่งขัน และทำหน้าที่ร่วมกับกรรมการกลาง

3. กรรมการผู้ตัดสิน ทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดในสนามแข่งขัน

4. กรรมการผู้ช่วยผู้ตัดสิน มีหน้าที่กำกับการแข่งขันอยู่รอบเขตสนามแข่งขัน และทำหน้าที่ช่วยกรรมการผู้ตัดสินวินิจฉัยชี้ขาดในสนามแข่งขัน

โปรดดู สมาคมกีฬาไทยฯ, ศิลปะฟันดาบไทยและกติกาการแข่งขัน, 47-48.

¹² การระบุถึงกรรมการประเภทต่างๆ ในแต่ละช่วงเวลาที่กำลังกล่าวถึง เมื่อพิจารณาจากบริบทของหลักฐาน ผู้เขียนเข้าใจว่ามีความหมายต่างกัน เช่น คำว่า “กรรมการกลาง” ที่ปรากฏในหนังสือ “ครูดาบในดวงใจ ทองหล่อ ไตรรัตน์” ที่กล่าวถึงกรรมการกลาง ในช่วงพ.ศ. 2490-2491 หรือก่อนหน้านั้น มีหน้าที่เช่นเดียวกับ “กรรมการผู้ตัดสิน” ที่ปรากฏตามระเบียบการแข่งขันพ.ศ. 2531 และตามคู่มืออบรมผู้ช่วยผู้ตัดสินพ.ศ. 2550 อีกทั้งคำว่า “กรรมการบันทึกคะแนน” ที่ปรากฏในช่วงเวลาเดียวกันนั้น หมายถึง กรรมการผู้ช่วยผู้ตัดสินตามระเบียบการแข่งขันพ.ศ. 2531 และตามคู่มืออบรมผู้ช่วยผู้ตัดสินพ.ศ. 2550

ตารางที่ 4.1

ตารางแสดงข้อมูลความแตกต่างของกฎกติกา กีฬาดาบไทย ในช่วงเวลาต่างๆ

	กีฬาดาบไทย (พ.ศ. 2489-2491)	กีฬาดาบไทย (พ.ศ. 2531)	กีฬาดาบไทย (พ.ศ. 2550)
1. อาวุธในการแข่งขัน	- กำหนดว่าตัวอาวุธทำจากหวายในประเภทกระบี่ และหวายหุ้มนมในประเภทดาบสองมือ ไม่ได้ระบุขนาด	- ระบุขนาด และลักษณะชัดเจนทั้งสองประเภท (กำหนดความยาว ของส่วนประกอบต่างๆ และขนาดของเส้นผ่านศูนย์กลาง)	- ข้อกำหนดเช่นเดียวกับพ.ศ. 2531
2. การแต่งกาย	- ไม่ได้กำหนดชัดเจน	- กำหนดลักษณะของการแต่งกายทั้งลักษณะเสื้อ กางเกง รองเท้า และเครื่องป้องกัน ไว้อย่างชัดเจน	- ข้อกำหนดเช่นเดียวกับพ.ศ. 2531
3. สนาม/ระยะเวลาการแข่งขัน	- ไม่ได้กำหนดรูปแบบของสนามรวมถึงระยะเวลาในการเล่นก็ไม่แน่นอน	- มีการกำหนดลักษณะ ขนาดของสนามไว้อย่างชัดเจน - การแข่งขันกระบี่ ชาย และดาบสองมือ ชาย 3 นาที ส่วนหญิงใช้ 4 นาทีทั้งสองประเภท	- สนามลักษณะเช่นเดียวกับพ.ศ. 2531 - ชายหญิงให้ใช้เวลา 3 นาทีเท่ากัน
4.การได้คะแนน	- แต่ละจุดของลำตัวเมื่อฟันโดนจะได้คะแนนไม่เท่ากัน	- ทุกส่วนของร่างกายมีคะแนนเท่ากัน	- ทุกส่วนของร่างกายมีคะแนนเท่ากัน

ตารางที่ 4.1

ตารางแสดงข้อมูลความแตกต่างของกฎกติกา กีฬาดาบไทยในช่วงเวลาต่างๆ (ต่อ)

	กีฬาดาบไทย (พ.ศ. 2489-2491)	กีฬาดาบไทย (พ.ศ. 2531)	กีฬาดาบไทย (พ.ศ. 2550)
	- ไม่มีการกล่าวถึง กติกาประกอบการ ตัดสินเพื่อให้ได้/ไม่ได้ คะแนน	- มีการระบุถึงกติกา อื่นๆที่ใช้ในการ ประกอบการตัดสิน เพื่อให้ได้/ไม่ได้ คะแนน เช่น การฟัน พร้อมกัน การตั้งรับ การออกนอกสนาม	- มีการระบุถึงกติกา อื่นๆที่ใช้ในการ ประกอบการตัดสิน เพื่อให้ได้/ไม่ได้ คะแนน เช่น การฟัน พร้อมกัน การตั้งรับ การออกนอกสนาม
5. กรรมการ	- ก่อนพ.ศ. 2491 มี กรรมการกลางเพียงผู้ เดียว -พ.ศ. 2491 มี กรรมการกลาง 1 คน และกรรมการบันทึก คะแนน 2 คน	- ตามระเบียบการ แข่งขันพ.ศ. 2531 มี กรรมการ 4 ประเภท 1. กรรมการกลาง 2. กรรมการเทคนิค 3. กรรมการผู้ตัดสิน 4. กรรมการผู้ช่วยผู้ ตัดสิน	- จากคู่มือการอบรม ผู้ช่วยผู้ตัดสินกล่าวถึง กรรมการ 3 ประเภท 1. กรรมการเทคนิค 2. กรรมการผู้ตัดสิน 3. กรรมการผู้ช่วยผู้ ตัดสิน - มีการแบ่งลำดับชั้น ของกรรมการผู้ตัดสิน

ที่มา ผู้วิจัย

การเปลี่ยนแปลงกฎกติกาในการแข่งขันกีฬาดาบไทยในประเด็นต่างๆ สะท้อนถึงการใช้อยู่กฎเกณฑ์ในการสร้างพฤติกรรมที่ต้องการ และความพยายามทำให้เกิดความยุติธรรมในการแข่งขัน อีกทั้งการกำหนดลักษณะของอาวุธ การแต่งกาย ระยะเวลาที่ใช้แข่งขัน ตลอดจนสนามแข่ง ต่างสะท้อนถึงความพยายามในการควบคุมความรุนแรง และการทำให้กระป๋องกลายเป็น “กีฬาดาบไทย” ตามกระบวนการ “sportization” ของ Norbert Elias¹³ นอกจากนี้การกำหนดลักษณะ

¹³ “sportization” หรือ “การทำให้เป็นกีฬา” หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงจากการละเล่น หรือการต่อสู้พื้นเมือง ที่ไม่มีกฎกติกาแน่นอนในการยับยั้งความรุนแรง ให้เป็นกิจกรรมที่มี

ของอุปกรณ์ เวลา และสถานที่ ยังเป็นการสร้างความยุติธรรม ในแง่ของความเท่าเทียมกันในการแข่งขัน การกำหนดวิธีได้คะแนน หรืออีกนัยหนึ่งคือวิธีการชนะการแข่งขันก็เป็นการจำกัดพฤติกรรมของนักกีฬาให้ปฏิบัติตามกฎกติกาเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะ ดังนั้นแล้วการได้คะแนนจึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการกำหนดรูปแบบการฝึกซ้อม และการสร้างร่างกายของนักกีฬานั้นๆ ในส่วนของกีฬาตาบไทยการกำหนดให้การฝึกฝนส่วนต่างๆ ของร่างกายได้คะแนนเท่ากันย่อมมีผลต่อการฝึกซ้อมของนักกีฬาในการฝึกฝนการโจมตี และการตั้งรับให้มีความรัดกุม และแม่นยำในทุกส่วนของร่างกาย ซึ่งต่างจากช่วงพ.ศ. 2490 ที่การฝึกซ้อมอาจมุ่งเน้นโจมตีหรือตั้งรับในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง เนื่องจากการได้คะแนนตามส่วนต่างๆ ของร่างกายไม่เท่ากัน (ศีรษะได้คะแนนมากที่สุด และต่ำกว่าเอวได้คะแนนน้อยที่สุด)

การบังคับใช้กฎกติกาต่างๆ มีกรรมการควบคุมการแข่งขันให้ดำเนินไปตามกฎที่กำหนด การมีกรรมการหลายประเภทในการแข่งขัน รวมถึงการระบุหน้าที่ของกรรมการแต่ละประเภทไว้อย่างชัดเจน แสดงถึงความพยายามในการเพิ่มความแม่นยำและความยุติธรรมในการตัดสิน ดังนั้นแล้วกรรมการผู้ตัดสินในสนามแข่งขันจึงเปรียบได้กับผู้คุมกฎ ที่คอยกำกับพฤติกรรมของนักกีฬาให้เป็นไปตามกฎที่กำหนดไว้ (เอาชัยชนะกันในกฎกติกา) การมีผู้คุมกฎหรือกรรมการที่สามารถตัดสินได้อย่างแม่นยำย่อมนำมาซึ่งความเชื่อฟังของนักกีฬาทั้งที่เกิดในการแข่งขัน และการฝึกซ้อม (ฝึกปฏิบัติตามกติกา) ในส่วนเรื่องความยุติธรรมนอกจากแสดงออกผ่านจำนวนของกรรมการที่ตัดสินในสนามแล้ว ยังสะท้อนผ่านการกำหนดมาตรฐานความสามารถของผู้ทำหน้าที่กรรมการด้วย โดยในคู่มือการอบรมผู้ช่วยผู้ตัดสินพ.ศ. 2550 มีการกล่าวถึงลำดับขั้นของกรรมการผู้ตัดสินกีฬาตาบไทย ซึ่งเป็นส่วนที่กำหนดมาตรฐานของผู้ตัดสินแต่ละคนว่าอยู่ในระดับใด มาตรฐานดังกล่าวผลต่อการถูกคัดเลือกให้ทำหน้าที่ตัดสินในรายการต่างๆ¹⁴

ความพยายามในการกำหนด บังคับใช้กฎกติกาของกีฬาตาบไทย ที่เข้มงวด รัดกุมยิ่งขึ้น ในช่วงเวลาต่างๆ ทั้งการกำหนดลักษณะอาวุธ สนามแข่งขัน ระยะเวลาในการแข่งขัน การแต่งกาย การได้เสียคะแนน การระบุตำแหน่งหน้าที่ของกรรมการผู้ตัดสิน รวมถึงความพยายามในการควบคุม

ความ “ศิวิไลซ์” โปรดดู Roger Chartier, *On the edge of the cliff: history, language, and practices*, trans. Lydia G. Cochrane (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1997), 141.

¹⁴ ผู้ตัดสินกีฬาตาบไทยแบ่งออกเป็น 5 ระดับคือ 1. ขึ้นผ่านระดับการฝึกอบรมผู้ช่วยผู้ตัดสิน, 2. ขึ้นประสบการณ์ตัดสิน ระดับ 1, 3. ขึ้นประสบการณ์ตัดสิน ระดับ 2, 4. ขึ้นประสบการณ์ตัดสิน ระดับ 3 และ 5. ขึ้นประสบการณ์ตัดสิน ระดับ 4 โดยในการเลื่อนขั้นจะต้องผ่านการฝึกอบรม และมีประสบการณ์ในการตัดสินตามเกณฑ์ที่กำหนด

การมาตรฐานของกรรมการแสดงถึงความพยายามในการทำให้กฎกติกามีความรัดกุมชัดเจน ส่งผลต่อภาพการเป็นกีฬาสสมัยใหม่ของกีฬาดาบไทยที่ชัดเจนมากขึ้น ความพยายามนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามทำให้กีฬาดาบไทยเป็นที่ยอมรับในวงกว้างมากยิ่งขึ้น มากกว่าการเป็นเพียงชนิดกีฬาที่สะท้อนภาพความเป็นไทยและมีการเล่นการแข่งขันอยู่แต่เพียงระบับมหาวิทยาลัยเท่านั้น

นอกจากนี้การให้ความสำคัญกับผู้ตัดสินเป็นการเน้นย้ำความสำคัญของความยุติธรรมในการตัดสิน อันมีผลต่อการรักษาความเข้มงวดของกฎกติกาการตัดสินที่กำกับพฤติกรรมของนักกีฬาอยู่ อีกทั้งการควบคุมให้เป็นไปตามกฎอย่างเคร่งครัดยังเป็นการสะท้อนภาพของสังคมที่รัฐต้องการให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อการเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ของรัฐ โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้คุมกฎ การแข่งขันกีฬาดาบไทยที่มีความแม่นยำ ควบคุมการแข่งขันให้เป็นไปตามกฎกติกาได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านกรรมการ จึงเป็นทั้งภาพแทนของสังคมที่รัฐมุ่งหวังและเป็นการปลูกฝังประชาชนให้ปฏิบัติตามกฎกติกา หรือกฎหมาย และอยู่ในระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดผ่านการเล่นและการรับชมกีฬาดาบไทย

4.2. กฎกติกาฬาดาบสากล พ.ศ. 2516-2551

กีฬาดาบสากล¹⁵เป็นกีฬาที่มีต้นกำเนิดมาจากการประลองดาบ (Duel) ในยุโรป¹⁶ กีฬาดาบสากลปรากฏในสังคมไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5¹⁷ ต่อมาได้มีการนำเอาวิชาดาบสากลเข้าไปสอนที่

¹⁵ กีฬาดาบสากล หรือกีฬาฟันดาบ (Fencing) แบ่งการแข่งขันออกเป็นสามประเภทตามชนิดของอาวุธ (ดาบ) ที่ใช้ในการแข่งขัน คือ 1. ดาบเอเป้ (Epee) เป็นดาบที่ใช้แทงเพียงอย่างเดียว และเป็นอาวุธที่มีน้ำหนักมากที่สุด 2. ดาบฟอยล์ (Foil) เป็นดาบที่ใช้แทงเพียงอย่างเดียว มีลักษณะคล้ายดาบเอเป้แต่มีกระบี่ดาบ (โกร่งดาบ) ที่เล็กกว่าและมีน้ำหนักเบากว่าดาบเอเป้ 3. ดาบเซเบอร์ (Sabre) เป็นดาบที่มีต้นกำเนิดจากอาวุธของทหารม้า ใช้การฟันเพื่อได้ให้คะแนน

¹⁶ เรื่องการเปลี่ยนแปลงจากการประลองดาบมาสู่การเป็นกีฬาดาบสากลหรือกีฬาฟันดาบ (Fencing) โปรดดู Richard Cohen, *By the Sword: A History of Gladiators, Musketeers, Samurai, Swashbucklers, and Olympic Champions*. (New York: Modern Library, 2012)

¹⁷ มีการกล่าวถึงชมรม Bangkok Gymnastic Club ซึ่งบันทึกไว้ว่าเป็นชมรมของชาวตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีกิจกรรมการเล่นกีฬาดาบสากล โปรดดู J. Antonio. *The 1904 traveller's guide to Bangkok and Siam*. Bangkok (Thailand : White Lotus Press, 1997).

โรงเรียนนายร้อยทหารบก¹⁸ ดังนั้นแล้วกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับกีฬาดาบสากลในช่วงแรกคือบุคลากรของ กองทัพ และบรรดานักเรียนนอกที่มีโอกาสได้สัมผัสกีฬานี้ในต่างประเทศ¹⁹ กระทั่งพ.ศ. 2508 มีการก่อตั้งสมาคมฟันดาบสมัครเล่นแห่งประเทศไทยขึ้นโดยมี นายสนั่น วังษ์ชะอุ่ม อาจารย์มัญญ ไตรรัตน์ และอาจารย์ทองหล่อ ไตรรัตน์ เป็นผู้ก่อตั้ง

ภายหลังการก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ มีการเผยแพร่กีฬาดาบสากลสู่ประชาชนทั่วไปมากยิ่งขึ้น สมาคมฟันดาบฯ เปรียบได้กับศูนย์กลางวงการกีฬาดาบสากลในประเทศไทย ทั้งเป็นผู้ริเริ่ม แลกเปลี่ยน จัดทำเอกสาร ตำรา คู่มือ และหลักสูตรเกี่ยวกับกีฬาดาบสากลเป็นภาษาไทย รวมถึงการส่งนักกีฬาดาบสากลทีมชาติไทยเข้าแข่งขันในรายการระดับนานาชาติเป็นครั้งแรก สมาคมฟันดาบฯ จึงมีบทบาทในการควบคุมกีฬาดาบสากลภายในประเทศ ทั้งกฎกติกา การจัดการแข่งขัน นักกีฬา ผู้ฝึกสอน รวมถึงกรรมการต่างๆ อาจกล่าวได้ว่าการก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ มีผลให้กีฬาดาบสากลก่อตัวเป็นรูปร่างมากขึ้น และมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งในการควบคุมประชาชนของตามนโยบายของรัฐ เนื่องจากภายหลังสมาคมฟันดาบฯ ได้รับเงินช่วยเหลือในการดำเนินงานจากรัฐบาลด้วยเช่นกัน

วงการกีฬาดาบสากลไทยช่วงทศวรรษ 2510 มีบุคคลสำคัญผู้มีคุณูปการคือ นาวาอากาศเอกภูมิ หุราพันธุ์ ผู้ฝึกสอนฟันดาบสากลของสมาคมฟันดาบฯ ต่อมาในพ.ศ. 2516 น.อ.ภูมิได้ แลกเปลี่ยนการแข่งขันฟันดาบฉบับภาษาไทย²⁰ นับเป็นครั้งแรกที่มีการแลกเปลี่ยนดาบสากลเป็นภาษาไทย และได้รับการรับรองจากสมาคมฟันดาบฯ ให้ใช้กับการแข่งขันที่จัดขึ้นในประเทศด้วย²¹

¹⁸ โปรตดู สลับศรี พัฒนวิบูลย์, *การกีฬาและพลศึกษาในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว* (พ.ศ. 2411-2453) (ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522).

¹⁹ นักเรียนนอกที่มีโอกาสได้สัมผัสกีฬานี้เช่น หม่อมเจ้ารัชนิพัฒน์ รัชนิ เป็นต้น โปรตดู จักรวสุ โสมภีร์, *ประวัติฟันดาบสากลในประเทศไทย*. <http://www.thaifencing.org/2009-08-15-11-00-25/100-2009-08-28-00-50-50/120-2009-08-18-16-08-48.html>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2559).

²⁰ ภูมิ หุราพันธุ์, *กติกการแข่งขันฟันดาบของสมาคมฟันดาบสมัครเล่นแห่งประเทศไทย* (กรุงเทพฯ: ศุภสภา, 2516).

²¹ การจัดพิมพ์กติกาเล่มนี้นอกจากได้รับการสนับสนุนจากสมาคมฟันดาบฯ แล้ว ยังได้รับการสนับสนุนจาก องค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทยด้วย (หรือองค์การส่งเสริมกีฬาไทย (อ.ส.ก.ท.)) อันแสดงให้เห็นว่ากีฬาดาบสากลได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐโดย อ.ส.ก.ท. เป็นหน่วยงานรัฐบาลจัดตั้งขึ้นมาเพื่อกำกับ ควบคุมดูแล การเล่น และการแข่งขันกีฬาในประเทศ

การแปดกติกากการแข่งชันเล่มนี่ ส่่งผลต่อวงการกีฬาดาบสากลของไไทย ในแง่ที่เป็นการสร้างเป็น บรรทัดฐาน ในการจัดการแข่งชันรายการต่างๆ ในประเทศ และสร้างความเข้าใจพื้นฐานของกีฬานิด นี้ตามมาตรฐานสากล²² ให้แก่นักกีฬาและผู้ฝึกสอน

กติกากฉบับพ.ศ. 2516 น.อ.ภูมิ แผลมาจาก กติกากสำหรับการแข่งชันของ F.I.E. ฉบับ แก้ไขเพิ่มเติมภายหลังการประชุมระหว่างประเทศของคณะกรรมการโอลิมปิกเมื่อพ.ศ. 2501 (ค.ศ. 1958)²³ กติกากฉบับนี้แบ่งออกเป็นหกภาคใหญ่ด้วยกัน คือ ภาคหนึ่ง: กติกากทั่วไปและกติกากที่ใช้กับ อาวุธทั้งสาม, ภาคสอง: ฟอยล์, ภาคสาม: เอเป, ภาคสี่: เซเบอร์,²⁴ ภาคห้า: การจัดการแข่งชัน, และ ภาคหก: ประมวลข้อบังคับว่าด้วยการประพฤติในการแข่งชัน²⁵

เนื้อหาของกติกากการแข่งชันฉบับแผลพ.ศ. 2516 ทั่วหกภาคสะท้อนภาพการแข่งชัน ระดับนานาชาติที่มีความเข้มงวด มีความละเอียดแทบทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการแข่งชัน คือควบคุมทั้ง ลักษณะของสนามแข่งชัน (Pist) ลักษณะอุปกรณ์ที่ใช้ ทั้งอาวุธ เครื่องแต่งกายต่างๆ รวมถึงกฎ ข้อบังคับในการแข่งชัน (การได้/เสีย คะแนน) การกำหนดบทลงโทษ เป็นต้น การแปดกฎกติกากฉบับนี้ เปรียบได้กับการเตรียมพร้อมเพื่อนำเอานักกีฬาไทยไปปรากฏตัวต่อเวทีการแข่งชันนานาชาติ ภายหลังจากเผยแพร่กติกากภาษาไทยฉบับดังกล่าว 3 ปี นักกีฬาดาบสากลทีมชาติไทยได้เข้าร่วมการ แข่งชันกีฬาโอลิมปิกที่มอนทรีออลเมื่อพ.ศ. 2519 (ค.ศ. 1976) นับเป็นครั้งแรกของนักกีฬาดาบสากล ไทยที่ได้เข้าร่วมแข่งชันกีฬาโอลิมปิก

การเข้าร่วมการแข่งชันโอลิมปิกที่มอนทรีออล เป็นความสำเร็จหนึ่งของการเชื่อมวงการ ดาบสากลไทยกับวงการดาบสากลนานาชาติ สะท้อนความสำเร็จของวงการกีฬาดาบสากลในการนำ นักกีฬาไทยไปปรากฏตัวต่อเวทีการแข่งชันในระดับนานาชาติ ที่ตัวตนของนักกีฬาเปรียบได้กับตัวแทน ของประชาชนชาตินั้นๆ นักกีฬาดาบสากลไทยยังได้เข้าร่วมกีฬาโอลิมปิกอีกสองครั้งคือพ.ศ. 2547 (ค.ศ. 2004) และพ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) นอกจากนี้ยังมีการแข่งชันกีฬาในระดับภูมิภาคทั้ง เอเชียเกมส์ และซีเกมส์ ที่นักกีฬาดาบสากลไทยเข้าร่วมการแข่งชันด้วย ดังนั้นการแปดกติกากดาบ สากลเป็นภาษาไทยของ น.อ.ภูมิ จึงเปรียบได้กับการเตรียมความพร้อมในการปรากฏตัวต่อสายตา

²² ตามข้อบังคับของ สหพันธ์ฟันดาบนานาชาติ หรือ Federation International D' Esmine (F.I.E.)

²³ ภูมิ หุราพันธุ์, กติกากฟันดาบของสมาคมฟันดาบสมัครเล่นแห่งประเทศไทยฯ, (1)

²⁴ อาวุธทั้งสามประเภทคือ ฟอยล์ เอเป และเซเบอร์ มีกฎกติกากการแข่งชันในแต่ละ ประเภทที่แตกต่างกัน เช่น การแต่งกาย การได้-เสียคะแนน เป็นต้น อย่างไรก็ตามกฎกติกากบาง ประการที่อาวุธทั้งสามชนิดใช้ร่วมกัน เช่น กติกากที่เกี่ยวข้องกับกรรมการ สนามแข่งชัน เป็นต้น

²⁵ เรื่องเดียวกัน.

นานาชาติของนักกีฬาตาบดสากลไทย ประกอบกับการเข้าร่วมการแข่งขันในครั้งนี้อาจส่งผลให้นักกีฬาตาบดสากลได้รับความสนใจจากประชาชนมากขึ้นด้วย

ภายหลังจากจัดทำกติกาพ.ศ. 2516 แล้ว สมาคมฟันดาบฯ ได้จัดทำกติกาฟันดาบเป็นภาษาไทยขึ้นมาอีกชุดหนึ่งในพ.ศ. 2551²⁶ ซึ่งเป็นการทิ้งระยะเวลานานกว่าสี่ทศวรรษจากการแปลเมื่อพ.ศ. 2516 กติกาฉบับพ.ศ. 2551 แปลจากคู่มือกติกาตาบดสากลสองฉบับคือ ฉบับภาษาฝรั่งเศส พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) และ ฉบับภาษาอังกฤษพ.ศ. 2549 (ค.ศ. 2006) มีการแบ่งเนื้อหาย่อยออกเป็นหนังสือสามเล่มหลักด้วยกัน คือ กติกาทางเทคนิค (Technical Rules), กติกาเกี่ยวกับการจัดการแข่งขัน (Organisation Rules) และกติกาเกี่ยวกับพัสดุ (Material Rules)²⁷

เมื่อนำกติกาภาษาไทยทั้งสองฉบับ (ฉบับพ.ศ.2516 กับฉบับพ.ศ. 2551) มาเปรียบเทียบกันพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนอันเนื่องมาจากการทิ้งช่วงระยะเวลาแปลที่นาน ประกอบกับเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันมีความก้าวหน้าไปมาก โดยเฉพาะอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการแข่งขัน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในส่วนอุปกรณ์การแข่งขัน รวมถึงการชี้ขาดคะแนนแต่ละครั้งที่ต้องอาศัยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ช่วยตัดสิน

ความแตกต่างที่ชัดเจนของกติกาทั้งสองฉบับเช่น การแบ่งเนื้อหากติกา ที่กติกาฉบับพ.ศ. 2516 มีเนื้อหาส่วนใหญ่ครอบคลุมเฉพาะกติกาเล่มแรก (กติกาทางเทคนิค) ของพ.ศ. 2551 ส่วนในเล่มที่สองของกติกาพ.ศ. 2551 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการแข่งขัน ไปตรงกับตรงกับเนื้อหาภาคที่ห้า: การจัดการแข่งขันของกติกาฉบับพ.ศ. 2516 แต่กติกาที่ปรากฏในฉบับพ.ศ. 2551 มีความละเอียดกว่า เช่น มีการกล่าวถึงกติกาในกระบวนการจัดการแข่งขัน ทั้งสถานที่จัด อายุของผู้เข้าร่วมการแข่งขัน (การนับอายุของการแข่งขันในรุ่น เยาวชน ยุวชน) การทดสอบสารกระตุ้น ขณะที่ในฉบับพ.ศ. 2516 มีกล่าวถึงเพียงเรื่อง “การใช้ยากระตุ้น” ในวรรคที่ 651 เพียงวรรคเดียวเท่านั้น โดยระบุเพียงว่า

“วรรค 651 ฝ่าฝืนกฎที่เกี่ยวกับการใช้ “ยากระตุ้น”

²⁶ กติกาฉบับนี้จัดทำขึ้นเมื่อพ.ศ. 2551 และเผยแพร่ลงในเว็บไซต์ของสมาคมฟันดาบฯ ในปีต่อมา ดังนั้นผู้วิจัยจึงเรียกกติกาฉบับนี้ว่าเป็นกติกาฉบับปี 2551 ตามปีที่จัดทำ

²⁷ สมาคมฟันดาบฯ, “เล่ม 1 กติกาทางเทคนิค” กติกาของสหพันธ์ฟันดาบระหว่างประเทศ ในการแข่งขันฟันดาบ ฉบับปีพ.ศ. 2551 (สมาคมฟันดาบฯ: กรุงเทพฯ, 2551). และ สมาคมฟันดาบฯ, “เล่ม 2 กติกาเกี่ยวกับการแข่งขัน” กติกาของสหพันธ์ฟันดาบระหว่างประเทศ ในการแข่งขันฟันดาบ ฉบับปีพ.ศ. 2551 (สมาคมฟันดาบฯ: กรุงเทพฯ, 2551) และ สมาคมฟันดาบฯ, “เล่ม 3 กติกาอุปกรณ์ฟันดาบ” กติกาของสหพันธ์ฟันดาบระหว่างประเทศ ในการแข่งขันฟันดาบ ฉบับปีพ.ศ. 2551 (สมาคมฟันดาบฯ: กรุงเทพฯ, 2551)

- ให้คัดออกจากการแข่งขัน และสั่งพักเลย สำนักงานกลาง
ของสหพันธ์ฟันดาบระหว่างประเทศ เป็นผู้พิจารณาเอง หรือ คณะกรรมการ
อำนวยการ หรือคณะกรรมการอุทธรณ์ข้อร้อง”²⁸

ประเด็นเรื่องสารกระตุ้น ในกติกาฉบับพ.ศ. 2551 กล่าวถึงไว้ในกติกาสองเล่มคือ กติกาทางเทคนิค ใน
บทที่ 6 เรื่องการตรวจสารกระตุ้น มาตราที่ 127 ซึ่งประกอบไปด้วย 10 วรรคย่อย²⁹ ส่วนอีกเล่มหนึ่ง
คือ เล่มกติกาเกี่ยวกับการจัดการแข่งขัน ในมาตราที่ จ.64

ในกติกาพ.ศ. 2551 เล่มที่สาม (กติกาเกี่ยวกับพัสดุ) กล่าวถึงเฉพาะอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง
กับการแข่งขันทุกชนิด โดยแบ่งออกเป็นสองภาค ภาคแรกคืออาวุธ และเครื่องมือ เครื่องใช้ของนัก
ดาบ แบ่งออกเป็นสามบทย่อยคือ อาวุธ, เครื่องมือเครื่องใช้และเสื้อผ้า และบทที่สาม การตรวจสอบ
พัสดุ ส่วนภาคที่สองเกี่ยวกับเรื่อง เครื่องประกอบและวัสดุที่จัดหาโดยผู้จัดการแข่งขัน ซึ่งมีเนื้อหา
เกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ผู้จัดการแข่งขันต้องจัดเตรียมไว้สำหรับการแข่งขันเช่น เครื่องบันทึกคะแนน (เครื่อง
ตัดสินใจอัตโนมัติ) หลอดรั้ง สายเคเบิล และสายต่อ (สามชิ้นนี้เป็นส่วนประกอบของสนามแข่งขัน)
นอกจากนี้กติกาเล่มดังกล่าว มีภาคผนวกที่กล่าวถึงมาตรฐานความปลอดภัยของผู้ผลิต (อุปกรณ์กีฬา
ดาบสากล) สำหรับนักดาบ อาวุธ เครื่องมือเครื่องใช้และเสื้อผ้า

กติกาที่เกี่ยวข้องกับพัสดุมิมีความสำคัญมากขึ้นในกติกาฉบับพ.ศ. 2551 อย่างชัดเจน เมื่อนำ
เอากติกาภาษาไทยทั้งสองฉบับมาเปรียบเทียบกัน เดิมในกติกาฉบับพ.ศ. 2516 ประเด็นที่เกี่ยวข้อง
กับพัสดุแทรกอยู่ตามภาคย่อยหกภาค เช่น ภาคที่สอง: พอยล์ วรรคที่ 205 -211 กล่าวถึงลักษณะของ
ดาบพอยล์ เช่น น้ำหนัก ความยาว วัสดุ ความอ่อนตัวของใบดาบ กระบังดาบ ดุมปลายดาบ และแรง
กดของปุ่มแทงที่จะทำให้เครื่องตัดสินใจบันทึกคะแนน เป็นต้น ส่วนในกติกาพ.ศ. 2551 นอกจาก
เรื่องดังกล่าวแล้ว ยังระบุถึงส่วนประกอบอื่นๆ ของดาบที่เกี่ยวข้องกับระบบไฟฟ้าเชื่อมต่อไปยังเครื่อง
ตัดสินใจ และมีผลต่อการได้/เสีย คะแนน ในการแข่งขัน เช่น สายไฟฟ้า และหัวดาบ รวมถึงอุปกรณ์
อิเล็กทรอนิกส์ชิ้นเล็กๆ ภายในหัวดาบด้วย นอกจากนี้ยังกล่าวถึงลักษณะ และวัสดุของด้ามดาบที่
จะต้องผลิตด้วยวัสดุตามที่กำหนดไว้เพื่อไม่ให้เกิดการดัดแปลงอุปกรณ์เพื่อเอื้อประโยชน์ในการ
แข่งขัน

นอกจากเรื่องอาวุธแล้ว เครื่องแต่งกายของนักกีฬาก็ถูกให้ความสำคัญขึ้นอย่างมากใน
กติกาฉบับพ.ศ. 2551 เช่น ในกติกาฉบับพ.ศ. 2516 ไม่ได้ระบุว่าเครื่องแต่งกายที่นักกีฬาสวมใส่ ต้อง

²⁸ ภูมิ หุราพันธุ์, กติกาฟันดาบของสมาคมฟันดาบสมัครเล่นแห่งประเทศไทยฯ, 141.

²⁹ รายละเอียดเรื่องการตรวจสารกระตุ้นระบุไว้ในมาตรา 127 ใน สมาคมฟันดาบฯ,
“เล่ม 1 กติกาทางเทคนิค” กติกาของสหพันธ์ฟันดาบระหว่างประเทศ ในการแข่งขันฟันดาบ ฉบับปี
พ.ศ. 2551.

สามารถรับแรงต้าน³⁰ ได้อย่างน้อย 800 นิวตัน³¹ และในภาคผนวกของกติกาเกี่ยวกับพัสดุนับพ.ศ. 2551 กล่าวถึงวิธีการทดสอบแรงต้านไว้ด้วย³² นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเครื่องแต่งกายที่เป็นตัวนำไฟฟ้า เช่น เสื้อไฟฟ้า หน้ากากไฟฟ้า ถุงมือไฟฟ้า ที่ใช้ในการแข่งขันในประเภทพอยล์ และเซเบอร์

การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการตัดสินการแข่งขันดาบสากล³³ นำมาซึ่งกฎในการควบคุมอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ด้วย ทั้งอาวุธและเครื่องแต่งกายที่นักกีฬาใช้ในการแข่งขันต้องได้รับการตรวจสอบจากกรรมการก่อนแข่งขัน และต้องมีเครื่องหมายยืนยันว่าผ่านการตรวจสอบมาตรฐานก่อนนำมาใช้ ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจสอบอาวุธในการแข่งขัน (เป็นอุปกรณ์ที่ผู้จัดการแข่งขันต้องเตรียมไว้) ต้องผ่านมาตรฐานของอุปกรณ์ตรวจสอบ ตามที่ระบุไว้ในกติกาเช่นกัน อีกทั้งวิธีการตรวจสอบอุปกรณ์ต่างๆ ที่นักกีฬาต้องใช้ (อาวุธ เครื่องใช้และเสื้อผ้า) มีระบุไว้ในกติกาเกี่ยวกับพัสดุด้วย ซึ่งประเด็นเหล่านี้แตกต่างจากกฎกติกาฉบับพ.ศ. 2516 อย่างชัดเจน เนื่องจากในช่วงทศวรรษ 2500 กีฬาดาบสากลมีอาวุธเพียงสองชนิดเท่านั้นที่มีการตัดสินด้วยเครื่องตัดสินไฟฟ้าคือ พอยล์ และเอเป่ ดังนั้นกฎกติกาพ.ศ. 2516 จึงมีการระบุถึงการจัดการแข่งขันในกรณีที่ไม่ได้ใช้เครื่องตัดสินไฟฟ้าเอาไว้ ดังเช่นการกล่าวถึงสนามแข่งขันที่ไม่ได้ติดตั้งเครื่องตัดสินไฟฟ้า และสนามกลางแจ้ง การกล่าวถึงอาวุธที่ไม่ได้ติดตั้งอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เสื้อผ้าที่ไม่มีระบบไฟฟ้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งแตกต่างจากกฎกติกาฉบับพ.ศ. 2551 ที่มีการระบุชัดเจนว่าในการแข่งขันทั้งสามประเภทดาบ “ให้ตัดสินโดยใช้เครื่องตัดสินไฟฟ้าอัตโนมัติ”³⁴ การระบุเช่นนี้ นำมาซึ่งการให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น

³⁰ ความสามารถรับแรงต้าน ในที่นี้หมายถึงความสามารถของเครื่องแต่งกายในการรับแรงจากการแทงหรือฟันของอาวุธโดยไม่ฉีกขาดหรือทะลุ

³¹ ประเด็นเรื่องการรับแรงต้านของเครื่องแต่งกายระบุไว้ในมาตราที่ 43 ใน สมาคมฟันดาบฯ, “เล่ม 1 กติกาทางเทคนิค” กติกาของสหพันธ์ฟันดาบระหว่างประเทศ ในการแข่งขันฟันดาบฉบับปีพ.ศ. 2551.

³² โปรดดู สมาคมฟันดาบฯ, “เล่ม 3 กติกาอุปกรณ์ฟันดาบ” กติกาของสหพันธ์ฟันดาบระหว่างประเทศ ในการแข่งขันฟันดาบ ฉบับปีพ.ศ. 2551, 116-120.

³³ การใช้เครื่องตัดสินไฟฟ้าอัตโนมัติเริ่มใช้ในการแข่งขันเอเป่เป็นครั้งแรกเมื่อพ.ศ. 2479 (ค.ศ. 1936) ดาบพอยล์เมื่อพ.ศ. 2500 (ค.ศ. 1957) และในดาบเซเบอร์เมื่อพ.ศ. 2531 (ค.ศ. 1988)

³⁴ ในกรณีของดาบพอยล์ระบุไว้ในส่วนกติกาทางเทคนิค มาตราที่ 50, ดาบเอเป่มาตราที่ 64 และดาบเซเบอร์ในมาตราที่ 73

การให้ความสำคัญกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันอย่าง อาวุธ เครื่องแต่งกายและสนามแข่งขัน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ต้องแยกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์การแข่งขันออกมาเป็นหัวข้อหลัก และการให้ความสำคัญกับอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องแสดงถึงการควบคุมรายละเอียดในส่วนย่อยที่ก่อรูปออกมาเป็นการแข่งขันดาบสากลที่มีความแม่นยำ ยุติธรรมในการตัดสิน และยังสะท้อนถึงสังคมที่ถูกควบคุมด้วยกฎและมาตรการของรัฐในการควบคุมร่างกายของประชาชน

การเคลื่อนไหวร่างกายมีการกำหนดไว้อย่างละเอียดในกติกาทั้งสองฉบับเช่นกัน เนื่องจากการเคลื่อนไหวร่างกายพร้อมอาวุธของนักกีฬานำมาซึ่งการได้/เสีย คะแนน มีผลต่อการแพ้/ชนะ โดยในการตัดสินการได้/เสียคะแนนของกรรมการที่นอกจากตัดสินตามอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ว่า ฝ่ายใดแทงถูกตัวหรือไม่ถูกตัวแล้ว ลำดับในการเคลื่อนไหวเพื่อเข้าทำ³⁵ มีความสำคัญต่อการตัดสินด้วยเช่นกัน

“ม.60 . . .

2. การกระทำพร้อม (simultaneous action) เป็นปฏิบัติการเริ่มต้นเข้าทำของนักดาบทั้งคู่

ในกรณีนี้การแทงแลกเปลี่ยนกันจะถูกยกเลิกทั้งคู่ หรือแม้แต่ นักดาบคนใดคนหนึ่งแทงถูก

นอกเป้าหมายก็ตาม. . .

4. เฉพาะนักดาบที่ถูกเข้าทำเท่านั้นที่นับเป็นถูกแทง. . .

c) ถ้าหลังจากรับดาบได้สำเร็จแล้วกลับทำให้เกิดการหยุดชั่วขณะเป็นการให้สิทธิแก่ฝ่ายตรงข้ามกลับมาเข้าทำใหม่. . .

5. เฉพาะนักดาบที่เข้าทำเท่านั้น ที่นับเป็นถูกแทง. . .

e) ถ้าในระหว่างการเข้าทำแบบผสม ถูกแทงสกัดในเวลาก่อนที่จะจะเริ่มการเคลื่อนที่ขึ้นสุดท้าย. . .”³⁶

การให้ความสำคัญต่อลำดับการเคลื่อนไหวของนักกีฬาปรากฏในกติกาทั้งสองฉบับ มีข้อความที่คล้ายกัน โดยเฉพาะในดาบฟอยล์ที่ “การเหยียดแขนและคุกคามเป้าของคู่ต่อสู้” หรือเรียก

³⁵ การเข้าทำ หมายถึง การบุก หรือรุกเข้าไปเพื่อคุกคามฝ่ายตรงข้าม, การกระทำพร้อม หมายถึง การแทงพร้อมกัน, รับดาบ หมายถึง การตั้งรับการบุกเข้าแทงหรือฟันของฝ่ายตรงข้าม และทำสำเร็จ (ตั้งรับสำเร็จ)

³⁶ โปรดดู มาตราที่ 60 ใน สมาคมฟันดาบแห่งประเทศไทยฯ, “เล่ม 1 กติกาทางเทคนิค” กติกาของสหพันธ์ฟันดาบระหว่างประเทศ ในการแข่งขันฟันดาบ ฉบับปีพ.ศ. 2551.

อีกอย่างหนึ่งว่า “การจ่อดาบในแนว”³⁷ จะได้รับการพิจารณาว่าเป็นการกระทำเชิงรุกและมีสิทธิ์ในการเข้าทำคะแนนก่อน

จากการเปรียบเทียบกติกาทั้งสองฉบับพบว่า กติกาฉบับเผยแพร่พ.ศ. 2551 เป็นกติกาที่ความละเอียดและซับซ้อนขึ้นกว่าฉบับพ.ศ. 2516 จนกล่าวได้ว่ากติกาฉบับพ.ศ. 2551 คือกติกาฉบับพ.ศ. 2516 ที่นำมาเพิ่มเติม และขยายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้นนั่นเอง โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีบทบาทมากขึ้นในการแข่งขัน

ความละเอียดซับซ้อนของกติกาที่เพิ่มขึ้นแสดงถึงความพยายามในการจัดการแข่งขันที่เข้มงวดโดยเฉพาะในส่วนของนักกีฬาทั้งที่สัมพันธ์ และไม่สัมพันธ์กับอุปกรณ์แข่งขัน รวมไปถึงเจ้าหน้าที่จัดการแข่งขัน (เจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง และกรรมการทุกตำแหน่ง) อีกทั้งผู้ชมในสนามที่ถูกควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปตามกติกา³⁸ ที่มีความเข้มงวดมากขึ้นแตกต่างกัน โดยนักกีฬาจะเป็นผู้ที่ถูกควบคุมพฤติกรรมอย่างเข้มงวดตั้งแต่ระดับการเคลื่อนไหว เจ้าหน้าที่ควบคุมและจัดการแข่งขัน รวมถึงผู้ชมในสนาม ซึ่งแสดงออกชัดเจนในกฎกติกาทั้งสองฉบับ นอกจากนี้การจัดการแข่งขันก็ต้องถูกควบคุมให้เป็นไปตามกฎกติกาด้วยแม้แต่สนามแข่งขัน (Pist) และสถานที่จัดก็ต้องมีลักษณะตามที่ระบุไว้ในกฎกติกาเช่นกัน

กฎกติกาที่ละเอียดเหล่านี้แสดงถึงการควบคุมแบบเบ็ดเสร็จในทุกๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขัน ขณะที่เจ้าหน้าที่จัดการแข่งขันทำหน้าที่เสมือนรัฐ ผู้คอยควบคุมร่างกายของนักกีฬา ให้ปฏิบัติตามกติกา และควบคุมสภาพแวดล้อมให้เป็นไปตามกฎ ผู้ชมเปรียบเสมือนผู้เฝ้ามองดูการควบคุมของรัฐ (เจ้าหน้าที่จัดการแข่งขัน) กับตัวอย่างร่างกายที่เชื่อง (นักกีฬา) และตนเองก็ถูก

³⁷ “การเหยียดแขนและศอกตามเป้าของคู่ต่อสู้” หรือ “การจ่อดาบในแนว” หมายถึง การเหยียดแขนข้างที่ถือดาบจนแขนตั้งเป็นเส้นตรง และปลายดาบชี้ไปที่เป้าของคู่ต่อสู้ (พื้นที่ที่แทงแล้วได้คะแนน ซึ่งแตกต่างกันไปในดาบแต่ละชนิด)

³⁸ ในส่วนของผู้ชมตามกติกาฉบับพ.ศ. 2551 ได้ระบุถึงผู้ชมในมาตรา 93 ไว้ว่า
“...บรรดาผู้ชมต่างๆ นั้นจะต้องไม่ไปรบกวนระเบียบอันดีของการแข่งขัน โดยต้องไม่ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ด้วยความจงใจที่จะให้มีอิทธิพลต่อนักดาบหรือผู้ตัดสิน และเคารพในคำตัดสินของผู้ตัดสินถึงแม้ว่าจะไม่เห็นด้วยกับคำตัดสินนั้นๆ ก็ตาม โดยจะต้องเชื่อฟังคำแนะนำใดๆ ที่ผู้ตัดสินเห็นว่า จำเป็นที่จะต้องอธิบายให้กับผู้ชมได้รับรู้ (ดู ม.82.3/4, ม.118, ม.120). . .”

โปรดดู มาตราที่ 93 ใน สมาคมฟันดาบแห่งประเทศไทยฯ, “เล่ม 1 กติกาทางเทคนิค” กติกาของสหพันธ์ฟันดาบระหว่างประเทศ ในการแข่งขันฟันดาบ ฉบับปีพ.ศ. 2551.

เรียกร้องให้แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ขณะเฝ้ามองเหตุการณ์ไปด้วย สนามแข่งขันฟันดาบจึงเปรียบเสมือนการจำลองสังคมย่อยๆ ที่มีผู้ควบคุม คอยกำกับในทุกด้านอย่างเบ็ดเสร็จ และผู้ถูกควบคุมที่มีระดับความเข้มงวดต่างกัน ไปพร้อมๆ กับการแสดงตัวอย่างร่างกาย พฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้ชมไปด้วย ภาพของการแข่งขันที่สะท้อนจากกฎกติกาของกีฬาดาบสากล ที่แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปมากเพียงใด แต่ความพยายามควบคุมการแข่งขันที่เป็นไปอย่างรอบด้านของกีฬาดาบสากลกลับไม่เคยเปลี่ยนแปลงไป นับเป็นการแสดงถึงกีฬาที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือขัดเกลาพฤติกรรมของมนุษย์ให้มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ โดยมีนักกีฬาเป็นสื่อกลางในการแสดงตัวอย่างของการมีวินัย ปฏิบัติตามกฎของการแข่งขัน หรือนัยหนึ่งคือกฎของสังคมนั่นเอง

4.3 สรุป: ภาพสะท้อนของการแข่งขันผ่านกฎกติกาของกีฬาดาบไทยและกีฬาดาบสากล

กีฬาดาบไทยนับตั้งแต่ทศวรรษ 2480 กระทั่งพ.ศ. 2550 กฎกติกาที่มีความเข้มงวดมากขึ้นทั้งเรื่องการได้ เสีย คะแนน การนับคะแนน อุปกรณ์การแข่งขัน ทั้งอาวุธ การแต่งกาย สนามแข่งขัน รวมถึงกรรมการที่มีการกำหนดระดับความสามารถตลอดจนหน้าที่ในแต่ละตำแหน่งของกรรมการแต่ละประเภท ทำให้ภาพของการแข่งขันกีฬาดาบไทยที่สะท้อนจากการเปลี่ยนแปลงของกฎกติกาตั้งแต่ช่วงเริ่มแรกมีความแตกต่างจากช่วงปัจจุบันมาก ทว่าความแตกต่างที่เกิดขึ้นนี้กลับไม่สามารถทำให้การเป็นตัวแทนความเป็นไทยของกีฬาดาบไทยในมหกรรมกีฬาแบบตะวันตก (ทั้งในการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยฯ และกีฬาแห่งชาติ) หายไปได้ ภาพสนามแข่งขันกีฬาดาบไทยที่ปรากฏจึงยังคงเป็นภาพแทนของกีฬาแบบตะวันตกที่มีความเป็นไทยเข้าไปผสมอยู่ด้วย

ส่วนในกรณีของกีฬาดาบสากลการเปลี่ยนแปลงของกฎกติกาที่มีความเข้มงวดและละเอียดมากขึ้น ทั้งการควบคุมพฤติกรรม ลำดับการเคลื่อนไหวของนักกีฬา อุปกรณ์การแข่งขันทั้งเครื่องแต่งกาย รวมถึงอาวุธ ที่มีการควบคุมอย่างละเอียดแม้กระทั่งส่วนดุมปลายดาบ หรือแม้แต่แรงกดที่ดุมปลายดาบสามารถรับได้ ความละเอียดของกฎกติกาสะท้อนภาพการควบคุมร่างกายในสังคมที่เต็มไปด้วยลำดับขั้นตอนเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังภาพของนักกีฬาที่อยู่ภายใต้ระเบียบหรือกฎกติกาเป็นการแสดงภาพการยอมรับและปฏิบัติตามกฎแก่ผู้ชมการแข่งขัน อันเป็นการปลูกฝังการยอมรับกฎกติกาผ่านการชมกีฬาแก่ผู้ชม เปรียบได้กับการยอมรับกฎหมาย และการมีระเบียบวินัย

นอกจากนี้ความชัดเจนของกฎกติกาที่มีการแปลเป็นภาษาไทย ยังเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักกีฬาดาบสากลไทยเพื่อการปรากฏตัวของนักกีฬาดาบสากลทีมชาติไทยในเวทีการแข่งขันนานาชาติ อันเปรียบได้กับการนำเสนอตัวแทนของประเทศไทยในระดับนานาชาติ ทั้งนี้ภาพการ

แข่งขันในระดับนานาชาติยังสามารถนำมาซึ่งอิทธิพลต่อประชาชนในแง่ที่ว่าสามารถสร้างความตระหนักในความเป็นชาติได้

กฎกติกาของกีฬาทั้งสองชนิดที่แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา แต่ยังคงสามารถสะท้อนภาพการแข่งขันกีฬาที่มีลักษณะเป็นตัวอย่างของการเชื่อฟัง และปฏิบัติตามกฎ โดยมีนักกีฬาและผู้ตัดสินเป็นตัวแสดงสู่ผู้ชม ภาพสะท้อนดังกล่าวเป็นการตอกย้ำบทบาทของกีฬาในฐานะเป็นเครื่องมือหนึ่งของรัฐในการขัดเกลานิสสัยของประชาชนให้อยู่ในระเบียบวินัย ภายใต้กฎหมาย และอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐอันเป็นลักษณะของประชากรที่รัฐต้องการ นอกจากการใช้เพื่อขัดเกลานิสสัยแล้ว ภาพของการแข่งขันกีฬาในระดับนานาชาติที่นักกีฬาทีมชาติไทยเข้าร่วมการแข่งขันเช่นกีฬาดาบสากล ยังสามารถตอบสนองต่อนโยบายของรัฐในการสร้างชาติโดยเฉพาะรัฐบาลในช่วงสงครามเย็น

บทที่ 5

น้ำใจนักกีฬาของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีกับการฝึกนักกีฬาดาบไทย และนักกีฬาดาบสากล (ทศวรรษ 2510 - ต้นทศวรรษ 2550)

ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงกระบวนการฝึกกีฬาดาบไทย และกีฬาดาบสากล ที่สะท้อนภาพการเตรียมความพร้อมในการฝึกฝนนักกีฬาเพื่อให้ประสบความสำเร็จ และในเวลาต่อมานักกีฬาที่ประสบความสำเร็จในเวทีนานาชาติกลายเป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในด้านการเป็นตัวอย่างของบุคคลที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งภาพการเป็นต้นแบบของความสำเร็จได้ถูกใช้ในการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐในการใช้กีฬาเพื่อจัดการกับประชาชน และส่วนสุดท้ายที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงคือกระบวนการฝึกฝนนักกีฬาทั้งสองชนิดโดยเฉพาะกีฬาดาบสากลที่ล้วนสอดคล้องกับนโยบายของรัฐในด้านกีฬา จนอาจกล่าวได้ว่าภาพความสำเร็จของนักกีฬาที่ปรากฏเบื้องหน้าทีอาจเป็นความสำเร็จเฉพาะบุคคล หรือเฉพาะทีม ทว่าแท้จริงแล้วกระบวนการในการผลักดันนักกีฬาให้ประสบความสำเร็จ ล้วนเป็นไปตามนโยบายของรัฐที่ได้กำหนดไว้

5.1 กระบวนการฝึกกีฬาดาบไทย: คุณธรรมของการเป็นนักกีฬาตามแบบครูเทพ

การศึกษากระบวนการฝึกฝนกีฬาดาบไทยผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารเรื่อง “ศิลปะฟันดาบไทยและกติกากการแข่งขัน” จัดทำโดยสมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์¹ จากการศึกษาพบว่าแนวทางการฝึกที่สอดคล้องไปในทางทิศทางเดียวกันคือ มุ่งเน้นหลักการฝึกเบื้องต้น เช่น การจับอาวุธ การยืน การตั้งรับ การเข้าฟัน พร้อมภาพประกอบเท่านั้น ไม่ได้มีการกล่าวถึงการเตรียมความพร้อมของนักกีฬาในด้านอื่นๆ เช่น การอบอุ่นร่างกาย การเตรียมพร้อมสำหรับการแข่งขัน หรือทัศนคติของนักกีฬาในการฝึกและการแข่งขันอย่างชัดเจน

¹ สมาคมกีฬาไทยฯ, ศิลปะฟันดาบไทย และกติกากการแข่งขัน (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.).

เนื้อหาส่วนของหลักวิชาฟันดาบไทยชั้นพื้นฐานที่ปรากฏในเอกสาร “ศิลปะฟันดาบไทย และกติกาการแข่งขัน”² และหนังสือ “ครูดาบในดวงใจ ทองหล่อ ไตรรัตน์”³ มีเนื้อหาที่กล่าวถึงหลักพื้นฐานของกีฬาดาบไทยแต่ไว้อย่างคล้อยกัน โดยสามารถแบ่งเนื้อหาออกเป็นสองส่วนตามประเภทอาวุธคือ กระบี่และดาบสองมือ เนื้อหาทั้งสองส่วนมีความแตกต่างกันในส่วนเทคนิคเฉพาะของแต่ละประเภทเท่านั้น เริ่มแรกทั้งสองส่วนกล่าวถึงลักษณะการจับอาวุธ โดยมีการบรรยายลักษณะของการจับโดยละเอียดว่าแต่ละนิ้วต้องอยู่ในลักษณะใด ทำหน้าที่ใดในการควบคุมอาวุธ และน้ำหนักการจับของแต่ละนิ้วที่ไม่เท่ากัน พร้อมภาพประกอบคำบรรยาย

“...การเริ่มจับดาบ [กระบี่] ในท่าแรก ให้ใช้นิ้วชี้ งอรั้งกับด้ามดาบ

ในช่วงหน้าประมาณ ¼ ของด้ามดาบและให้ด้ามส่วนหลังทาบไปตามอุ้ง

มือ ใช้นิ้วหัวแม่มือ กดทาบไปตามด้ามดาบให้แน่นพอสมควร. . .”⁴

หลังจากจับอาวุธแล้วขั้นตอนต่อไปคือการ “ยืนจรดดาบ”⁵ โดยอาวุธทั้งสองประเภท (กระบี่และดาบสองมือ) มีลักษณะของท่าทางคล้ายกันในช่วงล่างของลำตัว (เข่า-เท้า) ส่วนของมือที่ถืออาวุธจะมีความแตกต่างกัน

“...ต้องยืนในลักษณะรูปสามเหลี่ยมด้วยปลายเท้าทั้งสองข้างยกส้นเท้า

ขึ้นเล็กน้อย เพื่อความคล่องตัวในการวัดระยะดาบและสปริงตัวเข้าออก. .

.”⁶

“...ยืนอยู่ในลักษณะรูปสามเหลี่ยม (เช่นเดียวกับการยืนจรดกระบี่) โดย

ย่อขาทั้งสองข้างเล็กน้อยผู้ถนัดขวาให้ยืนขาขวาวอก. . ขาไหนอยู่หน้ามือ

ที่ถือดาบจะต้องลดลง ขาไหนอยู่หลังมือที่ถือดาบจะต้องยกขึ้น. . .”⁷

² เนื้อหาในเอกสารฉบับนี้เรียบเรียงโดย อาจารย์มณูญ ไตรรัตน์ และอาจารย์ทองหล่อ ไตรรัตน์ ผู้สืบทอดกีฬาดาบไทยจากอาจารย์จรรยา ไตรรัตน์ บิดาผู้คิดค้นกีฬาดาบไทย

³ ครูดาบในดวงใจทองหล่อ ไตรรัตน์ พิมพ์เพื่อเป็นอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ เป็นกรณีพิเศษคุณทองหล่อ ไตรรัตน์ ณ ฌาปนสถานวัดตรีทศเทพวรวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร วันอาทิตย์ที่ 9 มีนาคม พุทธศักราช 2551 (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2551), 116-123.

⁴ สมาคมกีฬาไทยฯ, ศิลปะฟันดาบไทยและกติกาการแข่งขัน, 11.

⁵ ท่ายืนจรดดาบ หมายถึง ท่ายืนเตรียมพร้อมสำหรับต่อสู้เมื่อถือดาบประเภทต่างๆ

⁶ เรื่องเดียวกัน 13.

⁷ เรื่องเดียวกัน 31.

นอกจากท่าทางการจับอาวุธ การยืนชั้นพื้นฐานที่คล้ายกันของอาวุธทั้งสองชนิดแล้ว เทคนิคพื้นฐานในการใช้อาวุธตั้งรับหรือโจมตีของอาวุธทั้งสองชนิดที่อธิบายไว้ในเอกสารชุดนี้ยังคล้ายกันด้วย เช่น การหลบตาบด้วยวิธีการโยกตัว (วัดระยะตาบ), การรับดาบเพื่อการตอบโต้, การตอบโต้คู่ต่อสู้ด้วยการรับ และเทคนิคในการฟันคู่ต่อสู้ เป็นต้น การบรรยายลักษณะท่าทางดังกล่าวเป็นการบรรยาย ลักษณะการเคลื่อนไหวของ มือ เท้า ที่สัมพันธ์กับอาวุธ และการเคลื่อนไหวของคู่ต่อสู้ เช่น

“...การแยกขา ยืนมือ และฟันคู่ต่อสู้ในลักษณะกึ่งแทง พอถึงเป้าหมาย
ให้กดปลายดาบลงทันที ต้องทำพร้อมในเวลาเดียวกันที่ดาบของคู่ต่อสู้
กำลังจะชักดาบกลับ...”⁸

ไม่เพียงแต่กำหนดท่าทางการเคลื่อนไหวของนักกีฬาในหลักการฝึกขั้นพื้นฐานเท่านั้น ในด้านลักษณะนิสัยยังเป็นอีกส่วนหนึ่งที่แสดงถึงความพยายามจัดการเช่นกัน ทว่าเนื้อหาที่ปรากฏกลับเป็นเพียงการกล่าวถึงเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับการให้ความสำคัญกับท่าทางการเคลื่อนไหว ประกอบกับคำอธิบายที่ปรากฏเป็นเพียงการใช้คำอธิบายแบบกว้างๆ ความพยายามในการจัดการกับลักษณะนิสัยดังกล่าวจึงเป็นเพียง “คำชี้นำ” เท่านั้น เช่น

“คุณสมบัติของนักฟันดาบไทยที่ควรคำนึงถึง 3 ประการ ได้แก่...

๒.จิตใจ จะต้องมีความที่มั่นคง เด็ดเดี่ยวและมีจิตใจทรหดอดทน
เหมาะสมแก่การเป็นนักกีฬา

๓.คุณธรรม จะต้องเพียบพร้อมด้วยคุณธรรมในการต่อสู้ รู้แพ้ รู้ชนะ รู้
อภัย มีน้ำใจนักกีฬา เป็นสุภาพบุรุษ ไม่มีกิเลสขาดจากความโลภ โกรธ
และหลง ไม่รุนแรง มีความนุ่มนวลในการต่อสู้”⁹

ลักษณะนิสัยที่ดีตามที่ปรากฏใน “คำชี้นำ” ของการเป็นนักกีฬาดาบไทยล้วนสอดคล้องกับลักษณะของการเป็นนักกีฬาที่ดีตามแบบครูเทพเช่นใน “คำชี้นำ” ข้อที่สามเรื่องคุณธรรม ที่ต้อง “...รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย...” สอดคล้องกับบทเพลงกราวกีฬาของครูเทพ ในวรรคที่ว่า “...รู้แพ้รู้ชนะรู้ภัย ใจได้ทั่วทั้งรักชัง...” หรือในวรรคที่กล่าวว่า “...ไม่มีกิเลสขาดจากความโลภ โกรธ และหลง...” สอดคล้องกับบทประพันธ์เรื่อง “กิเลส” ของครูเทพ “...โทสกิเลสยังหนา แน่นแท้

⁸ เรื่องเดียวกัน 24.

⁹ สำนักดาบศรีไตรรัตน์, ที่ระลึกครบรอบ 60 ปี ประวัติสำนักดาบศรีไตรรัตน์ และพิธีไหว้ครู (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.), 46.

เล่นเกมมะเหรกพา เสียชื่อ...” เป็นต้น การชี้ให้นักกีฬาตาบไทยมีลักษณะเช่นนี้สะท้อนถึงความเข้าใจเรื่องการเป็น “นักกีฬา” ของผู้คิดค้น สืบทอดกีฬาตาบไทย ที่ได้รับอิทธิพลจากครูเทพซึ่งแนวคิดดังกล่าวนอกจากปรากฏในกีฬาตาบไทยแล้ว ลักษณะนิสัยเช่นนี้ยังปรากฏในกระบี่-กระบองต้นแบบของกีฬาตาบไทยด้วย

“๑. การอบรมน้ำใจ ได้แก่การอบรมนิสัยใจคอไปทีละเล็กละน้อยให้เกิดความกล้าหาญ ไม่ครั่นคร้ามต่อความเจ็บปวดเล็กๆ น้อยๆ ที่จะพึงมีในเวลาฝึกหัดพยายาม ขจัดความกลัวต่างๆ หมั่นปลุกใจให้นิยมการเป็นนักรบเยี่ยงบรรพบุรุษ. . .”¹⁰

“คุณสมบัติของนักกระบี่กระบอง

...

๓. ไม่ซ้ำเติมคู่ต่อสู้เมื่อเขาเกิดเพลี่ยงพล้ำ

๔. มีน้ำใจรู้จักการให้อภัย ไม่ผูกใจเจ็บและอาฆาตพยาบาท

๕. ไม่คิดใช้เล่ห์กลเพื่อจะนำมาซึ่งชัยชนะ

๖. แสดงออกถึงการฝึกฝนทางด้านมารยาทอันดีงาม

๗. มีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณ (ผู้ฝึกฝน)

๘. มองการเล่นเป็นเกมส์การกีฬาไม่ควรคำนึงถึงผลอย่างจริงจัง”¹¹

ลักษณะนิสัยของนักกระบี่กระบองมีความสอดคล้องกับลักษณะการเป็นนักกีฬาที่ดีของครูเทพเช่นกัน ดังในการอบรมน้ำใจที่กล่าวว่าจะต้องฝึกให้เกิดความกล้าหาญ ไม่กลัวความเจ็บปวดขณะฝึกซ้อม สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการแข่งขันฟุตบอลของกระทรวงธรรมการข้อที่ 3 “อาจหาญ การได้หันหน้าเข้าสู่อันตรายอยู่บ้าง ย่อมกำจัดเสียซึ่งความขลาด...” และในคุณสมบัติของนักกระบี่กระบองในข้อ 4 ที่ว่า “...มีน้ำใจรู้จักการให้อภัย ไม่ผูกใจเจ็บและอาฆาตพยาบาท...” สอดคล้องกับบทประพันธ์เรื่องนักกีฬาของครูเทพที่ว่า “...ยั้งทั้งแพ้และชนะประหลาดนัก ไม่รู้จักอาฆาตหรือหวาดเกรง...” เป็นต้น

¹⁰ นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา. วิชากระบี่กระบอง. พิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพนายนาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา ม.ป.ช, ม.ว.ม, ท.จ. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2513), 31.

¹¹ รัชสกุลย์ บุญชลอ. กระบี่กระบอง, พิมพ์ครั้งที่ 1. (ปทุมธานี : สกายบุ๊กส์, 2540) 19.

ส่วนการ “อบรมน้ำใจ” มีการกล่าวถึงลักษณะที่พึงประสงค์อย่างหนึ่งคือ “นิยมการเป็นนักรบเยี่ยงบรรพบุรุษ” ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับคุณธรรมของคนในชาติไทยที่พระยาอนุমানราชธนได้กล่าวไว้ในช่วงก่อนหน้า นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการฝึกฝนด้านมารยาท ซึ่งประเด็นนี้ปรากฏในกีฬาดาบไทยด้วย โดยในช่วงก่อนและหลังการแข่งขันนักกีฬาทั้งสองฝ่ายจะไหว้ทำความเคารพ และขอโทษหากมีการล่วงเกินกันในระหว่างแข่งขัน นอกจากนี้นักกีฬาทั้งสองฝ่ายยังไหว้เคารพกรรมการ รวมไปถึงผู้ฝึกสอนของฝ่ายตรงข้ามด้วย การแสดงออกดังกล่าวสะท้อนภาพของการใช้กีฬาเป็นส่วนหนึ่งในการขัดเกลา อบรมลักษณะนิสัยของนักกีฬา (นัยหนึ่งคือประชาชน) ดังที่ปรากฏมาตั้งแต่สมัยกรุงเทพ

นอกจากเนื้อหาที่ปรากฏในคู่มือการฝึกกระบี่กระบองแล้ว¹²การปลูกฝังลักษณะนิสัยดังกล่าวให้แก่ผู้ฝึกกระบี่กระบองเป็นส่วนหนึ่งในหน้าที่ของครูอาวุธ (ครูดาบ) ในการชี้แนะหรือปลูกฝังให้แก่ศิษย์ของตน โดยการอบรมหรือปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ผู้ที่จะถูกคัดเลือกให้เป็นครูอาวุธในแต่สำนักย่อมต้องมีคุณสมบัติตามที่ครูหรือเจ้าสำนักระบุไว้

“คุณสมบัติของครูอาวุธที่ดี

ผู้ที่จะเป็นครูอาวุธ-ครูกระบี่กระบอง จะต้อง เปรียบพร้อมไปด้วย
คุณสมบัติดังต่อไปนี้

๑. รู้จักหลักวิชา
๒. รู้จักอาวุธ
๓. เข้าใจในปรัชญาวิชาอาวุธ
๔. คิดดีทำดี
๕. มีคุณธรรม
๖. รู้จักศิษย์ (รู้จักที่จะสอนวิชาให้ตามคุณสมบัติของศิษย์)
๗. รู้จักการลงโทษ (ด้วยคุณธรรม)

¹² คู่มือการฝึกกระบี่กระบองหลายเล่มทั้งที่เป็นคู่มือการฝึกที่ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ต่างๆ หรือตำราเรียนกระบี่กระบองภายในโรงเรียน ล้วนมีเนื้อหาคล้ายคลึงกัน และมักใช้ตำรากระบี่กระบองของอาจารย์ฟอง เกิดแก้วเป็นต้นแบบ ซึ่งตำราของอาจารย์ฟองมีเนื้อหาอิงมาจากตำรา “กระบี่กระบองฉบับสมบูรณ์” ของอาจารย์นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา ผู้เป็นครูอาวุธของอาจารย์ฟอง โปรดดู ฟอง เกิดแก้ว, กระบี่กระบอง ฉบับสมบูรณ์ (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2527). และ นาค เทพหัสดิน, วิชากระบี่กระบอง.

๘. เครื่องครัดในชนบิชาดาบ-อาวุธไทย

๙. ไม่หยุดนิ่งในการศึกษาค้นคว้า-ฝึกหัด-สร้างภูมิปัญญาในวิชาการต่างๆ

๑๐. ไม่นำวิชาอาวุธไปแสวงหาทรัพย์สินเงินทองด้วยความละโมภ”¹³

จากคุณสมบัติข้างต้นนอกเหนือจากเป็นผู้มีความรู้เรื่องอาวุธแล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม (ในข้อ 5 และข้อ 7) การเน้นย้ำถึงคุณธรรมนี้มีลักษณะสอดคล้องกับกีฬาดาบไทยที่มุ่งอบรมนักกีฬาให้มีคุณธรรมดังที่ปรากฏในการขึ้นนำด้านจิตใจในข้อที่ 3 อันเป็นการมุ่งเน้นการขัดเกลา อบรมลักษณะนิสัยอันพึงประสงค์ที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยกรุงเทพ

การที่ลักษณะของการอบรมหรือขึ้นนำด้านจิตใจของกีฬาดาบไทยและกระบี่กระบองที่มีความคล้ายคลึงกันสะท้อนถึงอิทธิพลของกระบี่กระบองที่มีต่อกีฬาดาบไทยอย่างมาก ความสัมพันธ์ของกีฬาดาบไทยและกระบี่กระบองส่วนหนึ่งมาจากการที่กีฬาดาบไทยเป็นการนำเอากระบี่กระบองมาประยุกต์เป็นกีฬา โดยครูอาวุธหรือครูดาบ (กระบี่กระบอง) อาจารย์จรูญ ไตรรัตน์ ผู้ก่อตั้งสำนักดาบศรีไตรรัตน์ และผู้สืบทอดทั้งสองคนคืออาจารย์ ทองหล่อ และอาจารย์มณูญ ไตรรัตน์ที่ได้รับการฝึกฝนกระบี่กระบองมาก่อน ดังนั้นแล้วอิทธิพลของกระบี่กระบองต่อกีฬาดาบไทยจึงปรากฏชัดเจนหลายด้าน เช่น อาวุธ สนามแข่งขัน เป็นต้น นอกจากนี้ในเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกกีฬาดาบไทย มักมีการกล่าวอ้างถึงความเชื่อมโยงระหว่างกีฬาดาบไทย และกระบี่กระบอง ในแง่ที่ว่ากีฬาดาบไทยเป็นรูปแบบหนึ่งของการอนุรักษ์กระบี่กระบอง

ลักษณะของนักกีฬาตามแบบครูเทพมีความสอดคล้องไปกับหนังสือชุดธรรมจริยา ที่มีจุดประสงค์ข้อหนึ่งคือขัดเกลา และปลูกฝังลักษณะนิสัยที่รัฐหรือชนชั้นนำในขณะนั้นต้องการให้แก่ประชาชน ซึ่งผลของการขัดเกลาดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จหากพิจารณาจากลักษณะของนักกีฬาดาบไทย และนักกระบี่กระบองที่สอดคล้องกับลักษณะของนักกีฬาตามแบบครูเทพ อีกทั้งลักษณะเช่นนี้ยังปรากฏอยู่ในเอกสาร และคู่มือในปัจจุบันด้วย ดังนั้นแล้วลักษณะของนักกีฬาดาบไทยและกระบี่กระบองเปรียบได้กับเครื่องยืนยันความสำเร็จในการปลูกฝัง ขัดเกลาลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของประชาชนผ่านการใช้กีฬา และตำราเรียนของครูเทพได้เป็นอย่างดี

การอบรมหรือขึ้นนำลักษณะนิสัยของนักกีฬาดาบไทยและนักกระบี่กระบองที่มีลักษณะสอดคล้องกับลักษณะนักกีฬาที่ดีตามแบบครูเทพ แสดงถึงอิทธิพลต่อความเข้าใจการเป็นนักกีฬาที่ดีในสังคมไทยที่สืบทอดมาจากครูเทพ ซึ่งลักษณะดังกล่าวสะท้อนภาพของนักกีฬาอันพึงประสงค์ และ

¹³ คุณสมบัติของครูอาวุธที่ดี ใน สำนักดาบภูเก็ยรติ, “20 ปี สำนักดาบภูเก็ยรติ” งานไหว้ครูกระบี่กระบอง วันที่ 12 สิงหาคม 2555 ณ วัดฉัตรแก้วจงกลณี (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2555), 117.

การเป็นแบบอย่างของบุคคลที่มีคุณธรรมเป็นหลักสำคัญร่วมด้วยการมีทักษะทางด้านกีฬา และมีร่างกายที่แข็งแรงจึงนับเป็นนักกีฬาที่ดี การให้ความสำคัญแก่คุณธรรมของนักกีฬาตามแนวคิดของครู เทพจึงมีความสำคัญมากกว่าการประสบความสำเร็จในการแข่งขัน คือต้องเป็นบุคคลที่มีลักษณะนิสัยที่ดีด้วย ซึ่งลักษณะดังกล่าวสะท้อนผ่านลักษณะนิสัยของนักกีฬาดาบไทย และนักกระป๋องกระบอง ซึ่งแตกต่างอย่างชัดเจนกับกีฬาดาบสากลที่กระบวนการฝึกฝนทั้งด้านกายภาพและจิตใจ มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของการแข่งขันโดยใช้หลักการทางด้านวิทยาศาสตร์อย่างชัดเจน ดังนั้นแล้วนักกีฬาดาบไทยที่สะท้อนผ่านกระบวนการฝึกกีฬาดาบไทยคือร่างกายที่มีความแข็งแรงและมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังเป็นการแสดงความเป็นไทยผ่านกีฬาตามแบบตะวันตกอีกด้วย

5.2 กระบวนการฝึกกีฬาดาบสากล: วิทยาศาสตร์ และชัยชนะ

แม้ว่าการฝึกหัดกีฬาดาบสากลในประเทศมีมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ภายในโรงเรียนนายร้อยทหารบก¹⁴ แต่ตำราการฝึกวิชาดาบสากลฉบับภาษาไทยกลับไม่มีหลักฐานปรากฏในช่วงเวลาดังกล่าวนัก ซึ่งนอกจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกแล้วยังมีการเล่นกีฬาดาบสากลอยู่ในชมรมของชาวยุโรปที่เข้ามาอาศัยอยู่ในสังคมไทยในช่วงรัชกาลที่ 5¹⁵ อย่างไรก็ตามการฝึกดาบสากลโดยมีครูผู้สอนชาวไทยปรากฏขึ้นในโรงเรียนนายร้อยทหารบก โดยมี หม่อมหลวงพุด สนิทวงศ์ เป็นผู้สอน¹⁶ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกดาบสากลภาษาไทยที่เป็นแบบแผนเกิดขึ้นภายหลังการ

¹⁴ เรื่องการฝึกสอนดาบสากลภายในโรงเรียนนายร้อยทหารบก โปรดดู สลับศรี พัฒนวิบูลย์, “การกีฬาและพลศึกษาในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411-2453)” (ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522) หน้า 95-99.

¹⁵ การเล่นกีฬาดาบสากลนี้ปรากฏเป็นกิจกรรมหนึ่งของชมรม Bangkok Gymnastic Club โปรดดู J. Antonio, The 1904 Traveller's Guide to Bangkok and Siam (Bangkok: White Lotus Press, 1997), 23

¹⁶ จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมาไม่พบว่าหม่อมหลวงพุด สนิทวงศ์เรียนวิชาดาบสากลมาจากที่ใดก่อนจะมาเป็นผู้สอนให้แก่นักเรียนนายร้อย และยังไม่พบหลักฐานปรากฏอีกด้วยว่าในการสอนนักเรียนนายร้อยมีตำราหรือคู่มือใดๆ ประกอบการสอนหรือไม่

ก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ ขึ้นแล้ว¹⁷ เอกสารดังกล่าวหลายชิ้นแต่งโดย นาวาอากาศเอกภูมิ หุราพันธุ์ ตั้งแต่ทศวรรษ 2510 - ทศวรรษ 2530 แต่งขึ้นจากประสบการณ์ในการสอน และจากการเข้าร่วมการแข่งขันในฐานะผู้เล่น และผู้ฝึกสอน¹⁸ ต่อมาในพ.ศ. 2550 สมาคมฟันดาบได้ร่วมมือกับการกีฬาแห่งประเทศไทยจัดทำ “หลักสูตรผู้ฝึกสอนกีฬาฟันดาบระดับชาติ” และเผยแพร่แก่ผู้ฝึกสอนชมรมกีฬาดาบสากลต่างๆ

จากการศึกษาหลักสูตรผู้ฝึกสอนฯ สะท้อนภาพการฝึกกีฬาฟันดาบสากลในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี เนื่องจากหลักสูตรผู้ฝึกสอนฯ จัดทำขึ้นเพื่อให้ใช้เป็นแนวทางฝึกนักกีฬา การจัดทำหลักสูตรครั้งนี้จึงแสดงถึงความพยายามในการจัดการควบคุมการฝึกนักกีฬาในระดับต่างๆ ผ่านผู้ฝึกสอน อีกทั้งการร่วมมือกันจัดทำหลักสูตรผู้ฝึกสอนฯ ของสมาคมฟันดาบฯ และการกีฬาแห่งประเทศไทย อันเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการส่งเสริมการเล่นกีฬาของประเทศไทย ได้สะท้อนภาพการใช้กีฬาเพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐโดยมีนักกีฬาเป็นเครื่องมือในการจัดการประชาชน ในการนี้นักกีฬาจึงเป็นส่วนสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประชาชน ซึ่งการประสบความสำเร็จในการแข่งขันระดับนานาชาติสามารถทำให้นักกีฬาเป็นตัวอย่างของบุคคลที่ประสบความสำเร็จและสามารถมีอิทธิพลต่อประชาชนมากขึ้นได้ผ่านการนำเสนอของทั้งภาครัฐ และเอกชน ด้วยเหตุนี้สมาคมฟันดาบฯ และการกีฬาแห่งประเทศไทยจึงได้ให้ความสำคัญต่อการเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จของนักกีฬา เพื่อสร้างนักกีฬาให้เป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลต่อประชาชน

ในการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็นสองช่วงเวลาด้วยกัน เพื่อให้เห็นระดับของความเข้มงวดในการควบคุมการสร้างร่างกายต้นแบบที่เพิ่มขึ้นในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งระดับความเข้มงวดของการควบคุมที่ทวีขึ้นสะท้อนความสามารถของรัฐในการควบคุมร่างกายประชาชนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งในส่วนถัดไปผู้วิจัยจะกล่าวถึงนโยบายของรัฐด้านกีฬาที่

¹⁷ ข้อมูลเรื่องการฝึกฝน การเล่นกีฬาดาบสากลในประเทศไทยก่อนการก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ ค่อนข้างขาดแคลน แต่จากการศึกษาพบว่ามีมีการฝึกฝนกันเฉพาะบางกลุ่มในสังคมเท่านั้นไม่ได้เป็นที่แพร่หลายนักเช่น โรงเรียนนายร้อยทหารบก ชมรมของชาวยุโรป และในบรรดานักเรียนนอกที่เคยสัมผัสกีฬาชนิดนี้ในต่างประเทศ โดยปัจจัยหนึ่งที่น่าจะทำให้กีฬาดาบสากลไม่แพร่หลายในขณะนั้นอาจเป็นไปด้วยข้อจำกัดทางอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศทั้งหมดซึ่งอาจทำให้มีราคาสูง (แม้แต่ปัจจุบันอุปกรณ์ทั้งหมดก็ยังต้องนำเข้าจากประเทศเช่นกัน)

¹⁸ ผู้วิจัยไม่พบหลักฐานตำราการฝึกกีฬาฟันดาบสากลที่เป็นภาษาไทยที่แต่งก่อนหน้าตำราของ น.อ.ภูมิเลย

ดำเนินการผ่านหน่วยงานด้านกีฬา ซึ่งทำให้เห็นภาพการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐของสมาคมฟันดาบฯ ได้เป็นอย่างดี

5.2.1 การฝึกฝนกีฬาดาบสากลช่วงภายหลังการก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ พ.ศ. 2508 ถึงทศวรรษ 2530

ก่อนการเกิดขึ้นของสมาคมฟันดาบฯ กีฬาดาบสากลในประเทศไทยยังไม่ปรากฏ การรวมตัวที่เป็นรูปแบบมีการจัดการที่เป็นระบบมากนักมีเพียงการรวมตัวกันเล่นและฝึกฝนตาม ชมรมต่างๆ ภายในโรงเรียนทหาร มหาวิทยาลัย และในหมู่นักเรียนนอก¹⁹ กระทั่งในพ.ศ. 2508 อาจารย์ทองหล่อ อาจารย์มนูญ ไตรรัตน์ และนายเสน่ห์ วงษ์ช่อม ได้ก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ²⁰ และมีการส่งนักกีฬาในฐานะตัวแทนทีมชาติไทยเข้าร่วมการแข่งขันระดับนานาชาติ²¹ ซึ่งจุดนี้ที่ส่งผลให้เวลา ต่อมาสมาคมฟันดาบฯ มีบทบาทอย่างมากในการควบคุมวงการกีฬาดาบสากลของไทย ความคิดริเริ่ม ก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ ปรากฏขึ้นก่อน พ.ศ. 2508 โดยใน พ.ศ. 2497 พระยาจินดารักษ์ได้กล่าวถึง การก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ หากประเทศไทยต้องการเป็นเจ้าภาพกีฬาโอลิมปิก อย่างไรก็ตามการ

¹⁹ นักเรียนนอกเหล่านี้เช่น ม.จ.รัชนิพัฒน์ รัชณี, อาจารย์ทำเนียบ อัสววิทย์ ซึ่งช่วงแรกของการก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ นักเรียนนอกเหล่านี้ก็ให้ความร่วมมือในการมาฝึกหัดดาบสากลด้วย โปรตดู จักราวุธ โสมภีร์, “ประวัติฟันดาบสากลในประเทศไทย,” สมาคมฟันดาบสมัครเล่นแห่งประเทศไทยฯ. <http://www.thaifencing.org/2009-08-15-11-00-25/100-2009-08-28-00-50-50/120-2009-08-18-16-08-48.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2560).

²⁰ โปรตดู จักราวุธ โสมภีร์, “ประวัติสมาคมฟันดาบ,” สมาคมฟันดาบสมัครเล่นแห่งประเทศไทยฯ, <http://www.thaifencing.org/2009-08-15-11-00-25/100-2009-08-28-00-50-50/118-2009-09-25-17-01-03.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2560).

²¹ ข้อกำหนดหนึ่งในการส่งนักกีฬาตัวแทนประเทศเข้าแข่งขันกีฬาดาบสากลในเวทีนานาชาติ คือจะต้องมีการก่อตั้งสมาคมฟันดาบประจำชาติขึ้น และสมาคมดังกล่าวต้องได้รับการรับรองจาก สหพันธ์ฟันดาบนานาชาติ (F.I.E. - Federal Internationale D'Escrime หรือ International Fencing Federation)

ก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ ในช่วงแรกกลับไม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐในการดำเนินการต่างๆ²²

ภายหลังการก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ ได้มีการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับกีฬาฟันดาบสากลที่เป็นภาษาไทยขึ้นโดยการสนับสนุนของสมาคมฟันดาบฯ โดยมี น.อ. ภูมิ หุราพันธ์ เป็นบุคคลสำคัญในการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับกีฬาดาบสากลหลายชิ้น ทั้งเอกสารแนะนำการฝึกขั้นพื้นฐาน, กติกาการแข่งขันฟันดาบ ฉบับภาษาไทยที่ น.อ. ภูมิ แปลจากคู่มือกติกาภาษาฝรั่งเศส ในพ.ศ. 2516 ตลอดจนเป็นผู้เสนอแผนพัฒนากีฬาดาบสากล จนอาจกล่าวได้ว่า น.อ. ภูมิ เป็นบุคคลเพียงคนเดียวที่ผลิตเอกสารเกี่ยวกับกีฬาดาบสากลขึ้นในช่วงสามทศวรรษแรกของการก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ²³ นอกจากนี้เป็นผู้จัดทำเอกสารต่างๆ ให้แก่สมาคมฟันดาบฯ แล้ว น.อ. ภูมิยังเป็นผู้ฝึกสอนกีฬาดาบสากล (ครูดาบ) ของสมาคมฟันดาบฯ ที่ได้เข้าร่วมการแข่งขันดาบสากลในกีฬาโอลิมปิก ครั้งที่ 21 ณ มอลทรีออล ประเทศแคนาดาในพ.ศ. 2519 (ค.ศ. 1976)²⁴

บรรยากาศของการฝึกสอนกีฬาดาบสากลในช่วงที่ น.อ. ภูมิ เป็นผู้ฝึกสอนของสมาคมฟันดาบฯ จากคำให้สัมภาษณ์ของ พ.ท.ชาติชาย เกษมวงศ์²⁵ กล่าวถึงบรรยากาศของวงการ

²² ในช่วงแรกของการก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ อาจารย์มัญญ ไตรรัตน์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่าไม่ได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินจากภาครัฐ และได้ใช้งบประมาณส่วนตัวในการดำเนินการของสมาคมในช่วงแรก มัญญ ไตรรัตน์, สัมภาษณ์โดย อารยา พิทยจำรัส, ม.ป.ท., 13 กุมภาพันธ์ 2559. อย่างไรก็ตามผู้เขียนไม่พบหลักฐานว่าสมาคมฟันดาบฯ ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐเป็นครั้งแรกเมื่อใด แต่ในปัจจุบันสมาคมฟันดาบฯ ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐโดยส่วนหนึ่งพิจารณาจากผลงานในการแข่งขันระดับนานาชาติ

²³ จากเอกสารที่ผู้วิจัยได้ค้นพบทั้งคู่มือแนะนำกีฬา คู่มือการฝึกเบื้องต้น กติกา รวมถึงการวางแผนพัฒนากีฬาฟันดาบในประเทศล้วนเขียนขึ้นโดย น.อ. ภูมิทั้งสิ้น โดยได้รับการสนับสนุนจากสมาคมฟันดาบฯ

²⁴ สุทธิพงษ์ สันติเทวกุล. “แลหลัง 3 ครั้งแรกในกีฬาโอลิมปิก (ปี 2519) ของฟันดาบไทย,” สมาคมฟันดาบสมัครเล่นแห่งประเทศไทยฯ. <http://www.thaifencing.org/2009-08-15-11-00-25/100-2009-08-28-00-50-50/475--3----2519-.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2559).

²⁵ พ.ท.ชาติชาย เกษมวงศ์ หนึ่งในลูกศิษย์ของ น.อ. ภูมิ ปัจจุบันเป็นหนึ่งในผู้อาวุโสของวงการกีฬาดาบสากลไทย และยังเป็นผู้ริเริ่มฟื้นฟูชมรมดาบสากลในโรงเรียนนายร้อยฯ ขึ้นมาอีกครั้งในช่วงพ.ศ. 2518 ซึ่งจากการศึกษาผู้เขียนไม่พบหลักฐานชัดเจนที่กล่าวถึงความชอบของกีฬาดาบสากลในโรงเรียนนายร้อยฯ แต่พบว่าภายหลังโรงเรียนนายร้อยฯ ได้ลดความสำคัญของวิชาฟันดาบลง

ดาบสากลในประเทศไทยว่า มีการฝึกสอนและเล่นกันอยู่ภายในรั้วมหาวิทยาลัย เช่น ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชมรมต่างๆ รวมถึงในกองทัพ ก็มีการก่อตั้งชมรมกีฬาดาบสากลขึ้นด้วย²⁶ โดยเฉพาะบรรยากาศในการฝึกสอนกีฬาดาบสากลภายในโรงเรียนนายร้อยที่เป็นแบบ “รุ่นพี่สอนรุ่นน้อง”²⁷ ที่มี พ.ท.ชาติชาย เป็นผู้ฝึกสอน โดยนำเอาความรู้ที่ได้เรียนกับ น.อ.ภูมิ มาสอนให้แก่สมาชิกในชมรมจนได้มีโอกาสเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาดาบสากลที่จัดขึ้นโดยสมาคมฟันดาบฯ ซึ่งเป็นการแข่งขันระหว่างทีมจากชมรมต่างๆ เช่น ชมรมของนักศึกษามหาวิทยาลัย และชมรมดาบสากลจากเหล่าทัพอื่นๆ การแข่งขันที่เกิดขึ้นเป็นการแข่งขันแบบวันเดียวจบ (คือแข่งเสร็จภายในวันเดียวก็ได้ผู้ชนะเลิศในการแข่งขัน)²⁸ นอกจากการฝึกซ้อมกีฬาดาบสากลภายในชมรมของนักเรียนนายร้อยที่ พ.ท.ชาติชาย ได้กล่าวไว้ การฝึกซ้อมในชมรมดาบสากลอื่นๆ เช่น ในคณะศรีไตรรัตน์ ก็มีการฝึกสอนเช่นเดียวกัน โดย

จากที่มีฐานะเป็นวิชาหนึ่ง ให้เป็นเพียงกิจกรรมชมรม (กิจกรรมเสริม) ของนักเรียนนายร้อยเท่านั้น จึงมีความเป็นไปได้ที่สร้างความซบเซาขึ้นในการฝึกกีฬาสากลภายในโรงเรียนนายร้อยฯ ตามที่ พ.ท.ชาติชาย ให้สัมภาษณ์ โปรดดู กองทัพบก, “ภาค 1 ประวัติโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า” ใน 100 ปี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (กรุงเทพฯ, เจ.เอ็น.ที., 2530), 237-238. ชาติชาย เกษมวงศ์, สัมภาษณ์โดย อารยา พิทยจรัส, อาคารนิมิตร์ สนามกีฬาแห่งชาติ, 29 พฤศจิกายน 2559.

²⁶ ชาติชาย เกษมวงศ์, สัมภาษณ์โดย อารยา พิทยจรัส, อาคารนิมิตร์ สนามกีฬาแห่งชาติ, 29 พฤศจิกายน 2559.

²⁷ ข้อมูลเรื่องการสอนแบบ “รุ่นพี่สอนรุ่นน้อง” สอดคล้องกับข้อมูลจากเอกสารของ น.อ.ภูมิที่กล่าวถึงการฝึกสอนลักษณะเช่นนี้ด้วยเช่นกันโดย น.อ.ภูมิ มองว่าเป็นการสอนแบบเก่าแก่ตำราเดิมขาดการพัฒนาให้ทันสมัย โปรดดู ภูมิ หุราพันธุ์, ฟันดาบปฎิรูป (กรุงเทพฯ: สถาบันวิทยาการโอลิมปิก, 2535), 45.

²⁸ พ.ท.ชาติชาย ได้ให้สัมภาษณ์ถึงการรายการแข่งขันที่จัดขึ้นในช่วงดังกล่าว เช่น การแข่งขันรายการ CU Open และการแข่งขันกีฬาภายในกองทัพ เท่านั้น อย่างไรก็ตามผู้เขียนสันนิษฐานว่าน่าจะมีการแข่งขันรายการอื่นๆ อีกที่ พ.ท.ชาติชาย ไม่ได้กล่าวถึง เนื่องจากในช่วงพ.ศ. 2518 เป็นช่วงที่มีการส่งนักกีฬาดาบสากลทีมชาติไทยเข้าร่วมการแข่งขันระดับนานาชาติแล้ว และในปีต่อมา (พ.ศ. 2519) นักกีฬาดาบสากลไทยได้เข้าร่วมการแข่งขันโอลิมปิก ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดการแข่งขันในประเทศอีกหลายรายการเพื่อคัดเลือกนักกีฬาทีมชาติไปแข่งขัน. ชาติชาย เกษมวงศ์, สัมภาษณ์โดย อารยา พิทยจรัส, อาคารนิมิตร์ สนามกีฬาแห่งชาติ, 29 พฤศจิกายน 2559.

มีอาจารย์ทองหล่อ ไตรรัตน์ เป็นหนึ่งในผู้สอน²⁹ อีกทั้งอาจารย์ทองหล่อเองก็ยังมีชื่อเป็นหนึ่งในครูดาบของสมาคมฟันดาบฯ ด้วย

นอกจากการสอนโดยตรงแล้ว เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกกีฬาฟันดาบในช่วงทศวรรษ 2510 ล้วนแต่งขึ้นโดย น.อ.ภูมิ เช่น เอกสาร “แนะนำการเล่นฟันดาบจัดทำร่วมกับสมาคมฟันดาบสมัครเล่นแห่งประเทศไทย”³⁰ “คู่มือฟันดาบ ฟอยล์.เอเป้.เซเบอร์” และ “คู่มือฟันดาบเซเบอร์”³¹ เอกสารทั้งสามชิ้นนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นคู่มือการฝึกกีฬาดาบสากลภาษาไทยชุดแรก ที่มีการเผยแพร่และสนับสนุนโดยสมาคมฟันดาบฯ อย่างเป็นทางการ

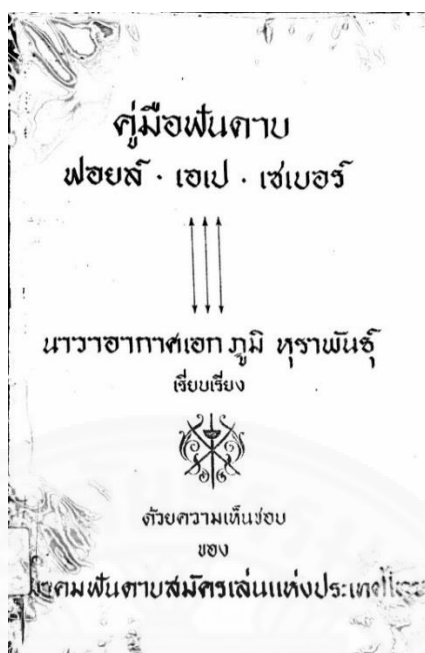

ภาพที่ 5.1 หน้าปก “แนะนำการเล่นฟันดาบ”(ภาพโดย ผู้วิจัย)

²⁹ หลักการสอนวิชาดาบสากลปรากฏอยู่ในหนังสือ อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพของอาจารย์ทองหล่อ ไตรรัตน์ และจากข้อมูลในที่ปรากฏชี้ให้เห็นว่า อาจารย์ทองหล่อได้มีการฝึกสอนกีฬาดาบสากลภายในคณะศรีไตรรัตน์ด้วย โปรดดู ครูดาบในดวงใจทองหล่อ ไตรรัตน์.

³⁰ เอกสารชุดนี้ไม่ได้ระบุปีที่จัดทำ แต่ผู้เขียนคาดว่าอาจจะจัดทำขึ้นในช่วงทศวรรษ 2510 เนื่องจากสมาคมฟันดาบฯ ก่อตั้งขึ้นในพ.ศ. 2508 (เอกสารระบุว่าจัดทำร่วมกับสมาคมฟันดาบฯ) ประกอบกับทะเบียนเอกสารระบุว่าได้รับเอกสารเข้าห้องสมุดกีฬาในพ.ศ. 2519

³¹ เอกสารไม่ได้ระบุปีที่จัดทำ แต่ผู้เขียนคาดว่าน่าจะจัดจัดทำขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 2510 เนื่องจาก เนื้อหาและรูปแบบการจัดทำของเอกสารทั้งสองชุดมีความคล้ายคลึงกัน อีกทั้งด้านหน้าของเอกสารมีลายมือของ น.อ.ภูมิ ระบุพ.ศ. 2518 กำกับไว้

ภาพที่ 5.2. หน้าปกเอกสาร “คู่มือฟันดาบ ฟอยล์.เฮเป.เซเบอร์” ของ น.อ.ภูมิ หุราพันธ์ (ภาพโดย ผู้วิจัย)

ภาพที่ 5.3.ปรองเอกสาร “คู่มือฟันดาบเซเบอร์” มีลายมือ น.อ.ภูมิระบุพ.ศ. 2518 (ภาพโดย ผู้วิจัย)

เนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทั้งสามชิ้นนี้มีลักษณะเป็นคู่มือการฝึกหัดเบื้องต้นของ กีฬาดาบสากล โดยเฉพาะในเล่ม “แนะนำการเล่นฟันดาบ” ที่มีเนื้อหากล่าวถึงเรื่องพื้นฐานทั่วไปของ กีฬาดาบสากล มีการอธิบายอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้พื้นฐาน พร้อมภาพประกอบ แนะนำกฎกติกา

หลายๆ ในการแข่งขัน และท่าทางการจับดาบ การยืน การเดิน ของดาบทั้งสามประเภท ซึ่งเป็นทักษะเบื้องต้นของผู้เริ่มฝึกหัด และท้ายเล่มยังแนบเอกสารเชิญชวนให้ฝึกซ้อมดาบสากลที่ ศูนย์ฝึกกีฬาฟันดาบ สนามกีฬากองทัพบก³² ส่วนเอกสารอีกสองชุดคือ “คู่มือฟันดาบฟอยล์.เอเป.เซเบอร์” และ “คู่มือฟันดาบเซเบอร์” มีเนื้อหาเป็นคู่มือการฝึกขั้นพื้นฐานเช่นกัน แต่มีการเพิ่มเติมเรื่องเทคนิคพื้นฐานของเทคนิคการฟันดาบ พร้อมภาพประกอบการอธิบาย โดยแยกออกเป็นแต่ละประเภทดาบเช่นกัน ที่น่าสนใจคือในเอกสารสองเล่มนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นคู่มือการฝึกเฉพาะเทคนิคการฟันดาบโดยแท้จริง เนื่องจากไม่ได้มีการกล่าวถึงกฎกติกาพื้นฐานเลย เช่น มีการเขียนถึง คำอธิบายที่เป็นประโยชน์ขณะแข่งขัน อธิบายหลักปฏิบัติในการต่อสู้ (แข่งขัน) เอาไว้ด้วย เช่น คำแนะนำ/อธิบายเมื่อเจอคู่ต่อสู้ถนัดซ้าย³³ เมื่อเจอคู่ต่อสู้ชอบถอยหลัง³⁴ ควรปฏิบัติอย่างไร เป็นต้น และเอกสารสองเล่มนี้อาจเป็นหนังสือคู่มือการฝึกที่สืบต่อเนื่องมาจาก “แนะนำการเล่นฟันดาบ”

อย่างไรก็ตามคู่มือฟันดาบทั้งสามเล่มของ น.อ.ภูมิ ที่เขียนขึ้นในช่วงทศวรรษ 2510 มีเนื้อหามุ่งเน้นไปที่หลักพื้นฐาน และเทคนิคในการฟันดาบเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้กล่าวถึงปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกซ้อม หรือแข่งขันเลย ทั้งในเรื่องร่างกายของนักกีฬา และจิตใต้สำนึกในการฝึกซ้อม แข่งขัน อาจเป็นเพราะวงการฟันดาบของไทยอยู่ในช่วงแรกของการก่อตัวเป็นสังคมกีฬาดาบสากล ที่มุ่งแสวงหาสมาชิกในการฝึกซ้อม

“เนื่องด้วยการฟันดาบตามแบบฉบับนี้ ในประเทศไทยยังมีผู้รู้จกน้อยมาก จำเป็นจะต้องเผยแพร่ให้เกิดความนิยมกันอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น หนังสือเล่มนี้ ก็เป็นวิธีการหนึ่งของการเผยแพร่ และมีจุดประสงค์ในขั้นนี้เพียงเพื่อให้คำแนะนำแก่ผู้ที่สนใจ. . .เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการฝึกอบรมที่แท้จริงต่อไป. . .”³⁵

³² โปรตตุ ภูมิ หุราพันธ์, แนะนำการเล่นฟันดาบ (ม.ป.ท.: สมาคมฟันดาบฯ, ม.ป.ป.).

³³ โปรตตุ ภูมิ หุราพันธ์, คู่มือฟันดาบเซเบอร์ (ม.ป.ท.: สมาคมฟันดาบฯ, ม.ป.ป.), 78

³⁴ โปรตตุ ภูมิ หุราพันธ์, คู่มือฟันดาบฟอยล์.เอเป.เซเบอร์ (ม.ป.ท.: สมาคมฟันดาบฯ, ม.ป.ป.), 38

³⁵ ภูมิ หุราพันธ์, แนะนำการเล่นฟันดาบ, 1

ต่อมาในช่วงทศวรรษ 2520 น.อ.ภูมิ ได้จัดทำเอกสารเกี่ยวข้องกับกีฬาดาบสากล ซึ่งเนื้อหาเอกสารในช่วงนี้มีความแตกต่างไปจากช่วงก่อนหน้าอย่างชัดเจน³⁶ โดยเอกสารที่จัดทำ มุ่งเน้นไปที่การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ “ด้านวิชาการของการฟันดาบ”³⁷ มากขึ้น เช่นที่ปรากฏใน เอกสาร “ความรู้เรื่องการฟันดาบ (พร้อมด้วยอภิธานศัพท์)” นอกจากนี้ยังให้ความสนใจกับปัจจัยอื่น ที่มีผลต่อการฝึกซ้อมและการแข่งขันดาบสากล ทั้งในเรื่องร่างกาย และจิตใจ ของนักกีฬา ซึ่ง แสดงออกอย่างชัดเจนในการจัดทำเอกสารเรื่อง “ดาบพัฒนา (แผนพัฒนากีฬาฟันดาบ)” ซึ่งเขียนขึ้น ภายหลังจากนักกีฬาดาบสากลทีมชาติไทยได้เข้าร่วมการแข่งขันโอลิมปิกครั้งที่ 21 ในพ.ศ. 2519³⁸ ดังนี้แล้วอาจกล่าวได้ว่าการส่งนักกีฬาดาบสากลทีมชาติไทยเข้าแข่งขันในระดับนานาชาติมาซึ่งการ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกีฬาดาบสากลในเชิงลึกมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ นักกีฬาดาบสากลในอนาคต เพื่อที่เป็นนักกีฬาที่ประสบความสำเร็จ และเป็นแบบอย่างที่มีอิทธิพลต่อ ประชาชน

เนื้อหาในเอกสารเรื่อง “ความรู้เรื่องการฟันดาบ (พร้อมด้วยอภิธานศัพท์)” มี เนื้อหาเกี่ยวข้องกับหลักการความรู้ของวิชาฟันดาบ อธิบายถึงเรื่องหลักการในการฝึกซ้อมการทำ ความเข้าใจการฝึกซ้อมและการแข่งขันพื้นฐานของกีฬาดาบสากล (ไม่ได้อธิบายขั้นตอนหรือท่าทางใน

³⁶ ในช่วงทศวรรษ 2520 จากเอกสารที่พบ น.อ.ภูมิไม่ได้เขียนเกี่ยวกับคู่มือการฟันดาบ โดยตรง แต่เน้นเขียนเกี่ยวกับกฎหรือหลักใหญ่ของการฟันดาบ (น.อ.ภูมิเรียกความรู้ในส่วนนี้ว่า “ความรู้ด้านวิชาการ[ของการฟันดาบ]”) เช่น การเขียนอภิธานศัพท์เกี่ยวข้องกับการฟันดาบ จาก ภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย ในเอกสารความรู้เรื่องการฟันดาบ และเอกสารเรื่อง “ดาบพัฒนา (แผนพัฒนากีฬาฟันดาบ)” ซึ่งเอกสารทั้งสองชิ้นนี้บ่งบอกถึงการมีตัวตนของนักกีฬาฟันดาบทีมชาติ ไทยขึ้นแล้วเป็นครั้งแรก และเป็นการชี้ให้เห็นถึงการเตรียมความพร้อมในการแข่งขันระดับนานาชาติ ให้แก่นักกีฬาดาบสากลไทย

³⁷ “ความรู้ด้านวิชาการของการฟันดาบ” หมายถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ กฎกติกาเชิงลึก ในการแข่งขัน รวมถึงคำศัพท์เทคนิคภาษาต่างประเทศที่ใช้ในวงการกีฬาดาบสากลทั่วโลก

³⁸ เอกสารเรื่อง “ดาบพัฒนา (แผนพัฒนากีฬาฟันดาบ)” ไม่ได้ระบุปีที่จัดทำ แต่เนื้อหา ภายใต้มีการกล่าวอ้างถึงประสบการณ์จากการแข่งขันของนักกีฬาดาบสากลทีมชาติไทย ในกีฬาโอลิมปิก ครั้งที่ 21 พ.ศ. 2519 ประกอบกับภายหลังจากการเขียนเอกสารชุดดังกล่าวแล้ว น.อ.ภูมิ ได้ เขียนถึงเอกสารชุดนี้เอาไว้ในคำนำ เรื่อง “ฟันดาบปฏิรูป” ซึ่งเขียนในพ.ศ. 2535 ทำให้ผู้เขียน ประเมินการว่าเอกสารเรื่อง “ดาบพัฒนา (แผนพัฒนากีฬาฟันดาบ)” นี้ น่าจะจัดทำขึ้นในระหว่างพ.ศ. 2520-2534

การฝึก แต่เน้นทำความเข้าใจการฝึกโดยภาพรวม) พร้อมด้วยการอธิบายคำศัพท์ภาษาต่างประเทศที่ใช้ในกีฬาดาบสากลเป็นภาษาไทย³⁹ อันเป็นการแสดงถึงการเตรียมความพร้อมให้แก่นักกีฬาและผู้สนใจกีฬาดาบสากลในระดับที่ลึกเข้าไปในเชิงเทคนิคของการฟันดาบ อีกทั้งเอกสารชุดนี้แสดงถึงความพยายามในการนำวงการกีฬาฟันดาบไทยเชื่อมเข้ากับวงการฟันดาบนานาชาติอย่างต่อเนื่อง หลังจากนักกีฬาดาบสากลทีมชาติไทยได้เข้าร่วมการแข่งขันในกีฬาโอลิมปิกครั้งที่ 21

ภายหลังการเข้าร่วมกีฬาโอลิมปิกของนักกีฬาดาบสากลไทย น.อ.ภูมิได้จัดทำเอกสารเรื่อง “ดาบพัฒนา (แผนพัฒนากีฬาฟันดาบ)” เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการฝึกสอนและการเตรียมความพร้อมของนักกีฬาดาบสากล โดยใช้ประสบการณ์จากการแข่งขันของนักกีฬาดาบสากลไทยโอลิมปิกมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง เนื้อหาในเอกสารกล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของนักกีฬาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และความรู้ด้านวิชาฟันดาบในเชิงลึกยิ่งขึ้น นอกจากนี้ น.อ.ภูมียังกล่าวถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการปรับปรุงคุณภาพของนักกีฬาดาบสากลไทยเอาไว้ด้วย ดังนั้นเอกสารชุดนี้จึงเป็นเอกสารชุดแรกที่กล่าวถึงแนวทางการดำเนินงานของสมาคมฟันดาบฯ ในอนาคต

เนื้อหาในเอกสารเรื่อง “ดาบพัฒนา (แผนพัฒนากีฬาฟันดาบ)” มีการริเริ่มกล่าวถึงปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกซ้อม และผลการแข่งขันที่นอกเหนือไปจากเทคนิคการฟันดาบตามคู่มือที่ น.อ.ภูมิ ได้เขียนไว้ในเอกสารคู่มือในช่วงก่อนหน้านี้ โดยมองว่าการปรับปรุงนักกีฬาดาบสากลของไทยให้มีศักยภาพที่ดีขึ้น ควรส่งเสริมสมรรถภาพ 3 ด้านคือ

- “๑) สมรรถภาพทางกาย (ความเร็ว ความคล่องแคล่ว ความอดทน และความแข็งแรง) - เน้นหนักทางระบบประสาทและการสะท้อนกลับ เพื่อให้มีความชำนาญในวิธีการปฏิบัติต่างๆ
- ๒) สมรรถภาพทางจิตวิทยา (ความขยันหมั่นเพียรและกำลังใจ) - เน้นหนักในความเข้มแข็งของจิตใจที่จะสามารถ ผืนใจ ช่มใจ และบังคับใจได้ เพื่อเป็นการบำรุงขวัญ

³⁹ โปรตูดุ ภูมิ หุราพันธุ์, ความรู้เรื่องฟันดาบ (พร้อมด้วยอภิธานศัพท์) (ม.ป.ท.: สมาคมฟันดาบฯ, ม.ป.ป.).

๓) สมรรถภาพทางวิชาการ (วิธีการปฏิบัติและหลักวิชาของการปฏิบัติ) -
เน้นหนักไปในทางให้นักกีฬารู้จริงเป็นจริง เพื่อให้เกิดไหวพริบ”⁴⁰

การให้ความสำคัญกับสมรรถภาพทั้งสามด้านข้างต้น นับเป็นครั้งแรกที่มีการให้ความสนใจกับปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา (สมรรถภาพทางกาย และจิตวิทยา) เพื่อนำมาเพิ่มศักยภาพให้แก่กีฬาตาบอดสากลไทย อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการให้ความสนใจกับสมรรถภาพทั้งสาม แต่ น.อ.ภูมิ กลับให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสมรรถภาพทางจิตวิทยามากกว่าด้านอื่น เนื่องจากมองว่า ปัญหาสำคัญที่มีผลทำให้นักกีฬาตาบอดสากลไทยไม่ประสบความสำเร็จในการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกที่มอนทรีออล คือการขาด “ใจสู้” ซึ่ง น.อ.ภูมิมองว่าการขาดดังกล่าวส่งผลต่อสมรรถภาพทางกายให้ด้อยลงด้วย⁴¹ ส่วนในประเด็นสมรรถภาพทางกาย และทางวิชาการ น.อ.ภูมิมองว่าสามารถเกิดขึ้นจากการฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความชำนาญ และการมีประสบการณ์ในการแข่งขันจะนำมาซึ่งไหวพริบในการแก้สถานการณ์ในสนามแข่ง ซึ่งการให้ความสำคัญทั้งสองปัจจัยนี้ได้สะท้อนผ่านคู่มือที่เขียนขึ้นในช่วงก่อนหน้าที่มุ่งเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับเทคนิค และหลักในการฝึกซ้อมกีฬาตาบอดสากล⁴²

อย่างไรก็ตามการให้ความสำคัญกับประเด็นด้านจิตวิทยาของ น.อ.ภูมิ กลับไม่ได้สะท้อนการให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องวิทยาศาสตร์การกีฬาในด้านที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพทางร่างกาย เช่น การเคลื่อนไหว (ชีวกลศาสตร์) การเสริมสร้างร่างกายของนักกีฬา โดยเนื้อหาบางช่วงอธิบายถึงความไม่สำคัญของวิทยาศาสตร์การกีฬา โดยให้เหตุผลว่า

“... ฟันดาบไม่มีความจำเป็นต้องใช้พลังมหาศาล หรือ “แรงฮึด” ที่จะต้องปลูกสร้างขึ้นโดยเครื่องอุปกรณ์ของวิทยาศาสตร์การกีฬา นักกีฬาไม่จำเป็นต้องเป็นคนมีรูปร่างกำยำ ลำสัน สูงใหญ่ หรือขายาวแขนยาว เพราะเมื่อต่างถือดาบอยู่ในมือคนละเล่มแล้ว คู่ต่อสู้มีสัดส่วนเท่ากันหมด ไม่มีใครสั้นยาวกว่ากันตามหลักการวัดส่วนสูงที่พิสูจน์แล้ว ใครจะได้เปรียบเสียเปรียบก็ตอนที่ใช้หลักวิชานี้เท่านั้น. . .”⁴³

⁴⁰ ภูมิ หุราพันธุ์, ดาบพัฒนา (แผนพัฒนากีฬาฟันดาบ) (ม.ป.ท.: สมาคมฟันดาบฯ, ม.ป.ป.), 1-2.

⁴¹ โปรตดู เรื่องเดียวกัน, 8-9.

⁴² เอกลักษณ์หนึ่งในการเขียนตำราหรือคู่มือการฟันดาบของ น.อ.ภูมิคือมักมีการสอดแทรกเทคนิคจากประสบการณ์ในการเล่นกีฬาตาบอดสากล มาอธิบายประกอบการแสดงท่าทาง

⁴³ ภูมิ หุราพันธุ์, ดาบพัฒนา (แผนพัฒนากีฬาฟันดาบ), 4.

การแยกสมรรถภาพด้านจิตวิทยาออกจากวิทยาศาสตร์การกีฬาสะท้อนความเข้าใจวิทยาศาสตร์การกีฬาว่าเป็นเพียงเรื่องของการสร้างร่างกายเท่านั้น⁴⁴ อย่างไรก็ตามผลจากการให้ความสำคัญกับประเด็นด้านสมรรถภาพด้านจิตวิทยาที่ปรากฏขึ้น นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในการจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกของสมาคมฟุตบอลฯ ในช่วงเวลาต่อไปอย่างชัดเจน รวมถึงมุมมองต่อวิทยาศาสตร์การกีฬา ที่ได้กลายเป็นสิ่งสำคัญในการฝึกฝนนักกีฬาฟุตบอลไทย⁴⁵

สืบเนื่องจากเอกสารเรื่อง “ดาบพัฒนา (แผนพัฒนากีฬาฟุตบอล)” ต่อมาใน พ.ศ. 2530 น.อ.ภูมิได้เรียบเรียงตำราฟุตบอลขึ้นมาใหม่เล่มหนึ่งชื่อว่า “ฟุตบอลปฏิรูป” โดยมีจุดประสงค์ในการจัดทำส่วนหนึ่งเพื่อตอบสนอง “นโยบายส่งเสริมและปรับปรุงกีฬาของชาติ และได้กำหนดเป็นแผนพัฒนากีฬาซึ่ง ฟุตบอล ก็เป็นกีฬาหนึ่งในที่อยู่ในแผนพัฒนา”⁴⁶ เนื้อหาของตำราการฝึกเล่มนี้กล่าวถึงรูปแบบการฝึกสอนกีฬาฟุตบอลที่ น.อ.ภูมิ ได้เสนอว่าควรเปลี่ยนแปลงในส่วนขอเทคนิคการฝึกสอน เทคนิคการฟุตบอลในรูปแบบใหม่ โดยมุ่งเน้นไปที่ผู้ฝึกสอนที่ควรมีการปรับและทำความเข้าใจรูปแบบของการฟุตบอลที่ น.อ.ภูมิ กล่าวว่ามีเปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงที่ น.อ.ภูมิเสนอเป็นการตอบย้ำถึงปัญหาในการฝึกสอนกีฬาฟุตบอลของไทยที่มักยึด

⁴⁴ จิตวิทยาการกีฬาเป็นส่วนส่วนหนึ่งของวิทยาศาสตร์การกีฬา ซึ่งการให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์การกีฬาในประเทศไทยปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนในพ.ศ. 2509 ที่มีการก่อตั้งศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬาขึ้น เพื่อรองรับการจัดการแข่งขันเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 โปรดดู การกีฬาแห่งประเทศไทย, 40 ปี การกีฬาแห่งประเทศไทย (กรุงเทพฯ: การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2547), 38-41. แม้ว่าจิตวิทยาการกีฬาแห่งประเทศไทยจะปรากฏตั้งแต่พ.ศ. 2509 แต่กลับได้รับความสนใจอย่างจริงจังกระทั่งมีการจัดตั้งชมรมจิตวิทยาการกีฬาแห่งประเทศไทยในพ.ศ. 2532 โปรดดู สมบัติ กาญจนกิจ และสมหญิง จันทุไทย, จิตวิทยาการกีฬา: แนวคิด ทฤษฎี สู่การปฏิบัติ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542) 60-61.

⁴⁵ ภายหลังการจัดตั้งชมรมจิตวิทยาฯ แล้ว ในพ.ศ. 2534 จัดตั้งสมาคมจิตวิทยาการกีฬาแห่งประเทศไทยขึ้น และวิทยาลัยพลศึกษา (สถาบันการพลศึกษาในปัจจุบัน) ได้มีการพัฒนาหลักสูตรจิตวิทยาการกีฬามาโดยตลอด กระทั่งได้มีการนำเอาจิตวิทยาการกีฬาไปใช้กับนักกีฬามืออาชีพชาวไทยในการแข่งขันระดับนานาชาติเป็นครั้งแรกในพ.ศ. 2536 โปรดดู สืบสาย บุญวิบุต, จิตวิทยาการกีฬา (ชลบุรี: ชลบุรีการพิมพ์, 2541), 18-19.

⁴⁶ ทวี จุลละทรัพย์. “สาส์นของ ฯพณฯ ประธานคณะกรรมการ สถาบันวิทยาการโอลิมปิก,” ใน ฟุตบอลปฏิรูป (กรุงเทพฯ: สถาบันวิทยาการโอลิมปิก, 2535), 1.

รูปแบบการสอนเก่าๆ โดยขาดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง⁴⁷ ดังนั้นจึงต้องมีการ “ปฏิรูป” การฝึกสอนกีฬาตาบาสากลที่ควรมีการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา โดยผู้ฝึกสอนต้องมีความพยายามในการค้นคว้า หรือพัฒนารูปแบบการฝึกตาบาสอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นเนื้อหาของเอกสารจึงมุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการฝึกสอนกีฬาตาบาสของผู้ฝึกสอนไทยที่ น.อ.ภูมิมองว่า ยังคงยึดติดอยู่กับรูปแบบเดิม⁴⁸ จุดมุ่งหมายของ “พินดาบปฏิรูป” ที่เน้นไปที่การปรับปรุงตนของผู้ฝึกสอนนี้เองนำมาซึ่งการให้ความสำคัญแก่ตัวผู้ฝึกสอนมากขึ้น ส่งผลให้ในช่วงเวลาต่อมาสมาคมพินดาบฯ ร่วมกับการกีฬาแห่งประเทศไทยได้จัดทำ “หลักสูตรผู้ฝึกสอนกีฬาพินดาบระดับชาติ” เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ฝึกสอนตาบาสากลทั้งเรื่องเทคนิคในการฝึก และการดูแลนักกีฬา โดยมีหลักวิทยาศาสตร์การกีฬาเป็นสำคัญ

กล่าวโดยสรุปคือในช่วงทศวรรษ 2510- ทศวรรษ 2530 ความรู้เรื่องตำราการฝึกและเอกสารที่เกี่ยวกับกีฬาตาบาสากลถูกเขียนขึ้นโดย น.อ.ภูมิ หุราพันธุ์ โดยงานในช่วงทศวรรษ 2510 มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความรู้เบื้องต้น และตำราพื้นฐานการฝึกซ้อมกีฬาตาบาสากล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความรู้กีฬาตาบาสากลในวงกว้าง ต่อมาในช่วงทศวรรษ 2520 เอกสารที่ถูกจัดทำขึ้นในช่วงนี้มีเนื้อหามุ่งเน้นไปที่การให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกีฬาตาบาสากลในเชิงลึก และเขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานการกีฬาตาบาสากลของไทย ที่เป็นผลสืบเนื่องจากการที่นักกีฬาตาบาสากลทีมชาติไทยเข้าร่วมการแข่งขันในระดับนานาชาติ จึงต้องมีการปรับปรุงคุณภาพของนักกีฬาตาบาสากลไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในการแข่งขัน ลักษณะเด่นของเอกสารที่เขียนขึ้นในช่วงนี้คือ การให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านจิตวิทยาเป็นครั้งแรก และเป็นการริเริ่มของวิทยาศาสตร์การกีฬาที่ต่อมาจะเข้ามามีบทบาทในการสร้างร่างกายและการฝึกซ้อมกีฬาตาบาสากลอย่างมาก นอกจากนี้เอกสารยังให้ความสำคัญกับปัญหาของผู้ฝึกสอนที่ขาดความรู้ความเข้าใจในวิชาการพินดาบ ที่ทำให้ในช่วงทศวรรษต่อมา (พ.ศ. 2530) น.อ.ภูมิ ได้เขียนตำราพินดาบขึ้นมาอีกเล่มหนึ่งคือ “พินดาบปฏิรูป” เพื่อตอบย้ำถึงรูปแบบการฝึกซ้อมของกีฬาตาบาสากลไทยที่ควรมีการเปลี่ยนแปลง จากการยึดถือรูปแบบการฝึกซ้อมดั้งเดิม ที่ควรมีการเปลี่ยนแปลง และผู้ฝึกสอนควรมีความรู้ความเข้าใจในวิชาการพินดาบอย่าง

⁴⁷ น.อ.ภูมิยกย้าประเด็นเรื่องการฝึกสอนโดยปราศจากความรู้จริงในหลักวิชาของผู้ฝึกสอนตาบาสากลไทยอยู่เสมอ ซึ่งมักปรากฏในเอกสารที่เขียนขึ้นตั้งแต่ทศวรรษ 2510

⁴⁸ แม้ว่า น.อ.ภูมิจะไม่ได้ระบุว่า “รูปแบบเดิม” นั้นเป็นอย่างไร แต่จากการรวบรวมเอกสารที่ น.อ. ภูมิเขียนขึ้นทำให้พอทราบได้ว่าเป็นการสอนที่ไม่ได้ให้ความสำคัญในเชิงเทคนิควิธีการใหม่ๆ ในการแข่งขัน เป็นการฝึกซ้อมท่าทางการพินดาบโดยปราศจากความรู้ความเข้าใจที่แท้จริง

แท้จริง จากจุดประสงค์ที่มุ่งเน้นความสำคัญของผู้ฝึกสอนในเอกสาร “พินดาบปฏิรูป” นำมาซึ่งการให้ความสำคัญกับผู้ฝึกสอนกีฬาดาบสากลในเวลาต่อมา

5.2.2. การฝึกซ้อมกีฬาดาบสากลหลัง ทศวรรษ 2530

การให้ความสำคัญกับผู้ฝึกสอนกีฬาดาบสากลที่สืบต่อเนื่องมาจากทศวรรษ 2530 ส่งผลให้ช่วงเวลาต่อมาสมาคมฟันดาบฯ และการการกีฬาแห่งประเทศไทย (กกท.) ได้ร่วมมือกันจัดทำ และเผยแพร่ “หลักสูตรผู้ฝึกสอนกีฬาฟันดาบระดับชาติ” ขึ้นในพ.ศ. 2550⁴⁹ โดยเนื้อหาของหลักสูตรแบ่งออกเป็นหนังสือสามเล่มเรียงตามระดับความง่าย-ยากของการฝึกสอน (แบ่งออกเป็น ขั้นต้น ขั้นกลาง และขั้นสูง) การจัดทำหลักสูตรผู้ฝึกสอนฯ ครั้งนี้แสดงถึงการให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้ฝึกสอนกีฬาฟันดาบสากล ด้วยเหตุว่าผู้ฝึกสอนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตนักกีฬาดาบสากลมากปัจจัยหนึ่ง เพราะเป็นบุคคลที่มีผลต่อการฝึกซ้อมกีฬาดาบสากลของนักกีฬา ตลอดจนเป็นบุคคลสำคัญในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกีฬาดาบสากลในระดับแรกเริ่มให้แก่ผู้สนใจด้วย ดังนั้นการควบคุมหรือกำหนดแนวทางในการฝึกสอนของผู้ฝึกสอนจึงเปรียบเสมือนการถือหางเสือเพื่อบังคับทิศทางความสำเร็จของนักกีฬาดาบสากล อันมีผลต่อการบริหารงานของสมาคมฟันดาบฯ ด้วย⁵⁰

เนื้อหาในหลักสูตรผู้ฝึกสอนฯ ทั้งสามเล่มสามารถแยกออกเป็นสี่ส่วนหลักคือ ผู้ฝึกสอน ความรู้เกี่ยวกับของร่างกาย จิตวิทยาการกีฬา และเทคนิคการฟันดาบ ตัวอย่างเนื้อหาของหลักสูตรผู้ฝึกสอนฯ มีดังนี้

⁴⁹ สมาคมฟันดาบฯ, หลักสูตรผู้ฝึกสอนกีฬาฟันดาบระดับชาติ ขั้นต้น (กรุงเทพฯ: การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2550). และ สมาคมฟันดาบฯ, หลักสูตรผู้ฝึกสอนกีฬาฟันดาบระดับชาติ ขั้นกลาง (กรุงเทพฯ: การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2550). และ สมาคมฟันดาบฯ, หลักสูตรผู้ฝึกสอนกีฬาฟันดาบระดับชาติ ขั้นสูง (กรุงเทพฯ: การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2550).

⁵⁰ ความสำเร็จของนักกีฬาดาบสากล มีผลต่อการประเมินการดำเนินงานของสมาคมฟันดาบฯ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการได้มาซึ่งเงินสนับสนุนจากรัฐบาล

ตารางที่ 5.1

ตัวอย่างเนื้อหาที่ปรากฏในหลักสูตรผู้ฝึกสอนสอนกีฬาฟันดาบระดับชาติทั้งสามเล่ม

	ขั้นต้น	ขั้นกลาง	ขั้นสูง
1. ผู้ฝึกสอน	- คุณสมบัติทั่วไปของผู้ฝึกสอน (ความรู้และทักษะ และหน้าที่ของผู้ฝึกสอน) - การฝึกกีฬาฟันดาบ (พัฒนาการ ทฤษฎี แนวทาง และมาตรฐานของการฝึกสอนฟันดาบ)	- บทบาทหน้าที่ของผู้ฝึกสอน - การวางแผนการฝึกซ้อม	- ผู้ฝึกสอนกับสิ่งที่ต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น
2. ความรู้เกี่ยวกับร่างกาย	- กายวิภาคศาสตร์เบื้องต้น (กระดูก กล้ามเนื้อ ข้อต่อ ระบบไหลเวียนโลหิต) - สมรรถภาพทางกาย	- ระบบกล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหว (การใช้ระบบพลังงานต่างๆ การเผาผลาญในร่างกาย ความเหนื่อยล้า ฯลฯ) - การดูแลสุขภาพนักกีฬา - การช่วยให้ผู้เล่นมีความสุขสมบูรณ์	- ชีวกลศาสตร์ทางการกีฬา (ธรรมชาติของการเคลื่อนไหว การวิเคราะห์การเคลื่อนไหว) - โภชนาการ (การเสริมคาร์โบไฮเดรต คำแนะนำทางโภชนาการสำหรับการฝึกและการแข่งขัน) - การป้องกัน และการปฐมพยาบาลการบาดเจ็บจากการเล่นกีฬา
3. จิตวิทยาการกีฬา	- จิตวิทยาทั่วไป (พฤติกรรม จุดมุ่งหมายของการศึกษาจิตวิทยาของข่ายของจิตวิทยา)	- จิตวิทยาการกีฬา (ความสำคัญของจิตวิทยาการกีฬา เป้าหมายของ	- การใช้ทฤษฎีจิตวิทยากับการฝึกสอน - หลักการเรียนรู้ทางการกีฬา (วิธีจูงใจ

ตารางที่ 5.1

ตัวอย่างเนื้อหาที่ปรากฏในหลักสูตรผู้ฝึกสอนสอนกีฬาฟันดาบระดับชาติทั้งสามเล่ม (ต่อ)

	ขั้นต้น	ชั้นกลาง	ขั้นสูง
	พัฒนาการและปัจจัยที่มีต่อการพัฒนาของบุคคล)	การใช้จิตวิทยาการกีฬา (แรงจูงใจ ความเครียด)	ปัจจัย และสภาวะที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้)
4. เทคนิค การฟันดาบ	- องค์ประกอบการฝึก - เทคนิคการฝึกขั้นพื้นฐาน - การฝึกขั้นพื้นฐาน	- การฝึกขั้นมาตรฐาน	- การฝึกขั้นก้าวหน้า
5. อื่นๆ	- บทนำ (แนะนำกีฬาฟันดาบ ประวัติกีฬาฟันดาบโลก และประวัติกีฬาฟันดาบในประเทศไทย) - ประเภทของดาบ และอุปกรณ์		- ระเบียบและกติกาเกี่ยวกับการจัดการแข่งขัน

ที่มา ผู้วิจัย

จากเนื้อหาที่ปรากฏสะท้อนถึงการให้ความสำคัญแก่ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาเป็นอย่างมาก ไม่เพียงแต่ใช้หลักวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการทำงานของร่างกายในการฝึกซ้อมเท่านั้น แต่ยังควบคุมไปถึงจิตใจ ทักษะคตินักกีฬาที่พึงประสงค์ การให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์การกีฬาเป็นสิ่งที่แตกต่างไปจากตำรา หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอนกีฬาตาบสากลในช่วงสี่ทศวรรษก่อนอย่างชัดเจน กล่าวคือตำราการฝึกสอนฟันดาบในช่วงแรกเริ่มกระทั่งถึงก่อนการเขียนหลักสูตรดังกล่าว ให้ความสำคัญกับเรื่องเทคนิควิธีการฟันดาบเป็นหลัก โดยมีเรื่องจิตวิทยาเข้ามาเพิ่มเติมในช่วงทศวรรษ 2520 แต่การปรากฏตัวอย่างชัดเจนของวิทยาศาสตร์การกีฬาในกีฬาตาบสากลของไทยคือในหลักสูตรผู้ฝึกสอนฯ ที่ผลิตขึ้นในทศวรรษ 2550 นี้เอง

ตารางที่ 5.2

แสดงเนื้อหาโดยสรุปแยกเป็นหมวดหมู่ของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกกีฬาดาบสากล ตั้งแต่
ทศวรรษ 2510 - 2550

ชื่อเอกสาร (ช่วงเวลา)	เทคนิคการฟันดาบ			ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ การฟันดาบ		วิทยาศาสตร์ การกีฬา	
	Foil	Epee	Sabre	กฎ/กติกา	ความรู้ทาง วิชาการ	ร่างกาย	จิตใจ
1. แนะนำการฟันดาบ	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗
2. คู่มือการฟันดาบ ฟอยล์ เอเป เซเบอร์	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗
3. คู่มือฟันดาบเซเบอร์ (ทศวรรษ 2510)	✗	✗	✓	✓	✓	✗	✗
4. ความรู้เรื่องฟันดาบ (พร้อมด้วยอภิธานศัพท์)	✗	✗	✗	✓	✓	✗	✗
5. ดาบพัฒนา (ทศวรรษ 2520)	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✓
6. ฟันดาบปฏิรูป (ทศวรรษ 2530)	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗
7. หลักสูตรผู้ฝึกสอนกีฬา ฟันดาบระดับชาติ ขั้นต้น- กลาง-สูง (2550)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ที่มา ผู้วิจัย

การให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องวิทยาศาสตร์การกีฬาส่วนหนึ่งมาจากการเข้าร่วมการแข่งขันของนักกีฬาดาบสากลทีมชาติไทยในรายการแข่งขันระดับนานาชาติ ที่กระตุ้นให้ต้องเตรียมความพร้อมให้แก่ทั้งนักกีฬาทั้งด้านร่างกายจิตใจ ซึ่งในส่วนของจิตใจได้ถูกให้ความสำคัญในเรื่องการมี “ใจสู้” ของนักกีฬามาตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2520 ต่อเนื่องมายังจิตวิทยาการกีฬาที่ปรากฏในหลักสูตรผู้ฝึกสอนฯ ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างทัศนคติที่ดีในการฝึกซ้อม การจัดการความเครียด ความกดดันทั้งก่อน ขณะ และหลังการแข่งขัน โดยเฉพาะการสร้างทัศนคติของนักกีฬาที่แสดงออกอย่างชัดเจนถึงความพยายามในการควบคุมแม้กระทั่งความรู้สึกนึกคิดของนักกีฬา ประกอบกับการทวีความสำคัญของการใช้วิทยาศาสตร์การกีฬาในการให้ความสำคัญกับร่างกายของนักกีฬา ทั้งการเคลื่อนไหว และการสร้างร่างกาย (การรับประทานอาหาร การสร้างกล้ามเนื้อในส่วนที่จำเป็นสำหรับกีฬาดาบสากล) หลักสูตรผู้ฝึกสอนฯ ที่จัดทำขึ้นสะท้อนภาพของผู้ฝึกสอนในแง่ที่เป็นผู้มีอิทธิพลทั้งด้านจิตใจ และร่างกายของนักกีฬา การจัดการอย่างเบ็ดเสร็จทั้งร่างกายและจิตใจที่เกิดขึ้นกับนักกีฬาดาบสากล เปรียบได้กับตัวอย่างของผู้ที่แข็งแกร่ง และพร้อมตอบสนองต่อนโยบายต่างๆ ที่ถูกกำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งลักษณะเช่นนี้เองเป็นสิ่งที่รัฐต้องการ และใช้กีฬาโดยมีนักกีฬาเป็นเครื่องมือในการขัดเกลาประชาชน

กระบวนการฝึกซ้อมนักกีฬาดาบสากลแบบเบ็ดเสร็จทั้งร่างกายและจิตใจส่วนหนึ่งมาจากความต้องการความสำเร็จของนักกีฬาในระดับนานาชาติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินการดำเนินงานของสมาคมฟันดาบฯ ที่มีผลต่อการได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล⁵¹ ด้วยเหตุนี้เองในเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึก จึงมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาเพื่อเอื้อต่อความสำเร็จของนักกีฬาในการแข่งขันระดับนานาชาติ โดยทศวรรษ 2520 ซึ่งเป็นช่วงที่สมาคมฟันดาบฯ ได้ส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันในระดับนานาชาติแล้ว เช่น ในกีฬาโอลิมปิก ครั้งที่ 21 (ในพ.ศ. 2519) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับดาบสากลที่จัดทำโดย น.อ.ภูมิจึงมีเนื้อหาที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เป็นเพียงคู่มือแนะนำกีฬา การฝึกขั้นพื้นฐาน ไปเป็นการให้ความรู้ในเชิงวิชาการ และกฎกติกาในเชิงลึก เพื่อเป็นการเตรียมพร้อม

⁵¹ การประเมินผลการดำเนินงานของสมาคมกีฬาต่างๆ ในประเทศไทย ส่วนหนึ่งพิจารณาจากการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายในการแข่งขันระดับนานาชาติของนักกีฬา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากกีฬาชนิดดังกล่าวบรรจุอยู่ในกีฬาซีเกมส์ เอเชียนเกมส์ หรือโอลิมปิก เช่น ในกรณีของสมาคมฟันดาบฯ ส่วนสมาคมกีฬาไทยที่กีฬาที่อยู่ในความรับผิดชอบไม่ได้บรรจุในการแข่งขันระดับนานาชาติ จึงใช้เกณฑ์อื่นที่ต่างไปจากสมาคมฟันดาบฯ ในการประเมินผลความสำเร็จในการดำเนินงาน

บุคลากรในวงการฟันดาบทั้งตัวนักกีฬาและเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องสำหรับการก้าวเข้าสู่การแข่งขันระดับสากล รวมถึงแผนการพัฒนากีฬาฟันดาบสากลในประเทศไทยด้วย ต่อเนื่องมายังทศวรรษ 2530 ที่เริ่มมีการให้ความสำคัญกับตัวผู้ฝึกสอนกีฬาดาบสากลที่เสนอให้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้ทันสมัยมากขึ้น อันเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดทำหลักสูตรผู้ฝึกสอนฯ ที่เผยแพร่ในปี 2550 ที่นำเอาความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาเข้ามาใช้ในการฝึกซ้อม การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนแสดงถึงความพยายามในการเตรียมความพร้อมของนักกีฬาดาบสากลให้มีประสิทธิภาพในการแข่งขัน อันนำมาซึ่งชัยชนะในการแข่งขันตามที่สมาคมฟันดาบฯ ประารถนา อีกทั้งตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่านักกีฬา หรือร่างกายตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จนั้นสามารถส่งอิทธิพลในการเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนมากขึ้นด้วย

การจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกซ้อมของสมาคมฟันดาบฯ ทั้งในส่วนที่ น.อ.ภูมิ และสมาคมฟันดาบฯ ได้จัดทำขึ้นล้วนเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อนโยบายด้านการกีฬาของรัฐ ในส่วนต่อไปนี้จะกล่าวถึงนโยบายของรัฐ และหน่วยงานด้านการกีฬาของรัฐเพื่อให้เห็นความสอดคล้อง และการตอบสนองต่อนโยบายด้านกีฬาของสมาคมฟันดาบฯ อันชี้ให้เห็นถึงการใช้กีฬาเพื่อจัดการกับประชาชนได้เป็นอย่างดี

5.3 การตอบสนองต่อนโยบายด้านการกีฬาของรัฐของกีฬาดาบสากลและกีฬาดาบไทย

การให้ความสำคัญกับการกีฬาตั้งแต่สมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยแรก ที่มีการสนับสนุนให้ประชาชนออกกำลังกายดังที่ได้กล่าวถึงไปแล้วในบทที่ 3 เรื่อยมากระทั่งสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงได้มีการก่อตั้ง “คณะกรรมการต้องรับระหว่างประเทศ” ขึ้นเพื่อให้ชาวต่างประเทศที่มาพำนักอยู่ในประเทศไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีโอกาสเล่นและมีการแข่งขันกีฬา⁵² ต่อมาคณะกรรมการชุดนี้เองได้จัดตั้งเป็น “คณะกรรมการโอลิมปิกแห่งประเทศไทยฯ” เมื่อพ.ศ. 2491 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเจริญสัมพันธ์ไมตรีด้านการกีฬากับนานาชาติ และได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการจากคณะกรรมการโอลิมปิกระหว่างประเทศเมื่อพ.ศ. 2493⁵³ ซึ่งในอีก 2 ปีต่อมา ประเทศไทยได้ส่งนักกีฬาเข้าแข่งขันโอลิมปิกครั้งที่ 15 ที่เฮลซิงกิ ฟินแลนด์ เมื่อพ.ศ.

⁵² คณะกรรมการโอลิมปิกฯ, *กว่าจะเป็นบ้านอัมพวัน*, (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการโอลิมปิกฯ, 2551), 17.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, 17.

2495 (Helsinki ค.ศ. 1952) นับเป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่ได้จัดส่งนักกีฬาเข้าร่วมมหกรรมกีฬาโลก⁵⁴ และในปีต่อมาประเทศไทยได้เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 1 ณ กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย

นับตั้งแต่คณะกรรมการโอลิมปิกแห่งประเทศไทยก่อตั้งขึ้นได้มีบทบาทในการส่งนักกีฬาทีมชาติไทยเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาในระดับนานาชาติเรื่อยมา ซึ่งหน้าที่หนึ่งของคณะกรรมการโอลิมปิกฯ คือ

“...เป็นองค์กรเดียวของแต่ละประเทศ ที่มีหน้าที่คัดเลือกและส่งนักกีฬาระดับชาติเข้าร่วมการแข่งขันกีฬา ระหว่างประเทศ เช่น กีฬาโอลิมปิก เอเชียนเกมส์... หรือการแข่งขันกีฬาใดๆ ภายใต้การอุปถัมภ์ของคณะกรรมการโอลิมปิกระหว่างประเทศ...”⁵⁵

ดังนั้นแล้วการจัดตั้งคณะกรรมการโอลิมปิกจึงเป็นสัญญาณของการปรากฏตัวของนักกีฬาไทยในเวทีนานาชาติ⁵⁶ เปรียบได้กับจุดเริ่มของการเข้าร่วมสังคมโลกของประเทศไทยหลังจากการเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติที่ได้รับการผลักดันจากสหรัฐอเมริกา ดังนั้นแล้วอาจกล่าวได้ว่านับตั้งแต่ทศวรรษ 2490 กีฬาถูกใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการแสดงการมีส่วนร่วมของประเทศไทยในเวทีนานาชาติ

เมื่อก้าวเข้าสู่ทศวรรษ 2500 การสนับสนุนการเข้าร่วมมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติชัดเจนยิ่งขึ้น ประเทศไทยไม่เพียงแต่เข้าร่วมการแข่งขันเท่านั้นแต่ยังเป็นผู้ริเริ่มการแข่งขันกีฬาแหลมทองและการเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬาทั้งระดับภูมิภาค อย่างกีฬาแหลมทอง หรือในระดับทวีปอย่างกีฬาเอเชียนเกมส์ โดยเฉพาะกีฬาเอเชียนเกมส์ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพติดต่อกันถึงสองครั้ง

ในการเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2509 ได้มีการจัดตั้งองค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย (อ.ส.ก.ท.) ขึ้นในพ.ศ. 2507 โดยมีจุดมุ่งหมายหนึ่งของการก่อตั้งเพื่อให้มีหน่วยงานกีฬาของรัฐบาลดูแลและรับผิดชอบที่ไทยเป็นเจ้าภาพ

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, 37.

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, 22.

⁵⁶ การส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันโอลิมปิกของแต่ละประเทศ ประเทศที่เข้าร่วมต้องมีคณะกรรมการโอลิมปิกเป็นของตนเอง และได้รับการรับรองจากคณะกรรมการโอลิมปิกระหว่างประเทศด้วยจึงสามารถเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกได้

จัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5⁵⁷ นอกจากนี้การจัดตั้ง อ.ส.ก.ท. ยังเป็นหน่วยงานของรัฐ โดยตรงที่รับผิดชอบด้านการกีฬาของประเทศ และมีหน้าที่ในการติดต่อร่วมมือกับองค์กร หรือสมาคม กีฬาสมัครเล่นทั้งในและนอกราชอาณาจักร⁵⁸ ซึ่งในหน้าที่นี้เองที่ทำให้ อ.ส.ก.ท. มีบทบาทกับสมาคม กีฬาต่างๆ (รวมถึงสมาคมฟันดาบฯ และสมาคมกีฬาไทยฯ ที่รับผิดชอบดูแลกีฬาดาบไทยด้วย) ในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบกีฬาแต่ละชนิด การจัดตั้ง อ.ส.ก.ท. ขึ้นนี้สะท้อนการให้ความสำคัญแก่การ กีฬาของรัฐได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังแสดงถึงความพยายามในการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐขึ้นเพื่อควบคุม การกีฬาภายในประเทศ⁵⁹

ภายหลังการแข่งขันเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 จบลงเป็นที่ชัดเจนว่ารัฐบาลไทยได้ใช้โอกาส การเป็นเจ้าภาพครั้งนี้แสดงศักยภาพของประเทศในการบริการ จัดการ การแสดงความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยี อันแสดงถึงความพร้อมของประเทศ และการแสดงภาพตัวตนความเป็นไทยต่อสายตา นานาชาติและประชาชน การเป็นเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์ โดยเฉพาะในเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 (พ.ศ. 2509) จึงเปรียบได้กับการประกาศถึงความเป็นไทย อันเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างชาติให้ปรากฏชัด แก่นานาชาติ และประชาชน ดังนี้แล้วกีฬาในช่วงสองทศวรรษแรกของนับตั้งแต่พ.ศ. 2500 ถูกใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างชาติที่มีตัวตนของรัฐบาลในขณะนั้น

⁵⁷ การกีฬาแห่งประเทศไทย, 40 ปี การกีฬาแห่งประเทศไทย, 23-24.

⁵⁸ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง อ.ส.ก.ท. เพื่อ 1. ส่งเสริมกีฬา 2. ช่วยเหลือ แนะนำ และ ร่วมมือในการจัดและดำเนินการกีฬาสมัครเล่น 3. สำรวจ จัดสร้าง และบูรณะสถานที่สำหรับกีฬา สมัครเล่น 4. ติดต่อร่วมมือกับองค์กร หรือสมาคมกีฬาสมัครเล่นทั้งในและนอกราชอาณาจักร 5. ประกอบธุรกิจอื่นๆ อันเกี่ยวแก่หรือเพื่อประโยชน์ของกีฬาสมัครเล่น 6. เสนอแนะแก่หน่วยงาน ราชการหรือองค์กรของรัฐบาลในเรื่องกีฬาเพื่อปรับปรุงแก้ไขหรือชักจูง เร่งเร้าให้เกิดความนิยมใน กีฬาอย่างกว้างขวาง และ 7. เสาะแสวงและรวบรวมหลักฐานต่างๆ จากหน่วยงานราชการ องค์กร ของรัฐบาลหรือเอกชน เพื่อประโยชน์ในการจัดทำสถิติเกี่ยวกับกีฬาสมัครเล่น โปรดดู การกีฬาแห่งประเทศไทย, 40 ปี การกีฬาแห่งประเทศไทย, 23.

⁵⁹ แม้ว่าประเทศไทยจะมีการก่อตั้งคณะกรรมการโอลิมปิกฯ ขึ้นเพื่อรับผิดชอบการส่ง นักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันระดับนานาชาติ อีกทั้งคณะกรรมการโอลิมปิกฯ ยังเป็นหน่วยงานที่ สามารถติดต่อกับหน่วยงานทางการกีฬาของต่างประเทศได้จริง แต่รัฐบาลไม่สามารถเข้าควบคุมการ ทำงานของคณะกรรมการโอลิมปิกฯ ได้ เนื่องจากในกฎบัตรโอลิมปิก (Olympic Charter) ได้มีการ ระบุว่าคณะกรรมการโอลิมปิกของแต่ละประเทศจะต้องไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจรัฐ หรืออำนาจใดๆ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้มีการจัดตั้ง อ.ส.ก.ท. ขึ้นเพื่อกำกับดูแลการกีฬาภายในประเทศ

ปลายทศวรรษ 2500 ที่รัฐบาลให้การสนับสนุนการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาตินี้ สมาคมฟันดาบฯ ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2508 และได้ส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันในระดับนานาชาติเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2510 แม้ว่าในช่วงแรกของการก่อตั้งสมาคมฟันดาบฯ จะไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในการส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันครั้งแรกอยู่ในห้วงเวลาที่รัฐบาลให้การสนับสนุนการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ โดยเฉพาะการเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬานานาชาติอย่างเอเชียนเกมส์ทั้ง 2 ครั้ง สมาคมฟันดาบฯ ไม่เพียงแต่ส่งนักกีฬาเข้าแข่งขันระดับประเทศเท่านั้น แต่ยังได้จัดทำกติกาการแข่งขันฟันดาบฉบับพ.ศ. 2516 ที่ น.อ.ภูมิ หุราพันธุ์ เป็นผู้แปลถือเป็นการแปลกติกาฟันดาบเป็นภาษาไทยฉบับแรกอีกด้วย และเป็นความพยายามในเตรียมความพร้อมให้แก่นักกีฬาไทยในการแข่งขันระดับนานาชาติในเรื่องกฎกติกา ภายหลังจากแปลกฎกติกาฉบับดังกล่าว นักกีฬาฟันดาบสากลไทยก็ได้เข้าร่วมการแข่งขันโอลิมปิกเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2519 ณ มอนทรีออล ประเทศแคนาดา อีกด้วย

ในทศวรรษ 2510 รัฐบาลยังมีการเริ่มโครงการส่งเสริมกีฬาชนบท (พ.ศ. 2510) ใน 27 จังหวัดทั่วประเทศ ซึ่งต่อมาได้มีการขยายโครงการดังกล่าวครอบคลุม 40 จังหวัดทั่วประเทศในพ.ศ. 2515-2516⁶⁰ เพื่อเพิ่มโอกาสในการค้นหานักกีฬาทีมชาติไทยในชนบท ทั้งนี้การขยายโครงการดังกล่าวเกิดขึ้นในช่วงที่รัฐบาลกำลังเผชิญกับปัญหาคอมมิวนิสต์และการเพิ่มโอกาสในการเป็นนักกีฬาทีมชาติแก่พื้นที่ชนบทยังอาจเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการกับปัญหาคอมมิวนิสต์เนื่องจากการที่บุคคลในพื้นที่เป็นตัวแทนของชาติไทย เป็นการตอกย้ำว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย การขยายโอกาสในการค้นหานักกีฬาทีมชาติไปยังชนบทนี้สอดคล้องกับการดำเนินการของสมาคมฟันดาบฯ ที่ใน พ.ศ. 2510 น.อ.ภูมิ ได้จัดทำเอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพื้นฐานกีฬาดาบสากลดังเช่นในเอกสารเรื่อง “แนะนำการเล่นฟันดาบ” อีกทั้งท้ายเล่มมีการแนบเอกสารเชิญชวนให้ผู้สนใจมาร่วมเล่นและฝึกฝนกีฬาฟันดาบโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายอีกด้วย ซึ่งแสดงถึงความพยายามในการเพิ่มจำนวนนักกีฬาดาบสากลให้มากขึ้นของสมาคมฟันดาบฯ ที่อยู่ในช่วงเริ่มแรกของการก่อตั้งสมาคม แม้ว่าจากสถานที่ในการฝึกซ้อมที่จัดไว้จะตั้งอยู่ภายในกรุงเทพฯ แต่ก็แสดงถึงความสอดคล้องกันกับนโยบายด้านการกีฬาของรัฐ

ส่วนกีฬาดาบไทยในช่วงทศวรรษ 2510 ได้เป็นส่วนหนึ่งของการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยที่จัดขึ้นครั้งแรกใน พ.ศ. 2513 ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แม้ว่าการก่อตั้งกีฬามหาวิทยาลัยฯ กีฬาดาบไทยได้มีการจัดการแข่งขันระหว่างมหาวิทยาลัยอยู่แล้วก็

⁶⁰ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (8) มท.5.3.2.3.5/17 เรื่อง โครงการส่งเสริมกีฬาชนบท.

ตาม แต่การปรากฏตัวในกีฬามหาวิทยาลัยนับเป็นการเปิดกีฬาตาบไทยตัวในฐานะกีฬาของปัญญาชน
อย่างเป็นทางการ และเป็นการแสดงถึงความเป็นไทยที่อยู่ท่ามกลางมหกรรมกีฬาแบบตะวันตกตั้งแต่นั้น
ครั้งแรกที่จัดการแข่งขัน

ต่อมาในทศวรรษ 2520 มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นใน อ.ส.ก.ท. คือได้มีการออก
พระราชบัญญัติการกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2528 ขึ้นและได้จัดตั้ง การกีฬาแห่งประเทศไทย
(กกท.) ขึ้นในปีเดียวกัน โดยการกีฬาแห่งประเทศไทยนี้จัดตั้งขึ้นมาแทน อ.ส.ก.ท. เดิม เพื่อให้สามารถ
ควบคุมจัดการการกีฬาภายในประเทศได้สะดวกมากขึ้นกล่าวคือ เดิม อ.ส.ก.ท. เป็นหน่วยงานของรัฐ
ที่รับผิดชอบด้านกีฬาโดยตรงแต่กลับเป็นเพียงหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกา ซึ่งมี
ข้อจำกัดในการบริหารงาน โดยเฉพาะด้านงบประมาณและ “การสอดส่องการดำเนินกิจกรรมกีฬา
ของภาคเอกชนให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ”⁶¹ ภายหลังจากออกพระราชบัญญัติการกีฬาฯ แล้ว
กกท. มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริม และควบคุมการดำเนินกิจการกีฬาให้กว้างขวางมีประสิทธิภาพ
ยิ่งขึ้น รวมถึงกฎหมายฉบับนี้ได้ให้อำนาจ กกท. ในการจัดการควบคุมองค์กรกีฬาของเอกชน ซึ่ง
หมายถึงสมาคมกีฬาต่างๆ ทั้งในด้านองค์กร ผู้บริหารองค์กร หากมีการฝ่าฝืนหรือกระทำความผิดข้อบังคับ
ของกฎหมายก็ต้องถูกลงโทษถึงขั้นจำคุกหรือปรับด้วย⁶²

การจัดตั้ง กกท. เป็นการแสดงออกชัดเจนถึงความต้องการของรัฐในการควบคุมวงการ
กีฬาของประเทศอย่างชัดเจนโดยเฉพาะอำนาจหน้าที่ในการจัดการองค์กรกีฬาของ กกท. เช่น
ผู้บริหารสมาคมกีฬาต้องได้รับการรับรองจาก กกท. จึงสามารถดำรงตำแหน่งได้อย่างถูกต้อง
สอดคล้องกับสมาคมพันดาบาฯ ที่เป็นหนึ่งในสมาคมที่ร่วมมือกับ กกท. เช่นกัน โดยจากหลักฐานที่
ปรากฏพบว่าตั้งแต่พ.ศ. 2516 สมาคมพันดาบาฯ ได้ร่วมมือกับ อ.ส.ก.ท. ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็น กกท. ใน
การจัดทำกติกาการแข่งขันพันดาบาฉบับ พ.ศ. 2516

ในทศวรรษ 2520 นี้ในส่วนของสมาคมพันดาบาได้มีการให้ความสำคัญกับนักกีฬาทิ
มชาติไทยในการแข่งขันระดับนานาชาติมากขึ้นเนื่องจากเอกสารที่ น.อ.ภูมิ จัดทำขึ้นในช่วงนี้ล้วนเป็น
การให้ความรู้ในเชิงลึกของกีฬาดาบสากล โดยเฉพาะเอกสารชุด “ดาบพัฒนา (แผนพัฒนากีฬาพัน
ดาบา)” ที่จัดทำขึ้นภายหลังจากนักกีฬาดาบสากลไทยเข้าร่วมการแข่งขันโอลิมปิกครั้งที่ 21 เนื้อหาใน
เอกสารกล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคที่พบจากการไปแข่งขันกีฬาโอลิมปิกครั้งดังกล่าว รวมถึงพยายาม

⁶¹ การกีฬาแห่งประเทศไทย, 40 ปี การกีฬาแห่งประเทศไทย, 67.

⁶² เรื่องเดียวกัน, 70-71.

ชี้แนวทางในการดำเนินงานของสมาคมพันดาฯ ในอนาคตอีกด้วย ซึ่งความพยายามดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับนโยบายด้านการกีฬาของรัฐในทศวรรษ 2530 ที่ให้ความสำคัญกับการกีฬามากขึ้น

นอกจากความพยายามในการควบคุมวงการกีฬาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นแล้ว ใน พ.ศ. 2529 กกท. ได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้กำหนด “วันกีฬาแห่งชาติ” โดยยึดเอาวันที่ 16 ธันวาคม ของทุกปีเป็นวันกีฬาแห่งชาติ เหตุที่เลือกวันดังกล่าว สืบเนื่องจากวันที่ 16 ธันวาคม 2510 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงชนะเลิศการแข่งขันเรือใบในการแข่งขันกีฬาแหลมทองครั้งที่ 4 จึงได้เลือกใช้วันดังกล่าวของทุกปีเป็นวันกีฬาแห่งชาติเพื่อเทิดพระเกียรติและน้อมรำลึกถึงพระปรีชาสามารถ และเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัยเห็นความสำคัญและคุณค่าของ กีฬา⁶³ การกำหนด “วันกีฬาแห่งชาติ” นอกจากตอกย้ำความต้องการของรัฐที่มุ่งหวังให้กีฬาเป็น เครื่องมือในการจัดการกับประชาชนในวงกว้าง โดยการชี้ให้เห็นความสำคัญและมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นแบบอย่าง

ทศวรรษ 2530 รัฐบาลได้มีการจัดทำแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2531-2539) ในแผนพัฒนาฉบับดังกล่าว จัดเป็นแผนแม่บทในการพัฒนากีฬาชาติ โดยมีแกนนำในการ พัฒนา 5 กระทรวงคือ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวง สาธารณสุข และกระทรวงกลาโหม ปัญหาของแผนพัฒนากีฬา ฉบับดังกล่าวคือการขาดงบประมาณ ในการสนับสนุนการดำเนินงาน จึงทำให้งานมิได้รับการพัฒนาไปมากนัก⁶⁴

แนวทางการปฏิบัติที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนากีฬา ฉบับที่ 1 คือการพัฒนาบุคลากรใน หน่วยงานกีฬาของชาติ ในการนี้ กกท. โดย ดร.รัฐ อินทรปาน ได้ดำเนินการปรับปรุงคุณภาพของ สถานที่ทำงาน ตลอดจนความเป็นอยู่ของนักกีฬาภายในหอพักนักกีฬาให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนมีการ ว่าจ้างผู้ฝึกสอนจากต่างประเทศ (จากประเทศจีน) เข้ามาช่วยฝึกสอนนักกีฬาไทยตามความต้องการ ของสมาคมต่างๆ อีกด้วย⁶⁵

สมาคมพันดาฯ ได้มีการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐในช่วงนี้โดยในพ.ศ. 2535 ได้ จัดทำเอกสารเรื่อง “พันดาบปฏิรูป” โดย น.อ.ภูมิ เป็นผู้แต่งเนื้อหาของเอกสารกล่าวถึงการปรับปรุง รูปแบบการฝึกสอนของผู้ฝึกสอนไทยที่ควรมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้ทันกับการเทคนิค

⁶³ เรื่องเดียวกัน, 136-139.

⁶⁴ คณะกรรมการการทอ่งเที้ยว และการกีฬา วุฒิสภา, *แนวทางการพัฒนากีฬาของ ชาติ* (กรุงเทพฯ: กองกรรมการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2539), 10.

⁶⁵ กีฬาแห่งประเทศไทย, 40 ปี กีฬาแห่งประเทศไทย, 102-109.

วิธีการฟันดาบที่มีความก้าวหน้าอยู่เสมอ แม้ว่าผู้วิจัยไม่พบหลักฐานการว่าจ้างผู้ฝึกสอนจากต่างประเทศของสมาคมฟันดาบฯ ในช่วงดังกล่าว ตามที่ กกท. พยายามสนับสนุน แต่จากเอกสารชุดนี้อาจพอกล่าวได้ว่าเป็นความพยายามในการปรับปรุงคุณภาพของผู้ฝึกสอนกีฬาฟันดาบสากลในประเทศ โดยการหยิบยกถึงประเด็นการเปลี่ยนแปลงของเทคนิควิธีการฟันดาบในต่างประเทศมากล่าวถึง ดังนี้แล้ว แม้ว่าจะไม่ได้มีการว่าจ้างผู้ฝึกสอนต่างประเทศ ด้วยอาจเป็นเพราะข้อจำกัดด้านงบประมาณ (ดังที่คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยวและการกีฬา ได้ระบุไว้) แต่สมาคมฟันดาบฯ ได้แสดงความพยายามในการตอบสนองนโยบายในการพัฒนาบุคลากรทางการกีฬาตามที่แผนพัฒนากีฬาฯ ฉบับที่ 1 ได้กล่าวเอาไว้

ในส่วนของกีฬาฟันดาบไทยในช่วงทศวรรษ 2530 นี้ มีการประกาศใช้ “ข้อบังคับสมาคมกีฬาไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ว่าด้วยกติกาการแข่งขันฟันดาบไทย พ.ศ. 2531” ขึ้น การใช้ข้อบังคับดังกล่าวทำให้กติกาการแข่งขันกีฬาฟันดาบไทยมีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และเป็นก้าวสำคัญของกีฬาฟันดาบไทยในความพยายามทำให้กีฬาฟันดาบไทยเป็นกีฬาแบบสากลที่มีมาตรฐานในการแข่งขันมากยิ่งขึ้น

แม้ว่าในทศวรรษ 2530 จะมีความพยายามในการปรับปรุงการกีฬาของประเทศให้เข้าถึงประชาชนอย่างกว้างขวางในทุกเพศ ทุกวัย รวมถึงการปรับปรุงคุณภาพในด้านต่างๆ เช่นด้านบุคลากรทางการกีฬาอย่างเป็นรูปธรรมโดยการจัดทำแผนพัฒนากีฬาฯ ฉบับที่ 1 ขึ้น ทว่ากลับไม่ได้ประสบผลสำเร็จมากนัก โดยมีปัญหาสำคัญเช่น การขาดงบประมาณในการดำเนินการตามนโยบายต่างๆ คณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวและการกีฬา วุฒิสภา ได้เสนอแนวทางพัฒนากีฬาชาติ 16 ประการด้วยกัน⁶⁶ เช่น การเพิ่มงบประมาณสนับสนุนในชนิดกีฬาที่มีความหวังว่าจะประสบความสำเร็จในการแข่งขันระหว่างประเทศ, รัฐควรส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการกีฬาของประเทศมากขึ้น (ในด้านงบประมาณ), รัฐควรส่งเสริมให้มีการเล่นกีฬาอย่างแพร่หลายในภูมิภาคต่างๆ เช่นการจัดตั้งศูนย์ฝึกกีฬาเพื่อให้บริการแก่ประชาชน เยาวชนอย่างทั่วถึง , ควรประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ถึงจุดหมายปลายทางเดียวกันคือ ได้รับชัยชนะในการแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศ เป็นต้น⁶⁷ จากแนวทางในการพัฒนาของคณะกรรมการจัดการกีฬาแสดงถึงความ

⁶⁶ แนวทางการพัฒนาทั้ง 16 ประการมีบางประการเป็นความพยายามในการแก้ปัญหาปัญหาที่พบในการดำเนินการตามแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติฉบับที่ 1

⁶⁷ คณะกรรมการจัดการท่องเที่ยว และการกีฬา วุฒิสภา, แนวทางการพัฒนากีฬาของชาติ, 107-109.

พยายามในการเผยแพร่กีฬาออกสู่ประชาชนในวงกว้าง และมีการเน้นย้ำ ให้ความสำคัญกับการประสบความสำเร็จในการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ หรืออีกอย่างหนึ่งคือให้ความสำคัญกับการเล่นกีฬาเพื่อความเป็นเลิศ แนวทางในการดำเนินงานลักษณะเช่นนี้ในเวลาต่อมายังถูกให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง

นับตั้งแต่ทศวรรษ 2540 แนวทางในการพัฒนากีฬาชาติตามแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2540-2544) และฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งในแผนพัฒนาทั้งสองฉบับได้แบ่งการพัฒนากีฬาออกเป็น 6 ด้านด้วยกัน คือ กีฬาขั้นพื้นฐาน กีฬาเพื่อมวลชน กีฬาเพื่อความเป็นเลิศ กีฬาเพื่อการอาชีพ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา และการบริหารการกีฬา ผลจากการดำเนินงานของแผนพัฒนากีฬาฯ ทั้งสองฉบับประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง โดยประชาชนมีความตื่นตัวในการออกกำลังกาย และเล่นกีฬามากขึ้น ภาครัฐและเอกชนให้การส่งเสริม สนับสนุนการกีฬา และมีการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬามาใช้มากขึ้น⁶⁸ สืบเนื่องต่อมายังแผนพัฒนากีฬาฯ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550-2554 ที่มีวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานว่า

“เด็ก เยาวชน และประชาชนเล่นกีฬาและออกกำลังกายอย่างถูกต้องจนเป็นวิถีชีวิต มีสุขภาพ และสมรรถภาพที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม น้ำใจนักกีฬา พัฒนาศักยภาพของนักกีฬาให้มีมาตรฐานระดับสากลนำไปสู่การกีฬาอาชีพ โดยใช้วิทยาศาสตร์การกีฬาและการบริหารจัดการที่ดี”⁶⁹

ในการดำเนินการตามแผนพัฒนากีฬาฉบับที่ 4 แบ่งยุทธศาสตร์การดำเนินงานออกเป็น 6 ด้านเช่นเดียวกับฉบับที่ 2 และ 3 เพื่อให้สามารถครอบคลุมตามวิสัยทัศน์ และเป้าหมายในการดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ได้

จากวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานที่ปรากฏในแผนพัฒนากีฬาฉบับที่ 4 มีความสอดคล้องกับรายงานของคณะกรรมการการกีฬา วุฒิสภา ที่ได้เสนอว่ากีฬาสามารถ “แก้ปัญหชาติได้ทุกเรื่อง”⁷⁰ ที่กล่าวถึงการใช้กีฬาในแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาวิกฤติทางด้านการเมือง ปัญหาวิกฤติ

⁶⁸ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2550-2554) (กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2550), ข.

⁶⁹ เรื่องเดียวกัน, 25.

⁷⁰ คณะกรรมการการกีฬา วุฒิสภา, กีฬาแก้ปัญหชาติได้ทุกเรื่อง (กรุงเทพฯ: กลุ่มงานคณะกรรมการการกีฬา สำนักกรรมการ 3 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, [2553?]).

ทางด้านสังคม และปัญหาวิกฤติทางด้านสุขภาพ⁷¹ โดยในการนำกีฬาไปใช้ในการแก้ปัญหาเหล่านี้ กระทำผ่านกลไกของกีฬา คือ สมาคมกีฬา สถานศึกษา และบทบาทของนักกีฬา (นักกีฬาอาชีพที่มีชื่อเสียง)

ในส่วนของสถาบันการศึกษาในทุกระดับ ทั้งระดับโรงเรียน และมหาวิทยาลัย รวมถึงหน่วยงานส่วนภูมิภาคในการส่งเสริมและจัดกิจกรรมด้านการกีฬาแก่เด็กและเยาวชน และในส่วนของสมาคมกีฬา ที่มักให้ความสำคัญกับการแข่งขันกีฬา ควรหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร และอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อการกีฬาในระยะยาว สำหรับบทบาทของนักกีฬา (ที่มีชื่อเสียง) ควรเป็นแบบอย่างให้แก่ประชาชนและเยาวชนในการถ่ายทอดประสบการณ์ คลอดจนชักจูงให้ประชาชนและเยาวชนเข้าสู่วงการกีฬามากขึ้น⁷²

จากนโยบายการกีฬาดังกล่าวสะท้อนถึงการใชกีฬาคือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการกับประชาชนในทุกเพศ ทุกวัย เพื่อสร้างเสริมให้มีลักษณะนิสัย ตลอดจนความแข็งแรงสมบูรณ์ของร่างกาย เพื่อเป็นพลเมืองที่สามารถตอบสนองต่อนโยบายต่างๆ ของรัฐได้ โดยการใช้กีฬาเพื่อเป็นเครื่องมือนี้ได้กระทำโดยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งสถานศึกษาในทุกระดับ ผ่านกระทรวงศึกษาธิการ⁷³ หรือแม้แต่ในระดับสมาคมกีฬาที่ควบคุมดูแลการฝึกซ้อม การแข่งขันของนักกีฬาต่างๆ ตลอดจนหน่วยงานในส่วนภูมิภาคที่ต่างต้องจัดกิจกรรมการกีฬาในพื้นที่ของตน⁷⁴ ดังนี้

⁷¹ โปรดดู เรื่องเดียวกัน, 4-8.

⁷² เรื่องเดียวกัน, 6-8.

⁷³ เช่น การกำหนดมาตรการในการดำเนินการว่า “จัดให้มีผู้ฝึกสอน/ครูพลศึกษา ทำหน้าที่สอน ควบคุมดูแล และจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและการออกกำลังกายในโรงเรียนระดับประถมศึกษาอย่างเพียงพอ” หรือการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินงานว่า “เด็กและเยาวชนทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนอย่างน้อยร้อยละ 40 มีพื้นฐานการเล่นกีฬาที่ดี สามารถพัฒนาไปสู่การเล่นกีฬาเพื่อความเป็นเลิศ” โปรดดู กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติฉบับที่ 4, 30.

⁷⁴ เช่น การกำหนดมาตรการในการดำเนินการว่า “สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน พัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อเตรียมนักกีฬาสำหรับการแข่งขันในระดับจังหวัด ภูมิภาค ชาติ และนานาชาติ” และ “สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน สร้างศูนย์กีฬาตำบลและศูนย์กีฬาหมู่บ้านเพิ่มขึ้น รวมทั้งสนับสนุนอุปกรณ์กีฬาให้แก่ท้องถิ่นอย่างเหมาะสมและทั่วถึง” โปรดดู เรื่องเดียวกัน, 30.

แล้วกีฬาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการกับประชาชนที่สามารถเข้าถึงประชาชนในทุกระดับได้อย่างกว้างขวาง

สมาคมฟุตบอลฯ มีการตอบสนองต่อนโยบายดังกล่าวโดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร และการใช้วิทยาศาสตร์การกีฬาในการฝึกซ้อมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ นักกีฬา ในการแข่งขันระดับนานาชาติ ในการนี้สมาคมฟุตบอลฯ ได้จัดทำ “หลักสูตรผู้ฝึกสอนกีฬาฟุตบอลระดับชาติ” ขึ้นในปี 2550 ซึ่งการจัดทำหลักสูตรฯ ดังกล่าวสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนากีฬา เพื่อความเป็นเลิศ ในแผนพัฒนากีฬาฉบับที่ 4 ที่มีเนื้อความว่า “เพื่อส่งเสริมให้นักกีฬา...มีโอกาสร่วมการแข่งขันและพัฒนาความสามารถโดยมุ่งเน้นความเป็นเลิศในการแข่งขันกีฬา”⁷⁵ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตคือ “ความสำเร็จของนักกีฬาไทยจากการแข่งขันกีฬาระดับชาติและนานาชาติ”⁷⁶ และ การให้ความสำคัญกับผู้ฝึกสอนยังสอดคล้องกับรายงานของคณะกรรมการการกีฬา วุฒิสภา ในข้อที่ว่า “สมาคมกีฬาควรพัฒนาบทบาทของตนในเรื่อง การพัฒนาคนและอาชีพที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากีฬาในระยะยาว”⁷⁷

จากช่วงเวลาที่กำลังมาตั้งแต่ทศวรรษ 2510 อันเป็นช่วงแรกเริ่มก่อตั้งสมาคมฟุตบอลฯ เป็นต้นมา จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานในช่วงเวลาต่างๆ ของสมาคมฟุตบอลฯ ล้วนตอบสนองและสอดคล้องไปกับนโยบายกีฬาของรัฐบาลโดยตลอด อาจกล่าวได้ว่าสมาคมฟุตบอลฯ เป็นเครื่องมือหนึ่งของรัฐในการใช้กีฬาเพื่อจัดการกับประชาชนทั้งด้านการสร้างลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์และการใช้กีฬาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างชาติ ผ่านการแข่งขันกีฬาในระดับนานาชาติที่สมาคมฟุตบอลฯ ได้ส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง โดยมีนักกีฬาเป็นสื่อกลางในการเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชน

ในส่วนของกีฬาฟุตบอลไทยที่แม้ว่าจะไม่ได้เป็นกีฬาที่มีการแข่งขันในระดับนานาชาติ แต่กีฬาฟุตบอลไทยก็เป็นกีฬาชนิดหนึ่งที่สามารถตอบสนองต่อนโยบายของรัฐโดยตลอด ทั้งในเรื่องของการสร้างชาติที่กีฬาฟุตบอลไทยมีภาพของการเป็นตัวแทนความเป็นไทยอยู่ท่ามกลางการแข่งขันกีฬาแบบตะวันตก นอกจากนี้ยังสามารถตอบสนองนโยบายของรัฐในเรื่องการสร้างลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์แก่ประชาชน เห็นได้จากความพยายามในการสร้างลักษณะนิสัยของนักกีฬาฟุตบอลไทยที่สอดคล้องกับ

⁷⁵ เรื่องเดียวกัน, 33.

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน.

⁷⁷ คณะกรรมการการกีฬา วุฒิสภา, *กีฬาแก้ปัญหาชาติได้ทุกเรื่อง*, 6.

คำว่า “น้ำใจนักกีฬา” ที่อันเป็นลักษณะที่ปรากฏอยู่เสมอ นับตั้งแต่ครูเทพได้เผยแพร่แนวคิดเรื่องกีฬาในสังคมไทย กระทั่งในวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 ก็ปรากฏลักษณะดังกล่าวอยู่ด้วยเช่นกัน

5.4 สรุป

การฝึกซ้อมทั้งร่างกายและจิตใจแบบเบ็ดเสร็จของนักกีฬาดาบสากลและกีฬาดาบไทย โดยมีผู้ฝึกสอนที่เปรียบเสมือนผู้ควบคุมนี้ เป็นภาพสะท้อนในการขัดเกลาประชาชนของรัฐให้มีลักษณะตามที่ต้องการ การควบคุมทางจิตใจ ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดผ่านจิตวิทยาการกีฬา ความพยายามดังกล่าวตอกย้ำบทบาทของกีฬาในฐานะเครื่องมือในการจัดการกับประชาชนของรัฐ โดยมีนักกีฬาเป็นตัวแทนในของลักษณะดังกล่าวรวมถึงเป็นผู้สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในการการเล่นกีฬา

หากพิจารณาจากบทบาทของกีฬาดาบสากล และกีฬาดาบไทยที่กระบวนการดำเนินงานในช่วงเวลาต่างๆ ล้วนสอดคล้องและตอบสนองต่อนโยบายด้านกีฬาของรัฐตามแผนพัฒนาฯ ที่จัดทำขึ้น โดยเฉพาะกีฬาดาบสากลที่สามารถตอบสนองนโยบายในด้านการสร้างนักกีฬาที่ประสบความสำเร็จเพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดการกับประชาชนต่อไปได้ ดังนั้นแล้วกีฬาทั้งสองชนิดจึงมีบทบาทในการเป็นเครื่องมือของรัฐในการจัดการกับประชาชนเช่นกัน

ความพยายามในการใช้กีฬาเพื่อจัดการประชาชนผ่านกระบวนการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งลักษณะของประชาชนที่ต้องการ และการใช้กีฬาเพื่อจัดการกับปัญหาในด้านต่างๆ ผ่านการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายภาคส่วนนี้เปรียบได้กับภาพตัวอย่างของการควบคุมประชาชนผ่านระบบต่างๆ ของรัฐ เช่น การควบคุมผ่านระบบการศึกษาที่เป็นการให้ความรู้ ไปพร้อมกับการสร้างทัศนคติกับเรื่องต่างๆ ตามที่รัฐพึงปรารถนา ส่วนการสร้างความแข็งแรงของร่างกายประชาชน นั้นหนึ่งเป็นไปเพื่อตอบสนองการขับเคลื่อนสังคมของรัฐทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคมที่ต้องการประชากรที่แข็งแรงมาเป็นกลไกในการขับเคลื่อน

บทที่ 6

บทสรุป

6.1 กีฬาในฐานะเครื่องมือของชนชั้นสูงในการขัดเกลานิสรุประชาชน

การใช้กีฬาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการ และขัดเกลาลักษณะนิสัยของประชาชนให้เป็นประชากรที่พึงประสงค์ของรัฐคือมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎหมายและมีร่างกายแข็งแรงพร้อมต่อการเป็นแรงงานและพลเมืองที่ดีในสังคม มีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ที่ใช้กีฬาเป็นส่วนหนึ่งในการขัดเกลานิสรุ รวมถึงนักกีฬาถูกใช้เพื่อแสดงแบบอย่างของประชากรในยุคสมัยของพระองค์ที่ความก้าวหน้าในการงาน และการประสบความสำเร็จในชีวิตขึ้นอยู่กับความสามารถ ความพยายามมากกว่าบุญวาสนา การเปลี่ยนแปลงแนวคิดนี้มีผลมาจากการที่ระบบเศรษฐกิจไทยกำลังเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจโลก ประกอบกับการใช้กีฬาเป็นการแสดงออกถึงความ “ศิวิไลซ์” อันเป็นสิ่งที่ชนชั้นนำไทยในช่วงดังกล่าวโหยหา ดังนั้นกีฬาในรัชสมัยของพระองค์จึงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการกับประชาชนให้มีลักษณะตามที่ชนชั้นนำต้องการ เพื่อตอบสนองต่อเป้าประสงค์ของรัฐ

กีฬาในยุคแรกเริ่มของไทยได้รับอิทธิพลอย่างมากจากแนวคิดเรื่องกีฬาของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีหรือครูเทพ หนึ่งในชนชั้นนำไทยที่มีโอกาสไปศึกษาต่อต่างประเทศอังกฤษ และได้นำเอาแนวคิดเรื่องกีฬาแบบอังกฤษ ตลอดจนการเล่นกีฬาประเภทต่างๆ โดยเฉพาะฟุตบอลเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย ในการเผยแพร่แนวคิดเรื่องกีฬาจากตะวันตกครูเทพได้การใช้หลักธรรมบางประการของศาสนาพุทธมาประกอบการอธิบายลักษณะของการเป็นนักกีฬาที่ดี ภาพนักกีฬาตามแบบครูเทพจึงเปรียบได้กับการเป็นนักบวช ที่ต้องมีการฝึกฝนและรักษาไว้ซึ่ง “น้ำใจนักกีฬา” หรือเปรียบได้กับเป็น “ศีล” ที่นักกีฬาพึงรักษา และปฏิบัติตาม ภาพของการเป็นนักกีฬาที่มีการฝึกฝน และยึดถือใน “น้ำใจนักกีฬา” ทำให้การเล่นกีฬาถูกโยงเข้ากับการขัดเกลานิสรุของผู้เล่น ลักษณะของการเป็นนักกีฬาที่ดีตามแบบครูเทพยังมีความสอดคล้องกับหนังสือเรียนชุด “ธรรมจริยา” ที่ครูเทพเป็นแต่งขึ้น เนื้อหาที่ปรากฏในธรรมจริยามีการใช้หลักธรรมของศาสนาพุทธบางประการมาประกอบคำอธิบาย นอกจากนี้เนื้อหาในหนังสือยังมีการกล่าวถึงลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์สำหรับประชาชนในยุคใหม่ที่สอดคล้องกับลักษณะนักกีฬาที่ดีตามแบบครูเทพ ดังนั้นแล้วทั้งกีฬาตามแบบครูเทพและหนังสือธรรมจริยาจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งในการขัดเกลาลักษณะนิสัยของประชาชน

จากการเป็นเครื่องมือขัดเกลาลักษณะนิสัยของประชาชนการเล่นกีฬาจึงได้รับการสนับสนุนจากชนชั้นนำ เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการจัดการกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งรวมถึง

อิทธิพลของความเข้าใจกีฬา และลักษณะของนักกีฬาที่ดีตามแบบครูเทพยังส่งผลต่อความเข้าใจเรื่องกีฬาและการเป็นนักกีฬาที่ดีในปัจจุบัน

6.2 การใช้การแข่งขันกีฬาเพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ

ในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยเฉพาะช่วงที่จอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีทั้ง 2 สมัยการกีฬาถูกให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง โดยนอกจากยังคงมีบทบาทในการจัดการขัฒเกลาลักษณะนิสัยรวมถึงร่างกายของประชาชนให้มีลักษณะตามที่รัฐต้องการแล้ว ยังเริ่มมีการตระหนักถึงบทบาทของกีฬาในฐานะเครื่องมือในการแสดงศักยภาพ การมีตัวตนของประเทศ รวมถึงการแสดงออกถึงจุดยืนในการเมืองระหว่างประเทศผ่านกีฬา โดยเฉพาะการเข้าร่วมมหกรรมกีฬาระดับโลกเช่นกีฬาโอลิมปิกเป็นครั้งแรก รวมถึงการเข้าร่วมและเป็นเจ้าภาพการแข่งขันเอเชียนเกมส์ด้วย

ผลจากการตระหนักถึงความสำคัญของกีฬาต่อภาพลักษณ์ และจุดยืนทางการเมืองโลก ส่งผลให้ทศวรรษ 2500 หรือในยุคพัฒนา รัฐบาลได้ใช้กีฬาเพื่อจุดประสงค์ในการแสดงศักยภาพ สร้างภาพลักษณ์ของประเทศทั้งต่อสายตาประชาชน และนานาชาติผ่านการจัดมหกรรมกีฬานานาชาติ เช่น การริเริ่มกีฬาแหลมทอง การเป็นเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 ในพ.ศ. 2509 ส่งผลให้ภาพของประเทศไทยเด่นมีความชัดเจนมากขึ้น สามารถสร้างความตระหนักรับรู้ถึงความเป็นชาติไทยแก่ประชาชนได้

การเข้าร่วมมหกรรมกีฬานานาชาติเป็นการสร้างนักกีฬาทีมชาติไทยให้เปรียบได้กับการเป็นตัวแทนของชาติ เป็นตัวอย่างของบุคคลที่ประสบความสำเร็จจากความพยายาม โดยเฉพาะนักกีฬาที่ประสบความสำเร็จในเวทีนานาชาติที่เปรียบได้กับ “ฮีโร่” ของชาติที่มีชัยชนะเหนือชาติอื่นๆ และเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในวงกว้าง บทบาทของนักกีฬาทีมชาติไทยในการเป็น ตัวแทนของชาติและเป็นตัวอย่างของความสำเร็จ ได้รับการตอกย้ำชัดเจนเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงชนะเลิศการแข่งขันกีฬาเรือใบในซีเกมส์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2510 ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ ความสำเร็จของพระองค์ในครั้งนั้นทำให้พระองค์ได้รับการขนานนามว่า “พระมหากษัตริย์นักกีฬา” ภาพของพระองค์ขณะแข่งขันและขณะรับการทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญรางวัลถูกผลิตซ้ำจากสื่อทั้งรัฐเอกชน ซึ่งเป็นการแสดงภาพการเป็นตัวอย่างที่ดีของทั้งนักกีฬาและประชาชน

ไม่เพียงแต่แสดงจุดยืนและตัวตนของประเทศ หรือการเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนเท่านั้น ในช่วงสงครามเย็นกีฬายังมีบทบาทในการจัดการกับปัญหาคอมมิวนิสต์ในประเทศผ่านการคัดเลือก แสวงหานักกีฬาทีมชาติไทยจากทั่วประเทศโดยมีรัฐบาลเป็นผู้สนับสนุน การแสวงหานักกีฬาทีมชาติ

ในพื้นที่ชนบท เป็นการนำประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ มาเป็นตัวแทนของประเทศ นับเป็นการตอกย้ำถึงการที่พื้นที่ท้องถิ่นดังกล่าว รวมถึงประชาชนในท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของชาติ และหากว่านักกีฬาทีมชาติชาติพื้นที่ท้องถิ่นดังกล่าวประสบความสำเร็จเป็น “ฮีโร่” ของชาตินิยมเป็นการผูกโยงพื้นที่ดังกล่าวเข้ากับการเป็นส่วนหนึ่งของชาติได้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นอีกด้วย

ต่อมาในยุคที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังขยายตัว ความต้องการแรงงานภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 2520 - ทศวรรษ 2530 รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการค้ากับประชาชน มีการจัดทำแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2531-2539) ซึ่งมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ การจัดทำแผนดังกล่าวเป็นการสะท้อนความสำคัญและบทบาทของกีฬาในการเป็นเครื่องมือของรัฐในการจัดการกับประชาชน เพื่อให้ได้มาซึ่งประชากรที่มีคุณภาพ สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของรัฐตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ได้

การให้ความสำคัญกับกีฬายังคงดำเนินต่อเนื่องแม้ขณะที่ประเทศเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรงเมื่อพ.ศ. 2540 อันนำมาซึ่งการล่มสลายของระบบเศรษฐกิจไทย ทว่าในปีต่อมาประเทศไทยมาสามารถจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 13 และได้ถือโอกาสดังกล่าวประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไทยด้วย ดังนั้นแล้วแม้ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ การกีฬาก็ยังสามารถเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ อีกทั้งการเป็นเจ้าภาพการแข่งขันท่ามกลางวิกฤติทางเศรษฐกิจ อาจสามารถสร้างความเชื่อมั่นต่อรัฐบาลให้เกิดขึ้นได้บ้าง

บทบาทของกีฬาในการควบคุม และสร้างประชากรยังถูกใช้อย่างต่อเนื่อง กระทั่งพ.ศ. 2553 มีการจัดทำเอกสารเรื่อง “กีฬาแก้ปัญหาชาติได้ทุกอย่าง” เอกสารดังกล่าวเป็นการตอกย้ำถึงบทบาทของกีฬาในฐานะเครื่องมือในการจัดการประชาชนที่สืบต่อเนื่องมาแต่ครั้งรัชกาลที่ 5 ได้เป็นอย่างดี แม้ว่าสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปแต่บทบาทของกีฬาในการควบคุมและสร้างประชาชนยังคงอยู่ รวมถึงแนวคิดความเข้าใจเรื่องกีฬาและลักษณะของการเป็นนักกีฬาที่ดีตามแบบครูเทพก็ยังคงมีอยู่สืบเนื่องมา ไม่เพียงเท่านั้นกีฬายังถูกใช้เพื่อตอบสนองในวัตถุประสงค์ที่กว้างขึ้นในการจัดการกับปัญหาที่เกิดกับประชาชน กีฬาตาบาสกาลและกีฬาตาบไทยก็ได้รับการสนับสนุนในบทบาทของการเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการกับประชาชน เพื่อให้ได้มาซึ่งประชาชนที่พึงประสงค์ของรัฐด้วยเช่นกัน

6.3 กฎกติกาของกีฬาตาบไทยและกีฬาตาบาสกาลกับภาพสะท้อนการแข่งขัน

จากการศึกษากฎกติกาของกีฬาตาบาสกาลสะท้อนถึงระดับความพยายามจัดการร่างกายที่ละเอียดมากยิ่งขึ้น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงกฎกติกาการแข่งขันในแต่ละครั้ง เพื่อให้มีความรัดกุม และ

ยุติธรรมสำหรับนักกีฬาทั้งสองฝ่าย ความละเอียดในการจัดการที่เพิ่มขึ้นนี้ไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการแสดงออกโดยรวมของนักกีฬาเท่านั้น แต่ยังลึกลงไปถึงการลำดับของการเคลื่อนไหวตลอดจนลักษณะท่าทางการแสดงออกที่ถูกนำมาประกอบการพิจารณาในการตัดสินแต่ละครั้งด้วย นอกเหนือจากร่างกายของนักกีฬาแล้ว อุปกรณ์ที่ใช้ในการแข่งขันทั้งอาวุธ เครื่องแต่งกาย ต่างต้องได้รับการควบคุมให้เป็นไปตามกฎกติกาด้วยเช่นกัน นอกเหนือจากนักกีฬาที่ถูกเรียกร้องให้ปฏิบัติตามกฎ โดยมีกรรมการในฐานะผู้คุมกฎแล้ว ผู้ชมในฐานะผู้เฝ้ามองยังถูกเรียกร้องให้ปฏิบัติตามกฎด้วยเช่นกัน การแข่งขันกีฬาตาบาสากลที่เกิดขึ้นจึงเปรียบได้กับการจำลองสังคมย่อยๆ ขึ้นในสนามแข่งขัน

ภาพจำลองของสนามแข่งขันที่เต็มไปด้วยการจัดการรายละเอียดปลีกย่อย ภาพของนักกีฬาที่กำลังแข่งขันจึงเปรียบได้กับตัวอย่างของร่างกายที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเชื่อฟัง และพร้อมรับบทลงโทษหากทำผิด การชมการแข่งขันจึงเป็นการเฝ้ามองดูตัวอย่างของร่างกายที่อยู่ในระเบียบวินัย อีกทั้งผู้ชมเองที่ถูกเรียกร้องให้ปฏิบัติตามกฎของผู้ชมที่ดีเปรียบได้กับการยอมรับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการในสังคมและการอยู่ในระเบียบวินัย ดังนั้นแล้วการแสดงออกของนักกีฬา จึงเป็นแบบอย่างของการอยู่ในระเบียบวินัยแก่ผู้ชม อีกทั้งผู้ชมเองก็ต้องอยู่ในระเบียบวินัยด้วยเช่นกัน การแข่งขันกีฬาที่เกิดขึ้นจึงเป็นการปลูกฝังการมีระเบียบวินัยและการยอมรับอำนาจรัฐที่มีต่อประชาชน

ในกรณีของกีฬาดาบไทยมีลักษณะเช่นเดียวกับกีฬาดาบสากลในส่วนที่ความเข้มงวดของกฎกติกาทั้งในเรื่องอุปกรณ์ และพฤติกรรมของนักกีฬาในสนามแข่งขันที่สะท้อนภาพของการเป็นร่างกายตัวอย่างที่อยู่ภายใต้การควบคุมของกฎกติกาอย่างเคร่งครัด ในขณะเดียวกันการที่กฎกติกาของกีฬาดาบไทยมีความเข้มงวด รัดกุมมากขึ้นกลับเป็นการส่งเสริมให้กีฬาดาบไทยมีภาพของการเป็นกีฬาที่ชัดเจน มีความแตกต่างไปจากกระบี่กระบองต้นกำเนิดเดิม ทว่าความเป็นกีฬาที่ชัดเจนขึ้นของกีฬาดาบไทยแม้จะทำให้ดูแตกต่างจากกระบี่กระบองแต่ความเชื่อมโยงของทั้งสองสิ่งกลับแยกกันไม่ขาด อันเนื่องมาจากการที่กีฬาดาบไทยถูกเชื่อมโยงเข้ากับกระบี่กระบองกระทั่งกลายเป็นตัวแทนของความเป็นไทยในมหกรรมกีฬาแบบตะวันตก อันเป็นสิ่งที่ช่วยให้กีฬาดาบไทยยังสามารถมีบทบาทต่อไปได้

6.4 การฝึกฝนนักกีฬากับการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐของกีฬาดาบไทยและกีฬาดาบสากล

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกกีฬาดาบไทยพบว่าเนื้อหาในส่วนของการเล่นไม่ได้มีการนำเอาหลักวิทยาศาสตร์การกีฬามาใช้ประกอบการฝึก แม้ว่าจะการให้ความสำคัญกับเรื่องของจิตใจและลักษณะที่ดีของนักกีฬา ตลอดจนลักษณะของผู้ฝึกสอนที่พึงประสงค์เช่นเดียวกับกีฬา

ดาบสากล ทว่าการกล่าวถึงเรื่องจิตเจ้านั้นเน้นไปที่การรักษาคุณธรรมตามคติแบบพุทธศาสนา เช่น อดทน ให้อภัย ไม่อาฆาตพยาบาท มีมารยาท มีความกตัญญู เป็นต้น ซึ่งแตกต่างไปจากการให้ความสำคัญกับจิตใจตามหลักจิตวิทยาการศึกษา ที่ให้ความสำคัญกับการเตรียมจิตใจของนักกีฬาให้รับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ระหว่างแข่งขัน รวมถึงการสร้างทัศนคติที่ดีแก่นักกีฬา

การให้ความสำคัญด้านจิตใจตามหลักพุทธศาสนาที่ปรากฏในกีฬาดาบไทยเป็นการเน้นย้ำถึงความเข้าใจเรื่องกีฬา และลักษณะการเป็นนักกีฬาที่ดีตามแบบครูเทพที่ยังคงมีอิทธิพลต่อเนื่องกระทั่งปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นการแสดงลักษณะของความเป็นไทยที่เด่นชัดในกีฬาดาบไทยที่ยึดโดยตนเองเข้ากับแนวคิดพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลในสังคมไทย นอกจากเรื่องแนวคิดแบบพุทธศาสนาแล้ว กีฬาดาบไทยยังมีการยึดโดยตนเองเข้ากับกระบี่กระบองอันเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้กีฬาดาบไทยถูกผูกติดเข้ากับการแสดงความเป็นไทยอย่างแน่นแฟ้น

เนื้อหาในเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกฝนนอกจากกล่าวถึงท่าทางต่างๆ แล้ว ยังมักกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของกีฬาดาบไทย ที่ยึดโดยตนเองเข้ากับกระบี่กระบอง และแสดงออกถึงการใช้กีฬาดาบไทยในการอนุรักษ์กระบี่กระบอง มีผลให้กีฬาดาบไทยเป็นภาพแทนของกระบี่กระบองในฐานะกีฬาตามแบบตะวันตก การเป็นภาพแทนของกระบี่กระบองนี้เองที่ทำให้กีฬาดาบไทยมีบทบาทในวงการกีฬา โดยเฉพาะในการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยฯ ที่กีฬาดาบไทยเป็นส่วนหนึ่งของการแข่งขันมาโดยตลอดกระทั่งมีการระบุในในกฎข้อบังคับฯ การจัดการแข่งขัน ให้เป็นหนึ่งในชนิดกีฬาไทยที่เจ้าภาพต้องเลือกจัด การปรากฏตัวอย่างต่อเนื่องของกีฬาดาบไทยในกีฬามหาวิทยาลัยฯ ประกอบกับการเป็นภาพแทนของกระบี่กระบอง ทำให้การปรากฏตัวของกีฬาดาบไทยในมหกรรมกีฬาเปรียบได้ความเป็นไทยที่คงอยู่ท่ามกลางกระแสความเป็นตะวันตก

จากเอกสารเกี่ยวกับการฝึกฝนดาบสากลในช่วงทศวรรษ 2510 จนถึงต้นทศวรรษ 2550 พบว่ามีการนำเอาความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬามาประกอบการฝึก ตั้งแต่ทศวรรษ 2520 ที่ปรากฏการเริ่มให้ความสำคัญกับภาวะจิตใจของนักกีฬากีฬาระหว่างแข่งขันในเรื่องของการมี “ใจสู้” ซึ่งแสดงถึงการให้ความสำคัญกับเรื่องจิตวิทยาการศึกษาในการฝึก และเป็นจุดเริ่มของการใช้วิทยาศาสตร์การกีฬากับกีฬาดาบสากลแม้ว่าจะเป็นเพียงในส่วนของจิตวิทยาการศึกษาเพียงด้านเดียว อย่างไรก็ตามการนำเอาหลักวิทยาศาสตร์การกีฬามาใช้ในการฝึกทั้งด้านร่างกายและจิตใจอย่างเต็มรูปแบบปรากฏในหลักสูตรผู้ฝึกสอนฯ ที่จัดทำขึ้นในปี 2550 ที่นอกจากให้ความสำคัญกับร่างกายของนักกีฬาดั้งแต่ระดับกล้ามเนื้อแล้ว ยังมีการใช้จิตวิทยาการศึกษาในการสร้างทัศนคติที่ดี การควบคุมความเครียด การรับมือกับสภาวะต่างๆ ในการแข่งขันด้วย ส่วนด้านร่างกายนั้นมีการให้ความสำคัญกับการใช้ความรู้ด้านชีวกลศาสตร์ประกอบการฝึก เพื่อเสริมประสิทธิภาพในการฝึกการเคลื่อนไหวของนักกีฬา และสร้างรูปแบบการฝึกที่เหมาะสม เป็นต้น

การนำเอาวิทยาศาสตร์การกีฬามาใช้ในการฝึกซ้อมของนักกีฬาตาบอดสากล ที่มีการจัดการฝึกฝนทั้งด้านจิตใจและร่างกายอย่างเบ็ดเสร็จ โดยมีผู้ฝึกสอนเป็นผู้ควบคุมกระบวนการในการฝึกซ้อมที่มีลักษณะเป็นการควบคุมอย่างเบ็ดเสร็จนี้ สะท้อนภาพการสร้างร่างกายประชาชนของรัฐผ่านสถาบัน และระบบต่างๆ เช่น การสร้างร่างกายของประชาชนผ่านระบบการศึกษา ที่มีการให้ความรู้พร้อมกับการสร้างทัศนคติชั้นนำในเรื่องต่างๆ แก่ประชาชนตามที่รัฐต้องการ อีกทั้งการให้ความสำคัญกับการมีร่างกายที่แข็งแรงของประชาชน เป็นไปเพื่อให้พร้อมตอบสนองต่อการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐ ที่การมีประชากรที่แข็งแรงเป็นปัจจัยหนึ่งในการได้มาซึ่งความสำเร็จในการขับเคลื่อนสังคม

จากการศึกษาบทบาทของกีฬาตาบอดไทยและกีฬาตาบอดสากลพบว่ากีฬาทั้งสองชนิดสามารถตอบสนองต่อนโยบายของรัฐในฐานะของการเป็นเครื่องมือในการจัดการประชาชนเพื่อให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ คือมีลักษณะนิสัยบางประการที่รัฐต้องการ และการมีร่างกายที่แข็งแรงพร้อมตอบสนองต่อการดำเนินนโยบายต่างๆ ในการใช้กีฬาเป็นเครื่องมือจัดนี้ได้กระทำผ่านนักกีฬา โดยใช้ นักกีฬาเป็นตัวอย่างสะท้อนภาพแก่ประชาชนที่พึงประสงค์ของรัฐคือเป็นผู้อยู่ในระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎกติกา นอกจากนี้รัฐยังใช้กีฬาเพื่อตอบสนองจุดประสงค์ในหลากหลายด้านทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านการสร้างชาติโดยเฉพาะในช่วงสงครามเย็นที่กีฬามีบทบาทอย่างยิ่งในการสร้างตัวตนและสำนึกความเป็นชาติผ่านการแข่งขันกีฬา ซึ่งในการจัดทำนโยบายด้านกีฬาของรัฐที่มีแผนพัฒนากีฬาชาติเป็นแผนแม่บทในการดำเนินการ ในครั้งนี้กีฬาตาบอดไทยและกีฬาตาบอดสากลสามารถตอบสนองต่อนโยบายดังกล่าวได้เป็นอย่างดี อันเป็นการแสดงถึงความสามารถในการจัดการด้านการกีฬาของรัฐให้มีความสอดคล้องกันกับสมาคมกีฬา ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

ความพยายามในการจัดการกับประชาชนให้มีลักษณะนิสัยและมีร่างกายที่แข็งแรงของรัฐบาล ไม่เพียงปรากฏผ่านกีฬาตาบอดไทยและกีฬาตาบอดสากลเท่านั้น แต่การจัดการ การควบคุมในลักษณะนี้ยังปรากฏอยู่ทุกหน่วยงานทั้งของรัฐ และเอกชนโดยมีรัฐบาลกำกับดูแล การศึกษาบทบาทของกีฬาตาบอดไทยและกีฬาตาบอดสากลในวิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงชี้ให้เห็นถึงกระบวนการควบคุมร่างกายประชาชนภายใต้รัฐที่เกิดขึ้นในหลายๆ ส่วนของสังคม

รายการอ้างอิง

เอกสารจดหมายเหตุ

จดหมายเหตุสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. [2] สลค.3.12/2[ซ] เรื่อง เปิดเสรีกีฬาโอลิมปิก และ เอเชียนเกมส์ (10 มีนาคม 2497-19 เมษายน 2500).

จดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ (2)กต1.1.2.6/1 เรื่อง คณะกรรมการ จัดการแข่งขันเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 (4 มกราคม พ.ศ. 2506- 26 ธันวาคม 2509).

_____. เอกสารกระทรวงมหาดไทย มท.2.2.11/27 เรื่อง พณฯท่านผู้บัญชาการทหารสูงสุด มี คำสั่งให้หยุดราชการในบ่ายวันพุธเพื่อให้ข้าราชการและประชาชนได้เล่นกีฬาตาม หลักการของคณะกรรมการส่งเสริมการกีฬาของชาติ (พ.ศ. 2486-2487).

_____. เอกสารกระทรวงมหาดไทย (8) มท.5.3.2.3.4/4 เรื่อง การฝึกอบรมผู้นำด้านสันตินาการ จังหวัดต่างๆ (18 ตุลาคม 2508-13 กรกฎาคม 2510).

_____. เอกสารกระทรวงมหาดไทย (8) มท 5.3.2.3.5/17 เรื่อง โครงการส่งเสริมกีฬาชนบท

_____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศ.ธ.16/6 เรื่อง ข้อบังคับการแข่งขันฟุตบอลของกรม ศึกษาธิการ (29 พฤษภาคม 2460).

_____. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศ.ธ.0701.29/21 เรื่อง การฝึกหัดเดินทางไกลของ ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2485.

_____. เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี [2]สร 02021.29/22 เรื่อง กรรมการส่งเสริมการกีฬาฯ เสนอวิธีการปรับปรุงส่งเสริมกีฬา (รายการรวม) (21 กันยายน 2492-31 สิงหาคม 2494).

หนังสือ และบทความในหนังสือ

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2550-2554).

กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2550.

การกีฬาแห่งประเทศไทย. 40 ปี การกีฬาแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2547.

กุลดา เกษบุญชู มีดี. “ความขัดแย้งทางการเมืองของไทย ข้ามไปให้พ้นพลวัตภายใน: ปาฐกถา 14 ตุลาคม ประจำปี 2552.” (ปาฐกถา 14 ตุลาคม ประจำปี 2552, ห้องประชุม 14 ตุลาคม, 14 ตุลาคม 2552), 15-16.

กองทัพบก. “ภาค 1 ประวัติโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า.” ใน 100 ปี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. กรุงเทพฯ: เจ.เอ็น.ที., 2530.

คนหัวหมาก. “วีรเดช ยอดนักดาบ ชีวิตในวัยเด็กที่ถูกหยัน.” วารสารกีฬา 40, ฉบับที่ 7 (กรกฎาคม 2549): 29-34.

คณะกรรมการโอลิมปิกฯ. *กว่าจะเป็นบ้านอัมพวัน*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการโอลิมปิกฯ, 2551.

คณะกรรมการการกีฬา วุฒิสภา. *กีฬาแก้ปัญหาชาติได้ทุกอย่าง*. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานคณะกรรมการการกีฬาส่งเสริม 3 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, [2553?].

คณะกรรมการการท่องเที่ยว และการกีฬา วุฒิสภา. *แนวทางการพัฒนากีฬาของชาติ*. กรุงเทพฯ: กองกรรมการ ส่งเสริม 3 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2539.

คริส เบเกอร์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร. *ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มติชน, 2557.

ครูดาบในดวงใจของหล่อ ไตรรัตน์ พิมพ์เพื่อเป็นอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษคุณหล่อ ไตรรัตน์ ณ ฌาปนสถานวัดตรีทศเทพวรวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร วันอาทิตย์ที่ 9 มีนาคม พุทธศักราช 2551, มปป: มปป, [2551?].

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี. *โคลงกลอนของครูเทพ*. พระนคร: โรงพิมพ์ไทยเชม, 2480.

_____. *หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาสังคมศึกษา ธรรมจริยา เล่ม 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2527.

ชาญ พนารัตน์. “ฟุตบอล ร่างกาย ความศิวิไลซ์ และการจัดระเบียบทางสังคมในสมัยรัชกาลที่ 5.” ใน *ฟุตบอลไทย ประวัติศาสตร์ อำนาจ การเมือง และความเป็นชาย*. บรรณาธิการโดย วสัน ปัญญาแก้ว, พงศกร สงวนศักดิ์, และ จุติพร ทรัพย์ปัญญาญาณ. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2557.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. *ประวัติการเมืองไทยสยาม พ.ศ. 2475-2500*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2559.

ณัฐนันท์ กิตติพิศาล. *ฉันจะเป็น (แหมเปียน) ให้ได้*. กรุงเทพฯ: พายุฝน, 2552.

เดวิด เค วัยอาจ. *ประวัติศาสตร์ไทยฉบับสังเขป*. บรรณาธิการโดย กาญจน์ ละอองศรี. แปลโดย

- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์, 2556.
- ถนอมวงษ์ กฤษพีษฐ์. รายงานผลการวิจัยเรื่อง พัฒนาการพลศึกษาในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2325-2525. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- แถมสุข นุ่มนนท์. “เมืองไทยยุคเชื้อผู้นำ,” *วารสารธรรมศาสตร์* 6, เล่มที่ 1 (มิถุนายน- กันยายน 2519): 120-147.
- ทักษ์ ลิมเตียรณ. *การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2548.
- ทวี จุลละทรัพย์. สารานุกรมของ ฯพณฯ ประธานคณะกรรมการ สถาบันวิทยาการโอลิมปิก ใน พินดาบปฏิรูป. กรุงเทพฯ: สถาบันวิทยาการโอลิมปิก, [2535?].
- นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา. *วิชากระบี่กระบอง*. พิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพนายนาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา ม.ป.ช, ม.ว.ม, ท.จ. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส, พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2513.
- น้ำใจ สามัคคี จามจุรีเกมส์ กีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ปฐม ตาคะนันท์. *คณะสงฆ์สร้างชาติ สมัยรัชกาลที่ 5*. กรุงเทพฯ: มติชน, 2551.
- ปองธรรม สุทธิสาคร. “วีระเดช โคธนี หัวใจบนปลายดาบ.” *ศ.คน* 5 ฉบับที่ 5 (มีนาคม 2553): 108-111.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 16. ม.ป.ท.: เอส อาร์ พรินติ้งแมสโปรดักส์, 2551.
- พระยาไพศาลศิลปศาสตร์ และหลวงญาณวิจิตร. *ธรรมจริยาเล่ม 6 สำหรับชั้นมัธยม*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2449.
- พระยาไพศาลศิลปศาสตร์ และหลวงอนุกิจวิจิตร. *ธรรมจริยาเล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2450.
- _____. *ธรรมจริยาเล่ม 2*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2449.
- พิชญ สุ่มจินดา. สืบกำเนิดธรรมยุติ: ผ่านพุทธศิลป์ ใน ถอดรหัสพระจอมเกล้า. กรุงเทพฯ: มติชน, 2557.

พิพัฒน์ พสุธารชาติ. คณะสงฆ์ไทยในประวัติศาสตร์ชาติไทย ใน *รัฐกับศาสนา : บทความว่าด้วย*

อาณาจักร ศาสนจักร และเสรีภาพ. กรุงเทพฯ: ศยาม, 2545.

ภิญญพันธ์ พจนะลาวัลย์. *กำเนิดประเทศไทยภายใต้เผด็จการ*. กรุงเทพฯ: มติชน, 2558.

ภูมิ หุราพันธ์. *กติกาการแข่งขันฟันดาบของสมาคมฟันดาบสมัครเล่นแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ครูสภา, 2516.

_____. *ความรู้เรื่องกีฬาฟันดาบ (พร้อมด้วยอภิวานศัพท์)*. ม.ป.ท.: สมาคมฟันดาบฯ, ม.ป.ป..

_____. *คู่มือฟันดาบเซเบอร์*. ม.ป.ท.: สมาคมฟันดาบฯ, ม.ป.ป..

_____. *คู่มือฟันดาบฟอยล์ – เอเป – เซเบอร์*. ม.ป.ท.: สมาคมฟันดาบฯ, ม.ป.ป..

_____. *ดาบพัฒนา (แผนพัฒนากีฬาฟันดาบ)*. ม.ป.ท.: สมาคมฟันดาบฯ, ม.ป.ป..

_____. *แนะนำการเล่นฟันดาบ*. ม.ป.ท.: สมาคมฟันดาบฯ, ม.ป.ป..

_____. *ฟันดาบบัญชีรูป*. ม.ป.ท.: สมาคมฟันดาบฯ, [2535?].

มิเชลล์ พุกโกต์. *ร่างภายใต้บังคับการ: ปฐมบทแห่งอำนาจในวิถีสสมัยใหม่*. แปลโดย ทองกร โภคธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2554.

รังสฤษฏ์ บุญชลอ. *กระบี่กระบอง*. พิมพ์ครั้งที่ 1. ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์, 2540.

เลอภ โสรรัตน์. *บันทึกประวัติศาสตร์ฮีโร่กีฬาไทย*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ., ม.ป.ป..

วิโรจน์ วงษ์ทน. *น้ำใจนักกีฬากับเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี*. กรุงเทพฯ: โนวเลจเนชั่นเตอร์, 2550.

สมาคมกีฬาไทยฯ. *คู่มือการอบรมผู้ช่วยผู้ตัดสิน “กีฬาฟันดาบไทย”*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2550.

_____. *ศิลปะฟันดาบไทยและกติกาการแข่งขัน*. ม.ป.ท.: สมาคมกีฬาไทยฯ, ม.ป.ป.

สมาคมฟันดาบฯ, “เล่ม 1 กติกาทางเทคนิค” *กติกาของสหพันธ์ฟันดาบระหว่างประเทศ ในการแข่งขันฟันดาบ ฉบับปีพ.ศ. 2551* (มปท: กรุงเทพฯ, 2551).

_____, “เล่ม 2 กติกาเกี่ยวกับการจัดการแข่งขัน” *กติกาของสหพันธ์ฟันดาบระหว่างประเทศ ในการแข่งขันฟันดาบ ฉบับปีพ.ศ. 2551* (มปท: กรุงเทพฯ, 2551).

_____, “เล่ม 3 กติกาอุปกรณ์ฟันดาบ” *กติกาของสหพันธ์ฟันดาบระหว่างประเทศ ในการแข่งขันฟันดาบ ฉบับปีพ.ศ. 2551*. สมาคมฟันดาบฯ: กรุงเทพฯ, 2551.

_____, *หลักสูตรผู้ฝึกสอนกีฬาฟันดาบระดับชาติ ขั้นต้น*. กรุงเทพฯ: การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2550.

_____, *หลักสูตรผู้ฝึกสอนกีฬาฟันดาบระดับชาติ ขั้นกลาง*. กรุงเทพฯ: การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2550.

_____, *หลักสูตรผู้ฝึกสอนกีฬาฟันดากระดับชาติ ขั้นสูง*. กรุงเทพฯ: การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2550.

สายชล สัตยานุรักษ์. *พระยาอนุมานราชชน: ปราชญ์สามัญชน ผู้นิรมิต “ความเป็นไทย.”* กรุงเทพฯ: มติชน, 2556.

สืบสาย บุญทวีบุตร, *จิตวิทยาการกีฬา*. ชลบุรี: ชลบุรีการพิมพ์, 2541.

สุจิตรา สุดเดียวไกร. “บทสำรวจชีวิตและผลงานของครูเทพ.” ใน *ครูเทพ*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์, 2526.

สมบัติ กาญจนกิจ และ สมหญิง จันทรู้ไทย. *จิตวิทยาการกีฬา: แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

สำนักดาบคู่เกียรติ, “20 ปี สำนักดาบคู่เกียรติ” งานไหว้ครูกระบี่กระบอง วันที่ 12 สิงหาคม 2555 ณ วัดฉัตรแก้วจกสนี่. ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2555.

สำนักดาบศรีไตรรัตน์. *ที่ระลึกครบรอบ 60 ปี ประวัติสำนักดาบศรีไตรรัตน์ และพิไหว้ครู*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป..

อภิชาติ สถิตนิรามัย. *รัฐไทยกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ: จากกำเนิดทุนนิยมนายธนาคารถึงวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540*. นนทบุรี: ฟาเดียวกัน, 2556.

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระประธานอักษรกิจ (ไย คุปตารักษ์) วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2484. *ประมวลรัฐธรรมนูญ และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องระเบียบการแต่งกายสตรีและข้าราชการที่ไปในงานพิธีต่างๆ การไว้ทุกข์ในงานศพ*. พระนคร: กรุงเทพมหานคร, 2484.

หนังสือพิมพ์

“กมธ. ไม่ติดใจสนามฟ้ง-ถนนฉนวนแน่.” *มติชน*, 4 กันยายน 2541, 23.

“‘โกดัก’ แสปี้เอเชียนเกมส์ไทย 170 ล้าน เกินเป้าหมาย!” *มติชน*, 22 ธันวาคม 2541, 8.

“ขอนแก่นลี้รับขวัญ ‘สมรักษ์’,” *มติชน*, 19 สิงหาคม 2539, 1,15.

“เจเอสแอลเจ๊ง 70 ล. เพื่อชาติ,” *มติชน*, 13 พฤศจิกายน 2540, 14.

“ต้อนรับอสังการทีม ‘โอลิมปิก’ ปิด ‘สุขุมวิท’ จัดขบวนโชว์เหรียญ 2 ข.ม. ทัพ ตร.1,500 ตรึงเส้นทาง,” *มติชน*, 31 สิงหาคม 2547, 1,15.

- “ต้อนรับอสังการวีรบุรุษ-สตรีกีฬา รบ.ควัก 21 ล. ประเดิม: ราชนิพระราชทานมาลัยต้อนรับ ชาวบ้าน
ร่วมชื่นชมเนื่องแน่น นายกา สังกศิกษาโอลิมปิก 59,” *มติชน*, 1 กันยายน 2547, 1,12.
- “ถนนรองรับเอเชียนเกมส์ล่าช้า ไม่เร่งมีท่าว่าจะเสร็จไม่ทัน,” *ผู้จัดการรายสัปดาห์*, 27 กรกฎาคม
2541, 16.
- “ทีวีพูลยอมรับต่อนานาชาติ ถ่ายทอดสด อชก. ยังไม่พร้อม,” *ไทยรัฐ*, 8 ตุลาคม 2541, 17, 24.
- “ ‘น้องอร’ ฮีโร่จอมพลังชีวเหรียญทองรับและร่วม 10 ล้านบาท,” *มติชน*, 16 สิงหาคม 2547, 1,22.
- “ในหลวง-ราชินี ทรงชื่นชม 4 นักยกหญิง เชิดชูเกียรติไปทั่วโลก ‘สุริยา’ ชิงเหรียญทองแดง,” *มติชน*,
23 สิงหาคม 2547, 1,15.
- “ ‘พิชัย’ เซ่งหลังคาสระ อชก. ถล่มทำงานช้า 4 ด.,” *มติชน*, 14 ธันวาคม 2540, 15.
- “ฟันดาบจ้างแชมป์โลกเอเป้,” *มติชน*, 25 ธันวาคม 2540, 14.
- “เมกะโปรเจกต์เอเชียนเกมส์ล้มทุกโครงการ!,” *คู่แข่งธุรกิจ*, 30 มิถุนายน 2540, 5.
- “มอบเงิน 28 ล้าน ชวน โลงสนามเสร็จแน่,” *ไทยรัฐ*, 6 ตุลาคม 2541, 21-22.
- “สื่อเทศฯ ‘อุดมพร’ สร้างประวัติศาสตร์ หญิงไทยคนแรกได้เหรียญทองโอลิมปิก,” *มติชน*, 17
สิงหาคม 2547, 23.
- “ห้างสรรพสินค้ารับอานิสส์ อชก. ถ้วนหน้า,” *มติชน*, 19 ธันวาคม 2541, 8.
- “อานิสส์เอเชียนเกมส์ โรงแรมรายได้พุ่ง 50%,” *กรุงเทพธุรกิจ*, 21 ธันวาคม 2541. 1, 4.
- “ ‘อินเดีย’ จอมเสียบจัด อชก.,” *ไทยรัฐ*, 9 กันยายน 2540, 21-22.
- “เอเชียนเกมส์ช่วยพยุงยอดนักท่องเที่ยวพุ่ง,” *ข่าวสด*, 25 ธันวาคม 2541, 9.
- “ไอซีเอหักเขียวไทยไม่ไว้วางใจจัด อชก. 13,” *คู่แข่งรายวัน*, 22 กันยายน 2540, 1, 15.

วิทยานิพนธ์

- ก้องสกล กวินวิกุล. “การสร้างร่างกายพลเมืองไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ.2481-
2487,” วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล (มานุษยวิทยา), คณะ
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- จินดาสิริ เทียมเดช. “วิเคราะห์บทร่ายกรองของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ
อยุธยา),” วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยมหิดล แผนกวิชาภาษาไทย, บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, 2524.

- ประมวล บัวทอง. “พัฒนาการของกระบี่ กระบอง,” ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกพลศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2537.
- ภิญญพันธ์ พจนานวล. “การผลิตความหมาย “พื้นที่ประเทศไทย” ในยุคพัฒนา (พ.ศ.2500-2509),” วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552.
- สลับศรี พัฒนวิบูลย์. “การกีฬาและการพลศึกษาในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2411-2453),” ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- จักรวาล โสมภีร์. “ประวัติฟันดาบสากลในประเทศไทย.” สมาคมฟันดาบฯ.
<http://www.thaifencing.org/2009-08-15-10-58-49/100-2009-08-28-00-50-50/120-2009-08-18-16-08-48.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2559).
- _____. “ประวัติสมาคมฟันดาบ.” สมาคมฟันดาบฯ. <http://www.thaifencing.org/2009-08-15-11-00-25/100-2009-08-28-00-50-50/118-2009-09-25-17-01-03.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2559).
- “ประวัติกีฬามหาวิทยาลัย.” แมโดมเกมส์. <http://maedomegames2553.tu.ac.th/university/history.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2560).
- สุทธิพงษ์ สันติเทวกุล. “เลหลัง 3 ครั้งแรกในกีฬาโอลิมปิก (ปี 2519) ของฟันดาบไทย.” สมาคมฟันดาบฯ. <http://www.thaifencing.org/2009-08-15-11-00-25/100-2009-08-28-00-50-50/475--3----2519-.html> (เข้าถึงเมื่อ 9 ตุลาคม 2558).

สัมภาษณ์

- ชาติชาย เกษมวงศ์. สัมภาษณ์โดย อารยา พิทยจรัส, อาคารนิมิตร์ สนามกีฬาแห่งชาติ, 29 พฤศจิกายน 2559.
- มณูญ ไตรรัตน์. สัมภาษณ์โดย อารยา พิทยจรัส, ม.ป.ป., 29 กุมภาพันธ์ 2559

Books and Books Articles

Antonio, J. *The 1904 traveller's guide to Bangkok and Siam*. Thailand: White Lotus Press, 1997.

Baker, William J.. "The Making of a working-class Football Culture in Victorian England," In *Journal of Social History*. 13, No 2 (Winter 1979).

Cha, Victor D. *Beyond the Final Score: The Politics of Sport in Asia*. New York: Columbia University Press, 2009.

Chandler, Timothy J.L.. "Eton wall Games (England)." In *Vol 1 of Sport around the World: History, Culture, and practice*. Edited by John Nauright, Chales Parrish. California: Santa Barbara, 2012.

Chartier, Roger. *On the Edge of the Cliff: history, Language, and Practice*. Trans. Lydia G. Cochrane. Baltimore: John Hopkins University Press, 1997.

Cohen, Richard. *By the Sword: A History of Gladiators, Musketeers, Samurai, swashbucklers, and Olympic Champions*. New York: Modern Library, 2012.

Creek, Simon. "Sport as Politics and History: The 25th SEA Games in Laos." In *Anthropology Today*, Vol. 27, No 1, February 2012.

Guttmann, Allen. *From Ritual to Record: The Nature of Modern Sports* (New York: Columbia University Press, 2004).

Kitching, Gavin. "The Origins of Football: Ideology and the Making of 'The People's Games'." In *History Workshop Journal*, 79, Spring 2015.

Kullada KesBoonchoo. "Official Nationalism Under King Chulalongkorn." Paper present at The International Conference of Thai Studies, Canberra, Australis, 3-6 July 1987.

_____. *The Rise and Decline of Thai Absolutism*. London: RoutledgeCurzon, 2004.

- Levermore, Roger. Sport's role in constructing the 'inter-state' worldview In *Sport and International Relations: An Emerging of Relationship*. edited by Roger Levermore and Adrian Budd. London: Routledge, 2004.
- Lutan, Rusli. "The Indonesia and the Asian Games: Sport, Nationalism, and the 'New Order'." *Sport in Society: Culture, commerce, Media, Politics* 8, no.3 (2005): 414-424.
- McComb, David G.. *Sport in World History*. New York: Routledge, 2004.
- Mosse, Geogre L.. "Nationalism and Respectability: Normal and Abnormal Sexuality in the Nineteen Century." *Journal of Contemporary History* 17, No 2 (April 1982): 221-246.
- Riodan, Jim and Arnd Krüger, *The International Politics of sport on the 20th century*. New York: Routledge, 1999.
- Schwan, Anne and Stephen Shapiro. *How to read Foucault's Discipline and Punish*. London: Pluto Press, 2011.
- Younghan cho, and Charles Leary. Eds. *Modern Sport in Asia: Cultural Perspective*. New York: Routledge, 2015.

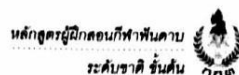
ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ขั้นตอนการฝึกดาบสากลหลัง ทศวรรษ 2530

ที่มา: สมาคมฟันดาบฯ, หลักสูตรผู้ฝึกสอนกีฬาฟันดาบระดับชาติ ขั้นต้น (กรุงเทพฯ: การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2550), 61-63.

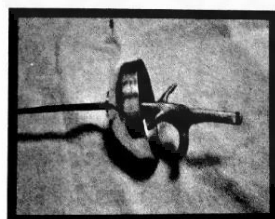
ภาคที่ 1 การฝึกขั้นพื้นฐาน (BASIC)

ในการฝึกซ้อมพื้นฐาน เน้นเฉพาะบุคคล ใช้คู่ซ้อมหรือผู้เล่นฝ่ายตรงข้ามในบางโอกาส การฝึกให้เป็นตามแผนบทเรียน ฝึกทบทวนซ้ำไปมาจนเกิดความชำนาญ มีทักษะที่ถูกต้อง เป็นการฝึกแบบปิดจังหวะเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดต่าง ๆ จากช้าไปสู่ว เร็ว จากง่ายไปสู่ยาก เน้นความถูกต้อง

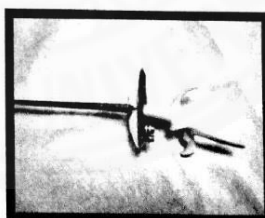
การกระทำที่เป็นพื้นฐานของการเล่นดาบ (Fundamental Actions)

1. การถือดาบ

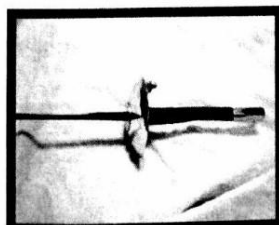
ในการฝึกซ้อมประจำวัน กิจกรรมที่นักกีฬาฟันดาบกระทำมากที่สุดคือการเคลื่อนแขน มือ และนิ้วที่ถือดาบ การถือดาบให้ถูกวิธีนั้น หมายถึงการที่เราถือดาบแล้ว เกิดความรู้สึกที่สามารถควบคุมบังคับดาบได้โดยง่ายมีความรู้สึกที่เป็นธรรมชาติ ไม่มีแรงเครียดในข้อมือ และแขน ความเป็นธรรมชาตินั้นคล้ายกับที่เราจับปากกาเขียนหนังสือ เราถือข้อล้อมแล้วไขมันต์อาหารโดยที่เราไม่รู้สึกว่าต้องถือมัน้อย่างไร การถือดาบที่ถูกต่อนั้นจะส่งผลให้นักกีฬาฟันดาบเป็นผู้ควบคุมดาบอย่างแท้จริง สามารถบังคับดาบไปตามวิธีที่ต้องการ ปรับมุมดาบ ให้เหมาะสมกับการรุกหรือรับได้ง่าย แต่เนื่องจากด้ามจับดาบ (Grip) นั้นมีหลายรูปแบบ วิธีการถือจึงมีความแตกต่างกันออกไป ในปัจจุบันด้ามดาบที่นิยมใช้กันมี 2 แบบคือแบบที่เป็นแบบด้ามปืน และแบบที่เป็นด้ามตรงสองแบบนี้มีจุดเด่นและจุดด้อยในตัวเอง การเลือกด้ามดาบให้เหมาะสมกับตัวนั้นผู้ฝึกสอนอาจเป็นผู้เลือกให้ หรือนักกีฬาฟันดาบอาจเลือกด้วยตัวเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดข้อมือของนักกีฬาฟันดาบด้วย

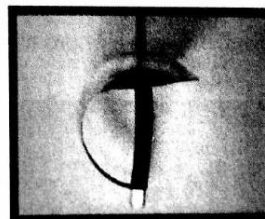
ดาบเอเป้แบบด้ามปืนหนา

ดาบพอยล์แบบด้ามปืนบาง

ดาบพอยล์แบบด้ามตรง

ดาบเซเบอร์ด้ามตรงตั้งมีแบบเดียว

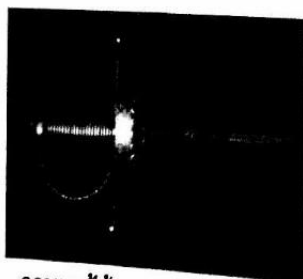
นักกีฬาฟันดาบที่มีข้อมือใหญ่สามารถใช้ด้ามดาบแบบด้ามตรงได้ดี เพราะด้ามตรงนั้นต้องอาศัยข้อมือใหญ่ในการบังคับควบคุม ที่จริงแล้ววิวัฒนาการของดาบนั้นมีการพัฒนามาตั้งแต่ยุคโบราณแต่ก่อน

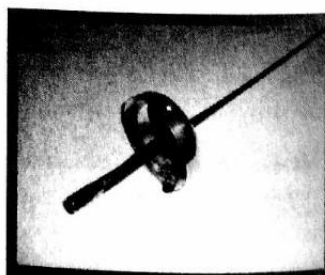
การถือดาบ ให้ใช้เพียงสองนิ้วหลัก คือ นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ ส่วนนิ้วอื่นให้ใช้เพียงประคองหลวม ๆ ไม่ว่าจะจับดาบแบบใดก็ตาม ไม่ต้องเกร็งมือ แต่ให้มีความรู้สึกบังคับดาบได้ง่าย และคู่ต่อสู้ตีดาบแรกแล้วดาบเราไม่หลุดจากอุ้งมือ

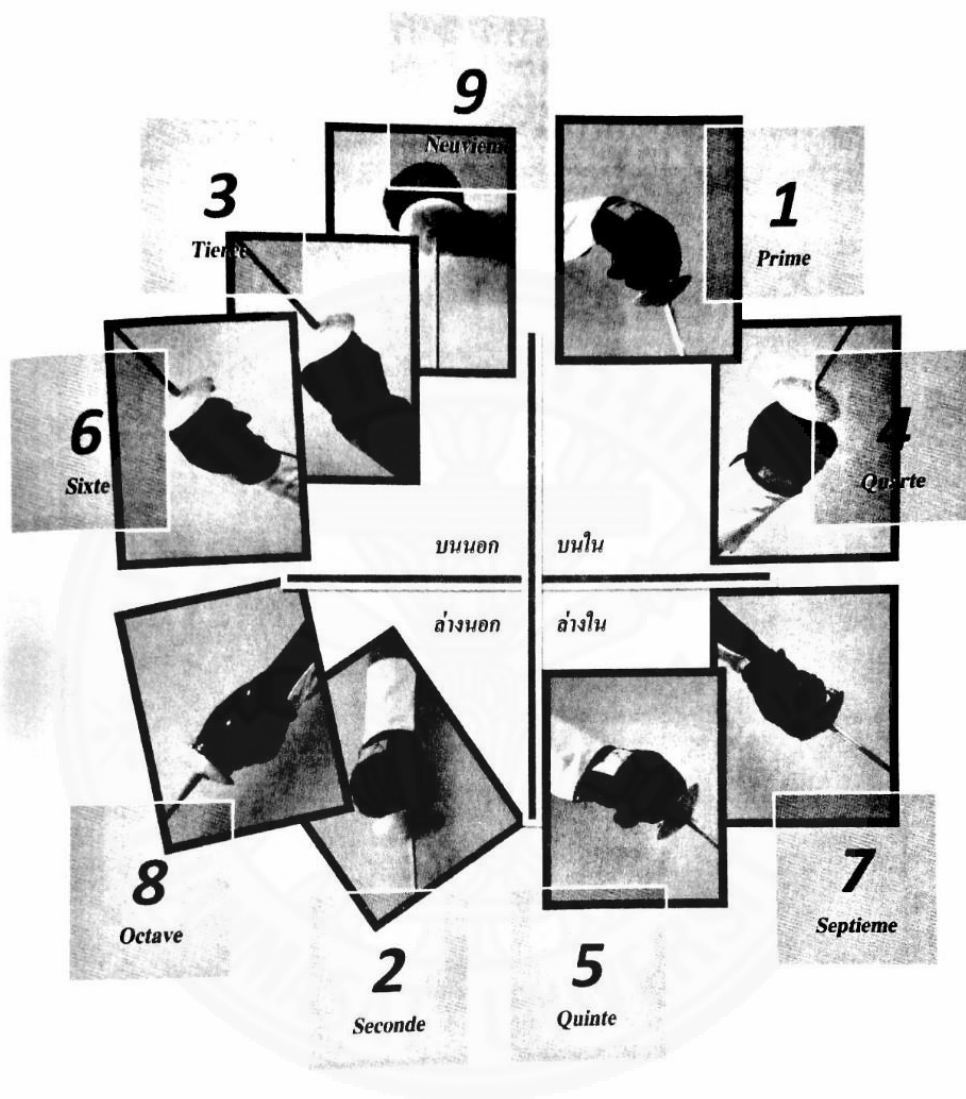
ดาบทั้งหมดนั้นเป็นด้ามตรง ต่อมาเมื่อปืนเข้ามามีบทบาทแทนดาบ ดาบถูกพัฒนาให้มีขนาดเล็กลงเพื่อให้ใช้ติดตัวระดับเกียรติหรือนำมาใช้เพื่อควลงในการรักษาเกียรติ ครูดาบในอิตาลีจึงพัฒนาดาบเอเป่ให้เป็นแบบด้ามกังเขน เมื่อดาบถูกนำมาใช้เป็นกีฬาเพื่อแข่งขันจึงพัฒนาเป็นด้ามปืนเพื่อให้จับได้สบายขึ้น เพราะต้องถือเป็นเวลานาน ๆ แต่ครูดาบทางฝรั่งเศสค่อนข้างอนุรักษ์นิยมจึงใช้ดาบด้ามตรงกันมาอย่างต่อเนื่อง ดาบด้ามตรงจึงถูกเรียกว่าเป็นด้ามแบบฝรั่งเศส ปัจจุบันความนิยมในดาบด้ามตรงมีมากขึ้น เมื่อการแข่งขันฟันดาบเข้าสู่ยุคการตัดสินด้วยระบบไฟฟ้า ด้วยนักกีฬาฟันดาบและผู้ฝึกสอนบางคนเห็นว่าอาจสร้างความได้เปรียบโดยข้อเท็จจริงแล้วดาบด้ามตรงมิได้สร้างข้อได้เปรียบแต่อย่างใด นักกีฬาฟันดาบที่ประสบความสำเร็จในระดับโลกส่วนใหญ่ใช้ดาบด้ามปืนมากกว่าดาบด้ามตรง การเลือกใช้ควรพิจารณาจากสรีระของมือเป็นหลัก

ดาบเอเป่ด้ามกังเขนของอิตาลี

ดาบเอเป่ด้ามตรงแบบฝรั่งเศส

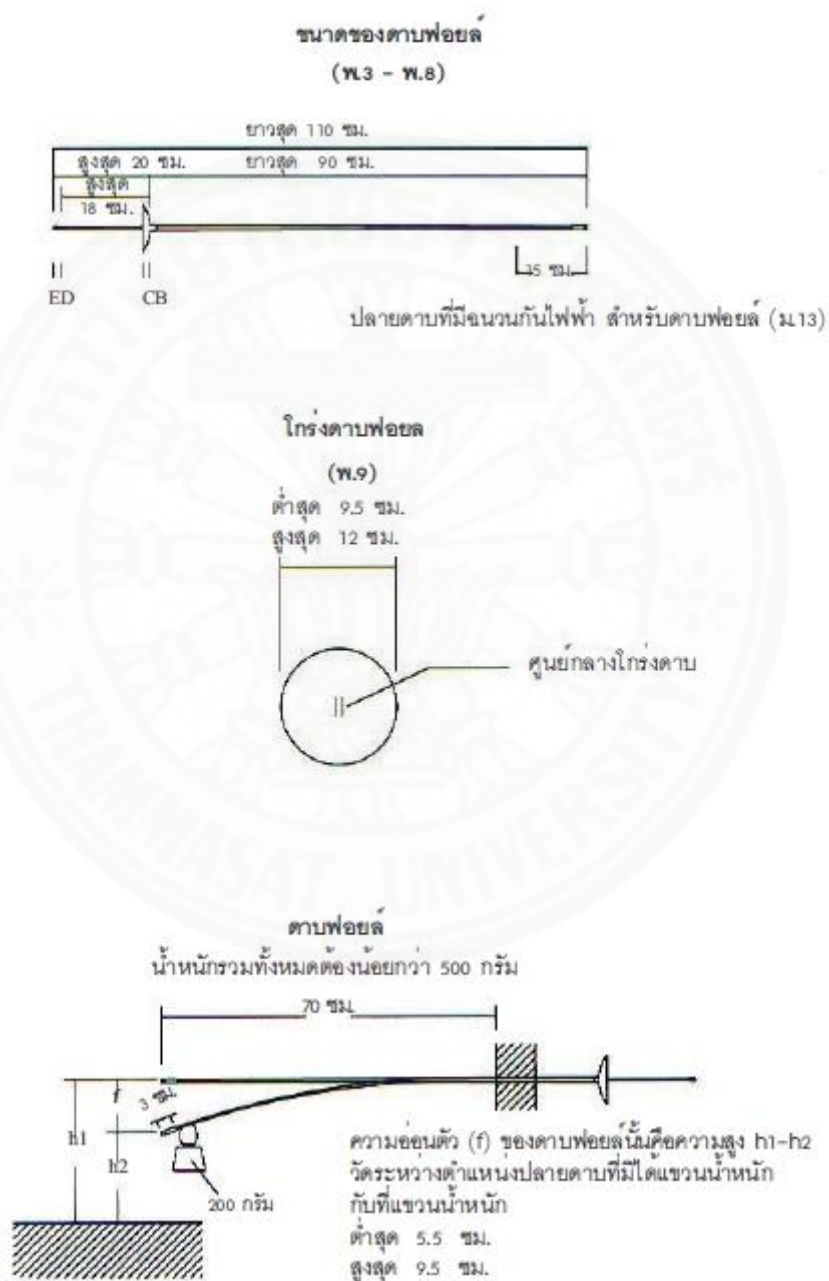

การถือดาบมุมต่าง ๆ ในการป้องกันรอบตัว ตัวเลขและชื่อความเป็นชื่อแนวดาบที่เป็นภาษาฝรั่งเศส ส่วนเส้นกากบาทนั้นคือเส้นแบ่งดาบโดยมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่โกร่งดาบในขณะจรดดาบแบ่งพื้นที่บนตัวนักกีฬาดาบออกเป็น 4 ส่วน ทั้งหมดนี้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวสอนมาตรฐานสากล สังเกตการถือดาบมีแค่คว่ำมือ (Pronation) กับหงายมือ (Supination) เท่านั้น

ภาคผนวก ข

ลักษณะของตาบฟอยล์

ที่มา: สมาคมฟันดาบฯ, “เล่ม 3 กติกาอุปกรณ์ฟันดาบ” กติกาของสหพันธ์ฟันดาบระหว่างประเทศ
ในการแข่งขันฟันดาบ ฉบับปีพ.ศ. 2551 (สมาคมฟันดาบฯ: กรุงเทพฯ, 2551).

ภาคผนวก ค

ตารางการฝึกอบรมผู้นำด้านสันตนาการ

ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย (8) มท.5.3.2.3.4/4 เรื่อง การฝึกอบรมผู้นำด้านสันตนาการจังหวัดต่างๆ (18 ตุลาคม 2508-13 กรกฎาคม 2510).

โครงการฝึกอบรมผู้นำด้านสันตนาการ กับสหประชาชาติ กับสหประชาชาติ กับสหประชาชาติ
ระหว่างวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๐๘ ถึงวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๐๘ ณ ศาลาประชาคม บางระจัน

วัน - เวลา	๕.๐๐ป. - ๑๐.๐๐ป.	๑๐.๐๐ป. - ๑๒.๐๐ป.	๑๒.๐๐ป. - ๑.๐๐ป.	๑.๐๐ป. - ๕.๐๐ป.	๕.๐๐ป. - ๗.๐๐ป.
๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๐๘	พิธีเปิดการฝึกอบรม (บรรยายการจังหวัดยะลา)	การพัฒนาชุมชน (พัฒนาการจังหวัดยะลา)	สันตนาการชุมชน (เจ้าหน้าที่กรม และ ศ.ว.ป.ยะลา)	การพัฒนาระบบ (เจ้าหน้าที่กรมและ ศ.ว.ป.ยะลา)	การพัฒนาระบบ (เจ้าหน้าที่กรมและ ศ.ว.ป.ยะลา)
๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๐๘	นโยบายการพัฒนาชาติ (นายอำเภอเมือง)	ประเพณี ๒ สันตนาการ - ความรัก (ชม. ทวีตพัฒนาการ เลิศยศศักดิ์)	การพัฒนาระบบ (เจ้าหน้าที่กรม และ ศ.ว.ป.ยะลา)	การพัฒนาชุมชน (เจ้าหน้าที่กรมและ ศ.ว.ป.ยะลา)	การพัฒนาชุมชน (เจ้าหน้าที่กรมและ ศ.ว.ป.ยะลา)
๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๐๘	โครงการ (นายอำเภอเมือง น.ส. เจ้าวิจิตร)	การใช้ของอุปถัมภ์ (ศึกษาธิการอำเภอเมือง)	การพัฒนาชุมชน (เจ้าหน้าที่กรม และ ศ.ว.ป.ยะลา)	การพัฒนาชุมชน (เจ้าหน้าที่กรมและ ศ.ว.ป.ยะลา)	การพัฒนาชุมชน (เจ้าหน้าที่กรมและ ศ.ว.ป.ยะลา)
๑ ธันวาคม ๒๕๐๘	การระดมทุน (เจ้าหน้าที่กรมและ ศ.ว.ป.ยะลา)	การระดมทุน (เจ้าหน้าที่กรมและ ศ.ว.ป.ยะลา)	การพัฒนาชุมชน (เจ้าหน้าที่กรม และ ศ.ว.ป.ยะลา)	การพัฒนาชุมชน (เจ้าหน้าที่กรมและ ศ.ว.ป.ยะลา)	การพัฒนาชุมชน (เจ้าหน้าที่กรมและ ศ.ว.ป.ยะลา)
๒ ธันวาคม ๒๕๐๘	การพัฒนาชุมชน (พัฒนาการจังหวัดยะลา)	การพัฒนาชุมชน (พัฒนาการจังหวัดยะลา)	การพัฒนาชุมชน (พัฒนาการจังหวัดยะลา)	การพัฒนาชุมชน (พัฒนาการจังหวัดยะลา)	การพัฒนาชุมชน (พัฒนาการจังหวัดยะลา)

๗๑

วัน - เวลา	๐๘.๐๐ - ๑๐.๐๐	๑๐.๓๐ - ๑๒.๐๐	๑๒.๐๐ - ๑๓.๓๐	๑๓.๓๐ - ๑๕.๐๐	๑๕.๐๐ - ๑๗.๐๐
๓ ธันวาคม ๒๕๐๕	วอลเลย์บอล (เจ้าหน้าที่กรมและศ.ว.พ.ยะลา)	การขับร้อง (เจ้าหน้าที่กรมและศ.ว.พ.ยะลา)		มวย (เจ้าหน้าที่กรมและศ.ว.พ.ยะลา)	ปีการศึกษา (เจ้าหน้าที่กรมและศ.ว.พ.ยะลา)
๔ ธันวาคม ๒๕๐๕	การละเล่นพื้นเมือง (เจ้าหน้าที่กรมและศ.ว.พ.ยะลา)	แร็ปบอล (เจ้าหน้าที่กรมและศ.ว.พ.ยะลา)	หยุดพักกลางวัน	การละเล่นกระรอก (เจ้าหน้าที่กรมและศ.ว.พ.ยะลา)	ปีการศึกษา (เจ้าหน้าที่กรมและศ.ว.พ.ยะลา)
๕ ธันวาคม ๒๕๐๕	การต่อสู้และการป้องกันตัว (เจ้าหน้าที่กรมและศ.ว.พ.ยะลา)	การขับร้องเพลง (พืชมานี เทศกและคณะ เจ้าหน้าที่)		ฟุตบอล (เจ้าหน้าที่กรมและศ.ว.พ.ยะลา)	ปีการศึกษา (เจ้าหน้าที่กรมและศ.ว.พ.ยะลา)
๖ ธันวาคม ๒๕๐๕	ไปทัศนศึกษา				
๗ ธันวาคม ๒๕๐๕	การสำรวจชุมชนปฏิบัติการสหภาพการ ประจักษ์นันทน์ (เจ้าหน้าที่กรมและศ.ว.พ.ยะลา)	การจัดนิทรรศการทรงคุณค่า (ศึกษานิเทศก์สำนักงานนิเทศ, เจ้าหน้าที่ กรม และ ศ.ว.พ. ยะลา)	หยุดพักกลางวัน	ประเมินผลการศึกษา (คณะเจ้าหน้าที่ในการศึกษา)	พิธีปิดการศึกษา (ผู้อำนวยการจังหวัดยะลา)

ภาคผนวก ง

ขั้นตอนการฝึกกีฬาดาบไทย

ที่มา: สมาคมกีฬาไทยฯ. ศิลปะฟันดาบไทยและกติกาการแข่งขัน (ม.ป.ท.: สมาคมกีฬาไทยฯ, ม.ป.ป.), 11, 36.

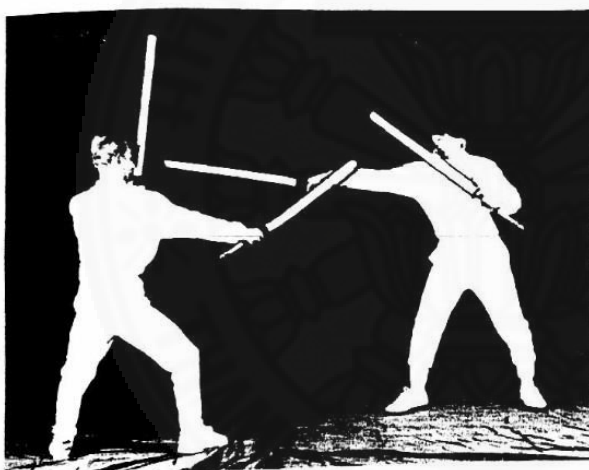
36

การฟันสกัดที่แขนคู่ต่อสู้

รูปที่ 12

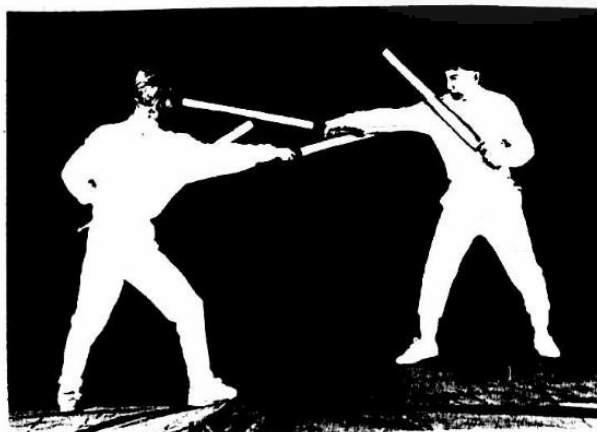
รูปที่ 13

รูปที่ 12-13 และ 14

เป็นการฟันสกัดแขนคู่ต่อสู้ในขณะที่
คู่ต่อสู้ฟันมาทั้งด้านนอก, ด้านใน และ
ท้องแขน โดยใช้ดาบในมือตรงข้ามกับ
ที่คู่ต่อสู้ฟันมา ส่วนดาบที่ถืออยู่ในด้าน
เดียวกันใช้ในการรับ เพื่อป้องกันอันตราย
ภายในตัว

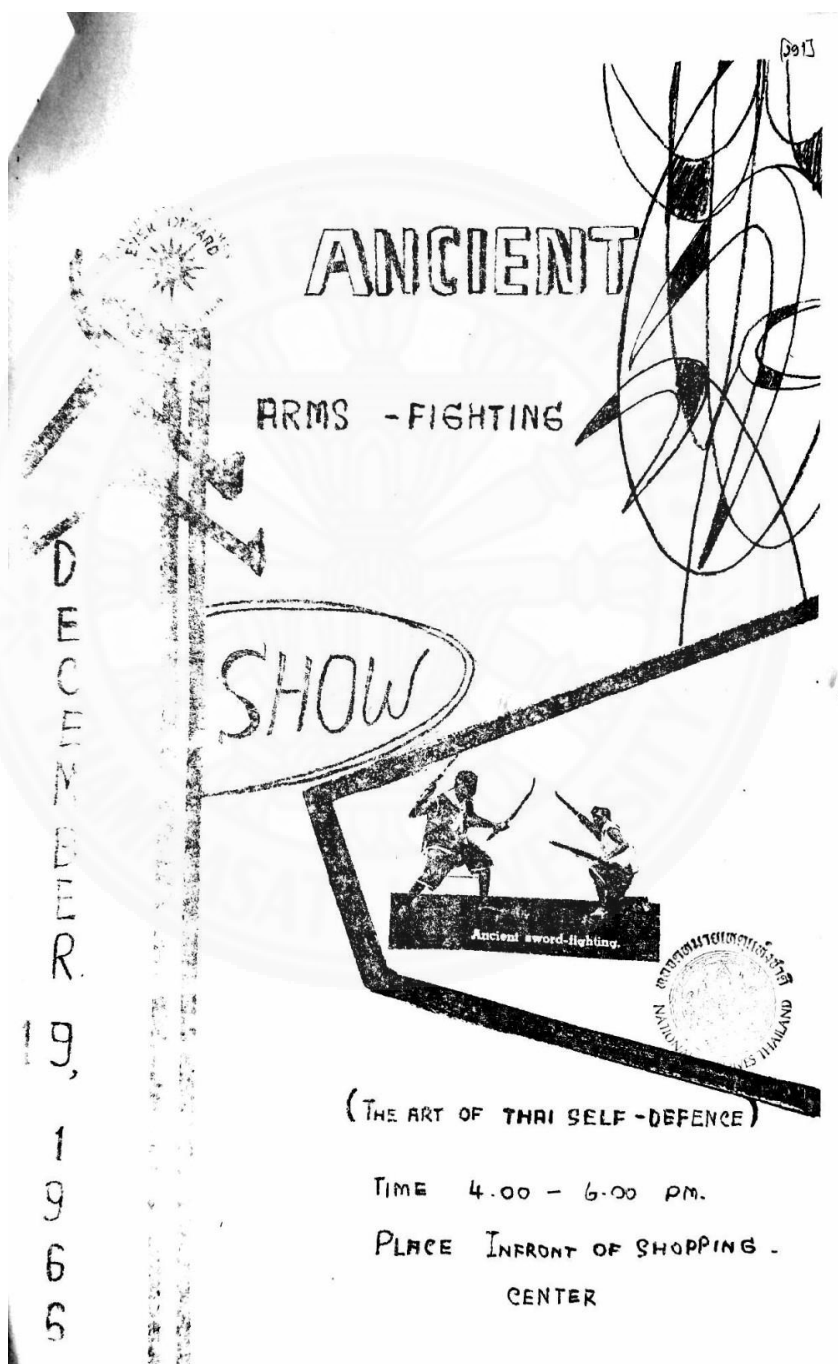
รูปที่ 14

ภาคผนวก จ

โฆษณาการแสดงกีฬากระบี่กระบองในเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 พ.ศ.2509

ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ (2)กต1.1.2.6/1 เรื่อง
คณะกรรมการจัดการแข่งขันเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 5 (4 มกราคม พ.ศ. 2506- 26 ธันวาคม 2509).

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นางสาวอารยา พิทยจำรัส
 วันเดือนปีเกิด 14 กันยายน 2532
 วุฒิการศึกษา ปีการศึกษา 2556: ศึกษาศาสตรบัณฑิต
 (สาขาการสอนสังคมศึกษา)
 มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผลงานทางวิชาการ

อารยา พิทยจำรัส. “ ‘ร่างกายต้นแบบ’: ศึกษาผ่านกระบวนการฝึกกีฬาฟันดาบในช่วงทศวรรษ 2510-2550. ” การประชุมวิชาการทางมานุษยวิทยา ครั้งที่ 12 “อยู่ดี กินดี มีสุข: มิติทางสังคมและวัฒนธรรมของสุขภาพ, ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ตลิ่งชัน กรุงเทพฯ, 21-23 มิถุนายน 2560.

อารยา พิทยจำรัส, “ก้าวแรกสู่การเป็นเจ้าภาพ: การเสนอตัวเป็นเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งแรกของไทย.” Liberal Arts International Conferemce 2015 Redesigning The Landscape of Southeast Asis –RLSA, Thammasat University Thailand, 6-7 August 2015.